

DE ONDERWIJSVISITATIE

Cluster bachelors-na-bachelors in het Onderwijs (boek 2)

Een onderzoek naar de kwaliteit van de bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs:
buitengewoon onderwijs en bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs:
zorgverbreding en remediërend leren aan de Vlaamse hogescholen

www.vluhr.be Brussel - 4 december 2012

vluhr

DE ONDERWIJSVISITATIE
CLUSTER BACHELORS-NA-BACHELORS IN HET ONDERWIJS (BOEK 2)

Ravensteingalerij 27, bus 3 & 6
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
info@vluhr.be

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden
op het VLUHR-secretariaat.

Het rapport is ook elektronisch beschikbaar op
www.vluhr.be > kwaliteitszorg > rapporten

Wettelijk depot: D/2012/12.784/7

Boek 1

Voorwoord	3
-----------	---

DEEL 1 ALGEMEEN DEEL

hoofdstuk I De onderwijsvisitatie cluster bachelors-na-bachelors Onderwijs	9
1.1 Inleiding	9
1.2 De betrokken opleidingen	9
1.3 De visitatiecommissie	10
1.3.1 Samenstelling	10
1.3.2 Taakomschrijving	12
1.3.3 Werkwijze	12
1.3.4 Oordeelsvorming	14
1.4 Indeling van het rapport	14
hoofdstuk II Domeinspecifiek referentiekader	15
2.1 Decretale bepalingen	15
2.2 Gehanteerde input	15
2.3 Gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties	
Buitengewoon onderwijs en Zorgverbreding en	
remediërend leren	16
2.3.1 Inleiding	16
2.3.2 Eindcompetenties	16
2.3.3 Besluit	18
hoofdstuk III De cluster bachelors-na-bachelors Onderwijs	
in vergelijkend perspectief	19
hoofdstuk IV Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten cluster	
bachelors-na-bachelors Onderwijs	31

DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN ONDERWIJS: BUITENGEWOON ONDERWIJS

Artesis Hogeschool Antwerpen	39
Arteveldehogeschool	71
Hogeschool West-Vlaanderen	107
Karel de Grote-Hogeschool	141
Katholieke Hogeschool Leuven	179
Bijzonder kwaliteitskenmerk: innovatie	214
Katholieke Hogeschool Limburg	221
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	253

Boek 2

DEEL 3 OPLEIDINGSRAPPORTEN ONDERWIJS: ZORGVERBREDING EN REMEDIËREND LEREN

Arteveldehogeschool	7
Karel de Grote-Hogeschool	43
Katholieke Hogeschool Limburg	81
Lessius Mechelen	115
Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende	141
Katholieke Hogeschool Kempen	177

BIJLAGEN

Bijlage 1 Curriculum Vitae van de commissieleden	213
Bijlage 2 Erkeningscommissie	219
Bijlage 3 Onafhankelijkheidsverklaringen	251
Bijlage 4 Bezoekschema's	287
Bijlage 5 Lijst van afkortingen en letterwoorden	291

DEEL 3

Opleidingsrapporten Onderwijs:
zorgverbreding en
remediërend leren

ARTEVELDEHOGESCHOOL

Algemene toelichting bij de bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren

De organisatie van cursussen voor leerkrachten voor het buitengewoon onderwijs in Gent kent een lange traditie, die teruggaat tot de eerste helft van vorige eeuw. In de jaren 1960 kende het buitengewoon onderwijs een explosie en werden de toelatingsvoorwaarden voor de opleiding buitengewoon onderwijs (BO-cursus genoemd) versoepeld. Sinds 1999 organiseert één van de rechtsvoorgangers van de Arteveldehogeschool de 'Voortgezette Lerarenopleiding Zorgverbreding en Remediërend Leren' of VOZO, parallel aan de voortgezette lerarenopleiding Buitengewoon onderwijs (VOBO). Dit gebeurt in overleg met de Diocesane Pedagogische Begeleidingsdienst en het Vlaams Verbond voor Katholiek Basisonderwijs (VVKBaO), onder het voorzitterschap van het Vlaams Verbond voor Katholiek Hoger onderwijs (VVKHO). VOZO werkt voor, met en in het gewoon onderwijs, volgens de principes van volwassenenvorming.

De Arteveldehogeschool is ontstaan op 31 december 2000 uit de fusie van vier Gentse katholieke hogescholen. Sinds 2003 maakt de hogeschool deel uit van de Associatie Universiteit Gent, samen met de Universiteit Gent, de Hogeschool Gent en de Hogeschool West-Vlaanderen. De Arteveldehogeschool is met bijna 11.000 studenten en 1080 personeelsleden de grootste katholieke hogeschool, de tweede grootste hogeschool en de vierde grootste instelling voor hoger onderwijs in Vlaanderen. In het academiejaar 2010–2011 richt de Arteveldehogeschool veertien professionele bacheloropleidingen in, drie bachelor-na-bacheloropleidingen (BNB) en dertien postgraduaatsopleidingen, verspreid over negen campussen.

Op de campus Kattenberg worden de initiële lerarenopleiding Lager en Secundair onderwijs ingericht, alsook drie bachelor-na-bacheloropleidingen (BNB) in het Onderwijs: Buitengewoon onderwijs, Zorgverbreding en remediërend leren en vanaf september 2011 ook nog Schoolontwikkeling. De campus telt ongeveer 2000 studenten, van wie er 250 in de twee BNB-opleidingen in het Onderwijs zijn ingeschreven. Honderd studenten volgen in 2009–2010 de BNB Zorgverbreding en remediërend leren.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De Arteveldehogeschool wil met haar twee BNB-opleidingen, Buitengewoon onderwijs (BuO) en Zorgverbreding en remediërend leren (ZRL), een bijkomende professionele bacheloropleiding aanbieden aan wie meer of beter zorg wil dragen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in het gewoon of het buitengewoon basis- of secundair onderwijs. Daarbij wil ze zowel de gemeenschappelijkheid als de eigenheid van het gewoon en het buitengewoon onderwijs beklemtonen.

De missie en het nieuwe algemene onderwijsconcept dat hogeschoolbreed in 2009 werd opgesteld, is vertaald in een opleidingsconcept voor de BNB Zorgverbreding en remediërend leren (ZRL), dat richtinggevende beleidsdoelen formuleert op basis van zeven krachtlijnen:

- het opleidingsprogramma is studentgericht en gericht op individuele leerbehoeften;
- het opleidingsprogramma stimuleert de student tot actief, zelfstandig en samenwerkend leren;
- het opleidingsprogramma is gericht op maatschappelijke ontwikkelingen en op de behoeften van het werkveld;
- het opleidingsprogramma is doorzichtig en evenwichtig, het onderwijs is didactisch kwalitatief van hoog niveau;
- het opleidingsprogramma heeft een wetenschappelijke en innovatieve onderbouw;
- het opleidingsprogramma is gericht op flexibiliteit, internationale samenwerking en uitwisselbaarheid;
- het opleidingsprogramma is waardegeoriënteerd en persoonsgericht; de persoonlijke en professionele groei van de student staan centraal.

Naar buiten profileert de hogeschool zich duidelijk met de slagzin: 'Denk, doe, word'. Ze appelleert hiermee expliciet aan het competentieprofiel, waarin kennis, vaardigheden en attitudes in het vizier komen. De zes kernprincipes, waarop ook al de VOZO-opleiding gebaseerd was, blijven gelden voor de BNB ZRL. Zo kiest de opleiding voor verdieping van kennis en vaardigheden, niet voor een cursorische benadering van leer- of andere problemen/stoornissen en hun behandeling. De opleiding richt zich tot een brede doelgroep. Naast de stilaan verdwijnende taakleraar en de nieuwere functie van zorgcoördinator richt de opleiding zich ook tot de gewone klasleraar die zich extra in zorg wil bekwalen, op de leerlingenbegeleiders, groene leerkrachten en GOK-leerkrachten. De inhoud van de opleidingsonderdelen richten zich op de (interne) zorgbegeleiding

in brede zin, waarbij aandacht voor didactische en pedagogische vaardigheden hand in hand gaan met dienstbare inzichten uit psychologische en medische kaders. In de schoot van het VVK-HO en samen met alle hogescholen van het katholieke onderwijsnet werden de beroepsspecifieke competenties voor de leraar buitengewoon onderwijs en zorgverbreding bepaald. De Arteveldehogeschool stemde deze beroepsspecifieke competenties verder af met de medewerkers van de hogescholen van het gemeenschaps- en provinciaal onderwijs, waardoor het mogelijk werd om tot vijf beroepsspecifieke competenties te komen die in alle Vlaamse hogescholen gelden. Het doel van elke BNB-opleiding in het Onderwijs is dat alle studenten de volgende erkende competenties verwerven:

- werken volgens plan: planmatig handelen ten opzichte van specifieke onderwijsbehoeften op individueel niveau, groeps- en schoolniveau, in duurzame interactie met alle betrokkenen, daarbij zorgvragen formuleren en permanent bijstellen met de nadruk op observatie, assessment en handelingsgerichte diagnostiek;
- omgaan met diversiteit en achterstelling: positief en deskundig omgaan met elke vorm van diversiteit door het onderwijsaanbod, de leerlijnen en de inhoud uit de diverse leerdomeinen functioneel af te stemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van de leerlingen;
- samenwerken met gezinnen en netwerken: vanuit een gedeelde zorg constructief en emancipatorisch samenwerken met de leerlingen, de gezinnen en alle betrokkenen in het team en uit de omgeving van de leerling met specifieke onderwijsbehoeften;
- teamwerk en coördinatie van onderwijs en zorg: het proces van handelingsplanning implementeren door collegiale consultatie, coaching van collega's, beleidsondersteuning en coördinatie op schoolniveau;
- professionaliseren via reflectie en leren van elkaar: gestructureerd leren uit eigen en anderen ervaringen via een cyclisch proces, en daarbij het eigen handelen dynamisch en creatief bijsturen.

Om de vijf competentiedomeinen die in heel Vlaanderen worden erkend, verder te concretiseren, formuleert de opleiding voor elk van de vijf competentievelden een aantal onderliggende competenties. Op die manier ontstaat een lijst van zestien competenties. De opleiding toetste deze competenties af aan het Structuurdecreet en aan de niveaudescriptoren van niveau 6, beschreven in het Vlaamse decreet betreffende de kwalificatiestructuur. Curricula en referentiekaders van andere Vlaamse en Nederlandse hogescholen, en van de Europese partners met wie de opleiding samenwerkt voor de module *'Inclusive education'* werden vergeleken. Alle medewerkers, van wie een groot deel uit het beroepenveld komen, werden in diverse overlegvergaderingen geconsulteerd over de competenties. In het academiejaar 2009–2010 werden de competenties ook afgetoetst aan het domeinspecifieke referentiekader, opgesteld door de BNB-opleidingen binnen de Associatie Universiteit Gent. De opbouw van elke competentie wordt geconcretiseerd in een aantal bouwstenen in de vorm van kennis, vaardigheden en attitudes. Aan elke competentie wordt binnen meerdere opleidingsonderdelen gewerkt, en er wordt aangegeven welk competentieniveau (in eenvoudige afgebakende situatie, eenvoudige reële situatie, complexe situatie) nagestreefd wordt. De commissie is van mening dat de opleidingsdoelstellingen voldoen aan de beoordelingscriteria die gelden voor een bacheloropleiding, en dat het beroepenveld intens bij het overleg betrokken werd. In de competentiegids wordt voor de vijf competentievelden, elk met hun onderliggende competenties en competentieniveaus, uitgewerkt via welke bouwstenen de student ze ontwikkelt. Op de jaarlijkse teamdagen bespreekt het opleidingsteam voorstellen tot bijsturing van de competentiegids.

De commissie heeft waardering voor de doelstellingen en het onderwijsconcept van de BNB ZRL. De BNB slaagt erin aansluiting te vinden bij actuele en internationale tendensen, onder meer wat inclusie betreft. De commissie is van mening dat er een grote mate van consistentie bestaat in de mate waarin de vertaling gebeurd is naar de beroepsprofielen. Het concept van de BNB ZRL is

volgens de opleiding gericht op het aankweken van duurzame competenties en op de verruiming van het blikveld. De opleiding wil geen recepten aanreiken voor mogelijke problemen. Het onderwijs is georganiseerd volgens de principes van volwassenenvorming, maar is ingebed in de bama-structuur. Inzichten worden voortdurend getoetst aan de praktijk.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereglementeerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De BNB-opleidingen in het Onderwijs, namelijk Buitengewoon onderwijs en Zorgverbreding en remediërend leren, zijn via verschillende decreten op een specifieke manier ingebed in de bama-structuur van het hoger onderwijs. Binnen de decretale basis voor de erkenning als bachelor-na-bachelor baseert de opleiding de inhoud onder meer op de wet op het buitengewoon en geïntegreerd onderwijs (1970). Het voorontwerp van decreet betreffende leerzorg en de bijhorende memorie van toelichting bieden een belangrijk kader voor de toekomst van het buitengewoon onderwijs en de zorgbegeleiding in het gewoon onderwijs, zoals aan bod komt in het geïntegreerd onderwijs (GON) en inclusief onderwijs (ION). Beide onderwijssystemen worden in de leerzorgmatrix, beschreven in het ontwerpdecreet op leerzorg, in één kader samengebracht, waarbij aan elke leerling de leerzorg die hij nodig heeft, wordt aangeboden. Aan dit referentiekader refereert de opleiding expliciet. Het leerzorgkader is gelinkt aan wat de huidige en vorige Vlaamse onderwijsministers naar voor schuiven en aan de politieke onderhandelingen met de onderwijskoepels, de onderwijsvakbonden, de ouderverenigingen en het brede werkveld. De opleiding hanteert dit kader echter ook breder dan vanuit de politieke inkleuring. Het copromotorschap van Arteveldehogeschool, samen met de Universiteit Antwerpen, in het onderzoek 'Praktijktest leerzorg' is daarbij cruciaal. De BNB-opleiding maakt ook gebruik van diverse internationale referentiekaders, zoals het inclusief onderwijs, en vergelijkt zich met verschillende Europese initiële bacheloropleidingen in het Onderwijs en vervolgopleidingen, zoals een professionele masteropleiding in Special education en/of in *Special educational needs*, waar de specialisatie voor kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften deel van uitmaakt.

Het was een bewuste keuze om voor de BNB ZRL en BuO een gezamenlijk competentieprofiel te ontwikkelen, met het VVKHO-profiel van de interne zorgbegeleider en het VVKHO-VVKBuO-competentieprofiel van de leraar buitengewoon onderwijs als vertrekpunt, aangezien de noden van afgestudeerden van de beide opleidingen gelijklopend zijn, ondanks de toepassing in twee diverse contexten (respectievelijk het buitengewoon en het gewoon onderwijs). De onderwijskoepel VVKHO vertegenwoordigt het beroepenveld. De Arteveldehogeschool heeft er bovendien voor gekozen om voor de BNB BuO en de BNB ZRL één opleidingsteam te vormen, dat instaat voor de gezamenlijke competentieontwikkeling en de omzetting naar een opleidingsprogramma van de beide BNB's in het onderwijs. De opleiding kiest resoluut voor een concept dat vroeger

al in het ingediende omvormingsdossier naar de BNB verdedigd werd naar de overheid, namelijk één BNB met twee verschillende afstudeerrichtingen. De opleiding vertrekt van de visie van een grote samenwerking tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs, met leerzorg als langetermijnperspectief en met sleutelbegrippen als 'werken in team' en 'samenwerken met gezin en netwerken'. Handelingsgericht werken is de vertrekbasis en vindt toepassingen in de geëigende context van de beide soorten onderwijs. Het realiseren van een synthese in leerzorg-trajecten in het gewoon onderwijs en het reflectief ervaringsleren, waarbij de praktijk ingebed is in een school, zijn wezenlijk voor de BNB ZRL. Qua methodiek wordt voor de BNB ZRL de nadruk gelegd op:

- handelingsgericht omgaan met verschillen in het gewoon onderwijs;
- coachen en coördineren van zorg;
- planmatig zorg ontwikkelen.

De commissie heeft waardering voor de duidelijke profilering van de BNB ZRL, die tot stand gekomen is in nauw overleg met het werkveld, namelijk een gemeenschappelijk denkkader, één continuüm van zorg voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften en vanuit een visie die schoolontwikkeling in de brede zin nastreeft. De opleiding is er zich goed van bewust dat het leerzorgkader nog officieel moet worden ingevuld, en dat de invulling van het profiel van zorgcoördinator en leerlingenbegeleider in het werkveld nog volop in evolutie is. Om die reden is een constante afstemming tussen de opleidingsdoelstellingen en de realiteit in het werkveld nodig. Het motief en de kracht van de gemeenschappelijke stam van twee BNB-opleidingen met twee verschillende beroepsprofielen liggen volgens de opleiding bij het onderwijsveld zelf, waarvan de toekomst ligt in synergie tussen het gewoon onderwijs en het BuO. Mensen zullen dus de brug moeten kunnen slaan tussen beide werkvelden. De Arteveldehogeschool wil bijgevolg anticiperen op een toekomst die er nu nog niet is. Bovendien zijn de opleidingsverantwoordelijken van mening dat de verschillende contexten voor beide BNB-opleidingen gevormd wordt door de differentiatie waarmee kinderen zorg nodig hebben. In de kern is er veel gelijkenis tussen beide opleidingen, zeker op het niveau van de competentie om gedrag te vertonen dat aangepast is aan de context die zich zal aandienen. Ten slotte is het rechtenperspectief van het kind zoals dat in het VN-verdrag opgenomen is, in dit verband heel belangrijk.

De medewerking van het werkveld aan het curriculum van de BNB ZRL is ontstaan vanuit de vroegere VOZO-cursus en het profiel van de interne zorgbegeleider. De werking van de hogeschool heeft zich toegespitst op het reflecteren over wat men in het werkveld doet, samen met de lesgevers. De opleiding sluit zich aan bij de visie op een continuüm van zorg, zoals voorgesteld in het VLOR-advies over zorgcoördinatie in het basisonderwijs van 2003. In de Gentse regio kon de opleiding via de 'Proeftuin Gemotiveerd' in de periode 2007–2010 meewerken aan het ontwikkelen van een zorgkader voor het secundair onderwijs. Ook de verbreding van de doelgroepen werd gestimuleerd door het werkveld, en werd doorgesproken op de opleidingsadviesraad (OAR). Dat wordt gefaciliteerd door een goede aanvangsbegeleiding onder de vorm van het mentoraat. De Associatie Universiteit Gent (AUGent) zorgt voor expertisedeling en mentorenvorming via onder meer enkele associatieonderzoeksgroepen. Binnen de AUGent is ook het gemeenschappelijke referentiekader aan bod gekomen. De commissie heeft vastgesteld dat dit referentiekader voldoet aan het domeinspecifieke referentiekader van VLHORA, dat hetzelfde is voor de BNB BuO en de BNB ZRL.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1	niveau en oriëntatie	goed
facet 1.2	domeinspecifieke eisen	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding ondersteunt de studenten in het ontwikkelen van de erkende eindcompetenties in de vijf competentievelden, zoals vermeld in facet 1.1. Om te groeien in deze competenties biedt de opleiding vijf leerlijnen aan (één voor elke competentie), die elk bestaan uit één of meerdere opleidingsonderdelen. Het betreft:

- de leerlinggerichte lijn;
- de planlijn of planmatige lijn;
- de teamlijn;
- de gezinslijn of gezinsgerichte lijn;
- de reflectielijn.

De manier waarop aan elk van de competenties gewerkt wordt in bepaalde opleidingsonderdelen, gaf aanleiding tot het opstellen van een competentiematrix, waarin de leerlijnen en de vooropgestelde competentiegroei duidelijk worden. In die competentiematrix wordt ook bepaald tot op welk niveau de aan elk opleidingsonderdeel (OLOD) gerelateerde competenties worden verworven, en wordt de relatie tussen de opleidingsonderdelen en de competenties zichtbaar. In de competentiegids wordt voor de vijf competentievelden, elk met hun onderliggende competenties en competentieniveaus, uitgewerkt via welke bouwstenen de student ze ontwikkelt. De ECTS-fiches bevatten per opleidingsonderdeel de competentiegerichte doelstellingen op het vlak van kennis, vaardigheden en attitudes, en de bijhorende competenties en competentieniveaus. Vanaf 2005 kreeg het curriculum vorm, vertrekkend van wat de maatschappij nodig heeft. Begrippen als inclusie en ouderparticipatie werden geconcretiseerd en uitgewerkt, en hierrond worden ervaringsdeskundigen uitgenodigd om een inbreng te komen doen.

De opleiding wordt aangeboden in een modeltraject dat loopt over vier semesters (avondonderwijs op woensdag en donderdag, en praktijk op de eigen school voor gewoon onderwijs of in een school die de student zelf zoekt). De visie achter deze opleiding is dat de beste manier om de job te leren, erin bestaat om ondergedompeld te worden in de realiteit, waarbij de mentor de coach en de begeleider is.

In het modeltraject wordt gestart met de inleidende, gemeenschappelijke opleidingsonderdelen 'Leerzorg', 'Werken volgens plan' en 'Werken in team'. Leerzorg en handelingsgericht werken worden daarin aangeboden als basiskaders voor het omgaan met leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Deze opleidingsonderdelen worden gemeenschappelijk georganiseerd voor alle studenten van de beide BNB's in het Onderwijs, en ze vormen de start van de leerlinggerichte lijn, de planlijn en de teamlijn. Vertrekkend van de leezorgvisie in een continuüm van zorg gaan de studenten van de BNB BuO en van de BNB ZRL 'samenwerkend' van elkaar leren in het omgaan met kinderen met specifieke onderwijsbehoeften en hun omgeving. In de tweede helft van de opleiding situeert zich nog het gemeenschappelijke opleidingsonderdeel 'Samenwerken met gezin en netwerken', waarmee de gezinslijn vorm krijgt. Vanuit de drie gemeenschappelijke inleidende opleidingsonderdelen verdiept de student zich in drie specifieke opleidingsonderdelen, in lijn met de gekozen BNB. Die sluiten dus nauw aan bij de praktijk in de werkcontext van het gewoon onderwijs. Het betreft de opleidingsonderdelen 'Handelingsgericht omgaan met verschillen in het gewoon onderwijs', 'Planmatig zorg ontwikkelen' en 'Coachen en coördineren van zorg'. In de voornoemde vier leerlijnen krijgen studenten inhoudelijke input, die ze telkens toetsen aan eigen praktijkvoorbeelden in een school in het werkveld. Elk opleidingsonderdeel omvat immers praktijkopdrachten.

De vijfde leerlijn, de reflectielijn, voegt inhoudelijk gezien geen nieuwe denkkaders toe. Wel bouwt deze leerlijn verder op kaders rond reflecteren uit de initiële bacheloropleidingen, met name de reflectiecirkel van Korthagen en de leerstijlen van Kolb. In de supervisie brengen studenten hun persoonlijke werkzorgen naar voor in een kleine supervisiegroep. Onder begeleiding van een daarvoor opgeleide supervisor leren ze systematisch en diepgaand reflecteren over eigen leervragen en die van hun medestudenten in het opleidingsonderdeel 'Supervisie'. In de avondtrajecten maken studenten vanuit hun supervisiegroep de overgang naar reflectief ervaringsleren via intervisie.

De vijf leerlijnen van het modeltraject ondersteunen de competentiegroei met expliciete kansen voor toepassing in complexe, reële praktijksituaties. Het groeiproces mondt uit in het opleidingsonderdeel 'Leerzorgtrajecten realiseren', waarin de student alle verworven kennis, vaardigheden en attitudes integreert in een leezorgtraject met één kind of een groep leerlingen in de eigen school. In dit opleidingsonderdeel, dat als bachelorproef wordt opgevat, kan ook op schoolniveau aan schoolontwikkeling worden gewerkt.

De inhouden van de opleidingsonderdelen richten zich op de (interne) zorgbegeleiding in brede zin, waarbij aandacht voor didactische en pedagogische vaardigheden hand in hand gaan met dienstbare inzichten uit psychologische en medische kaders. In lijn met de uitgeschreven onderwijsvisie voor de BNB streeft het opleidingsteam ernaar om de kennis in te brengen die op dat moment relevant is in de context waarin de student zich bevindt, omdat dan veel betere resultaten geboekt worden. Een student is dan immers in staat om de probleemstelling te analyseren en zichzelf te sturen. De supervisor helpt de studenten om de aangereikte kennis te kunnen benutten, en aan hem worden dus heel hoge eisen qua expertiseniveau gesteld.

Hoewel de Arteveldehogeschool twee BNB-opleidingen in het Onderwijs aanbiedt, namelijk de BNB BuO en de BNB ZRL, blijven de opleidingsverantwoordelijken voorstander van één BNB met

twee afstudeerrichtingen, zoals ze dat ook steeds in alle officiële communicatie onderbouwd hebben. De opleiding wil steeds kunnen refereren naar de praktijksituatie, waarbij ze veel waarde hecht aan reflectie en actie in alle opleidingsonderdelen. In de gemeenschappelijke opleidingsonderdelen worden referentiekaders aangereikt die gelden voor de twee BNB-opleidingen. Het opleidingsteam verdedigt sterk de gemeenschappelijke stam van de beide BNB-opleidingen, en stelt de supervisiegroepen gemengd samen met studenten uit het gewoon en het buitengewoon onderwijs, zodat ze maximaal van elkaar kunnen leren. Keuzeopleidingsonderdelen laten de studenten kiezen voor een aanpak vanuit verschillende denkkaders. De opleiding vertrekt van de beginsituatie van de student: studenten moeten voedsel kunnen vinden in de referentiekaders die worden aangeboden. Supervisie en intervisie worden gehanteerd als specifieke methodieken van de praktijkbegeleiding in de verschillende opleidingsonderdelen. De leerbehoeften moeten gerealiseerd worden, vandaar dat wordt gewerkt met leergroepen. De evaluatie wordt gezien als formatief. Samen met de individuele feedback betekent die evaluatie een verder leermoment. Ten slotte is de individuele feedback van de studenten altijd heel belangrijk als element van interne kwaliteitszorg.

In 2008–2009 ontwikkelde de opleiding in overleg met de opleidingsraad en de OAR een specifiek traject voor studenten zonder lerarendiploma die in het gewoon onderwijs werken. In die scholen worden nu functies opgenomen die vroeger door het Psycho-Medisch-Sociaal Centrum (PMS, nu CLB) werden verzorgd (bijvoorbeeld langdurige individuele leerlingbegeleiding en ouderbegeleiding). Studenten met een sociaal-agogisch, psychologisch of (ortho)pedagogisch diploma en praktijkleerkrachten krijgen via een extra opleidingsonderdeel van vier studiepunten de basis mee van didactiek en klasmanagement. Zelfs als de afgestudeerden later aan de slag gaan als bijvoorbeeld logopedist en niet in het onderwijs terechtkomen, is de opleiding nog zinvol, omdat ze beter met de collega's in de school kunnen communiceren rond ontwikkelingsdoelen of het werken met groepen. De opleiding spreekt enthousiast over de verbreding van de instroom, waardoor andere dan pedagogische diploma's toegelaten worden. De commissie drukt de zorg uit dat de verbreding (door de diverse instroom) niet ten koste mag gaan van de verdieping in de opleiding.

De commissie stelt een grote dynamiek vast bij het opleidingsteam om het curriculum bij te sturen, door heroriëntering van opleidingsonderdelen en door wijziging van bepaalde accenten, met de bedoeling voortdurend in te spelen op de behoeften die geformuleerd worden vanuit het beroepenveld. Alle ingrepen aan het curriculum worden op voorhand getoetst op de opleidingsraad en de OAR. De noden tot bijsturing worden geïnventariseerd in de wekelijkse vergaderingen van het opleidingsteam. Het opleidingsteam houdt bij dit alles rekening met de evaluaties van de opleidingsonderdelen door de studenten, zowel op papier als digitaal, als in de opleidingsraad. Het clusteroverleg biedt de opleidingsonderdeelverantwoordelijken kansen om curriculumwijzigingen voor te bereiden, en om samen na te denken over mogelijke concretisering en gevolgen. Per opleidingsonderdeel wordt een opleidingsonderdeelteam (OLOD-team) gevormd, bestaande uit één of meer leden van het opleidingsteam (waaronder de opleidingsonderdeelverantwoordelijke) en uit gastsprekers (externe medewerkers). Dit team staat in voor de realisatie van het opleidingsonderdeel.

De komende academiejaren wil de opleiding de competentiegerichte doelstellingen als bouwstenen van de diverse opleidingsonderdelen actualiseren. In het opleidingsplan en de bijhorende kwaliteitsplannen wordt een fasering uitgetekend voor het actualiseren van de opleidingsonderdelen per leerlijn.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding werkt met een kleine kern van vaste personeelsleden, aangevuld met een groot aantal externe medewerkers (ongeveer 150 voor de twee BNB's samen). De studenten en de oud-studenten geven aan dat de vele gastsprekers die uitgenodigd worden om een specifiek onderwerp nader toe te lichten, een sterk punt van hun opleiding zijn, omdat de lessen vaak heel inspirerend werken, bijvoorbeeld de lessen over leerstoornissen.

De beroepspraktijk neemt in het opleidingsprogramma een centrale plaats in. Praktijk is het geheel van activiteiten die een student vervult binnen de context van zijn school, gericht op de doelen van het opleidingsonderdeel waarvoor de student is ingeschreven. De activiteiten betreffen het observeren, het actief participeren en het realiseren van initiatieven in de praktijk. De praktijkschool is ofwel de eigen school – indien de student, ingeschreven in het avondtraject, tewerkgesteld is in een school – ofwel is het een school waar de student als vrijwilliger praktijk mag lopen in functie van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Een volume van (minimum) zeven uur praktijk per week op een school geldt voor alle studenten die het avondtraject volgen en die niet in het gewoon onderwijs werken, ongeacht of ze al dan niet eerder een pedagogisch diploma behaald hebben. De student vraagt aan de directie wie als mentor kan fungeren. Het kiezen van een mentor gebeurt in overleg met de student en de directie, en desgevallend de verantwoordelijke voor mentoraat in de school (soms trajectmentor genoemd). Naargelang de praktijkopdrachten kan de student zich richten tot de verantwoordelijke voor mentoraat in de school of tot een andere collega, bijvoorbeeld een klasmentor, een interne en/of externe medewerker in de scholengemeenschap of in het CLB, die hem kan coachen bij bepaalde praktijkopdrachten. Dit gebeurt liefst in overleg met de directie en de trajectmentor, aan de hand van het profiel van de mentor (de praktijkgids bevat een bijlage rond de rol van directie en mentor in de praktijk). De mentor neemt de rol op van een deskundige collega, die de student begeleiding en ondersteuning biedt bij de realisatie van zijn leerdoelen in de praktijk. De mentor helpt een leeromgeving voor de opleidingsdoelen te creëren, geeft waar nodig aanvangsbegeleiding en informatie over de school, voorziet coaching en geeft de student de nodige (begeleidings)feedback.

De opleiding voorziet geen afzonderlijke stageperiode. Voor elk opleidingsonderdeel worden de duale principes (een combinatie van theorie en praktijk) toegepast en krijgt de student praktijkopdrachten, die worden uitgevoerd in de praktijkschool. De opleiding waarborgt, onder meer dankzij de selectie van haar opleidingsscholen, een krachtige leeromgeving van de student. De verschillende praktijkopdrachten zijn breed gesteld, omdat de invulling heel verschillend kan zijn, maar ze zijn volgens de commissie en de studenten duidelijk uitgeschreven in een praktijkgids. Begeleiding gebeurt door de mentor op de (praktijk)school en door een trajectcoach van de opleiding. Ook de verantwoordelijke voor elk opleidingsonderdeel en de supervisor ondersteu-

nen de student. De scholen waar de praktijk plaatsvindt, kennen de beoordelingscriteria voor de praktijkopdrachten maar moeten zelf geen beoordeling uitspreken. De mate waarin de student competenties verworven heeft in de praktijk en de mate waarin hij in de praktijk bepaalde activiteiten gerealiseerd heeft, spelen bij de beoordeling een belangrijke rol.

Op basis van hun praktijkervaring geven studenten elkaar feedback tijdens intervisiegesprekken. De student kan in de keuzesessies en de keuzeopleidingsonderdelen opteren voor onderwerpen die aansluiten bij zijn beroepspraktijk, of kennisnemen van nieuwe ontwikkelingen in het beroepenveld. In het opleidingsteam zit een groot aantal medewerkers die deeltijds in het werkveld staan. Op die manier ontstaat een expertise-inbreng in de opleiding en kan het curriculum op het werkveld worden afgestemd. De studenten en de oud-studenten die met de commissie in gesprek gingen, geven aan dat de beoordelingscriteria op competentieniveau geformuleerd worden. Ze vinden die duidelijk terug in de competentiegids, en beschouwen die als een uitstekend instrument bij hun competentieontwikkeling tijdens hun hele studietraject.

Het programma van de BNB is afgestemd op de internationale ontwikkelingen. Tussen 2001 en 2004 realiseerde de opleiding twee *European Intensive programs* (IP's). De inhoud van het IP '*Inclusive education: a long and winding road*', gericht op nieuwere rollen van onderwijsmedewerkers in het inclusief onderwijs, waren een belangrijk aandachtspunt bij de curriculumontwikkeling in de periode 2005–2010. Onder meer de opleidingsonderdelen 'Leerzorg' en 'Samenwerken met gezin en netwerken' hebben specifiek aandacht voor inclusief onderwijs en de rol die diverse onderwijsmedewerkers daarin kunnen vervullen ten aanzien van de leerling en zijn gezin. Gerelateerd aan de inhoud van het IP '*Social skills*' gaven twee medewerkers van de opleiding jarenlang bijscholing aan een vormingsinstituut van de universiteit van Lyon en in een scholengroep rond sociale en communicatievaardigheden. De axenroos werd zo in vele Franse scholen geïmplementeerd, en er werden trainers gevormd. De opleiding nam in 2004–2005 ook deel aan het Interreg-project 'Linker'. Het project legde linken tussen ouders en school, en tussen school en andere welzijns- en gezondheidsvoorzieningen. Via dit project leerde de opleiding het kader van Handelingsgerichte diagnostiek (HGD) en Handelingsgericht werken (HGW) kennen. Samen met de CLB-partners blijft de opleiding ook nu nog een belangrijke rol spelen in de Vlaamse netoverschrijdende stuurgroep HGD/HGW om de denkkaders van internationale Nederlandse experts om te zetten naar de Vlaamse onderwijssituatie. Sinds 2005 is de module rond *Inclusive education* ingebed in het programma '*Bridges in education*', georganiseerd door de BNB en de initiële lerarenopleidingen van de hogeschool. De BNB ZRL is voortdurend bezig met de implementatie van wat in Europa beweegt rond inclusie via de Europese partners van dit programma. De ngo EASPD (*European Association of Service providers for Persons with Disabilities*) is in dit verband een belangrijke stakeholder.

Een medewerker van de opleiding nam tussen 2008 en 2010 deel aan een IP waarvan de inhoud aansluit bij het opleidingsonderdeel 'Handelingsgericht omgaan met verschillen'. Er waren geen studenten van de BNB ZRL bij betrokken. Op het moment van de visitatie loopt een kortdurend opleidingsinitiatief (KOI) over *Quality in education*. Studenten van de opleiding kregen in 2009–2010 ook de kans om deel te nemen aan een Grundtvig-project SWANN van de bachelor in het Onderwijs: Secundair onderwijs. Ondanks al deze voorbeelden stelt de opleiding dat het moeilijk is om studenten BNB aan internationale projecten te laten deelnemen, omwille van de vaak zware combinatie van studie met werk en/of gezin. Het opleidingsteam wil aan studenten veel kansen geven, en onderzoekt de mogelijkheid om *Intensive programs* (IP) aan te bieden. De opleiding weet dat Comenius-projecten door de schooldirecties weinig bekend worden gemaakt aan hun medewerkers, en wil daar in de toekomst extra aandacht aan besteden. De commissie heeft waardering voor de internationale oriëntering van de BNB ZRL en moedigt de opleiding aan om kansen te blijven geven aan de mobiliteit van studenten en medewerkers.

De opleiding neemt deel aan verschillende projecten van toegepast onderzoek, waarvan de resultaten ingebed werden in de inhoud van de opleidingsonderdelen uit het programma van de BNB ZRL. De commissie heeft waardering voor de visie van de dienst Onderzoek en dienstverlening, waar de opleiding zich ook bij aansluit, en die ook naar de toekomst mogelijkheden biedt voor intense samenwerking tussen de scholen en de (initiële) lerarenopleidingen, zoals dat gebeurt in het project rond draagkracht. Daarnaast worden studenten aangemoedigd om zelf toegepast onderzoek te doen dat bijdraagt aan de schoolontwikkeling in hun praktijkschool. Dit gebeurt het meest expliciet in het opleidingsonderdeel 'Leerzorgtrajecten realiseren gewoon onderwijs', waarin de student zijn bachelorproef realiseert. In dit opleidingsonderdeel van zeven studiepunten krijgen studenten de kans om alle bouwstenen van de opleiding te integreren in een praktijkrealisatie in de school. De studenten ontwikkelen en realiseren immers een kwaliteitsvol leerzorgtraject voor één kind/jongere met specifieke onderwijsbehoeften, een groep kinderen/jongeren of de school en ondersteunen daarmee extra hun verbondenheid met het werkveld. Ze kiezen het onderwerp van hun bachelorproef op basis van de noden van de school, liefst in samenspraak met de directie. Wanneer de studenten een onderwerp indienen bij de BNB-opleiding wordt nagegaan of dit haalbaar is binnen de rol die de student in de school heeft. De studenten worden verdeeld op basis van de praktijkcontext, en de coaches worden toegewezen op basis van die praktijkcontext. De rol van de coach is niet zo erg gebonden aan de inhoudelijke kennis, maar hij heeft wel kennis over processen. De studenten ondernemen in hun praktijk doelgerichte acties en interventies vanuit een verruimde visie en theoretische achtergrond, zoals ze die hebben opgebouwd in de eerdere opleidingsonderdelen (aangetoond in eerdere beoordelingstaken). Dit sluit qua concept aan bij de ideeën van een ontwikkelingsportfolio, waarin de student getuigt van zijn ontwikkelingsproces in het komen tot een integratie van opgedane inzichten in een praktijkrealisatie. Het wetenschappelijk onderbouwen vormt daarbij volgens de begeleiders van de bachelorproeven een uitdaging.

Sinds 2009–2010 werd het eindwerk omgevormd naar een bachelorproef. Dat omvormingsproces is volgens de commissie nog niet helemaal voltooid. Het niveau van de bachelorproeven kan nog verhogen, en onder meer de probleemstelling, de bronvermelding en de lay-out kunnen nog verbeterd worden. De commissie raadt de opleiding aan om het concept van de bachelorproef nog beter uit te schrijven. De alumni die met de commissie in gesprek gingen, benadrukken dat het belangrijk is dat hun bachelorproef een praktische waarde heeft en later nuttig kan gebruikt worden in een school. Als voorbeeld wordt het gemotiveerd verslag over de proeftuinwerking (tijdelijke projecten ondersteund door de overheid, in het kader van onderwijsinnovatie) aangehaald, die ontwikkeld werd voor het secundair onderwijs.

Studenten die bij de instap geen lerarendiploma hebben, volgen tijdens hun hele opleiding het specifieke opleidingsonderdeel 'Initiatie onderwijs' (vier studiepunten). In dit opleidingsonderdeel staan klasmanagement en didactiek als basiscompetenties van de leraar centraal. Het jargon uit de onderwijswereld wordt aangereikt, zodat alle medewerkers uit het gewoon onderwijs goed met elkaar zouden kunnen communiceren. Anders dan bij de meeste andere opleidingsonderdelen maakt, naast een bachelorproef en een mondelinge presentatie, ook 'feedback op de praktijk' rechtstreeks deel uit van de beoordeling van dit opleidingsonderdeel.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan om het concept van de bachelorproef nog beter uit te schrijven.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De sequentiële opbouw in de competenties die binnen elk van de vijf leerlijnen (zoals vermeld in facet 2.1) wordt aangegeven, is zichtbaar in de competentiematrix en de competentiegids. Daarin staat voor elke competentie immers aangeduid in welke opeenvolgende opleidingsonderdelen ze wordt gerealiseerd, inclusief het competentieniveau waarop dit gebeurt.

Studenten en lesgevers krijgen zo zicht op de kennis, vaardigheden en attitudes die aan het eind van elk opleidingsonderdeel verwacht worden. Dit geeft de samenhang aan tussen de opleidingsonderdelen, alsook hoe opleidingsonderdelen verder bouwen op elders in het opleidingstraject aangeboden bouwstenen. Studenten krijgen de competentiegids tijdens de introductielessen om hun competenties in te schatten, en kunnen hem doorheen hun verdere traject gebruiken om stil te staan bij hun competentieontwikkeling. De commissie stelt vast dat de theorie en de praktijk voor elk opleidingsonderdeel goed met elkaar in overeenstemming zijn.

Om de kansen op flexibilisering te optimaliseren, heeft de opleiding ervoor gekozen om slechts minimaal volgtijdelijkheid tussen opleidingsonderdelen in te bouwen. Volgtijdelijkheid betekent dat een student zich pas kan inschrijven voor een opleidingsonderdeel als hij een ander opleidingsonderdeel gevolgd heeft of ervoor geslaagd is. De opleiding heeft enkel volgtijdelijkheid ingebouwd voor het opleidingsonderdeel 'Leerzorgtrajecten realiseren'. De student kan zich pas inschrijven voor dit opleidingsonderdeel als hij ook het opleidingsonderdeel 'Planmatig zorg ontwikkelen' gevolgd heeft. Om een leerzorgtraject te kunnen realiseren in een bachelorproef, heeft de student immers de inhouden rond planmatig werken nodig.

De commissie is van mening dat het programma logisch opgebouwd is. De opleidingsonderdeelverantwoordelijken bewaken overigens de samenhang van het programma via het regelmatig gehouden clusteroverleg. Differentiatie in het programma gebeurt aan de hand van een aantal keuzemodules voor verschillende opleidingsonderdelen. Die modules kunnen per academiejaar aangepast worden aan de instroom, en zijn bijgevolg afgestemd op de praktijk van de studenten, maar de samenhang komt er niet door in het gedrang. De studenten kunnen hun keuze steeds met hun trajectcoach bespreken, zodat die het beste aansluit bij zijn interesses, praktijk of eerdere ervaringen. De studenten en de oud-studenten die met de commissie in gesprek gingen, vragen dat de verschillende keuzemogelijkheden nog duidelijker worden toegelicht via een korte beschrijving, zodat ze nog beter hun keuze kunnen maken. Doordat studenten niet alleen in september maar ook bij de start van het tweede semester kunnen instappen, wordt de volgorde van sommige opleidingsonderdelen wel gewijzigd.

Specifiek voor de studenten zonder lerarendiploma heeft de opleiding een gedifferentieerd traject uitgewerkt. De studenten volgen niet alleen in semester 1 een extra opleidingsonderdeel 'Initiatie onderwijs', dat hen helpt te compenseren voor het feit dat zij de basiscompetenties van de leraar niet hebben verworven, in de keuzesessies is er ook specifieke aandacht voor de eerder verworven competenties van deze doelgroep.

Een aantal studenten die de opleiding hebben afgerond, is geïnteresseerd om nog een tweede bachelor-na-bachelor in het Onderwijs te volgen. Gezien de vele gemeenschappelijke opleidingsonderdelen met vrijstelling kunnen studenten na de BNB BuO de BNB ZRL volgen in een traject van twee semesters. Ook tijdens het traject is overstappen van de ene BNB naar de andere relatief soepel mogelijk, zeker na semester één. Dit is vooral interessant voor studenten die tijdens hun traject van werk veranderen, en voor studenten die een functie uitoefenen waarvoor zij zich zowel willen professionaliseren voor het gewoon en het buitengewoon onderwijs, bijvoorbeeld GON- en ION-begeleiders.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.4 Studietoegang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoegang, bachelor-na-bachelor: tenminste 60 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **oké**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het BNB-programma omvat 60 studiepunten en wordt aangeboden in een deeltijds traject, gespreid over twee academiejaren. De eerste schijf (eerste academiejaar) omvat 33 studiepunten, de tweede schijf (tweede academiejaar) omvat 27 studiepunten). De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoegang van de BNB.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studietoegang belemmeren zoveel mogelijk worden weggelaten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Sinds 2008–2009 laat de opleiding de studenten hun studielast inschatten via de onlinestudietijdmeting. De handleiding die centraal voor de hele hogeschool opgesteld werd, laat de opleiding toe om de studietijdmeting zelf te organiseren, met de steun van de dienst Onderwijsontwikkeling en internationalisering. In 2009–2010 werd voor alle opleidingsonderdelen een meting uitgevoerd. De resultaten van het eerste semester 2009–2010 werden besproken in de opleidingsraad (met de studenten en de lesgevers) en de opleidingsadviesraad (met studenten, lesgevers, oud-studenten, vertegenwoordigers van mentoren, directies en het bredere werkveld). In semester één was het algemene besluit dat de gemeten studielast per opleidingsonderdeel ongeveer één studiepunten lager ligt dan de begrote studielast. In het tweede semester 2009–2010 bleek de gemeten studie-

tijd voor de meeste onderdelen vrij gelijkaardig aan de begrote studielast. De opleiding geeft aan dat de studietijdmetingen op het ogenblik van de visitatie nog in de beginfase staan, maar toch werden in 2009–2010 al acties ondernomen toen bleek dat de studenten het onderscheid tussen uren ‘stage’, uren ‘taken in zelfstudie’ en uren ‘zelfstudie’ moeilijk konden maken. De opleiding ontwikkelde daarom een praktijkgids en praktijkopdrachten per opleidingsonderdeel om de verwachtingen voor de voorziene uren praktijk te verhelderen. Na de eerste meetresultaten gebeurden in 2010–2011 enkele bijstellingen, bijvoorbeeld een verhoging van de taken voor de praktijkopdrachten en een wijziging in de studiepunten. Zo werden de studiepunten voor ‘Supervisie’ verhoogd van drie naar vijf studiepunten, en werden die voor het opleidingsonderdeel ‘Coachen en coördineren van zorg’ verminderd. De commissie verneemt van de studenten dat ze er niet van op de hoogte zijn dat ze het jaar nadien hun tijdsbesteding voor hun studie zullen moeten opgeven. De commissie raadt de opleiding daarom aan om, in samenwerking met de dienst Kwaliteitszorg en de dienst Onderwijsontwikkeling en Internationalisering, meer transparantie bij de metingen te voorzien, teneinde het belang van studietijdmetingen in relatie met studeerbaarheid van het programma te beklemtonen.

Studeerbaarheid hangt echter niet alleen af van het aantal uren dat de student aan onderwijs en studie besteedt, maar ook van de opeenvolging van opleidingsonderdelen, het uurrooster, het studiemateriaal, de onderwijskwaliteit en de onderwijsorganisatie. Mogelijke studiebelemmerende factoren, die soms zorgen voor een bijkomende studielast, zijn het aantal opdrachten of piekmomenten door onvoldoende spreiding van de studielast. De studenten in de BNB combineren studeren met werken, of met een intensieve vorm van vrijwillige praktijk in een school en daarnaast ook vaak met een gezin. Dat maakt het afwerken van alle lessen en beoordelingstaken binnen het modeltraject soms minder vanzelfsprekend. De opleiding tracht daarom de opdrachten en taken voor de opleidingsonderdelen al aan de studenten te bezorgen bij de start van een opleidingsonderdeel, zodat zij het verwerken ervan kunnen spreiden over het semester.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan het belang van studiemetingen bij de studenten te beklemtonen als een van de instrumenten om de studeerbaarheid van het programma in kaart te brengen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals al in facet 1.1 vermeld, heeft de commissie vastgesteld dat het didactische concept van de BNB- opleiding in lijn is met de geformuleerde doelstellingen. De ontwikkeling van een competentiegericht curriculum houdt volgens de opleiding ook de afstemming in van de onderwijswerkvormen en de leermiddelen. De dienst Onderwijsontwikkeling en internationalisering van de hogeschool zorgt voor de procesbegeleiding van de opleidingen en ontwikkelde het instrument ‘CoWeB’ (Competentiegericht Onderwijswerkvormen en Beoordelingsvormen), dat de opleiding en de lesgever kan ondersteunen bij het selecteren van de meest geschikte werkvormen en evaluatievormen in de context van de opleiding.

De commissie stelt vast dat de opleiding gebruikmaakt van een uitgebreide mix van didactische werkvormen. Daarbij worden aspecten van interactief samenwerkend leren, kennisonderwijs, probleemgestuurd onderwijs, duaal onderwijs en werkplekleren gecombineerd. De BNB ZRL wordt gekenmerkt door een sterke interactieve inslag met relatief weinig hoorcolleges. Wel wordt om organisatorische redenen de eerste les van elk opleidingsonderdeel aan de volledige groep gegeven. De opleiding maakt gebruik van verschillende groepeeringsvormen, zoals leergroepen en supervisie- en intervisiesessies. In leergroepen reflecteren de studenten over hun leerproces en hun leertraject, gelinkt aan de eigen praktijk. Dit wordt gecoacht door de trajectcoach. De leergroepfunctie heeft tot doel:

- de leerinhouden te verwerken, met vertaalslag naar de eigen praktijk;
- een reflectie mogelijk te maken over het persoonlijke leerproces;
- het eigen leren in handen te nemen;
- bevordering van een ‘nestgevoel’ in een herkenbare, vertrouwde groep.

Leergroepen zijn soms homogeen, soms gedifferentieerd samengesteld, afhankelijk van het opleidingsonderdeel. Zo wordt voor ‘Handelingsgericht omgaan met verschillen in het gewoon onderwijs’ een verschillend aanbod gecreëerd, naargelang de vooropleiding van de studenten. Supervisie- en intervisiesessies zijn gericht op reflectief ervaringsleren in een kleine groep, met een achttal studenten BNB BuO of ZRL met diverse achtergronden (lerarenopleiding Kleuter-, Lager en Secundair onderwijs) en van verschillend niveau, onder begeleiding van een daarvoor speciaal opgeleide supervisor. De diversiteit van de instroom wordt maximaal benut als mogelijkheid om de leerkansen voor de studenten te kunnen verhogen. Door studenten samen te zetten, kunnen ze referentiekaders samen delen en leren ze effectief ook samenwerken. De opleiding verwoordt het als: ‘de kracht van structuur is groter dan de kracht van cultuur’.

De commissie heeft vastgesteld dat supervisie en intervisie sterk uitgebouwd zijn. Bovendien worden de supervisoren bijna altijd uit het werkveld zelf gerekruteerd. Het gaat om contractuele personeelsleden met een eerder kleine opdracht in de opleiding, die voornamelijk in het gewoon onderwijs werken en de supervisorenopleiding aan de hogeschool hebben gevolgd.

Er zijn weinig hoorcolleges waar de studenten uit de BNB BuO en ZRL samenzitten. Het gebeurt wel dat toelichting gegeven wordt over de keuzesessies bij een bepaald opleidingsonderdeel, maar de studenten vinden het les volgen in grote groepen niet zo goed, ook al omdat studenten uit de BNB ZRL de studie volgen uit eigen interesse. Studenten die de BNB BuO volgen, worden hier door hun directie uit het BuO soms toe verplicht. Dat is te merken tijdens sommige hoorcolleges, en het werkt erg storend.

De opleiding geeft de studenten onmiddellijk na hun inschrijving toegang tot de elektronische leeromgeving DiLeAhs (Digitale Leeromgeving van de Arteveldehogeschool), waar ze de overkoepelende digitale cursus ‘opleidingsinformatie’ vinden. Daarin kunnen studenten onder meer hun praktijkgegevens aan de opleiding bezorgen, het keuzeaanbod raadplegen, keuzes doorgeven aan de opleiding, aankondigingen terugvinden, de lokalenplanning raadplegen, de diverse gidsen consulteren en formele documenten downloaden. Voor elk van de opleidingsonderdelen biedt de opleiding ook een digitale cursus aan. Bij het begin van het academiejaar geeft de opdrachtgever Digitaal leren en ICT een introductie, zodat de studenten zich op alle nodige digitale cursussen inschrijven. Het digitale onderwijsmateriaal wordt intensief en divers gebruikt, en het ondersteunt zowel het beperkte aantal uren contactonderwijs als het praktijkleren van de student. De student kan van op afstand zelf met de leerinhouden aan de slag.

De opleiding verkiest het gebruik van digitaal onderwijsmateriaal ook om praktische redenen. Cursusteksten die gedrukt dienen te worden, moeten immers maanden vooraf klaar zijn, wanneer de opleiding nog geen zicht heeft op de praktijknoden van de instromende studenten en het specifieke engagement van de externe lesgevers. De opleiding wil alle lesgevers de kans geven

hun studiemateriaal af te stemmen op recente ontwikkelingen. Digitaal studiemateriaal kan tot vlak voor de start van de lessen online geplaatst worden en ook na de lessen nog aangevuld worden. Om de gebruiksvriendelijkheid te verhogen, hanteren alle opleidingsonderdeelverantwoordelijken een eenvormige structuur in de verschillende cursussen. Elke digitale cursus bevat informatie over het opleidingsonderdeel (met de ECTS-fiche), het eigenlijke studiemateriaal, informatie over de praktijk, alsook over de evaluatie. De commissie heeft het digitale cursusmateriaal kunnen raadplegen en stelt vast dat er kwaliteitsverschillen zijn voor wat de vorm van het studiemateriaal betreft. Soms beperkt de cursus zich tot hand-outs of slides van een PowerPoint-presentatie. De commissie is van mening dat inhoudelijk de cursussen voldoen: ze zijn erg actueel en bevatten vele verwijzingen naar relevant bronmateriaal. Tijdens de lesgeversvergaderingen zorgen de opleidingsonderdeelverantwoordelijken ervoor dat de lesgevers leren werken met de digitale leeromgeving, eventueel met ondersteuning van de opdrachtgever Digitaal leren en ICT. Op die manier kan het digitaal leren geoptimaliseerd worden en kan de leeromgeving worden uitgebreid. In de opleiding wordt ook een beperkt aantal handboeken gebruikt. De studenten vragen wel dat de handboeken vroeger op het jaar ter beschikking zouden worden gesteld.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan om de handboeken vroeger op het jaar ter beschikking te stellen van de studenten.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het beoordelen van competenties bij studenten stelt nieuwe en andere eisen aan evalueren, namelijk minder gericht op memoriseren en reproduceren, en meer op het redeneren en het correcte gebruik van kennis, vaardigheden en attitudes om veelzijdige en complexe problemen te behandelen. Het gaat bij assessment over een voortdurende dialoog tussen de lesgever en de student tijdens het hele leerproces, in plaats van enkel bij de uiteindelijke resultaatscontrole. In de wijze waarop studenten worden beoordeeld, zit een aspect van kwaliteitsborging. Die beoordeling gebeurt volgens de principes van het volwassenenonderwijs. Het beoordelen van de praktijk gebeurt door de opleiding en niet door de mentor in kwestie. De mentor in de school waar de praktijk plaatsvindt, is geen beoordelaar maar een begeleider in het leerproces. De mentor dient wel twee keer per jaar feedback over de leerwinst van de student in, die de student digitaal aan de opleiding bezorgt. Voor de drie opleidingsonderdelen bij het begin van het modeltraject kiest de opleiding beoordelaars onder de medewerkers van het opleidingsteam, of ex-medewerkers die het gehele opleidingsprogramma goed kennen. Ze kennen de studenten niet omdat ze noch lesgever, noch trajectcoach zijn. De opleiding zorgt er op die manier voor dat de beoordeling zo objectief mogelijk kan gebeuren. De student moet kunnen aantonen dat hij bepaalde dingen heeft uitgetoetst. Voor alle andere opleidingsonderdelen wordt een lesgever als beoordelaar ingeschakeld die de student kent van tijdens het leerproces.

In de BNB-opleiding zijn er geen eigenlijke examens. Voor elk opleidingsonderdeel (OLOD) worden een beoordelingstaak en een praktijktaak voorzien. Een beoordelingstaak is een schriftelijk ingediend rapport of bachelorproef, waarin de student de opgedane kennis, vaardigheden en attitudes en/of de bereikte competenties demonstreert. Per OLOD zijn de competenties opgelijst die aan bod kunnen komen. De student kan zelf kiezen aan welke competentie hij specifiek wil werken. Hij dient dus vaak persoonlijke leerdoelen te formuleren voor zijn verdere opleidingstraject en ontwikkeling. Dit gebeurt vanuit een visie die aansluit bij persoonlijke ontwikkelingsplanning. Studenten mogen ook kleine groepen maken (leergroepen) om samen aan een project te werken. Op het einde van de opleiding moeten uiteraard wel alle beoogde competenties verworven zijn. Het opleidingsteam stelt duidelijk dat niet iedereen slaagt; de student moet namelijk voldoende scoren op de vijf basiscompetenties.

De opleiding heeft een systeem (stappenplan) ontwikkeld om taken door verschillende mensen te laten beoordelen en de gegeven quoterings te delen met de studenten en de medebeoordelaars. Doorgaans gebeurt de beoordeling van een bachelorproef door drie mensen: het teamlid, de beoordelaar van het bachelorproef en de coach (met een adviserende stem). De criteria omvatten dat de kennis niet alleen verworven moet zijn maar ook effectief gebruikt wordt in de praktijk-context. Het 'ECTS grading system' geldt als leidraad voor het beoordelen van de student en wordt omgezet in een numerieke quoterings op twintig. Op die manier wordt de correlatie tussen een cijfer en de beoordelingscriteria zichtbaar en wordt die effectief toegepast.

De beoordelaar schrijft ten aanzien van elke student ook een individueel feedbackverslag bij de quoterings van de praktijkopdrachten, waarin hij aangeeft waarom hij welke quoterings krijgt, met oog voor sterktes en leerpunten. Indien de quoterings en/of feedback verdere toelichting vraagt, richt de student zich rechtstreeks tot de opleidingsonderdeelverantwoordelijke en/of de traject-coach. De commissie is van mening dat de evaluatie van taken en praktijkopdrachten degelijk verloopt.

Het draaiboek 'Leerzorgtrajecten realiseren' fungeert als bachelorproefgids, en bevat de beoordelingscriteria en quoteringsregels voor de bachelorproef en de presentatie ervan. De commissie heeft hier waardering voor.

Op de vraag aan de gespreksgroep Kwaliteitszorg en onderwijsontwikkeling hoe de verhouding tussen kennis en praktijkervaring bewaakt wordt, en of dan gekozen wordt voor proces- of productevaluatie, verneemt de commissie dat door de aanwezige mix van beoordelingsvormen de onderliggende kennis moet kunnen worden onderzocht, aansluitend bij het onderwijsconcept. Binnen de Arteveldehogeschool wordt gewerkt aan een toetsbeleid in het kader van onderwijskwaliteitszorg, en in oktober 2011 wordt er zelfs een studiedag aan gewijd, waarbij de rol van kenniselementen in het curriculum zal worden onderzocht. De beoordelingstaken worden momenteel gescreend. De opleiding vindt het alleszins belangrijk dat de resultaatevaluatie doelgericht moet zijn en geïnterpreteerd moet worden vanuit de referentiekaders. De commissie pleit voor een kritische analyse en reflectie op het huidige evaluatiebeleid/toetsbeleid en beveelt – waar mogelijk en wenselijk – een grotere balans tussen proces- en productevaluatie/toetsing aan, zodat een grotere objectivering kan worden bekomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt – waar mogelijk en wenselijk – een grotere balans tussen proces- en productevaluatie en toetsing aan, zodat een grotere objectivering kan worden gerealiseerd.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een bachelor-na-bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriterium:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten

bachelor-na-bachelor:

- bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s), eventueel aangevuld met een onderzoek naar geschiktheid of bekwaamheid of een voorbereidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor-na-bachelor-opleiding.

BNB-opleidingen zijn in de regel slechts toegankelijk voor houders van een bachelordiploma. Voor de BNB's in het Onderwijs kunnen daarnaast ook alle personeelsleden in het onderwijs zich inschrijven, ook als zij geen eerste bachelordiploma hebben. Dat is bijvoorbeeld belangrijk voor de personeelsleden die binnen de bekwaamheidsbewijzen op basis van een aantal jaren nuttige ervaring in het onderwijs aangesteld worden in het ambt van praktijkleraar. Om tegemoet te komen aan de grote vraag naar flexibilisering vanwege afgestudeerden in de gezondheidszorg (logopedisten, ergotherapeuten, kinesisten) en het sociaal-agogisch werk (maatschappelijk werkers, bachelors en masters in de orthopedagogiek en psychologie), versoepelde de Arteveldehogeschool de toelatingsvoorwaarden vanaf het academiejaar 2008–2009, toen dit decretaal mogelijk werd gemaakt. Sindsdien kan iedereen zich inschrijven die houder is van een bachelor- of masterdiploma en/of die ingeschreven is als personeelslid van een school (tewerkstelling bij het departement Onderwijs voor minstens één uur). De opleiding vindt het een meerwaarde dat er sinds enkele jaren andere diploma's instromen, hoewel in de scholen soms vooroordelen bestaan rond iemand geen pedagogisch diploma heeft. De opleiding hoopt dat via de BNB een betere communicatie en een vlottere samenwerking tussen alle personeelsleden van een school kan tot stand komen.

Studenten met een diploma van Bachelor in het Onderwijs: Kleuter-, Lager, Secundair onderwijs of een specifieke lerarenopleiding hebben bij instroom al een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs om te beginnen werken als zorg- of GOK-leerkracht, zorgcoördinator of leerlingenbegeleider in het basis en/of secundair onderwijs. Studenten met een ander bachelordiploma hebben ook al het voldoende geachte bekwaamheidsbewijs om als zorgcoördinator aan de slag te gaan. Maar het diploma van de BNB wordt door veel hogeschoolbesturen als een bewuste keuze voor interne zorgbegeleiding beschouwd, soms ook als voorwaarde tot een vaste benoeming in het ambt van zorgcoördinator. Voor studenten zonder lerarendiploma van een geïntegreerde of een specifieke lerarenopleiding wordt het diploma van de BNB in het Onderwijs gelijkgesteld met een bewijs pedagogische bekwaamheid (BPB). Dat geeft hen na het afstuderen een voldoende geacht bekwaamheidsbewijs met lesbevoegdheid in de vakken in het secundair onderwijs waarvoor zij de vakbekwaamheid verkrijgen via hun eerste bachelor- of masterdiploma, of via hun erkende nuttige ervaring. Net om die reden dienen deze studenten een extra opleidingsonderdeel 'Initiatie onderwijs' te volgen. De studenten signaleren ook dat bij inschrijving niet voldoende werd benadrukt dat een BNB niet volstaat voor een benoeming in het buitengewoon kleuter- of lager onderwijs indien de student niet beschikt over een pedagogisch bachelordiploma.

Diverse initiatieven van de hogeschool en de opleiding hebben de bedoeling uitgebreide informatie te verschaffen aan mogelijke kandidaat-studenten. Voorafgaand aan de inschrijving geeft de opleiding zowel via de website, via mail als persoonlijk tijdens de infodagen heel veel uitleg over de effecten van het diploma BNB Buitengewoon onderwijs. Voor de opleiding zijn de belangrijkste stakeholders voor het informeren van kandidaat-studenten die al in het onderwijs werken de directies, mentoren, pedagogisch begeleiders, oud-studenten en de externe lesgevers in het brede werkveld. Voor de kandidaat-studenten die pas afstuderen, informeren vooral de verantwoordelijken voor uitstroom, trajectbeheer en trajectcoaching in de initiële bacheloropleidingen hun afstuderenden over de mogelijkheden om verder te studeren in de BNB. De opleiding mailt al deze stakeholders daarom jaarlijks enkele specifieke berichten die verwijzen naar de onlinefolders op de website. Via de maandelijkse digitale nieuwsbrief krijgen ook meer dan 4000 van deze stakeholders informatie over de infodagen, nieuwe folders, nieuwe trajecten of opleidingsonderdelen.

De opleiding vindt het noodzakelijk om goed in te spelen op doelgroepen die flexibele leerwegen nodig hebben. Via de EVK-procedure kunnen studenten die al een bachelor- of een masterdiploma behaald hebben, vrijstellingen aanvragen, en zij volgen dan een geïndividualiseerd studietraject. Toekenning van vrijstellingen op basis van EVC/EVK gebeurt via de trajectbeheerder. De opleiding kent geen typevrijstellingen: elk dossier wordt afzonderlijk bekeken. Drie instromende studenten behaalden vrijstellingen via een EVK-aanvraag. De EVC-procedure is omslachtig en werd nog maar één keer doorlopen.

In het academiejaar 2009–2010 schreven zich 100 studenten in voor de BNB ZRL. Het gaat om 63 instromers en 37 doorstromers. 44 instromers stapten in de eerste schijf van het modeltraject in, en zeventien studenten volgden een persoonlijk deeltraject. De grootste groep instromers hebben als vooropleiding een Bachelor in het Onderwijs of een initiële lerarenopleiding, namelijk 39 studenten. Verder stroomt een beperkt aantal studenten in met een diploma in het studiegebied Gezondheidszorg of Sociaal-agogisch werk. Vijf studenten hebben geen vooropleiding hoger onderwijs. De hogeschool wil ze terdege voorbereiden op werken in het onderwijs door ze een traject van 64 studiepunten te laten volgen. Het BNB-traject wordt in feite opgevat als een equivalent voor een specifieke lerarenopleiding. Veertig van de 250 studenten uit de beide BNB-opleidingen zijn niet in het bezit van een lerarendiploma. De hogeschool denkt aan de invoering van een performant digitaal studentvolgsysteem om gemakkelijker allerlei indicatoren te kunnen aanleveren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan het digitale studentvolgsysteem te ontwikkelen.

Oordeel over onderwerp 2, programma: [voldoende](#)

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1	relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma	goed
facet 2.2	eisen academische gerichtheid van het programma	goed
facet 2.3	samenhang van het programma	goed
facet 2.4	studieomvang	oké
facet 2.5	studielast	voldoende
facet 2.6	afstemming tussen vormgeving en inhoud	goed
facet 2.7	beoordeling en toetsing	voldoende
facet 2.8	masterproef	niet van toepassing
facet 2.9	toelatingsvoorwaarden	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 3 INZET VAN HET PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Anders dan de meeste hogescholen, kent de Arteveldehogeschool geen departementen, maar is ze gestructureerd in opleidingen (of clusters van opleidingen) en diensten. Aan het hoofd staat een opleidingsdirecteur, die samen met de opleidingscoördinator het opleidingsmanagementteam (OMT) vormt. Voor de gezamenlijke competentieontwikkeling in de beide BNB's in het Onderwijs staat één opleidingsteam (OT) in, bestaande uit het onderwijzend personeel (OP) en het administratief-technisch personeel (ATP) van de opleiding. Een belangrijke functie van het OT is informatiedoorstroming, zowel van informatie uit beleids-, participatie- en overlegorganen van de opleiding en de hogeschool, als van praktische informatie met betrekking tot de opleidingsorganisatie. Het opleidingsteam biedt tevens een reflectiekamer en een denktank voor het opleidingsbeleid. Gezien het relatief kleine OT (ongeveer 10 personeelsleden), de gevarieerde verantwoordelijkheden van de medewerkers en de nood aan onderlinge afstemming vergadert het opleidingsteam wekelijks. Daarnaast werkt een ruime groep van externe medewerkers mee om de BNB verder vorm te geven.

Per opleidingsonderdeel wordt een opleidingsonderdeelteam (OLOD-team) gevormd, bestaande uit één of meer leden van het opleidingsteam en uit de hierbij betrokken gastsprekers (externe medewerkers). Eén van de leden functioneert als opleidingsonderdeelverantwoordelijke (OLOD-verantwoordelijke). Dit OLOD-team staat in voor de realisatie van het opleidingsonderdeel. De OLOD-verantwoordelijke staat in voor de coaching en de evaluatie van de externe medewerkers. Het personeel van de Arteveldehogeschool wordt ondersteund via opleidingsteambijeenkomsten, clusteroverleg en verschillende fora, die over de opleidingen heen en in samenwerking met de centrale diensten tot stand komen.

De commissie heeft waardering voor de gekozen besturingsfilosofie van de hogeschool, die ertoe leidt dat medewerkers zich betrokken voelen bij het beleid van de hogeschool, initiatief nemen, zich verantwoordelijk voelen en serieus genomen worden. De gedragen communicatie met korte lijnen valt op. De organisatiestructuur heeft een positieve invloed op de organisatiecultuur, die zorgt voor een stimulerende omgeving. In alle opleidingen van de hogeschool werd een raamwerk met functies en takenprofielen uitgewerkt. Mensen met dezelfde functie, tewerkgesteld in verschillende opleidingen, overleggen op gestructureerde wijze met elkaar in diverse fora.

Uit de gesprekken met het personeel krijgt de commissie een indruk van grote verbondenheid, niet alleen in de opleiding, maar ook met de andere diensten en opleidingen in de hogeschool. Er is sprake van een sterk Artevelde-gevoel. De commissie heeft loyale, betrokken en deskundige medewerkers ontmoet, die elkaar benaderen vanuit een groot mutueel respect. Het OT luistert naar elkaar en naar de studenten. De BNB ZRL is een zorgopleiding, en de gerichtheid naar zorg passen de medewerkers ook toe in hun onderling functioneren (teach what you preach). De BNB's in het Onderwijs hebben de ambitie om iets te betekenen in het onderwijs, en ze willen werken vanuit de feedback van de scholen.

De hogeschool heeft een procedure voor werving en selectie voor statutaire medewerkers opgesteld. Contractuele medewerkers worden op dezelfde manier geworven. Bij aanwerving van nieuwe medewerkers (en vervangende medewerkers) streeft de opleiding naar een complementariteit aan profielen binnen het opleidingsteam. Het is van belang dat de teamleden een achtergrond hebben met betrekking tot gewoon en buitengewoon basis- en secundair onderwijs vanuit verschillende invalshoeken (functies). De commissie heeft waardering voor de manier waarop de hogeschool omgaat met diversiteit bij de rekrutering van haar medewerkers. Interdisciplinair werken is belangrijk voor de BNB's in het Onderwijs. Mensen die aangeworven worden, kijken niet alleen door de bril van onderwijs, maar zijn bijvoorbeeld vertrouwd met thuisbegeleiding en zitten als het ware rond de onderwijsschil. De commissie vraagt wel aandacht voor meerdere facetten van diversiteit (naast functionele beperkingen) van de hogeschool, wat tot uiting zou kunnen komen bij de werving van nieuwe medewerkers en bij de ontwikkeling van het programma.

De opleiding heeft een lijst met profielkenmerken voor medewerkers vooropgesteld. Zo omvat het profiel voor de mentor de criteria deskundigheid, een degelijke persoonsgerichte begeleiding geven en brugfiguur zijn in het team, om de rol van de student te kunnen duiden. Nieuwe medewerkers volgen een specifiek professionaliseringstraject, georganiseerd door de hogeschool. Ze krijgen ook een peter of meter in de opleiding toegewezen. De hogeschool heeft ook een loopbaanbeleid uitgewerkt, dat waarborgt dat iedere medewerker structureel gevolgd wordt in zijn ontwikkelingsproces. Het functioneringsgesprek tussen medewerker en opleidingsdirecteur neemt een prominente plaats in de ontwikkelingscyclus in. Er is ruimte voor de medewerker om desiderata kenbaar te maken. De OLOD-verantwoordelijken zijn beschikbaar voor de externe medewerkers, omdat de opleiding de sturing van deze grote groep belangrijk vindt. Anders bestaat het gevaar dat iedereen uitsluitend op de hogeschool komt tonen waarin hij expert is.

De jaarlijkse evaluatie door de studenten komt als feedback ook terug naar de lesgevers. Het OP wordt deskundig ondersteund, bijvoorbeeld voor het maken van videofilms die tijdens de lessen moeten gebruikt worden. In het forum Digitaal leren zitten overigens lectoren en ATP samen, waardoor de dienstverlening naar het lesgeven optimaal vorm krijgt. Het ATP dat met de commissie in gesprek ging, waardeert de zelfstandigheid, de autonomie en de flexibiliteit waarmee het werk kan georganiseerd worden, niet alleen vanwege de opleidingsverantwoordelijken maar ook vanwege de centrale diensten. Er wordt zorgzaam omgesprongen met feedback door de opleidingsdirecteur, de opleidingscoördinator en de OLOD-verantwoordelijken, en het ATP heeft veel aan mekaar.

Een taakinvullingsmodel zorgt ervoor dat alle opdrachten evenwichtig gespreid worden over alle medewerkers en volgens hun competenties, en maakt ieders engagement zichtbaar. De taakinvulling resulteert in een taakfiche waarin de verschillende taken en verantwoordelijkheden van de medewerkers worden opgelijst. Bij het verdelen van de taken streven de opleidingscoördinator en de opleidingsdirecteur ernaar de medewerkers zo veel mogelijk in te zetten op hun kernkwaliteiten. Het takenpalet van de interne medewerkers is zeer uitgebreid. Het gaat niet alleen om de taak als lesgever, tutor of coach, maar ook om OLOD-verantwoordelijke, beoordelaar, trajectcoach, supervisor, intervisor en/of opdrachthouder. De commissie stelt vast dat de taken duidelijk omschreven zijn, maar ze drukt haar bezorgdheid uit over de werkdruk van de interne medewerkers. De medewerkers beamen die hoge werkdruk, maar geven aan dat die besproken kan worden met het management, waardoor de last draaglijker wordt.

Participeren is geen dode letter, zelfs niet voor externe medewerkers. Op regelmatige basis zijn er reflectiemomenten (intervisie) waarin over de opleiding gepraat wordt. Als ploeg hebben ze een inbreng om leraren nog professioneler te maken voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften. Goed zorgzaam kwaliteitsvol onderwijs in elke klasgroep aanbieden, drijft de groep. In de dagelijkse realiteit is een aantal externe medewerkers geconfronteerd met de praktijk van het

gewoon onderwijs, en ze vinden in de BNB kracht en bemoediging om er te werken, bijvoorbeeld als zorgcoördinator. Volgens hun eigen zeggen maakt dit van hen betere mensen, en dat is bevorderlijk voor de kwaliteit van de externe medewerkers.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding voert een dynamisch personeelsbeleid van gerichte diversiteit bij medewerkers, waarbij de expertise en ervaring actief uitgewisseld worden met het brede werkveld, zowel nationaal als internationaal. Die expertise situeert zich hoofdzakelijk bij de volgende domeinen: expertise met betrekking tot de doelcompetenties en inhouden van de opleiding, met betrekking tot het opleiden in het kader van BNB-opleiding, met betrekking tot onderzoek en met maatschappelijke dienstverlening. Behalve de opleiding en de beroepservaring van de medewerkers is de regelmatige professionalisering (via literatuurstudie, deelname aan congressen en studiedagen) en de netwerking via deelname aan projecten onderzoek en ontwikkeling relevant. De opleiding kiest bewust voor een grote groep externe medewerkers (meer dan 100), die erg actief zijn in het werkveld en veel expertise binnenbrengen in de opleiding. De kost voor die professionalisering betaalt de opleiding niet, want die wordt betaald door de organisatie waarin de externe medewerker tewerkgesteld is. De expertise van al deze externe medewerkers wordt gemanaged door de opleidingsonderdeelverantwoordelijken, die altijd deel uitmaken van het kleine onderwijsteam. De interne medewerkers houden contact met het werkveld via de contacten met scholen in het kader van de praktijk van studenten. Naar aanleiding van de feedback die de mentoren geven over de leerwinst van de student voor wat de praktijk in de school betreft, is er een gesprek tussen de mentor en een interne medewerker, waar de opleiding heel veel belang aan hecht. De medewerkers kunnen hun ervaring met betrekking tot het omgaan met specifieke onderwijsbehoeften ook uitwisselen met studenten tijdens leergroepbijeenkomsten, en tijdens 'Supervisie' en 'Reflectief ervaringsleren'. De medewerkers zijn tevens betrokken bij de bijeenkomsten van mentoren en bij de mentorenvorming, die niet alleen veel kans bieden tot uitwisseling van expertise, maar ook kwaliteitsverhogend werken voor de begeleiding van de studenten op de school waar de praktijk plaatsvindt. Aan de mentoren biedt de opleiding een mentorenvorming aan, die het eerste jaar gratis is, met een aanbod van begeleidings- en coachingstechnieken. De mentorenopleiding werd ontwikkeld door de hogeschool in samenspraak met het werkveld (de begeleiders van de praktijk), en wordt gefinancierd door het expertisenetwerk Lerarenopleiding van de Associatie Universiteit Gent (AUGent). De opleiding organiseert ook een tweejarige opleiding voor supervisors. Eigen medewerkers krijgen de kans om die opleiding te mogen volgen en dus supervisor te kunnen worden. Ook via de AUGent is expertisedeling mogelijk.

De hogeschool heeft een duidelijke visie op professionalisering van het personeel, die onderscheiden wordt van navorming. Professionalisering blijft niet beperkt tot het volgen van vorming, training en opleiding. Ook interne netwerking (clusterwerking, deelname aan werkgroepen, fora en projecten, de jaarlijkse 'Onderwijsdag'), externe netwerking, zelfstudie, *e-learning*, intervisie, coaching, schoolbezoeken en werkplekleren dragen bij tot de professionalisering van medewerkers. De medewerkers kunnen colloquia van directies bijwonen, georganiseerd door de onderwijskoepel VVKBaO. Op de campus is een schat van een mediatheek gevestigd, die ook bereikbaar is voor de BNB-studenten. De professionele expertise die in de hogeschool aanwezig is, kan op elk moment geraadpleegd worden via de cv's van de medewerkers, die een bruikbare en zeer interessante database vormen, bijvoorbeeld bij de zoektocht naar eigen personeelsleden die mogelijk in andere opleidingen kunnen worden ingezet. Sommige personeelsleden werken mee aan internationale projecten (stafmobilititeit), en die mobiliteit wil de opleiding nog verhogen. In het academiejaar 2010–2011 zijn zes lesgevers naar het buitenland geweest om er colleges te verzorgen. Deelname aan projecten levert overigens niet alleen professionalisering op maar ook waardevolle externe financiering. Het OP drukt zich lovend uit over de grote leerkansen in de hogeschool en over de mogelijkheid om zich te kunnen professionaliseren.

De begeleiders van bachelorproeven komen zelf uit het werkveld. Het betreft vaak oud-studenten met een aantal jaren ervaring in het BuO. Van die mensen wordt een natuurlijke realiteitszin verwacht, en de mogelijkheid om een brug te maken tussen het werkveld en alle ideeën die er ontstaan enerzijds en de opleiding anderzijds. Teneinde bij de bachelorproeven de verschillende taken goed te kunnen scheiden, laten de OLOD-verantwoordelijken zich door externe begeleiders assisteren.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het team van interne medewerkers kent een mix van personeelsleden die voltijds of deeltijds aan de hogeschool verbonden zijn, en bestaat uit tien OP-leden (negen lectoren en één praktijklector) en twee ATP-leden. De ongeveer 100 externe medewerkers of gastsprekers (samen ongeveer 0,5 VTE) zijn per definitie voor een beperkt volume verbonden aan de opleiding. In totaal gaat het om 2,35 VTE, waarvan 2,10 VTE aan OP-leden. Acht van de twaalf interne personeelsleden zijn vrouwen. De leeftijdsgroep 50-59 jaar is het sterkste vertegenwoordigd. De opleiding is zich bewust van het feit dat deze medewerkers de opleiding kunnen verlaten, en wil ervoor zorgen dat de expertise van de opleiding op peil blijft. Bij het OP is er een gelijke verdeling van personeelsleden met een tijdelijke aanstelling en een vaste benoeming. De student/VTE-ratio bedraagt 47,6.

De commissie heeft waardering voor het transparante interne allocatiemodel dat in de Arteveldehogeschool wordt gebruikt voor verdeling van de VTE's aan elke opleiding. Daarmee tracht ze onder meer de gevolgen van de ondermaatse basisfinanciering van de BNB's te milderen. Volgens de commissie is dit de voornaamste oorzaak van de hoge werkdruk bij het personeel. De opleiding is zich terdege van de situatie bewust, maar kan daar vooralsnog geen afdoend antwoord op geven. De commissie raadt de opleiding aan de hoge werkdruk van het personeel te blijven bewaken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan de hoge werkdruk van het personeel te blijven bewaken.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1	kwaliteit personeel	goed
facet 3.2	eisen professionele gerichtheid	goed
facet 3.3	kwantiteit personeel	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN**Facet 4.1 Materiële voorzieningen**

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende**De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:**

De BNB ZRL wordt georganiseerd op de campus Kattenberg, die bij de commissie studentvriendelijk overkomt, ook ten behoeve van de BNB-studenten, en vlot met het openbaar vervoer te bereiken is. Alle leslokalen zijn uitgerust met een krijt- en/of wit bord en een overheadprojector. Bijna alle leslokalen beschikken over een audio-installatie en grootbeeldprojectie. Op de campus zijn tevens twee lectorenruimten met landschapskantoren, een vergaderzaal, een studenten-cafeteria – die ook 's avonds geopend is – en twee overleg ruimten voor gesprekken gevestigd. De opleiding zegt creatief te moeten zoeken naar oplossingen om de vele gesprekken tussen een medewerker en een student te kunnen organiseren, want er is een acuut plaatsgebrek. Er zijn verder zes computerlokalen en een mediatheek met een uitgebreide collectie in functie van de initiële lerarenopleidingen Lager en Secundair onderwijs, alsook voor de BNB's in het Onderwijs. De commissie is van mening dat het aanbod aan boeken en tijdschriften kwalitatief in orde is. In samenspraak met de verschillende opleidingen wordt de collectie steeds verder uitgebreid, rekening houdend met een verdeelsleutel voor investeringen per opleiding. Op de digitale leeromgeving kunnen de studenten ook suggesties doen voor de aankoop van boeken. De mediatheek heeft ruime openingsuren, ook 's avonds, en uitzonderlijk wordt de mediatheek voor een lesgroep van de BNB na 18 uur opengesteld. De opleiding wil de markt volgen, en tracht digitale tijdschriften en databanken te verwerven, die soms gratis en soms betalend zijn. Ze worden ter beschikking gesteld van studenten en personeel, die hiervoor niet ter plaatse hoeven te komen, want er is een thuisverbinding via de pc mogelijk. In 2010 waren er voor de lerarenopleidingen op campus Kattenberg meer dan 26.000 uitleningen. Externe gebruikers betalen een bescheiden toegangsbedrag, behalve de partners van de opleiding, zoals mentoren, externe medewerkers, directies en opleidingsadviesraden. Zij worden door de opleidingsdirecteur, in samenspraak met

de opleiding, bepaald en kunnen de mediatheek gratis gebruiken. In de mediatheek kunnen de studenten gebruikmaken van 72 pc's en andere voorzieningen. Voor de studenten zijn binnen en ook buiten diverse plekken voorzien waar ze kunnen samenzitten. Alle voorzieningen zijn getroffen om de toegang tot de campus voor andersvaliden mogelijk te maken. Er is zelfs een evacuatieplan voor rolstoelgebruikers uitgewerkt.

De commissie oordeelt dat de onderwijslokalen behoorlijk uitgerust zijn, maar dat de werkomgeving voor de medewerkers zou kunnen verbeteren. De investeringen voor ICT zijn groot en houden een groeiperspectief in. De Arteveldehogeschool zorgt voor centrale ondersteuning wat betreft ICT en digitaal leren. De medewerkers Digitaal leren zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke ondersteuning van de educatieve software en voor de digitale leeromgeving DiLeAhs. Zij organiseren regelmatig vorming en bijscholing voor de medewerkers. Voor onderwijsondersteunende software (leer- en instructiepakketten) is er centrale ondersteuning vanuit de dienst Onderwijsontwikkeling en internationalisering. De commissie is van mening dat de huidige financiering van de BNB-opleidingen in het Onderwijs het principe van de 'redelijkheid en billijkheid' tart, en in het geheel niet in overeenstemming is met het maatschappelijke en onderwijskundige belang van deze opleidingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan om aanpassingen te doen aan sommige werkruimten met het oog op een aangename werkomgeving.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de Arteveldehogeschool worden de termen trajectbeheer, trajectcoaching en zorgcoaching gehanteerd in plaats van studiebegeleiding. Gezien de grote impact op de slaagkansen van de studenten wordt aan deze begeleiding grote aandacht besteed.

De trajectcoach staat in voor eerstelijnsbegeleiding van de student en is standaard voor elke student. Bedoeling is dat de studenten hun talenten kunnen ontwikkelen en persoonlijke groei kunnen realiseren. De contacten tussen trajectcoach en student worden ingebouwd in het curriculum en omvatten:

- Begeleiding in trajectkeuzes.
- Reflecteren met studenten over het leerproces en de competentieontwikkeling.
- Ondersteuning van de verstaatslag tussen aangeboden inhouden van opleidingsonderdelen en de praktijk van de student. De trajectcoach zorgt voor inhoudelijke bijsturing, voorbereiding en/of toelichting, zodat de informatie die aangereikt wordt door (vaak) externe medewerkers kan omgezet worden in 'werkbaar kennis' voor studenten.
- Vast vertrouwenspersoon en aanspreekpunt op psychosociaal vlak.

De trajectcoach reikt dus mogelijkheden aan om het studietraject aan te passen indien dat nodig is, bijvoorbeeld als het traject te zwaar blijkt te zijn om werk en privéleven met elkaar te combineren. De opleiding is van mening dat zonder trajectbegeleiding deze studenten misschien zouden afhaken. De trajectcoach wil de student ook voortdurend de link laten leggen met de eigen praktijk, en zorgt dus voor de transfermogelijkheden naar hun individuele werksituatie. Trajectcoaches begeleiden tot 40 studenten per academiejaar. Elke week is er een persoonlijk contact met de student via een gesprek of via mail. Door deze manier van werken heeft de trajectcoach een goed overzicht over de opleiding en is hij het eerste aanspreekpunt voor de klasgroep. De studenten en de oud-studenten hebben ten aanzien van de commissie de goede en efficiënte werking van de trajectbegeleiding bevestigd.

De student die ingeschreven is voor een persoonlijk deeltraject (PDT) kan ook contact opnemen met de trajectbeheerder. Die geeft ondersteuning rond volgende items:

- Het samenstellen en beheren van persoonlijke deeltrajecten; de trajectbeheerder fungeert als contactpersoon tussen de student en het opleidingsteam in het kader van de EVK/EVC-procedure.
- Toepassen van het beleid en het opvolgen van vrijstellingen.
- Samenwerking met het opleidingsteam vanuit de dossierkennis van de PDT-student.
- Raadgeven bij de deliberatie van PDT-studenten.

De student kan ten slotte het initiatief nemen om de zorgcoach aan te spreken. Zijn taken zijn:

- De zorgvraag van de student verkennen en de gevolgen voor de opleiding inschatten.
- Overleggen over bijzondere statuten en aanvraag van faciliteiten.
- De toegekende faciliteiten effectief mogelijk maken en het opleidingsteam ondersteunen rond redelijke aanpassingen.
- De student aanzetten tot verdere begeleiding indien dit noodzakelijk zou blijken.

De zorgcoach vangt dus mensen op met vragen die buiten de verantwoordelijkheid van de trajectcoach liggen, zoals functiebeperkingen of een tijdelijke problematische leefsituatie. De studenten kunnen faciliteiten krijgen, eventueel zelfs een trajectspreiding. Een zorgcoach is zeer beschikbaar en kan de privacy van studenten respecteren. Hij of zij is uiteraard op de hoogte van de mogelijke faciliteiten. Daarom is het belangrijk om over voorbeelden te beschikken. Die krijgt de zorgcoach aangereikt op een forum, waar collega's van elkaar kunnen leren.

De commissie is van mening dat de begeleiding van de studenten sterk uitgebouwd is, en dat de opleiding beschikt over gekwalificeerde en betrokken begeleiders. De begeleiding op het niveau van de BNB's is herkenbaar ingebed in het beleid van de hogeschool. De opleiding is van mening dat het rendement van de studies behoorlijk is, maar dat studieadvies ook nodig is om het welbevinden te bevorderen, bijvoorbeeld door studiefaciliteiten te voorzien.

Als voorbeeld van instroombegeleiding zijn de instapcursussen en taalcoaching vermeldenswaard. De hogeschool wil een bijdrage leveren aan de toegankelijkheid van haar opleidingen, door te zorgen voor gelijke startkansen voor alle studenten. Daartoe worden algemene en opleidingsspecifieke instapcursussen georganiseerd in de week voor het academiejaar aanvangt. Studenten kunnen zich hiervoor inschrijven na hun officiële inschrijving. Er wordt een beperkte financiële bijdrage gevraagd. Voorbeelden van instapcursussen voor de BNB-studenten zijn onder andere expressie, mondelinge presentatie, zakelijk schrijven, studievaardigheden en MS Windows. Jaarlijks worden deze instapcursussen door de deelnemers geëvalueerd en bijgestuurd. Uit ervaring van lesgevers blijkt dat bepaalde studenten hun taalvaardigheid niet altijd kunnen inschatten, met name de studenten zonder voorafgaand bachelordiploma. De opleiding wil ervoor zorgen dat deze taalzwakke studenten optimaal en zo vroeg mogelijk tijdens hun leertraject

gebruikmaken van taalondersteuning. De begeleidingsmogelijkheden kunnen deze studenten met de trajectcoach overlopen. In dit verband zal de opleiding onderzoeken of voor deze instromende studenten de taalscreening 'Test je taal' van de Arteveldehogeschool zinvol is. Binnen het extra opleidingsonderdeel 'Initiatie onderwijs' van het gedifferentieerde traject voor studenten zonder lerarendiploma wordt ook bekeken welk vakjargon in het onderwijs deze studenten soms missen.

Hogeschoolbreed zijn procedures uitgewerkt voor studenten die zich tijdens de studie wensen te heroriënteren. Daaronder wordt het wijzigen van het gekozen leertraject maar ook het stopzetten van de gekozen opleiding verstaan. Een student die een heroriëntering wenst te doen, moet altijd eerst een gesprek hebben met de trajectcoach. Dit gesprek kan resulteren in het wijzigen van het type of de inhoud van het contract. De trajectcoach stuurt de student dan door naar de trajectbegeleider om een nieuw leertraject uit te tekenen, dat na goedkeuring door de opleidingsdirecteur resulteert in een nieuw diplomacontract. De student die beslist om zijn opleiding te beëindigen, heeft een exitgesprek met de trajectcoach, die de trajectbeheerder en de opleidingscoördinator verwittigt. Er wordt ook een formulier ingevuld waarin gepeild wordt naar de motieven om af te haken.

BNB-studenten kunnen in de Arteveldehogeschool een beroep doen op de diensten van SOVOArte, maar doorgaans maken zij daar geen gebruik van. Campus Kattenberg met 2000 studenten voorziet hiervoor twee tot drie VTE's.

Omdat in de BNB geen examens georganiseerd worden, is de ombudswerking voor de BNB ook niet intensief (één tot twee studenten per jaar). Studenten krijgen via de trajectbegeleider informatie over het bestaan van de ombudsmedewerker, bij wie ze terecht komen als ze bedenkingen, vragen of klachten hebben, of als ze denken aan een beroepsprocedure. De ombudsmedewerker begeleidt de studenten in dat geval tot aan de interne beroepsprocedure inzake examencijfers. De ombudsmedewerkers van de hogeschool overleggen ook onderling en krijgen bijkomende vorming tijdens het 'Forum van de Ombudsmedewerkers'. Tijdens dit forum worden onder meer de gebeurtenissen in de verschillende opleidingen tijdens de voorbije examenperiode besproken, en wordt geanticipeerd op de volgende examenperiodes, met bijvoorbeeld informatie over het nieuwe studiecontract.

Tot op heden gebeurt geen registratie van het aantal studenten dat een beroep doet op een of andere vorm van studiebegeleiding, maar er wordt gewerkt aan een digitaal studentvolgsysteem, waarmee alles in de toekomst zal kunnen geregistreerd worden.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: [voldoende](#)

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1	materiële voorzieningen	voldoende
facet 4.2	studiebegeleiding	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De Arteveldehogeschool heeft een intern kwaliteitszorgsysteem uitgerold, zowel in de kernprocessen als in de ondersteunende processen, zowel in de centrale diensten als in de opleidingen. De hogeschool hanteert hiervoor het PROSE/Improve-instrument, gebaseerd op het EFQM-model, waarbij de belanghebbenden een actieve en bijzondere plaats hebben in de uitbouw van de kwaliteitszorg (KZ). Het kwaliteitsmodel steunt op het uitgangspunt dat alleen excellente resultaten kunnen geboekt worden indien een organisatie voortreffelijk beheerd wordt. Daarvoor is sterk leiderschap nodig, dat het beleid en de strategie stuurt, medewerkers begeleidt, partnerschappen afsluit, en middelen en processen vakkundig beheert. Dit uit zich in een tastbare kwaliteitscultuur en een verbeteringscyclus op alle echelons van de organisatie, reden waarom kwaliteitszorg structureel ingebed is in de hele organisatie. De commissie heeft kunnen vaststellen dat het doorlopen van de PDCA-cirkel in alle processen en op alle niveaus aanleiding geeft tot voortdurend verbeteren. Kwaliteitszorg wordt als één van de strategische doelen vooropgesteld, en de opleidingen krijgen de ruimte voor initiatief om de kwaliteitszorg zelf vorm te geven. De hogeschool heeft een strategisch plan opgesteld met kritische succesfactoren en streefgetallen. Dat proces doen starten, ging volgens de gespreksgroep Onderwijsontwikkeling en kwaliteitszorg haast zonder moeite; er dienden zich zo veel vrijwilligers aan om mee na te denken dat kandidaten moesten geweigerd worden. De hogeschool maakt ook een groot verschil tussen interne en externe KZ. Bevestigingen uitvoeren is een voorbeeld van interne KZ, de accreditatiescan in voorbereiding van een ZER staat in functie van externe KZ.

Op basis van de beschikbare documentatie en aan de hand van de diverse gesprekken stelt de commissie vast dat het besturingssysteem van de hogeschool performant is, en dat vanuit het beleid de klemtoon gelegd wordt op zelf verantwoordelijkheid nemen en zelf kunnen organiseren. Diensten werken ondersteunend voor de diverse initiatieven in de opleidingen, en de betrokkenen ervaren dat ook zo.

De BNB ZRL sluit zich aan bij het kwaliteitsstreven van de hogeschool. De opdrachthouder KZ van de opleiding ontmoet de medewerkers van de dienst KZ en de opdrachthouders KZ van de andere opleidingen in het forum Integrale kwaliteitszorg. De bestaande structurele taakgroepen staan rechtstreeks in voor de realisatie van de hen toegewezen verbeteringsdoelen. Voor die verbeteringsdoelen waarvoor geen taakgroep actief is, wordt een kwaliteitsverbeteringsteam (KVT) opgestart, dat ad hoc bestaat tot wanneer het verbeteringsdoel gerealiseerd is. De opleiding neemt deel aan hogeschoolbrede kwaliteitsverbeteringsteams (KVT) en is betrokken bij het overleg in verschillende fora, waarbij collega's uit andere opleidingen en diensten samenwerken. Studenten, medewerkers, werkveld en afgestudeerden worden op regelmatige wijze bevestigd. De bevestiging van deze belanghebbenden wordt gestroomlijnd, niet alleen qua organisatie, maar ook qua timing en ritme van bevestigingen. Diverse bevestigingen worden vanuit de dienst KZ georganiseerd, en voor de BNB worden specifieke vragenlijsten voor de stakeholders ontwikkeld. De commissie heeft de resultaten en de analyses van deze bevestigingen kunnen inkijken, en heeft grote

waardering voor het werk dat gepresteerd is en voor de wijze waarop kwaliteitszorg integrerend deel uitmaakt van het handelen binnen de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Binnen de hogeschool en ook binnen de opleiding leeft een cultuur van voortdurende verbetering. De commissie heeft aan de hand van de beschikbare documenten vastgesteld dat de PDCA-cyclus spontaan wordt doorlopen. Dat kwaliteitszorg de basis vormt van het strategische en operationele management van de hogeschool en de opleiding, en een effectief verbeteringsbeleid op alle niveaus realiseert, wordt volgens de commissie aangetoond door de centrale plaats die het opleidingsplan en het kwaliteitsplan innemen in de dynamiek van de opleiding. Dit opleidingsplan omvat alle strategische beleidsdomeinen die in de opleiding aan bod komen. De langetermijndoelen zijn geordend volgens het beleidsdomein. Per academiejaar zijn er twee evaluatiemomenten (in januari en juni) waarop de verbeteringsacties in het opleidingsplan onder de loep genomen worden.

Het kwaliteitsplan wordt jaarlijks opgesteld, is afgeleid uit het opleidingsplan en is een verzamelaar van de operationele doelen, zowel uit de top-down- als de bottom-upbeweging, die in één academiejaar worden opgezet. Voor elk doel is de proceseigenaar een bestaande taakgroep of een kwaliteitsverbeteringsteam (KVT). Per verbeteringsdoel wordt tevens bepaald welk resultaat men beoogt tegen een bepaalde streefdatum. Het kwaliteitsplan zal digitaal ter beschikking gesteld worden van alle medewerkers en studenten als SharePoint ingevoerd is. Op het einde van elk academiejaar worden de realisaties van het kwaliteitsplan geëvalueerd en wordt een nieuw kwaliteitsplan opgesteld.

De commissie krijgt diverse kwaliteitsvolle voorbeelden van gerealiseerde verbeteringsdoelen, onder meer de informatieverstrekking aan kandidaat-studenten, de bijsturing van de ECTS-fiches op basis van uitgevoerde studietijdmetingen, de inrichting van het opleidingsonderdeel 'Initiatie onderwijs' als antwoord op de instroom van niet-leraren en de verschillende verbeteringsacties aan het curriculum van de BNB. De commissie doet de suggestie om voor SOVOArte en de ombudswerking indicatoren te voorzien, zodat de werking met relevant cijfermateriaal kan onderbouwd worden. De commissie is van mening dat de interne en de externe communicatie (onder meer met betrekking tot internationalisering) nog kunnen verbeterd worden. De studenten en de oud-studenten geven aan dat ze vrij laat geïnformeerd worden over internationalisering, en dat de communicatie vanuit de hogeschool nog zou kunnen verbeterd worden. Verbeteringsacties worden geïnitieerd door de opleiding; zij houden het roer in handen en kiezen de nieuwe accenten. Meestal zijn studenten, oud-studenten of het werkveld de aanleiding voor verandering. Op een forum kan de opleidingscoördinator voor de BNB-opleiding verdere ondersteuning vragen.

Als voorbeeld van een recent verbeteringstraject wordt het borgen van de procedures voor de praktijk in de school aangehaald; praktijkopdrachten worden meer in lijn gezet en op elkaar afgestemd.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan om voor SOVOArte en de ombudswerking indicatoren te voorzien, zodat de werking met relevant cijfermateriaal kan onderbouwd worden.
- De commissie raadt de opleiding aan om de interne en de externe communicatie nog te verbeteren.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de gesprekken met de studenten verneemt de commissie dat zij van mening zijn dat zij een stem hebben in de opleiding. Er wordt naar hen geluisterd, zowel op informele wijze als op formele wijze in de opleidingsraad. Ze kunnen daar bijvoorbeeld melden dat lessen soms minder goed lopen. Ze zien het effect, omdat wijzigingen voor een aantal opleidingsonderdelen doorgevoerd worden. De studenten maken deel uit van de consensusgroepen bij de PROSE-evaluaties van verschillende aandachtsgebieden. Studenten worden betrokken bij de beoordeling van hun mentor (die betrokken is bij de beoordeling van de praktijkcomponent), en de evaluatie van opleidingsonderdelen.

De medewerkers worden sterk betrokken bij het opleidingsmanagement. De interne medewerkers vergaderen bijna wekelijks met de opleidingscoördinator en de opleidingsdirecteur. Medewerkers kunnen zelf agendapunten aanreiken, en bereiden vaak mee visieteksten of verbeteringsacties voor. Via de bijeenkomsten van de OLOD-teams krijgen ook externe medewerkers kansen om rechtstreeks feedback te geven aan de interne medewerkers. De nieuwsbrief voor Artevelde-medewerkers verhoogt ook het groepsgevoelen.

Het werkveld wordt prominent betrokken bij de opleiding door het overleg met de scholen waar de studenten hun praktijk uitvoeren. Schooldirecties en de mentoren worden drie keer per jaar op de hogeschool uitgenodigd. Ze worden dan onder meer bevraagd over de haalbaarheid van de leerstof en de taken die de studenten krijgen. Dit is misschien de verklaring voor het feit dat de responsgraad op bevestigingen van het werkveld eerder laag is. De vertegenwoordigers van het werkveld hebben in het gesprek met de commissie het grote belang onderstreept dat zij aan die contacten hechten. Vandaar het engagement dat ze willen tonen en het belang dat ze hechten om als partnerschool te mogen worden aanzien. De inbreng van het werkveld krijgt structureel gestalte via de OAR. Het werkveld (met name de mentoren) wordt ook uitgenodigd op het overleg met de OLOD-teams. Anderzijds wonen de interne medewerkers van de opleiding de colloquia bij voor directies, georganiseerd door de onderwijskoepel VVKBaO. Mentoren krijgen ook een mentorenopleiding aangeboden, wat ongeveer tien contactmomenten met de hogeschool inhoudt. Ze worden begeleid in de 'Wegwijs van de BNB', en het begeleiden van studenten en beginnende leraren. De mentor verbetert zelf qua kwaliteit, waardoor de mentorenvorming ook een meerwaarde biedt voor de (praktijk)school en voor de student.

De opleiding heeft regelmatige contacten met de pedagogische begeleidingsdiensten en de centra voor leerlingenbegeleiding van de verschillende netten, en is ook vertegenwoordigd in de adviesraad van het bisdom. Die begeleidingsdiensten van de verschillende netten worden ook betrokken bij het onderzoek en de dienstverlening, en leveren een aantal gastsprekers voor de opleiding. Vaak is er een probleemstelling die leeft in het werkveld, en daar speelt de opleiding graag op in.

Een echte alumniwerking is er nog niet; de alumniwerking is pas in het academiejaar 2010–2011 opgestart. Kleine groepjes oud-studenten werken bijvoorbeeld wel samen als lerarenopleiders Secundair onderwijs. De opleiding denkt er ook aan om oud-studenten van vorig jaar hun werk te laten presenteren voor een groep van oud-studenten als voorbeeld van navorming. Via de alumniwerking zullen de oud-studenten zich kunnen inschrijven voor één enkel opleidingsonderdeel (via een creditcontract), of ze zullen zich kunnen inschrijven voor de BNB Schoolontwikkeling, die vanaf 2011–2012 start. Ze zullen ook uitgenodigd worden op de mondelinge verdediging van de bachelorproeven. Alumni komen ook in contact met de opleiding als mentor of als gastspreker (externe medewerker). Enkele alumni werken mee aan PWO-projecten, waarbij ze in hun eigen school onderzoek uitvoeren. Het nieuwe PWO-project rond het gemotiveerd verslag wekt overigens veel interesse bij het werkveld. Er is een nieuwsbrief voor alumni, alsook een vacature-databank. De commissie besluit dat er een begin van alumnibeleid is, dat stilaan vorm krijgt en dat gefaciliteerd door de hogeschool.

De commissie is van mening dat onderzoek, opleiding en werkveld met elkaar verbonden worden in tijd en ruimte, en drukt hiervoor haar waardering uit. De commissie heeft uit de verschillende gesprekken kunnen opmaken dat de opleiding beschikt over loyale en betrokken 'supporters': studenten, oud-studenten en vertegenwoordigers van het werkveld.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1	evaluatie resultaten	goed
facet 5.2	maatregelen tot verbetering	voldoende
facet 5.3	betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De vertegenwoordigers van het werkveld die met de commissie in gesprek gingen, drukken hun waardering uit voor het niveau van deze BNB ZRL. De afgestudeerden halen volgens de commissie de eindkwalificaties, en ze weten wat een school met een zorgvraag verwacht. Volgens enkele schooldirecties maken afgestudeerden van de BNB-opleiding in scholen soms het verschil, onder meer door de inbreng van reflectievaardigheden. De kwaliteit van de leerlingenbegeleiding in het gewoon onderwijs kan globaal gezien in een school verhoogd worden dankzij de inbreng van inzichten van afgestudeerden uit deze BnB-opleiding. De meerwaarde van de opleiding ligt volgens het werkveld in de wijze waarop het beroep van zorgcoördinator zal uitgewerkt worden. Het gaat dan niet zozeer om louter individuele begeleiding van de leerling, maar om begeleiding van klasgroepen en om de coaching van collega's. Individuele handelingsplanning en groepswerkplanning blijken in het gewoon onderwijs heel belangrijk, en die kennis en vaardigheden hebben de studenten specifiek leren toepassen. Het werkveld is van mening dat elke zorgcoördinator de BNB ZRL zou moeten volgen. Via Smartschool werd in één school op succesvolle wijze een leerlingvolgsysteem opgezet, met de inbreng van de studenten BNB.

Het werkveld schetst het beeld van de Arteveldehogeschool via de contacten met de BNB-opleiding: een omgeving met groot engagement, gedrevenheid, motivatie en betrokkenheid. Het is een hogeschool 'in beweging' en vol dynamiek, heel open en toegankelijk. Het werkveld voelt zich 'thuis' en wil de contacten met de opleiding blijven koesteren, omdat men als mens rijker wordt in een warme, respectvolle en inspirerende omgeving. De BNB-opleiding is volgens het werkveld ook vernieuwend te noemen: bij nieuwe projecten is de opleiding bijna steeds één van de partners. De commissie onderschrijft volmondig de mening van de vertegenwoordigers van het werkveld. De commissie heeft ook grote waardering voor het opleidingsprogramma en voor het niveau van de beoordelingstaken die een verwerking van de praktijk bevatten. Hoewel het niveau van de bachelorproeven doorgaans behoorlijk is, moedigt ze de opleiding aan om het concept van de bachelorproeven verder uit te schrijven, waardoor het niveau nog kan verhogen. De begeleiding en de beoordeling van de praktijk en de bachelorproef zijn volgens de commissie vermeldenswaard.

De opleiding heeft in de loop van de afgelopen jaren een grote netwerking opgebouwd. De opleiding neemt deel aan verschillende projectgroepen, is betrokken in het overleg met andere BNB-opleidingen en is ook internationaal actief, zeker op het vlak van docentenmobiliteit en wat onderzoeksprojecten betreft. De BNB-opleiding staat vooraan op het vlak van handelingsgericht werken en is vertegenwoordigd in orthowerkgroepen van verschillende scholen of van scholengemeenschappen. Het onderzoek en de dienstverlening verbonden met de BNB-opleiding zorgen voor een sterke output en een significante derde geldstroom. Door de ondermaatse financiering van de BNB-opleidingen door de Vlaamse overheid is solidariteit in de hogeschool absoluut noodzakelijk om de BNB-opleidingen overeind te houden. De BNB-opleidingen in het onderwijs werken voor projecten ook intens samen met de initiële lerarenopleidingen van de hogeschool.

De afgestudeerden zijn zeer tevreden over hun opleiding, zowel over het programma als over de lesgevers. Dit blijkt uit de gesprekken met de commissie, maar ook uit de resultaten van de bevestigingen. De commissie verneemt in verschillende gespreksgroepen dat de combinatie van werken en leren heel hard is, maar dat de opleiding heel veel energie teruggeeft. In elk opleidingsonderdeel is overleg met de medestudenten mogelijk. Intervisie en supervisie worden bijzonder gewaardeerd. De vele uitwisselingen van ervaringen maken de mensen rijker. De studenten geven aan dat internationalisering niet heel sterk aangemoedigd wordt. De commissie raadt de opleiding aan om internationaliseringsmogelijkheden voor de studenten beter bekend te maken. Het aantal afgestudeerden van de BNB BuO is de laatste jaren sterk toegenomen. Hogeschoolbreed werd een quick scan uitgevoerd om te weten waar de afgestudeerden tewerkgesteld worden. Op het ogenblik van de visitatie is voor de BNB's nog niet in kaart gebracht waar de afgestudeerden na hun studies juist terecht komen. Wel is het zo dat ongeveer 97 procent van de studenten werkt. Vermits de meeste studenten al werkten in het onderwijs bij hun inschrijving, gaat de opleiding ervan uit dat de meesten in het onderwijs werken, zij het in verschillende functies.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan om internationaliseringsmogelijkheden voor de studenten beter bekend te maken.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45 en de 50 procent liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding zegt – in navolging van de hogeschool – geen streefcijfers voor de BNB te formuleren, omdat dit weinig zinvol is. De hogeschool wil eerst een grondige doorstroomanalyse uitvoeren en de leerpunten die hieruit voortvloeien, omzetten in het beleid. In het licht van het Flexibiliseringsdecreet zal het beleid zich vooral focussen op de slaagcijfers van de eerste schijf en op de gemiddelde studieduur van het modeltraject. De hogeschool wil bij het definiëren van het beleid ook de studieuitval als een belangrijke indicator in haar beleid opnemen.

De slaagcijfers voor de BNB ZRL zijn hoog. Er zijn geen studenten die meer dan 53 studiepunten opgenomen hebben in 2008–2009. 92 procent van hen haalt minstens 75 procent van de opgenomen studiepunten. De uitval bedraagt ongeveer 5 procent en is duidelijk lager dan het hogeschoolgemiddelde. Globaal gezien slaagt meer dan 90 procent van de studenten voor de BNB ZRL. Voor meer dan 250 inschrijvingen voor beide opleidingen samen in het academiejaar 2009–2010 werden 21 uitstroomgesprekken gevoerd met studenten die vroegtijdig willen uitschrijven. Als belangrijkste redenen worden gezondheid, gezinslast en heroriëntatie aangehaald. De commissie pleit voor het formuleren van streefcijfers en streefdoelen, en het gebruikmaken van benchmarkgegevens. De opleiding geeft aan om in de toekomst cijfers en gegevens omtrent de tewerkstelling van haar afgestudeerden te verzamelen.

In het academiejaar 2008–2009 blijkt dat 80 procent van de studenten die afstuderen, een diploma behaalt na twee jaar. Dat is de voorziene tijd voor het avondtraject. Elf procent behaalt het diploma in 1 jaar. Het gaat om studenten die de opleiding in één jaar volgen na een BNB BuO. Negen procent heeft meer dan twee jaar nodig om het diploma te halen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de BNB ZRL aan om streefcijfers en streefdoelen te formuleren, en gebruik te maken van benchmarkgegevens.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: [voldoende](#)

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1	gerealiseerd niveau	goed
facet 6.2	onderwijsrendement	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatierapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Het ZER is zeer helder geschreven, heeft een zorgvuldige lay-out en is uitvoerig gedocumenteerd. Andere documentatie werd overvloedig en transparant ter beschikking gesteld tijdens de visitatie.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1	niveau en oriëntatie	voldoende
onderwerp 2	programma	voldoende
onderwerp 3	personeel	voldoende
onderwerp 4	voorzieningen	voldoende
onderwerp 5	interne kwaliteitszorg	voldoende
onderwerp 6	resultaten	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

OVERZICHTSTABEL VAN DE OORDELEN¹

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding	V
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	G
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	G
Onderwerp 2 Programma	V
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud	G
Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid	G
Facet 2.3 Samenhang	G
Facet 2.4 Studiomvang	oké
Facet 2.5 Studietijd	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	G
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	V
Facet 2.8 Masterproef	NVT
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	V
Onderwerp 3 Inzet van personeel	V
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	G
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid	G
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	V
Onderwerp 4 Voorzieningen	V
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	V
Facet 4.2 Studiebegeleiding	G
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	V
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	G
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	V
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	G
Onderwerp 6 Resultaten	V
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	G
Facet 6.2 Onderwijsrendement	V

De oordelen zijn van toepassing voor:

Ahs: Arteveldehogeschool

- bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

KAREL DE GROTE-HOGESCHOOL

Algemene toelichting bij de bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren wordt aangeboden aan de Karel de Grote-Hogeschool. Deze hogeschool biedt opleidingen aan in zes departementen: Audiovisuele en beeldende kunst (Sint Lucas Antwerpen), Gezondheidszorg, Handelswetenschappen en bedrijfskunde, Industriële wetenschappen en technologie, Lerarenopleiding en Sociaalagogisch werk. De hogeschool biedt zowel bachelor- als masteropleidingen aan. De hogeschool telt meer dan 9000 studenten en 1000 medewerkers, en ligt verspreid over dertien campussen in Antwerpen.

De hogeschool behoort sinds 2003 tot de Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen (AUHA).

De opleiding Zorgverbreding en remediërend leren ontstond midden de jaren 1980 als cursus *Remedial teaching* op initiatief van vzw's, meestal geassocieerd met diocesane centra. Sinds de omvormingen naar aanleiding van het Hogescholendecreet (1994) ontwikkelde deze cursus zich tot de Voortgezette Opleiding Zorgverbreding (VOZO) aan de pas gefusioneerde Karel de Grote-Hogeschool. Na de hervormingen met betrekking tot de bachelor-masterstructuur werd de opleiding in 2007 omgedoopt tot de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren (BAZO).

De opleiding Zorgverbreding en remediërend leren maakt deel uit van het departement Lerarenopleiding, dat drie campussen ter beschikking heeft. De bachelor-na-bacheloropleiding werd op het moment van het visitatiebezoek ingericht op de campus Noord 1 – Pothoekstraat. Het departement biedt naast de bacheloropleidingen in Kleuteronderwijs, Lager onderwijs en Secundair onderwijs ook het postgraduaat Verantwoordelijke in de kinderopvang en het getuigschrift Mentorenvormingen voor leraren aan. Sinds dit jaar kunnen studenten ook de professionele bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind volgen. Verder biedt het departement de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren aan, samen met haar zusteropleiding, de bachelor-na-bacheloropleiding Buitengewoon onderwijs (BABO). Beide opleidingen worden vanuit een op elkaar afgestemd en miniem van elkaar verschillend competentieprofiel georganiseerd.

In de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren zijn in 2009–2010 42 studenten aanwezig, die de opleiding zowel voltijds als deeltijds kunnen volgen in een modeltraject van respectievelijk één of twee jaar.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft bij het inkijken van de ter beschikking gestelde documenten kunnen vaststellen dat de opleiding de decretaal vooropgestelde algemene en algemene beroepsgerichte competenties, samen met de beroepsspecifieke competenties vertaald heeft en op een geïntegreerde manier voorgesteld heeft in een competentieprofiel, dat uit vijf functionele gehelen bestaat. Deze gehelen zijn:

- 1 planmatig handelen ten aanzien van specifieke onderwijsbehoeften op individueel, groeps- en schoolniveau, in duurzame interactie met alle betrokkenen, en daarbij zorgvragen formuleren en permanent bijstellen met nadruk op observatie, assessment en handelingsgerichte diagnostiek;
- 2 positief en deskundig omgaan met elke vorm van diversiteit door het onderwijsaanbod, de leerlijnen en de inhoud uit de diverse leerdomeinen functioneel af te stemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van de leerlingen;
- 3 vanuit een gedeelde zorg constructief en emancipatorisch samenwerken met de leerlingen, de ouders/gezinnen en met alle betrokkenen in het team/de omgeving van de leerling met specifieke onderwijsbehoeften;
- 4 het proces van handelingsplanning implementeren door collegiale consultatie, coaching van collega's, beleidsondersteuning en coördinatie op schoolniveau;
- 5 gestructureerd leren uit eigen en andermans ervaringen via een cyclisch proces, en het eigen handelen dynamisch en creatief bijsturen.

Vanuit deze functionele gehelen stelde de opleiding een competentiematrix op met zeventien beroepsspecifieke kerncompetenties, die een specificatie vormen van de bovenstaande rollen waaraan een leerkracht, zorgbegeleider of zorgcoördinator voldoet. Bij elke competentie groepeerde de opleiding enkele prestatie-indicatoren, die kunnen gerealiseerd worden op drie niveaus: startniveau, integratieniveau en het expertniveau. De opleiding beoogt de verwerving van de competenties op integratieniveau. De commissie apprecieert het dat de BAZO-competenties zich van een initiële (leraren)opleiding onderscheiden door ze in te zetten op een hoger beheersingsniveau dan de competenties van de initiële opleidingen en/of door verbreding of verdieping.

De commissie kon met tevredenheid constateren dat de opleiding bij het opstellen van haar competentieprofiel inspiratie heeft gehaald uit verscheidene bronnen, waaronder het decreet, de Dublin-descriptoren, het Vlaamse Kwalificatieraamwerk, het besluit van de Vlaamse regering met betrekking tot de beroepsprofielen van de leraren (B.S. 29/11/2007) en de onderwijsvisie van de hogeschool. De opleiding vulde deze basisbronnen aan met andere beroepsspecifieke bronnen en profielen, en informatie gedistilleerd uit contacten met de onderwijswereld en gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen en het buitenland.

De commissie stelt dat de internationale component in de doelstellingen, die tot op heden niet expliciet aanwezig is, versterkt kan worden. Het over de grenzen heen kijken, is nochtans een belangrijk aspect in de opleiding. In de opleidingsvisie zit de uitwisseling met het buitenland vervat als een mogelijkheid voor de studenten en docenten om hun visie en praktijk te verrijken. Bovendien heeft de opleiding een 'Internationaal programma' als alternatief keuzetraject in het opleidingsprogramma verwerkt, waar de commissie waardering voor heeft. In die zin vindt de commissie het een meerwaarde als de opleiding deze internationale component ook expliciet in de doelstellingen zou vermelden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt aandacht voor het versterken van de internationale component in de doelstellingen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereglementeerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie is tevreden over de uitgebreide internationale bronnenlijst die de opleiding hanteerde. Uit beschikbare informatie heeft de commissie namelijk vastgesteld dat de opleiding haar competentieprofiel schetste vanuit een competentiematrix die opgesteld werd in het kader van een samenwerking van bachelor-na-bacheloropleidingen van acht Vlaamse hogescholen in het Expertisenetwerk (ENW) 'School of Education Associatie KU Leuven'. Verder gebruikte de opleiding andere kaders en profielen als basis voor het opstellen van hun competentiematrix, waaronder teksten van vakverenigingen zoals VVKBaO (Vlaams Verbond Katholiek Basisonderwijs), met functiebeschrijvingen over het ambt van zorgcoördinator, en het Nederlandse 'Beroepsprofiel en Opleidingsprofiel HBO voor Interne Begeleider en Remedial Teacher'. Bovendien worden de competenties afgestemd tijdens informele contacten en structurele vergaderingen met de lesgevers en het werkveld. De commissie vindt het positief dat de opleiding eveneens de pedagogische begeleidingsdiensten, de centra voor leerlingenbegeleiding en vrijwilligersorganisaties betreft bij het opstellen van het competentieprofiel.

De opleiding heeft bij de uitwerking van haar competentieprofiel meerdere stakeholders betrokken. De eindverantwoordelijkheid bij het opstellen van de competentiematrix ligt bij het kernteam van de opleiding. De lectoren met wie de commissie in gesprek ging, lieten weten dat dit kernteam hen had uitgenodigd om na te gaan in hoeverre het competentieprofiel terug te vinden is bij de studenten, en of het voldoende herkenbaar was. De docenten gaven aan dat het competentiegericht leren een grote aanpassing betekende. Toch herkennen zij de competenties en vinden ze competentiegericht leren een interessant proces. Ook heeft de opleiding het competentieprofiel besproken met de begeleiders van de portfolio's en de mentoren, en heeft ze de competentiematrix naar voor gebracht op de stuurgroep (resonantiegroep), waarin onder andere vertegenwoordigers van het werkveld zitting hebben. De stakeholders lieten de commissie weten tevreden te zijn over de mate van betrokkenheid bij het uitwerken van het competentieprofiel. Dit profiel was voor hen erg herkenbaar.

Bij het vergelijken van haar eigen domeinspecifieke referentiekader met dat van de opleiding stelt de commissie dat het omgaan met diversiteit (in brede zin) – de eerste eindcompetentie in het domeinspecifieke referentiekader van de commissie – beperkt wordt ingevuld. Volgens de commissie is aandacht voor diversiteit geen rode draad doorheen het programma, maar zijn wel losstaande sporen terug te vinden. Zowel de hogeschool, het departement als de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren belijdt de diversiteitsgedachte, doch dit is beperkt tot aandacht voor functiebeperkingen en tot informatie over kansarmoede, aangebracht door externe gespecialiseerde diensten. Nochtans zit de aandacht voor diversiteit ongetwijfeld in de competentie 'diversiteit breed observeren en in kaart brengen' vervat. Noch in het programma, noch in de instroom van studenten of in de samenstelling van het personeelskader is sprake van diversiteit. De commissie stelt dat een uitbreiding van de uitvoering van het diversiteitsbeleid van de opleiding een meerwaarde biedt.

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek gemerkt dat de competentiematrix bekend is bij het werkveld, de docenten en de studenten. De opleiding heeft de doelstellingen en competenties gecommuniceerd naar het werkveld via de stuurgroep. Ook hanteert de opleiding de competentiematrix als basis van de mentorenopleiding. Wanneer studenten hun stage-ervaring in het werkveld opdoen, gaan ook zij uit van de competentiematrix, zodat de opzet ervan nogmaals bekendgemaakt wordt in de betrokken school. Tweemaal per jaar geeft de opleiding infosessies over de competentiematrix aan de mentoren en de andere betrokkenen bij de stagebegeleiding. Het werkveld gaf aan dat, als er bezorgdheden of opmerkingen over het competentieprofiel zouden zijn, zij de mogelijkheid hebben om dit naar de opleiding te communiceren via de stuurgroep.

Ook de gastdocenten zijn op de hoogte van de competentiematrix. Het kernteam licht de opleidingsdoelstellingen en de competentiematrix voor hen toe. De gastdocenten van de keuze-opleidingsonderdelen zijn hier volgens de opleiding eerder sporadisch bij betrokken. De commissie vindt dat ook zij beter op de hoogte zouden kunnen zijn van de opleidingsdoelen en de competentiematrix.

De competentiematrix is eveneens bekend bij de studenten. Studenten worden door de opleiding op de hoogte gebracht van de competentiematrix, de doelstellingen en de opleidingsvisie door de informatie hieromtrent aangebracht in de studiegids, die tevens online beschikbaar is. Verder bieden ook de digitale leeromgeving Blackboard en de ECTS-fiches meer informatie over de doelstellingen. Per opleidingsonderdeel vinden de studenten de te verwerven competenties terug. De docenten zetten bij het begin van hun lessenspakket en tijdens de POP-sessies (Professioneel ontwikkelingsplan) de doelstellingen uiteen. Tijdens het gesprek met de studenten is het de commissie opgevallen dat zij goed op de hoogte waren van de competentiematrix, maar dat sommige studenten deze matrix beschreven als een complexe puzzel. De opleiding moet er dus over waken dat ze bij het opstellen van de matrix niet vervalt in ellenlange opsommingen van competenties en prestatie-indicatoren, waarbij de betrokkenen het bos door de bomen niet meer zien.

De opleiding wordt georganiseerd in samenwerking met haar zusteropleiding, de bachelor-na-bacheloropleiding Buitengewoon onderwijs (BABO). De competentiematrices van BAZO en BABO lopen op vele punten gelijk (BAZO heeft zeventien kerncompetenties, BABO heeft er zestien). De commissie, net zoals de andere stakeholders, vindt het gemeenschappelijke deel van de opleiding een meerwaarde, omdat kennis delen op deze manier mogelijk wordt. Toch is de profilering van de beide opleidingen volgens de commissie niet scherp. Ook maatschappelijke evoluties, zoals inclusief onderwijs, doen volgens de commissie beide programma's en profielen steeds dichter naar elkaar groeien. De commissie vraagt zich af of de opleiding niet kan nadenken over het al dan niet wenselijk zijn van de inrichting van twee bachelor-na-bacheloropleidingen. De vertegenwoordigers van het werkveld meldden immers dat zij niet afwijzend staan tegenover het aanbieden van slechts één bachelor-na-bacheloropleiding, indien dit kan opgevangen worden door het aanbieden van keuzetrajecten, met een focus op buitengewoon onderwijs enerzijds en zorg anderzijds. De commissie houdt een pleidooi voor het maken van een duidelijke keuze: ofwel voor de inrichting van één opleiding met een breder profiel, ofwel de beide opleidingen maar met een helder profiel en heldere doelstellingen.

De BAZO-opleiding focust zich op de doelgroepen kleuteronderwijs en vooral lager onderwijs, maar wordt niet aangeboden voor het secundair onderwijs. De studenten ervaren dit als een gemis.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding moet meer stakeholders meer structureel betrekken bij het overleg met betrekking tot het competentieprofiel.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1	niveau en oriëntatie	goed
facet 1.2	domeinspecifieke eisen	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek vastgesteld dat de opleiding zowel van de competentiematrix als van de wensen van het werkveld uitgaat om haar curriculum vast te leggen.

Volgens de commissie is kennis beperkt aanwezig in het programma. De focus ligt overwegend op vaardigheden en attitudes. Hierdoor komen de kennisinhouden in de verdrukking. De commissie vindt dat de opleiding een betere balans in de verhouding tussen kennisvaardigheden en attitudes kan bewerkstelligen.

De commissie heeft de opbouw van het programma bij het inkijken van de ter beschikking gestelde documenten grondig bestudeerd. De meeste opleidingsonderdelen zijn samengestelde opleidingsonderdelen, en bestaan uit een aantal deelopleidingsonderdelen die inhoudelijk samenhangen. In de startfase van de opleiding kan de student kennismaken met basiskaders en -begrippen in het opleidingsonderdeel Referentiekaders. Verder maken de studenten kennis met enkele orthodidactische thema's, zoals Handelingsplanning en persoonlijke toekomstplanning, en Psychodiagnostiek. Ook orthopedagogische thema's komen aan bod. In het opleidingsonderdeel Communicatie leidt de opleiding de student op in de samenwerking en communicatie met ouders en alle betrokkenen in het team en/of de omgeving van de leerling met specifieke onderwijsbehoeften. Zicht krijgen op zijn profiel en de competenties waaraan hij beantwoordt, doet de student via het opleidingsonderdeel POP (Professioneel ontwikkelingsplan). Daarvoor werkt de student een portfolio uit, waarin hij zijn leerproces documenteert. Ten slotte doet de student aan 'Actieonderzoek' in het kader van zijn eindwerk. Ook hierin krijgt competentieontwikkeling een grote plaats. Vakoverschrijdende elementen komen volgens de commissie vooral voor in de onderdelen Actieonderzoek en 'Professioneel ontwikkelingsplan' door het gebruik van een portfolio.

Er is geen afzonderlijk onderdeel Stage/werkervaring. De stage-ervaring wordt immers geïntegreerd opgenomen in alle opleidingsonderdelen: studenten gaan met de aangeboden en gekozen leerstof aan de slag in hun praktijk, en brengen hierover verslag uit in hun leerportfolio. De studenten worden hierbij begeleid tijdens de POP-sessies.

De commissie stelt dat zij in het programma thema's rond diversiteit mist. Volgens de commissie representeert noch het programma noch de samenstelling van de studenten en het personeel op dit moment de multiculturaliteit en de grootstedelijke context (zie ook *facet 1.2*). Het is de commissie bijvoorbeeld opgevallen dat de opleiding thema's als kansarmoede uitbesteedt aan externe gespecialiseerde diensten. De commissie beveelt de opleiding aldus aan om dergelijke thema's dominanter, ruimer en meer geïntegreerd in het programma op te nemen.

In de opleiding zijn er twee keuzetrajecten van samen 20 studiepunten (voltijdse opleiding) of 21 studiepunten (deeltijdse opleiding). Op basis van de gesprekken met onder andere de studenten en afgestudeerden concludeert de commissie dat het inrichten van keuzepakketten een sterk gegeven is. Studenten kunnen namelijk, in het kader van flexibele leertrajecten, zelf hun keuzepakket samenstellen naargelang hun vooropleiding, hun interesses of de noden en vragen waar ze in hun praktijk mee geconfronteerd worden. De studenten en alumni waren tijdens de gesprekken met de commissie vooral enthousiast over de brede waaier en het grote aanbod (een vijftigtal keuzetrajecten) aan keuzeopleidingsonderdelen. De alumni vertelden de commissie dat zij informatie en leerstof uit de keuzetrajecten nog steeds in hun praktijk toepassen. De commissie vindt dat de opleiding bij het grote aanbod aan keuzemogelijkheden de balans moet bewaken in relatie tot de doelstellingen. De opleiding moet er met andere woorden over waken dat het enorme aanbod aan keuzemogelijkheden niet versnipperend werkt, en de aandacht afleidt van de algemene en specifieke onderwijs- en opvoedingsnoden van alle leerlingen. Bovendien leidde

de commissie uit het gesprek met de studenten af dat sommige keuzemogelijkheden als té specifiek naar een bepaalde doelgroep/type uit het (buitengewoon) onderwijs gericht zijn, en andere dan weer te algemeen gevonden worden. De opleiding zou de samenhang en eventuele overlap tussen de keuzemogelijkheden beter kunnen opvolgen.

De internationale dimensie in het programma is volgens de commissie duidelijk zichtbaar. Vooreerst tracht de opleiding buitenlandse ervaring in de lessen te integreren door bijvoorbeeld andere (buitenlandse) onderwijsmodellen en -methodieken aan te duiden. De opleiding streeft naar een door de departementale dienst Internationalisering vooropgestelde 10 procent docentenmobiliteit. Verder krijgen de studenten de kans om een alternatief internationaal keuzeprogramma op te stellen met een maximum van twintig studiepunten. Dit kan door middel van een lange uitwisseling, bijvoorbeeld via de programma's van Erasmus, Comenius, VLIR-UOS..., maar ook korte verkenningen en uitwisselingen met een maximum van zes studiepunten per project zijn mogelijk. De opleiding werkt voor deze uitwisselingen het nauwste samen met de preferentiële partners van het departement, maar studenten kunnen zelf ook een studie- of stageplaats zoeken. De studenten maken naar aanleiding van hun buitenlandervaringen een aantal specifieke opdrachten, en tonen in hun portfolio aan hoe ze aan hun competentieverwerving hebben gewerkt. De studenten met wie de commissie sprak, waren positief over deze mogelijkheid om buitenlandse ervaring te verwerven. De commissie merkt ook op dat de studenten voldoende op de hoogte zijn van de mogelijkheden tot internationalisering. Via de dienst Internationalisering worden zij geïnformeerd. Ook de studenten die vanuit het buitenland terugkomen en hun ervaringen delen, spelen een grote ambassadeursrol. Voor de deeltijdse studenten, die moeilijker tot internationale mobiliteit komen, zoekt de opleiding alternatieve oplossingen. De commissie onderschrijft de visie van de opleiding om de internationale oriëntatie verder te verdiepen, zowel voor studenten als docenten.

De commissie is tevreden vast te stellen dat curriculumherziening en -innovatie gebeuren op basis van regelmatige overlegmomenten van het kernteam en de docenten. Het kernteam, dat wekelijks vergadert, organiseert eveneens enkele keren per jaar een 'Denkdag' om zich te bezinnen over onder andere het programma. De docenten die in gesprek gingen met de commissie deelden mee dat de opleiding regelmatig overleg pleegt met hen inzake het curriculum, en inhoudelijke afstemming zoekt. De docenten hebben het gevoel dat die afstemming er wel degelijk is, en zij weten tot wie van het kernteam ze zich moeten richten indien ze wijzigingen aan het programma wensen door te voeren. Ook de studenten nemen deel aan de procedures voor curriculuminnovatie. Via de jaarlijkse WOPST-bevragingen (Waardering Onderwijsprocessen door Studenten) geven zij feedback over de opleidingsonderdelen. De resultaten daarvan bespreekt de opleiding in focusgesprekken. In navolging daarvan kan de opleiding gerichte verbeteringsacties voorstellen. Studenten kunnen eveneens deel uitmaken van de stuurgroep, waarin ook de opleidingscoördinator, het kernteam, docenten, pedagogische begeleiders, directies van partnerscholen en een CLB-begeleider functioneren en reflecteren over curriculumvernieuwing. Ten slotte is er sinds het academiejaar 2008–2009 een nauwe samenwerking met een vaste groep van partnerscholen, de POLS-werking (Professioneel Ontwikkende Leerschool). Ook dit overleg maakt het mogelijk nieuwe evoluties en initiatieven in het curriculum te bespreken. De commissie vindt dit een positieve evolutie, en wil de opleiding aanmoedigen het werkveld en de andere stakeholders de kans te geven om een nog grotere invloed op het opleidingsprogramma uit te oefenen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om thema's rond diversiteit dominanter, ruimer en meer geïntegreerd in het programma op te nemen.
- De opleiding moet de samenhang van de keuzemogelijkheden blijvend bewaken.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft kunnen vaststellen dat de studenten vooral kennisnemen van de actuele beroepspraktijk door de stage die zij lopen. Voltijdse studenten gaan vier dagdelen per week naar een werkplek. Deeltijdse studenten werken eenzelfde aantal uren in hun eigen tewerkstellingsplaats, gespreid over twee jaar. De commissie is positief over de integratie van de stage in alle opleidingsonderdelen, waardoor de student met de aangeboden leerstof aan de slag gaat in de lespraktijk of schoolcontext, en hierover verslag uitbrengt in zijn leerportfolio. Volgens de studenten en de afgestudeerden met wie de commissie sprak, is het een meerwaarde dat zij zelf hun stageplaats kunnen kiezen, afhankelijk van hun interesses of de competenties waaraan zij dienen te werken. Volgens de commissie kan het kiezen door studenten van hun stageplaats nog meer legitiem worden, indien de opleiding werk maakt van de ontwikkeling van kwaliteitscriteria voor de stagescholen in relatie met het opleidingsprogramma en in samenwerking met de beroepspraktijk. De commissie kon afleiden uit de gesprekken en de ingekeken documenten dat de competentiematrix het uitgangspunt vormt van de stage-ervaring. Studenten geven in het begin van de opleiding hun beginsituatie inzake competenties aan en duiden de competenties waaraan zij zullen werken. Op die manier verloopt hun leer- en groeiproces van praktijk, theorie en persoonlijke reflectie op een cyclische wijze.

De studenten lieten de commissie weten dat zij het appreciëren dat de opleiding de stage op zich niet beoordeelt en zij zo 'fouten kunnen maken'. Gezien de studenten al een diploma verworven hebben voor zij deze opleiding startten, heeft het werkveld ook niet de indruk dat de stage op zich beoordeeld moet worden. De stage vormt echter een onderdeel van het opleidingsonderdeel 'Professioneel ontwikkelingsplan' (POP). Via tussentijdse evaluaties van de portfolio, het volgen van de POP-sessies en de regelmatige gesprekken met de leertrajectbegeleider, de mentor en de klasleraar werkt de student aan het updaten van zijn persoonlijke competentieprofiel. Op het einde van de opleiding stelt de student zijn portfolio mondeling voor aan de trajectbegeleider, de mentor (voor de voltijdse opleiding) en een docent. De studenten vinden de portfolio een goed werkinstrument. Vooral de zelfreflectie die daarbij aan bod komt, vinden de studenten een inspirerend gegeven.

De commissie heeft kunnen concluderen dat de begeleiding van de stage zich voornamelijk situeert bij de mentor in de werkplek, die de student via tussentijdse gesprekken en een exitgesprek opvolgt en bijstuurt (een mentor is enkel voorzien voor de voltijdse opleiding). De vertegenwoordigers van het werkveld meldden de commissie tevreden te zijn over de (gratis) mentorenopleiding die de opleiding voorziet. Ook vanuit de opleiding zelf krijgt de student (vooral de studenten van de deeltijdse opleiding) een degelijke begeleiding in de POP-sessies en door de trajectbegeleider. Tijdens het werkplekleren krijgt de student een bezoek van de trajectbegelei-

der. De studenten en afgestudeerden kunnen deze vorm van begeleiding ten zeerste appreciëren. De commissie merkte op dat de band tussen het onderwijzend personeel en de studenten inzake begeleiding gebaseerd is op vertrouwen. Beide groepen zijn hier positief over. Ook de bereikbaarheid van de begeleiders ervaren de studenten als een sterk punt. De commissie vraagt zich wel af of en in welke mate deze begeleiding eerder toevallig en informeel is. Een meer gestructureerde aanpak inzake begeleiding is volgens de commissie wenselijk. De commissie heeft eveneens gemerkt dat de opleiding verschillende manieren om studenten te begeleiden voorziet (POP-sessies, supervisiegroepen, leergroepen...). Er is een veelheid aan initiatieven waarvan de samenhang en de toegevoegde waarde niet altijd even duidelijk zijn voor de commissie. Deze organisatie kan volgens de commissie efficiënter en systematischer ingericht worden. De opleiding realiseert zich dat de begeleiding van de deeltijdse studenten niet eenvoudig is en een specifieke aanpak vergt, omdat zij al tewerkgesteld zijn. De commissie ondersteunt de intentie van de opleiding om via een project 'Begeleiding van deeltijdse studenten' zicht te krijgen op methodieken en denkpistes om aan dit probleem te verhelpen.

De studenten schrijven een eindwerk met als doel hun eigen ervaringen in de praktijk te koppelen aan theorie (literatuur). Dit eindwerk vat de opleiding op als een actieonderzoek, waarbij de student uitgaat van reële noden en vragen uit zijn praktijk. Hierbij beschrijft de student een probleem, voert hij onderzoek uit en reflecteert hij op het eigen pedagogisch-didactische handelen. Als hulp in het begeleidingsproces houden de studenten een onderzoeksdagboek bij en zoeken zij een 'kritische vriend', die hen in vertrouwen kritische reflectie en ondersteuning biedt. De begeleider beoordeelt het actieonderzoek via een aantal vastgelegde evaluatiecriteria en beoordelingsdocumenten. De student stelt zijn actieonderzoek voor aan medestudenten en de begeleider. De commissie is het eens met de vertegenwoordigers van het werkveld die stellen dat het een meerwaarde zou betekenen indien de studenten het actieonderzoek ook aan het team in de stageschool zouden voorstellen, en zo de resultaten kunnen terugkoppelen.

Volgens de commissie is de door de opleiding gebruikte vakliteratuur een goede mix tussen actualiteit en recente literatuur, en kwalitatieve standaardliteratuur.

De commissie heeft kunnen vaststellen dat de opleiding inspanningen levert om actief deel te nemen aan onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. Zo werkte de opleiding op vraag van de Universiteit Antwerpen en de KU Leuven mee aan een OBPWO-project (Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek) dat de implementatie van het zorgbeleid in Vlaamse gewone basis- en secundaire scholen in kaart moet brengen. Wat maatschappelijke dienstverlening betreft, is het mogelijk dat personen uit de partnerscholen van het POLS-kader, mits betaling, enkele keuzetrajecten kunnen volgen als bijscholing. De opleiding voorziet een gratis mentorenopleiding van vier dagen voor deze partnerscholen. De opleiding geeft ook aan dat men werkt aan het uitwerken van een concept van medewerking aan een hogeschoolbrede maatschappelijke dienstverlening. De commissie ondersteunt deze intentie. De commissie stelt wel dat de opleiding niet te veel hooi op haar vork mag nemen, en aandacht moet blijven hebben voor de impact op de werking en de belasting van de opleiding. Met het oog op de efficiënte aanwending van tijd en personele/financiële middelen is het volgens de commissie aangewezen om na te gaan in hoeverre bepaalde opdrachten behoren tot de corebusiness van de opleiding/departement/hogeschool horen, en of het al dan niet aangewezen is deze in samenwerking te doen met andere organisaties uit het werkveld die in deze ook een opdracht hebben of de opdracht als corebusiness hebben.

De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding kwaliteitseisen aan de stage- en partnerscholen stelt. Dit vertaalt zich in een sneuveltekst van kwaliteitsstandaarden voor de POLS-partnerschappen. De commissie is positief over dit initiatief, maar stelt dat dit document

zich nog in een premature fase bevindt. De uitwerking ervan moet volgens de commissie nog tot stand komen. De commissie hoopt dat de opleiding snel aan de slag zal gaan en dit document tot een volwaardig kwaliteitsinstrument kan hanteren en implementeren. De commissie pleit in deze ook voor een zorgvuldige innovatie- en implementatiestrategie, die samen met alle betrokken actoren wordt ontwikkeld. Het POLS-project kan in deze een belangrijke rol spelen.

De commissie merkte op dat studenten voldoende worden gestimuleerd om internationale ervaring op te doen, middels het internationale programma dat daarvoor is uitgewerkt. Ook integreren docenten internationale methodieken en vakliteratuur in hun lessen. Wel hoorde de commissie tijdens het visitatiebezoek dat studenten niet altijd op de hoogte zijn van beurzen of andere internationale uitwisselingsmogelijkheden in hun vakgebied. De communicatie die de opleiding met haar studenten daarrond voert, moet volgens de commissie geoptimaliseerd worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan een gestructureerde aanpak voorop te stellen wat de organisatie van de begeleiding van de stages en actie-onderzoeken betreft.
- De commissie vindt het een meerwaarde indien de resultaten van de actieonderzoeken van de studenten teruggekoppeld worden naar de stagescholen en het brede werkveld.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek weinig klachten gehoord van de verschillende stakeholders wat de samenhang van het programma betreft. De commissie heeft uit de ingekeken documenten geconcludeerd dat er een logische opbouw in het programma zit. Volgens de commissie heeft het programma een sterke gemeenschappelijke vorming van 40 studiepunten, die goed wordt aangevuld met keuzetrajecten voor 20 studiepunten. De opleiding voorziet samenhang in haar programma door middel van vijf principes:

- 1 De student moet verbonden zijn aan het onderwijs door werk of stage, en werkt met kinderen met specifieke noden en mogelijkheden in een pedagogisch-didactische context. Bovendien geldt het principe dat de student ingeschreven moet zijn voor het opleidingsonderdeel 'Professioneel ontwikkelingsplan', of dat hij dat met succes heeft afgerond. Een verdieping of verbreding is mogelijk door het aanbod van keuzetrajecten en het actieonderzoek.
- 2 Het programma is coherent en bouwt verder op kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes.
- 3 Handelingsgericht denken is het centrale uitgangspunt van de opleiding en het programma.
- 4 Vaardigheden en attitudes evolueren in de loop van het academiejaar. Vooral de opleidingsonderdelen Communicatie en Professioneel ontwikkelingsplan richten zich op een doorgedreven integratie van alle competenties.
- 5 De nadruk ligt in het programma op het sturen naar zelfstandigheid en het inzetten van talenten. Studenten kunnen daarbij rekenen op begeleiding in de vorm van leertrajectbegeleiding, (consulterende) supervisie en de portfolio. Het programma wordt daarbij gekenmerkt door een afwisseling van onderwijsactiviteiten en stage tijdens het academiejaar, en door de samenstelling van de keuzetrajecten.

Volgens de commissie wordt de samenhang van het programma enigszins bemoeilijkt door de hoeveelheid van de keuzetrajecten en de uitvoering ervan, met name door het grote aantal gastdocenten. Hoewel het binnenhalen van gastdocenten met hun expertise een sterk punt is, vraagt de coördinatie van het grote aantal gastdocenten een aanzienlijke tijdsinvestering van onder andere de opleidingscoördinator. De commissie vraagt de opleiding de balans van het programma en de afstemming ervan met de gastdocenten te bewaken.

In de opleiding zijn flexibele leertrajecten en werken op maat mogelijk door de keuzetrajecten, het internationale programma, en de eigen accenten in het professionele ontwikkelingsplan en de stage. De opleiding past het studieprogramma aan de individuele noden van de student aan. De commissie heeft gemerkt dat een aantal varianten mogelijk is: een modeltraject, een persoonlijk deeltraject, deeltijds traject, diplomacontract, studenten met een bijzonder statuut, en (in mindere mate) met vrijstellingen op basis van EVC en EVK. Volgens de opleiding leiden het Flexibiliseringsdecreet en deze variatie aan leerroutes ertoe dat bijna de helft van de studenten een van het modeltraject afwijkend opleidingsprogramma volgt. De commissie wil de opleiding erop wijzen oog te hebben voor de grenzen van de flexibilisering, en na te gaan wat voor de opleiding draagbaar en wenselijk is. Bij een dergelijke aanpak is de kans op versnippering van inhoud/kennis immers groot.

De opleiding tracht volgens de commissie eveneens de samenhang in het programma te bewaken door erop te letten dat onbewuste overlap in het programma geminimaliseerd wordt. In de WOPST-bevraging krijgen de studenten de mogelijkheid overlap aan te geven. Ook in de evaluaties die de gastdocenten opvragen, geven studenten overlappingsen in de keuzetrajecten aan. Bewuste overlap komt eveneens voor, maar dit vinden de studenten niet storend. De docenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat ze graag meer overleg zouden plegen met gastprofessoren om de samenhang in het programma te bewaken. De commissie was tevreden te vernemen dat de opleiding een 'Denkdag' met gastprofessoren heeft opgestart om meer gemeenschappelijk te werken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan de samenhang van het programma te bewaken in het licht van het grote aanbod van keuzetrajecten en de afstemming met de vele gastdocenten.
- De opleiding moet oog hebben voor de grenzen van de flexibilisering, teneinde te veel versnippering te voorkomen en het geheel draagbaar te houden voor de opleiding(scoördinator).

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor-na-bachelor: tenminste 60 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **oké**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De voltijdse bachelor-na-bacheloropleiding bestaat uit 1 studiejaar van 60 studiepunten. De deeltijdse opleiding bestaat uit 2 studiejaar van elk 30 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een bachelor-na-bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het verleden waren er op hogeschoolniveau studietijdmetingen gebaseerd op de techniek van paarsgewijze vergelijking, maar de resultaten stonden niet in verhouding tot de geleverde inspanningen en de doorlooptijd van dit proces. Daarom organiseert de hogeschool nu beperkte studietijdmetingen als onderdeel van de WOPST-bevraging. Per opleidingsonderdeel worden de studenten bevraagd over de bestede studietijd, het aantal toegekende studiepunten en de studiebelasting. In het academiejaar 2009–2010 heeft één student van de opleiding gedurende een bepaalde periode via tijdschrijven een verslag gemaakt van zijn studieactiviteiten.

Uit de ingekeken documenten heeft de commissie afgeleid dat het curriculum van de opleiding zo is opgebouwd dat de studielast van de normstudent op 1500 uren in 40 lesweken ligt. Dit getal ligt net binnen de decretaal vooropgestelde limieten (tussen 1500 en 1800 uur op jaarbasis), en is volgens de commissie erg voorzichtig gekozen. Verder wijst de opleiding erop dat na bevragingen is gebleken dat 40 procent van de studenten (vooral voltijdse studenten) aangeeft dat de bestede studietijd lager ligt dan de begrote studietijd. De commissie kan zich bijgevolg zeker vinden in de stelling van de opleiding dat gericht onderzoek naar studiebelasting nodig is. De commissie kijkt uit naar de concretisering en timing van dit onderzoek.

Wat studiebelemmerende factoren betreft, heeft de opleiding hier informeel zicht op via gesprekken met studenten. Deeltijdse studenten ervaren vaak wel een hoge studielast in combinatie met hun werk en gezin. Piekbelastingen komen voor, zoals bij het afwerken van de portfolio en de optie voor bepaalde keuzetrajecten. De commissie vindt het positief dat de opleiding inspanningen levert om de studietijd te spreiden. Zo houdt de opleiding rekening met individuele problematieken van studenten, wordt een gesprek gevoerd met de trajectbegeleider, gebruikt de opleiding permanente evaluatie om piekmomenten te vermijden, en zoekt men naar mogelijkheden om de *work-life balance* te optimaliseren. Hierbij is het de commissie opgevallen dat de opleiding het idee van afstandslernen opperde. De commissie vraagt zich af of de opleiding achter het principe van afstandslernen staat en of dit kan samengaan met het principe van kennisdeling. Volgens de commissie staat de uitwerking van de ideeën die de opleiding naar voor brengt, nog in haar kinderschoenen en is verder overleg hierover nodig.

De studenten en afgestudeerden met wie de commissie sprak, bevestigden de resultaten van de studietijdmetingen. Deeltijdse studenten ervaren een grotere studiebelasting in combinatie met werk en gezin dan voltijdse studenten. Alle studenten ervaren piekmomenten wanneer zij aan hun actieonderzoek moeten werken. Anderzijds hebben de meeste studenten voldoende motivatie om zich in te spannen voor hun studie. Bovendien meldden zij dat het feit dat de lessenroosters lang op voorhand bekend zijn, een pluspunt is. Zo kunnen zij de keuzetrajecten deels kiezen in functie van hun beschikbaarheid. Ook de optie om de opleiding te spreiden over maximaal vijf jaar vinden de studenten positief. De kwaliteitsverantwoordelijken die een gesprek

met de commissie aanging, meldden dat studenten de studietijd vaak onderschatten omdat zij werkervaring, studiereizen... niet meerekenen. De commissie vindt het positief dat de communicatie daaromtrent al werd verbeterd door het invullen van de WOPST-bevragingen onder toezicht van een begeleider, die de student hierop wijst.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt de opleiding om gericht onderzoek te voeren naar studietijd en studiebelasting.
- De commissie adviseert de opleiding te onderzoeken in hoeverre afstandsleren een bijdrage levert aan een meer effectieve organisatie van de opleiding, en in hoeverre het samengaat met kennisdeling.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beoogt studenten af te leveren die zelfstandig problemen kunnen oplossen in hun werksituatie. Dit verwezenlijken de studenten via een open leerhouding, waarin ze mogelijkheden leren zien, initiatieven leren bedenken en mechanismen leren onderkennen. Het didactische concept dat de opleiding daarvoor bedacht heeft, past volgens de commissie volledig in het volwassenenonderwijs. Hiervoor heeft de opleiding een aantal principes waaraan haar volwassenenonderwijs moet voldoen, geformuleerd:

- 1 een begeleidingsmodel waarbij de student leer- en werkdoelen vooropstelt die hij onder begeleiding en feedback realiseert;
- 2 een duale visie op leren, waarin theorie en praktijk in een voortdurende wisselwerking staan;
- 3 kennisdeling: lectoren en studenten delen onderling ervaringen en expertise;
- 4 zelfstandigheid en zelfsturing gelden voor de samenstelling van het keuzetraject, de keuze in het werkplekleren en de verwerking van opleidingsonderdelen.

De commissie is positief over de bovenstaande principes. Wel pleit de commissie ervoor om deze balans tussen zelfsturing, opleiden en begeleiding te bewaken. Ook heeft de commissie van de opleidingscoördinator en de studenten vernomen dat de opleiding van haar studenten zo goed als 100 procent aanwezigheid vereist in de lessen. De commissie vraagt de opleiding na te denken of en hoe dit samengaat met de principes van volwassenenonderwijs en afstandsonderwijs. De commissie is van mening dat het didactische concept van de opleiding tot zijn recht komt doordat de opleiding zelfsturing kan toepassen.

De commissie is eveneens tevreden over de variëteit aan werkvormen die de opleiding hanteert. Van de veertien werkvormen die op hogeschoolniveau gehanteerd worden, past de opleiding er twaalf toe. De opleiding legt hierbij de nadruk op vernieuwende werk- en onderwijsvormen in het volwassenenonderwijs. De commissie heeft vastgesteld dat bij kennisoverdracht het hoorcollege/onderwijsleercollege de meest gebruikte werkvorm is. De studenten lieten weten dat zij veel voldoening halen uit het gebruik van de portfolio (bij werkplekleren en POP-sessies) en het leer-

logboek (bij het opleidingsonderdeel Communicatie). Verder zijn ook de stage zelf, waaruit cases worden aangebracht in de opleidingsonderdelen, en het actieonderzoek volgens de commissie sterke werkvormen, die aansluiten bij het didactische concept en de doelstellingen van de opleiding. De commissie is ook positief verrast te vernemen dat voor de lectoren een vormingsdag werd georganiseerd waarop ook werkvormen en hoe die aan te passen aan volwassenenonderwijs als thema aan bod kwam. Volgens het onderwijzend personeel was het een tijd geleden dat deze dag had plaatsgevonden. De commissie vindt dit een uiterst interessant initiatief en wil de opleiding aanmoedigen verder te investeren in dergelijke initiatieven.

Wat de werkmiddelen betreft, kon de commissie zien dat de opleiding de studeerbaarheid van de cursussen verhoogt door eenvormigheid in het cursusmateriaal na te streven. Hiervoor maakt de opleiding gebruik van een handleiding met kwaliteitscriteria voor syllabi die ontwikkeld werd door de dienst Onderwijs van de hogeschool. De commissie is tevreden over de zorg voor de kwaliteit van de onderwijs- en leermiddelen. De opleiding wordt immers gestimuleerd om het kwaliteitskeurmerk voor onderwijsmiddelen te halen.

Het cursusmateriaal is voorzien van verwijzingen naar referentieboeken, artikelen en websites over het desbetreffende vakgebied. De opleiding maakt er werk van om de lesgevers erop te wijzen ook verplichte literatuur op te nemen in de cursus, en deze duidelijk te omschrijven voor de studenten. Over het cursusmateriaal heeft de commissie van de studenten en afgestudeerden geen klachten gehoord.

Tijdens de gesprekken met de studenten en de lectoren heeft de commissie kunnen vernemen dat na elke sessie studenten onderworpen worden aan een korte (mondelinge) bevraging. Hier kunnen zij problemen met de werkvormen, leermiddelen en aanpak van de lector melden. De opleidingscoördinator gaat hierover in gesprek en stelt verbeteringsacties voor. Ook in de WOPST-bevragingen kan de student zijn opinie over de werkmiddelen en -vormen aangeven. De commissie kon uit de ingekeken documenten opmaken dat de opleiding werkt aan verbeteringsmaatregelen inzake *blended learning* en het gebruik van ICT in de opleiding. De commissie onderschrijft de intentie van de opleiding om het gebruik van laptops in het onderwijs in het jaar 2011–2012 door te voeren.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft uit de gesprekken en de ingekeken documenten kunnen afleiden dat de opleiding een gevarieerd toetsbeleid hanteert. Volgens de opleidingscoördinator met wie de commissie sprak, maakt de opleiding gebruik van tien van de dertien mogelijke evaluatievormen die de hogeschool vooropstelt. De opleiding zou daarbij de kwaliteit van en het evenwicht tussen de verschillende soorten evaluaties nog meer gestructureerd kunnen bewaken. In het kader van kwaliteitsbewaking is het volgens de commissie immers noodzakelijk om tot een voortdurende herijking te komen van de evaluatievormen die toegepast worden.

Taken, toetsen, leerlogboek, portfolio en actieonderzoek zijn de belangrijkste toetsvormen van de opleiding. De opleidingsonderdelen waarin kennis vervat zit, worden meestal aan de hand van taken getoetst. Volgens de studenten is er niet echt sprake van reguliere examens. De commissie vindt het opvallend dat er weinig vormen van kennistoetsen zijn in de opleiding. Ook in de portfolio, het belangrijkste evaluatie-instrument van de opleiding, is het kennisgedeelte eerder beperkt. De opleiding stelt immers persoonlijke ontwikkeling (kwaliteit en authenticiteit) centraal. Volgens de commissie is een balans tussen proces- en productontwikkeling eerder aangewezen. De commissie vernam tijdens de gesprekken wel dat de opleiding naar een ander evaluatiebeleid is overgestapt, nadat aan de stuurgroep de vraag was voorgelegd of kennistoetsen noodzakelijk waren. Het idee van de opleiding om kennis te evalueren via openboekexamens kan de commissie onderschrijven.

Het belangrijkste evaluatie-instrument van de opleiding is de portfolio, waarin theorie en praktijk met elkaar worden verbonden. Studenten brengen hun leerproces in kaart via de portfolio. Ook de vormelijke aspecten van de portfolio worden beoordeeld. Op het einde van de opleiding stelt de student zijn portfolio mondeling voor met het oog op kennisdeling. Daarbij zijn de leertrajectbegeleider en een andere docent verbonden aan de opleiding aanwezig. Voor de voltijdse studenten is ook hun mentor aanwezig. Ook voor het leerlogboek heeft de opleiding evaluatiecriteria uitgewerkt, die rekening houden met inhoudelijke en vormelijke aspecten, zoals het bepalen van de beginsituatie van de student, de kansen die hij aangrijpt, zijn vorderingen, de mate van reflectie en het eindgesprek. Portfolio en leerlogboek zijn volgens de opleiding voorbeelden van permanente evaluatie waarbij de opleiding de mate waarin studenten initiatieven bedenken, deze initiatieven opvolgen en erover reflecteren toetst.

De studenten zijn op de hoogte van de evaluatiecriteria via een 'Evaluatiewijzer' die de opleiding uitgewerkt heeft en aan alle studenten bezorgt. Ook via de ECTS-fiches komen studenten te weten wat van hen verwacht wordt. De docenten ontvangen concordantietabellen waarin per opleidingsonderdeel zichtbaar is welke kerncompetenties moeten getoetst worden. De commissie deelt de bezorgdheid van de opleiding over de vraag of het behalen van (eind)competenties voldoende kan getoetst worden. Positief is dat de hogeschooldienst Onderwijs een brochure 'Oneindig getoetst' heeft uitgegeven om het competentiegericht toetsen te optimaliseren. De commissieleden hebben tijdens het visitatiebezoek weinig negatieve opinies gehoord over de transparantie van de evaluatiecriteria. De studenten vinden de portfolio een goede manier van evalueren, aangezien zij aangespoord worden tot reflectie over het eigen handelen. De oudstudenten waren vooral tevreden over het feit dat ze bij het afleveren van taken onmiddellijk feedback konden verwachten, en niet hoefden te wachten op het proces van de portfolio.

De commissie heeft opgemerkt dat het werkveld de handen af houdt van evaluatie. De stage op zich wordt niet beoordeeld. Stage-ervaringen worden wel mee opgenomen in de portfolio. Het werkveld deelde de commissie mee dat het, gezien het feit dat het om een bachelor-na-bachelor-opleiding gaat en het erop vertrouwt dat deze studenten al stagecompetenties verworven hebben, niet de indruk kreeg dat de studenten door hen beoordeeld hoefden te worden. Bovendien zou dat betekenen dat de studenten van de deeltijdse opleiding beoordeeld zouden worden door collega's. De commissie stelt dat de opleiding mogelijke pistes om het werkveld te betrekken bij de evaluatie van studenten moet onderzoeken. De commissie vindt het positief dat een mentor betrokken wordt bij de mondelinge presentatie van de portfolio van de voltijdse studenten.

De opleiding evalueert jaarlijks de kwaliteit van het toetsgebeuren. De studenten kunnen hun waardering over de toetsing in hun opleiding uiten in de WOPST-bevraging. Docenten kunnen dit in vergaderingen met het kernteam en vergaderingen met het brede docentenkorps. Daaruit heeft de opleiding de concordantietabellen die per opleidingsonderdeel aangeven welke com-

petenties getoetst worden, gedistilleerd. In het academiejaar 2009–2010 heeft het kernteam van de opleiding het toetsingsbeleid via een SWOT-analyse ontleed. Aandachtspunten, zoals de eenvormigheid van evaluatiecriteria en het geven van een overzicht van taken, werkt de opleiding in het academiejaar 2011–2012 uit in verbeteringstrajecten. De commissie kon bijvoorbeeld een document inkijken dat de betekenis van quoteringen vastlegt, wat de eenvormigheid van de evaluatiecriteria ten goede komt. De commissie kijkt uit naar een snelle uitvoering van de verbeteringstrajecten inzake het evaluatiebeleid.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan de balans tussen het toetsen van procesontwikkeling en het toetsen van productontwikkeling te bewaken.
- De commissie adviseert de opleiding mogelijke pistes om het werkveld bij het evaluatiegebeuren te betrekken, te onderzoeken.
- De commissie vraagt de opleiding de verbeteringstrajecten inzake het evaluatiebeleid snel tot uitvoering te brengen.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een bachelor-na-bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriterium:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor-na-bachelor:

- bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s), eventueel aangevuld met een onderzoek naar geschiktheid of bekwaamheid of een voorbereidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor-na-bacheloropleiding.

Dit betekent dat alle houders van een bachelor- of masterdiploma zich kunnen inschrijven voor de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren. Wel volgen studenten die geen initieel lerarendiploma, aggregaat of GPB-getuigschrift hebben een 'Vorbereidingsprogramma BO en ZO Didactiek'. Ook personeelsleden die al werken in het (buiten)gewoon onderwijs, al dan niet met een pedagogisch bekwaamheidsbewijs, worden toegelaten, mits voorlegging van een attest afgeleverd door de instelling waar zij werken. De commissie drukt haar bezorgdheid uit over het verwerven van de juiste competenties in het 'Vorbereidingsprogramma Didactiek' dat zes studiepunten telt. De vertegenwoordigers van het werkveld met wie de commissie in gesprek ging, waren eveneens gereserveerd over dit voorbereidingsprogramma en over het aannemen van studenten met een afwijkend instroomprofiel om voor de klas te staan. Volgens hen moeten dergelijke studenten deze opleiding niet volgen indien zij zich daadwerkelijk willen profileren als leerkracht, maar bij voorkeur een (verkorte) lerarenopleiding volgen. Volgens de commissie

verdient het voorbereidingsprogramma van zes studiepunten dus een heroverweging. Ondanks de wettelijke mogelijkheid daartoe is het voorbereidingsprogramma voor de opleiding en de beroepspraktijk mogelijk niet wenselijk.

De commissie heeft positief gereageerd toen ze vernam dat de opleiding bij een afwijkend instroomprofiel sterk investeert in een intakegesprek, waarbij de opleiding peilt naar de motivatie van de studenten en daarbij afwegingen maakt naar opportuniteiten van studenten. De opleiding raadt niet-onderwijsinstromers in sommige gevallen aan om een verkorte lerarenopleiding, die de hogeschool recent begon aan te bieden, te volgen in plaats van het 'Vorbereidingsprogramma Didactiek'.

De commissie heeft uit de ingekeken documenten kunnen opmaken dat de opleiding haar studenten heeft ingedeeld naar geslacht, leeftijd, diploma secundair onderwijs en diploma hoger onderwijs, om een zicht te krijgen op de verschillende instroomprofielen. Het is de commissie opgevallen dat er bijna geen sprake is van socioculturele diversiteit in het studentenpubliek van deze opleiding: allochtone en kansarme studenten stromen niet door. De opleiding merkt op dat, daar al weinig allochtone studenten de initiële opleiding volgen, de instroom van allochtone studenten in de bachelor-na-bacheloropleiding niet voor de hand ligt. De opleiding heeft al gesprekken gevoerd met het onderwijsbeleid van de stad Antwerpen. De commissie hoopt dat de opleiding haar inspanningen verderzet om de diversiteit in het studentenpubliek te stimuleren. Het stimuleren van diversiteit dient volgens de commissie eveneens een hogeschoolbreed actiepunt te zijn. Ook kan de opleiding meer inspanningen doen om mannelijke studenten te rekruteren, aangezien zij in de absolute minderheid zijn: maar liefst 100 procent van de studentenpopulatie in het academiejaar 2009–2010 bestaat uit vrouwen.

De commissie is tot de vaststelling gekomen dat het EVC- en EVK-beleid vanuit de hogeschool in de opleiding ontwikkeld en geïmplementeerd is. De opleiding merkt wel op dat, aangezien het EVC-beleid vrij omslachtig is, studenten deze procedure liever vermijden. De commissie is het eens met de stelling van de opleiding dat, in samenwerking met de hogeschool, kan gezocht worden naar een meer toegankelijke vrijstellingsprocedure. In samenwerking met het expertisenetwerk 'School of Education Associatie KU Leuven' heeft de opleiding het project 'Instroombeleid: vrijstellingen op basis van EVK in de bachelor-na-bacheloropleidingen en aanzet tot aangepaste studietrajecten' uitgewerkt. Hiertoe ontwikkelde de opleiding een transparante vrijstellingswijzer met vrijstellingen van bepaalde opleidingsonderdelen, afhankelijk van de instroomkarakteristieken van haar studenten.

Gezien de overgrote meerderheid van de instromers in de opleiding een initieel lerarendiploma op zak heeft, is het volgens de commissie belangrijk dat de opleiding de afstemming met de initiële lerarenopleiding blijft bewaken. Uit het gesprek met de opleidingscoördinator kon de commissie afleiden dat de opleiding coördinatie en aansluiting met de initiële opleidingen zoekt. De opleiding is van mening dat sommige denkkaders die nu in de bachelor-na-bacheloropleiding zitten, naar de basisopleidingen verplaatst zouden moeten worden. Dan kan de bachelor-na-bacheloropleiding gespecialiseerder en meer verdiepend gaan werken. Volgens de opleiding is hetzelfde discours bezig in het expertisenetwerk. Ook overlegt de opleidingscoördinator jaarlijks met de docenten die in de basisopleiding zorg opnemen in hun programma. De opleiding wil dit in de toekomst als systematisch agendapunt op de departementsvergaderingen meenemen. De commissie onderschrijft de intentie van de opleiding om verder onderzoek te voeren naar de afstemming met de initiële opleidingen.

Wat de afstemming met de instromende studenten betreft, heeft de commissie vastgesteld dat de studiebegeleiding van de opleiding onder andere vervat zit in het intakegesprek dat de opleiding met haar startende studenten voert. Zoals vermeld peilt de opleiding naar de motivatie van de studenten, en stuurt ze studenten met een afwijkend instroomprofiel indien nodig door naar de verkorte lerarenopleiding. Ook bevindt de student zich in de mogelijkheid om, afhankelijk van zijn instroomprofiel en zijn specifieke noden, gedifferentieerde leertrajecten op te stellen vanuit zijn professionele ontwikkelingsplan (onder begeleiding van de leertrajectbegeleider). Wanneer een student niet slaagt voor het programma waarvoor hij is ingeschreven of indien zich een onevenwichtige spreiding van zijn studie voordoet, kan hij de opleiding vervolgen via een persoonlijk deeltraject (PDT). Ook hierin wordt de student volgens de commissie degelijk begeleid.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan het ‘Vorbereidingsprogramma Didactiek’ opnieuw te overwegen.
- De opleiding kan meer inspanningen doen om een divers en multicultureel studentenpubliek aan te trekken.
- De commissie onderschrijft de intentie van de opleiding om verder onderzoek te voeren naar de afstemming met de initiële opleidingen.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1	relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma	voldoende
facet 2.2	eisen academische gerichtheid van het programma	voldoende
facet 2.3	samenhang van het programma	voldoende
facet 2.4	studieomvang	oké
facet 2.5	studielast	voldoende
facet 2.6	afstemming tussen vormgeving en inhoud	goed
facet 2.7	beoordeling en toetsing	voldoende
facet 2.8	masterproef	niet van toepassing
facet 2.9	toelatingsvoorwaarden	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 3 INZET VAN HET PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft op basis van de gevoerde gesprekken en de ingekeken documenten kunnen vaststellen dat het personeelsbeleid van de hogeschool goed uitgewerkt is. Er lopen op hogeschoolniveau verschillende projecten van de directie HR die het wervingsbeleid ondersteunen. De commissie kan zich vinden in deze projecten, die met de borging van aanwervingscriteria te maken hebben. Zo maakte de hogeschool een competentiewoordenboek, dat dient als leidraad voor het bespreken, beoordelen en ontwikkelen van competenties bij het personeel. Ook is onder andere een project gericht op het professionaliseren van de HR-evaluatiecyclus, en het voeren van op strategie en resultaten afgestemde functionerings- en beoordelingsgesprekken.

Wat het personeelsbeleid op het niveau van de opleiding betreft, legt de opleiding bij het aanwerven van haar personeelsleden nadruk op onderwijskundige en vakinhoudelijke expertise. Ook belangrijk zijn verschillende algemene attitudes en vaardigheden, zoals studentgerichtheid, resultaatgerichtheid, innoverend vermogen, de capaciteit om gemakkelijk bij te leren en de houding om zich permanent bij te scholen. Gespecialiseerde competenties op het vlak van communicatie, zowel vergadertechnisch als relationeel, op alle niveaus (leerlingen, leraren, directies en beleids mensen) zijn essentieel. Ook moet volgens de opleiding een nieuw personeelslid aandacht schenken aan het lesgeven aan studenten met hoge verwachtingen tegenover hun specialisatiejaar, en moet hij oog hebben voor het persoonlijke leertraject van de student. Een ruime interesse in vakinhoudelijke materie, zoals netwerking, internationalisering, onderzoek en evoluties in het werkveld, de onderwijskunde en in het beleid, zijn eveneens aangewezen.

De commissie kon uit de beschikbare documenten afleiden dat de taakstelling van de personeelsleden bestaat uit 85 procent onderwijsactiviteiten (voorbereiding, contacturen, vakbegeleiding, bijscholing, vakoverleg, evaluatie- en examenactiviteiten). Tien procent van de taken van het kernteam (bestaande uit vier lectoren en drie ondersteuners van het ATP) gaat naar onderwijs- en organisatieondersteunende activiteiten, zoals deelname aan teamvergaderingen, de stuurgroep en aan infodagen, verzorging van contacten met de scholen, de opname van deeltaken met betrekking tot internationalisering, ombuds en studieloopbaancoördinatie, deelname aan werkgroepen (zoals *blended learning*) enzovoort. De externe lesgevers besteden deze 10 procent van hun taakstelling aan deelname in het POLS-overleg of aan de stuurgroep. De resterende 5 procent ten slotte is bestemd voor persoonlijke vorming en professionalisering.

De begeleiding van de nieuwe personeelsleden verloopt volgens de commissie goed. De hogeschool richt een ontmoetingsmoment in, waarop het personeelslid geïnformeerd wordt over de missie, het strategische plan, de overlegorganen en de organisatiestructuur van de hogeschool. De hogeschool biedt professionalisering op maat aan met afzonderlijke trajecten voor onderwijzend en ondersteunend personeel. De nieuwe personeelsleden ontvangen eveneens een informatie-

map. In het departement en de opleiding maken de nieuwkomers kennis met de werkomgeving en de digitale leeromgeving. Zij ontvangen ook een nieuwsbrief, waarmee ze op de hoogte worden gesteld van de belangrijkste activiteiten van het departement. De opleidingscoördinator volgt en begeleidt de nieuwe personeelsleden. Het departementshoofd nodigt hen uit voor een gesprek, enkele weken na de aanvang van het dienstverband. Coaching van de nieuwe personeelsleden gebeurt door de opleidingscoördinator en -ondersteuner, en de leden van het kernteam.

De commissie heeft vastgesteld dat er een cyclus van functioneringsgesprekken in de opleiding loopt. De leden van het kernteam en het administratief-technisch personeel worden aan de hand van deze gesprekken geëvalueerd en bijgestuurd. Gezien het grote aantal gastdocenten en het kleine aantal contacturen dat elk van hen doceert in de opleiding, voert de opleiding geen geformaliseerde functionerings- en evaluatiegesprekken met hen. De commissie heeft wel opgemerkt dat de opleidingscoördinator op regelmatige tijdstippen gesprekken voert en overleg pleegt met deze groep docenten. Ook worden zij aan de hand van korte studentenbevragingen geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd. De commissie is positief over deze manier van werken, maar is wel voorstander van het formaliseren van deze procedure. De opleiding kan nadenken over een formele procedure van functioneringsgesprekken, ook voor de externe gastdocenten.

De commissie beoordeelt het professionaliseringsbeleid van de opleiding als goed. Volgens de commissie krijgen de personeelsleden voldoende kansen om zich te vormen en bij te scholen. De hogeschool organiseert jaarlijks een hogeschoolcongres voor personeelsleden met betrekking tot een onderwerp aangaande het onderwijs. Docenten kunnen eveneens studiesessies volgen aan het Expertisecentrum Hoger Onderwijs (ECHO), opgericht door de Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen. Het departementsbestuur organiseert jaarlijks een 'Departementsdag' met opleidingsoverstijgende onderwerpen zoals leertrajectbegeleiding, gebruik van portfolio, peer assessment, werken met Blackboard enzovoort. In het academiejaar 2010-2011 staat het thema *blended learning* centraal. In de opleiding nemen docenten zelf het initiatief om hun professionalisering uit te werken, onder stimulans van de opleidingscoördinator. De commissie heeft de cv's van de docenten ingekeken en reageerde positief op de professionaliseringsactiviteiten, opgenomen door de verschillende docenten. De commissie was in het bijzonder onder de indruk van de trainingen in coaching en supervisie die de docenten van het kernteam hadden genoten, waardoor de begeleiding en coaching van studenten positief beïnvloed worden.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- Het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- Bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon tijdens het visitatiebezoek concluderen dat (gast)docenten in de opleiding worden gekozen omwille van hun expertise. De gastdocenten hebben ervaring in en/of zijn actief in het werkveld als directie, pedagogische begeleider, CLB-medewerker, zorgcoördinator,

klasleraar enzovoort. Deze band met de praktijk vinden de studenten en afgestudeerden eveneens een meerwaarde. De commissie merkt wel op dat de opleiding het personeelsbeleid inzake de externe gastdocenten dient te bewaken. In het kader van een kwalitatief personeelsbeleid kan de opleiding investeren in meer overlegmomenten tussen en een betere communicatie met de gastdocenten, wat de samenhang in het opleidingsprogramma ten goede kan komen.

Wat het vakinhoudelijke professionaliseringsbeleid betreft, heeft de commissie vastgesteld dat de opleiding zich bewust is geworden van de noodzaak aan een degelijke nascholing en vorming voor haar (gast)docenten. De commissie heeft gemerkt dat een begin van systematiek in het professionaliseringsbeleid van de opleiding is terug te vinden. Het kernteam van de opleiding geeft aan dat het, waar mogelijk, de 5 procent taakinvulling die voorzien is voor professionalisering, nog verder aanvult. In teamvergaderingen zit bijvoorbeeld een vaste rubriek 'professionalisering'. Het kernteam en het team van gastdocenten houden jaarlijks een gezamenlijke studiedag. De opleidingscoördinatoren volgen af en toe ook sessies van de gastsprekers. De cv's van de gastdocenten die de commissie heeft ingekeken, vertoonden een verscheidenheid aan mogelijke navormingsworkshops en -congressen. De commissie is hierover tevreden. Ook heeft de commissie gezien dat internationale uitwisselingen op het programma van de meeste gastdocenten stonden. Deze internationalisering draagt volgens de commissie bij tot de professionele gerichtheid van het team en de individuele docent. De gastdocenten zijn met andere woorden in staat de verbinding te leggen tussen de opleiding en de beroepspraktijk. Bovendien was de commissie tevreden te lezen dat sommige externe gastdocenten in hun vakgebied onderzoek uitvoeren en de resultaten publiceren.

Uit het gesprek met de leden van het administratief-technisch personeel heeft de commissie onthouden dat de opleiding veel ondersteuning ondervindt vanuit het ATP. Bovendien zijn het ATP-personeel en het kernteam zeer sterk betrokken bij het dagelijkse beleid van de opleiding. De commissie vindt dit een gunstige ontwikkeling, en hoopt dat de opleiding deze manier van werken zal verderzetten naar de toekomst toe.

Tijdens het gesprek met het werkveld viel het de commissie op dat de mentoren enthousiast reageerden indien een mogelijkheid tot gemeenschappelijke vorming (opleiding en werkveld) zou bestaan. Hoewel de eerste stappen al zijn gezet – vertegenwoordigers van het werkveld mogen vanuit de partnerscholen in het POLS-project meestappen, cursussen volgen in de opleiding en samen met opleiding andere scholen (bijvoorbeeld in Nederland) bezoeken – zou de commissie dit graag geïntensifieerd willen zien. Het verderzetten en optimaliseren van het gemeenschappelijke navormingsbeleid is volgens de commissie dan ook een meerwaarde.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het (voor het grootste deel gemeenschappelijk) onderwijzend personeel van de opleidingen BAZO en BABO samen telt 63 leden. Vier lectoren vormen het kernteam van beide opleidingen en zijn

enkel tewerkgesteld in de hogeschool. Dit kernteam wordt aangevuld door 59 lectoren, van wie zeven als contractueel bediende verbonden zijn aan de hogeschool, en de overige 52 als expert via een dienstverleningsovereenkomst of via een organisatie meewerken in de opleiding. Deze 59 personeelsleden bestaan uit tien lectoren en 49 praktijklectoren, die voornamelijk lesgevers in de keuzetrajecten zijn. Sommigen verzorgen ook het verplichte programma mee en kunnen onder meer supervisor zijn, lid van de stuurgroep of begeleider bij het actieonderzoek. Het ATP dat de opleiding ondersteunt, telt drie leden. De commissie heeft in de ter beschikking gestelde documenten kunnen lezen dat enkel de opleidingscoördinator voltijds is aangenomen op de hogeschool en alle andere personeelsleden deeltijds werken. In combinatie met het grote aantal gastlectoren, die elk slechts een klein aandeel onderwijsactiviteiten op zich nemen, wekt deze vaststelling de bezorgdheid van de commissie. Volgens de commissie is er momenteel sprake van een scheve verhouding tussen het hogeschoolpersoneel en de gastlectoren. Deze scheve verhouding hypothekeert de kwaliteit en de efficiëntie van de opleiding. De commissie vindt dat de regie over de inhoud van het programma, alsook de kwaliteitsbewaking van beoordeling en toetsing op die manier gevaar kan lopen. Een piste die de commissie oppert, is een reflectie over de afbouw van de hoeveelheid gastdocenten in de opleiding, en de evolutie naar meer hogeschoolgebonden en voltijdse VTE in het personeelsbestand.

De commissie heeft de leeftijdsstructuur van het personeel kunnen inkijken. Vijf personeelsleden vallen in de leeftijdscategorie 20-29, vijftien in de leeftijdscategorie 30-39, negentien in de categorie 40-49, 23 in de categorie 50-59 en drie in de leeftijdscategorie 60-69. Hierbij is het de commissie opgevallen dat iets meer dan 40 procent van de personeelsleden 50 jaar en meer is. De commissie meent dat deze scheve curve naar de toekomst toe nieuwe perspectieven kan openen: de opleiding kan erover nadenken om jonge medewerkers aan te trekken, teneinde de leeftijdsstructuur alsook het statuut van het personeel in balans te brengen.

De student-lectorratio bedraagt 25,25. Hierbij wordt enkel rekening gehouden met het kernteam en de praktijklectoren die contractueel verbonden zijn aan de hogeschool.

De commissie is van oordeel dat de taakbelasting van vooral het kernteam hoog is, gezien het grote aantal gastlectoren die slechts een kleine opdracht in de opleiding verzorgen. Het kernteam neemt bijgevolg een grote coördinatieopdracht op zich, terwijl het kernteam slechts 2,95 VTE beslaat. De commissie heeft evenwel kunnen vaststellen dat het kernteam erg gemotiveerd is om opdrachten op zich te nemen, in die mate dat de opleiding haar prioritaire doelen en opdrachten als bakens ter afweging naar voren heeft geschoven. Toch pleit de commissie voor de uitbouw van het kernteam, waardoor de draagkracht groter wordt. Volgens de commissie zou dit tot gevolg hebben dat er meer kansen tot vernieuwing mogelijk worden, en de prioritaire acties sneller en systematischer zouden kunnen worden aangepakt.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan na te denken over de verhouding tussen het aantal gastdocenten en het aantal hogeschooldocenten.
- De commissie pleit ervoor om het kernteam van de opleiding uit te breiden om de hoge taakbelasting te spreiden.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1	kwaliteit personeel	goed
facet 3.2	eisen professionele gerichtheid	goed
facet 3.3	kwantiteit personeel	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: **onvoldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding Zorgverbreding en remediërend leren was tijdens het visitatiebezoek gehuisvest in de campus Noord Pothoek van de Karel de Grote-Hogeschool. De opleiding deelde deze campus met de professionele bacheloropleiding Secundair onderwijs en met de bachelor-na-bacheloropleiding Buitengewoon onderwijs. Op de campus is eveneens een lagere en secundaire school gehuisvest. Volgens de opleiding werkt deze samenwerking goed maar is wekelijks overleg vereist. Globaal gezien is de commissie van mening dat de huidige accommodatie niet meer voldoet aan de moderne eisen van hoger onderwijs voor studenten anno 2011. Ondanks dit gegeven heeft de commissie tijdens de rondleiding in de infrastructuur gemerkt dat het departement en de opleiding inspanningen leveren om het verouderde gebouw toch zo functioneel en adequaat mogelijk te maken voor het onderwijsgebeuren. De opleiding roeit met andere woorden met de riemen die ze heeft. De commissie vernam dat de hogeschool plannen heeft voor een nieuwe campus, die vanaf het jaar 2015 zal gebruikt worden. Vanaf september 2011 tot die tijd zal de opleiding tijdelijk op nog een andere campus gehuisvest worden.

De campus die de commissie bezocht, ligt op het vlak van bereikbaarheid niet ongunstig. Zo is de campus vlot bereikbaar met het openbaar vervoer. Ook studenten en docenten die per fiets naar de campus komen, kunnen hun fiets gratis in de (afgesloten) stallingen plaatsen, mits betaling van een waarborg. Wel heeft de commissie geluiden opgevangen over een mogelijk onveiligheidsgevoel in de buurt van de campus. De commissie heeft eveneens opgemerkt dat er veel trappen in de gebouwen zijn, wat de bereikbaarheid voor mindervalide studenten bemoeilijkt. De opleiding probeert deze studenten zo veel mogelijk in flexibele lokalen onder te brengen die te bereiken zijn via liften. De commissie hoopt dat voldoende rekening wordt gehouden met mindervalide studenten in de plannen van de nieuwe campus.

De infrastructuur van de campus Noord Pothoek waarvan de opleiding gebruikmaakt, omvat gewone leslokalen, een polyvalent lokaal, acht aula's, computerlokalen en een cafetaria. De commissie kon tijdens het bezoek zien dat de leslokalen en aula's voorzien zijn van televisieschermen, beamers, dvd-spelers en draadloos internet. Enkele lokalen zijn uitgerust met een smartboard, zoals de kleinere aula's. Sommige docenten spreken hun zorg uit over het niet aangepast zijn van de lokalen aan hun opdracht. De bachelor-na-bacheloropleiding heeft niet het gevoel dat zij een 'eigen' lokaal ter beschikking heeft, maar eerder dat zij meegezogen worden in het 'schoolse' van de initiële opleiding en de lagere en secundaire school die zich op dezelfde campus bevinden.

De opleiding heeft eveneens enkele computerlokalen ter beschikking. In de gangen staan pc's, waarop studenten de elektronische leeromgeving Blackboard of de uurroosters kunnen raadplegen. Alle gebouwen voldoen aan de veiligheidsnormen en jaarlijks zijn er evacuatieoefeningen. De commissie kon wel afleiden dat deze oefeningen niet 's avonds plaatsvinden, waardoor de studenten van de bachelor-na-bacheloropleiding uit de boot vallen. Externe lesgevers staan afwijzend tegenover evacuatieoefeningen omwille van het grote tijdverlies.

Studenten kunnen voor het nuttigen van een maaltijd terecht in de cafetaria op de campus, waar zowel broodjes als warme snacks verkregen kunnen worden. De commissie betreurt het dat de cafetaria enkel overdag geopend is, waardoor deze openingsuren niet afgestemd zijn op de bachelor-na-bachelorstudenten, die voornamelijk 's avonds de lessen volgen. Voor de avondstudenten is er volgens de commissie slechts een minimum aan voorzieningen (microgolfoven, automaten...) voor eten en drinken.

De lectoren kunnen gebruikmaken van een lectorenruimte, waar zij kunnen werken en een maaltijd eten. Er zijn vaste pc's en draadloos internet voor laptops beschikbaar.

De studenten worden 's avonds ontvangen door een onthaalmedewerker, die dan tevens de rol van contactpersoon voor de (gast)docenten op zich neemt. Volgens de commissie is het 's avonds niet bereikbaar zijn van de dienst Studentensecretariaat een minpunt.

De bibliotheek van het departement Lerarenopleiding ligt verspreid over twee campussen. De bibliotheek die de commissie bezoekt, bevat vooral werken die handelen over het secundair onderwijs. De opleiding heeft aangegeven over een tweede bibliotheek te beschikken waar ook standaardwerken voor de professionele bacheloropleidingen kleuter- en lager onderwijs aanwezig zijn. Ook heeft de bibliotheek werken over orthopedagogie in haar bezit. Volgens de commissie draagt deze verspreiding van de bibliotheek over twee campussen niet toe tot de bereikbaarheid voor de studenten. De commissie heeft ook vastgesteld dat de bibliotheek dagelijks om 17 uur sluit. Hierdoor is de bibliotheek niet afgestemd op de studenten van de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren die 's avonds les volgen. Ondanks het feit dat de bibliotheek is ondergebracht in twee verouderde gebouwen heeft de commissie gezien dat deze nieuwe aanwinsten herbergt en ze op de website van de bibliotheek aankondigt. Ook werkt de bibliotheek samen met andere hogescholen en universiteiten, waardoor uitwisseling mogelijk is en een ruimer aanbod voorhanden is voor de student in kwestie. Desondanks staan er volgens de commissie ook een pak verouderde en dus achterhaalde werken in de bibliotheek. Deze dienen geactualiseerd te worden. Deze zijn momenteel volgens de commissie te beperkt aanwezig. De commissie miste ook enkele pedagogische tijdschriften in het bibliotheekmateriaal.

Dit alles doet de commissie besluiten dat de plannen die de hogeschool heeft voor een nieuwe campus uitermate wenselijk zijn. In de nieuwe campusplanning zullen de initiële opleidingen en de bachelor-na-bacheloropleidingen samen met de opleidingen van Gezondheidszorg en Sociaalagogisch werk worden ingericht. Dit kan volgens de commissie de afstemming van de opleiding

Zorgverbreding en remediërend leren op de initiële lerarenopleidingen en andere opleidingen bevorderen. Ook met betrekking tot de tussentijdse fase tussen 2011 en de nieuwe campus in 2015 dienen maatregelen getroffen te worden om de boogde afstemming tussen de initiële opleidingen en de bachelor-na-bacheloropleiding te garanderen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan aandacht te hebben voor het actualiseren van materiaal uit de bibliotheek.
- De commissie onderschrijft de intentie van de opleiding om met het departementsbestuur mogelijkheden te onderzoeken om de bibliotheek, de cafetaria en het studentensecretariaat ook 's avonds voor de bachelor-na-bachelorstudenten open te houden.
- De commissie vraagt de opleiding maatregelen te treffen om, met het oog op de vernieuwde campus en de tussentijdse fase tussen 2011–2015, de beoogde afstemming tussen de initiële lerarenopleidingen en de bachelor-na-bacheloropleiding blijvend te garanderen.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek opgemerkt dat binnen de Karel de Grote-Hogeschool een groot aantal faciliteiten in verband met studiebegeleiding aanwezig zijn. Deze faciliteiten staan volgens de commissie op punt en zijn toegankelijk voor de studenten van de bachelor-na-bacheloropleiding. Op hogeschoolniveau staat STUVO-KdG in voor studentenvoorzieningen en psychosociale studentenbegeleiding. Tijdens de gesprekken met de stakeholders is het de commissie opgevallen dat studenten wegens een zeer degelijke individuele (leertraject) begeleiding vanuit de opleiding nauwelijks of geen beroep doen op begeleidingsvoorzieningen van de hogeschool. Wel doet de opleiding een beroep op de sociale diensten van de hogeschool voor studenten die om psychosociale begeleiding verzoeken. De hogeschooldienst koppelt daarover terug naar de opleiding. De commissie was bovendien erg tevreden over de sterke website, die de student van informatie voorziet in verband met de instroom- en doorstroombegeleiding.

De opleiding peilt naar de motivatie van inkomende studenten via e-mailverkeer en een persoonlijk gesprek. Bij niet-onderwijsinstromers kan de opleiding hen alsnog aanraden eerst een verkorte lerarenopleiding te volgen. De startende studenten worden verder op de hoogte gebracht van de begeleidingsmogelijkheden via infosessies in het begin van het academiejaar. Indien een student afwijkt van een modeltraject, ontvangt hij studietrajectbegeleiding bij het uitwerken van zijn studietraject.

Tijdens de opleiding zelf is de begeleiding van de student vooral de verantwoordelijkheid van de leertrajectbegeleider tijdens de POP-sessies (facet 2.2) en van de individuele docenten van de afzonderlijke opleidingsonderdelen. De leertrajectbegeleider coacht de student individueel en in groep, helpt hem bij het maken van keuzes in de opleidingsonderdelen en volgt hem doorheen zijn hele studietraject op. De begeleiders krijgen tijdens de POP-sessies informeel zicht op de

reden van afhaken en uitstelgedrag. Deze vorm van begeleiding is volgens de commissie doeltreffend. De studenten waarderen de hechte band die zij met hun leertrajectbegeleiders opbouwen. De opleiding zou het onderzoek naar uitstelgedrag en afhakers volgens de commissie kunnen systematiseren.

Op hogeschoolniveau is een ombudsdienst aanwezig, maar de studenten maken nauwelijks gebruik van deze dienst. De commissie heeft tijdens het bezoek opgevangen dat docenten uit het kernteam ook ombudsfuncties opnemen. Volgens de commissie heeft dit ogenschijnlijk positief gegeven gevolgen voor de taakbelasting van de docenten, alsook voor het onafhankelijk optreden dat vereist is voor een ombudsman. Volgens de commissie dienen zowel taakbelasting als onafhankelijk optreden te worden gewaarborgd. Een deontologische code kan in deze houvast bieden.

Studenten die overwegen om in het buitenland te studeren of in het buitenland stage te lopen, worden daarover geïnformeerd via informatieavonden. De departementale dienst Internationalisering zorgt voor de registratie van de student in de partnerinstelling. Het anker Internationalisering kijkt na of de voorbereiding van de reis goed verloopt en onderhoudt de contacten met de partnerinstelling. Een student die in het buitenland verblijft, kan voor begeleiding terecht bij zijn leertrajectbegeleider. De studenten nemen hun ervaringen in het buitenland ook op in hun portfolio. Ook op de bestemming is er een contactpersoon, die begeleiding en opvolging kan bieden. Nu en dan reist een docent uit de opleiding naar de partnerinstelling in het buitenland om de kwaliteit van de studeer- en/of stageplaatsen na te gaan.

Ook voor inkomende studenten worden soortgelijke regelingen getroffen. De hogeschool werkt samen met de partnerinstellingen van de Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen, en brengt onder andere informatiebrochures voor inkomende buitenlandse studenten uit. De commissie hoorde dat de opleiding de laatste jaren geen buitenlandse studenten had ontvangen en hoopt dat daar de komende jaren verandering in kan komen. De hogeschool gaf aan pistes te onderzoeken met betrekking tot het uitwerken van een programma in het Engels, al dan niet in samenwerking met buitenlandse instellingen.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1	materiële voorzieningen	onvoldoende
facet 4.2	studiebegeleiding	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De visitatiecommissie maakt een positieve afweging en stelt dat de opleiding voldoende potentieel heeft om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen.

De commissie heeft vastgesteld dat de tekortkomingen voor het onderwerp 'voorzieningen' zich voornamelijk situeren in het feit dat de opleiding op het moment van de visitatie georganiseerd werd op een campus die niet meer voldeed aan de moderne eisen van het hoger onderwijs en studenten anno 2011. Verder zijn het actualiseren van het materiaal in de bibliotheek en de openingsuren van de bibliotheek, cafetaria en studentensecretariaat voor de bachelor-na-bachelor-

studenten aandachtspunten. De commissie heeft tijdens het bezoek vernomen dat de opleiding vanaf het academiejaar 2011–2012 zou verhuizen en dat de hogeschool plannen heeft voor een nieuwe campus, die vanaf het jaar 2015 zal gebruikt worden. Indien de opleiding maatregelen kan treffen om de afstemming tussen de initiële lerarenopleiding en de bachelor-na-bachelor-opleiding blijvend te garanderen, uit de commissie haar vertrouwen dat de opleiding de vastgestelde tekortkomingen zal wegwerken.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat het kwaliteitszorgsysteem van de hogeschool transparant is en doelmatig is georganiseerd. De hogeschooldienst Kwaliteitszorg bereidt het beleid voor, en bepaalt speerpunten en meetinstrumenten die in het kwaliteitszorgsysteem worden aangewend. Bovendien is deze hogeschooldienst verantwoordelijk voor een aantal metingen op hogeschool-niveau, met name een driejaarlijkse studententevredenheidsenquête, een personeelstevredenheidsenquête en instroom- en uitstroombevragingen. De commissie heeft tijdens het bezoek vastgesteld dat hogeschoolbreed kwaliteitszorgprojecten worden uitgeschreven. Deze tekenen een kader uit waarbinnen de departementen volgens de commissie voldoende autonomie krijgen om een eigen concretisering uit te werken. Zo heeft de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren de autonomie gekregen om binnen het thema 'internationalisering' zelf het beleid uit te werken. In de verschillende departementen opereert een coördinator Kwaliteitszorg, die het kwaliteitszorgsysteem en zijn processen en instrumenten communiceert naar de opleidingen.

Op opleidingsniveau neemt een ankerpersoon Kwaliteitszorg (in de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren is dit dezelfde persoon als de opleidingscoördinator) deel aan het departementale overleg inzake kwaliteitszorg. De ankerpersoon Kwaliteitszorg volgt de projecten op, organiseert metingen en bespreekt de opvolging van verbeteringstrajecten met het kernteam. Dit kernteam vergadert wekelijks; in elke vergadering wordt een hoofdthema uitgewerkt. In die zin zorgt het kernteam voor permanente kwaliteitsbewaking binnen de opleiding. De leden van het kernteam zijn jaarlijks aanwezig op twee 'Denkdagen' rond een bepaald thema, waaruit een actieplan ontstaat. In 2009 voerde het kernteam een volledige SWOT-analyse uit over de opleiding om tot een sterkte-zwakteanalyse te komen. De opleiding heeft hierna verbeteringstrajecten uitgestippeld (zie facet 5.2).

De commissie heeft uit de gesprekken en de ingekeken documenten vastgesteld dat de opleiding haar stakeholders bevraagt om de kwaliteit van de opleiding te meten.

Studenten worden bevraagd over de inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen in een WOPST-bevraging (Waardering Onderwijsprocessen door Studenten). Deze studentenbevraging loopt volgens een driejarige cyclus. Inhoud, leermiddelen, begeleiding en toetsing zijn facetten die in deze bevraging geëvalueerd worden. Ook kunnen studenten hun mening geven over de studielast, en krijgen ze de kans een sterk punt en een verbeteringspunt voor de opleiding aan

te geven. De commissie is positief over het feit dat de opleiding ondersteund wordt door een begeleider op hogeschoolniveau, die naast algemene vragen ook opleidingsspecifieke vragen in de metingen voorziet. Verder was de commissie tevreden over de inspanningen die de opleiding geleverd heeft om de responsgraad van de studentenbevragingen te verhogen. Waar vroeger de enquête digitaal via het elektronische leerplatform werd afgenomen, neemt de opleiding de WOPST-bevraging nu in een laatste les van een opleidingsonderdeel schriftelijk af en verwerkt deze via de software QMP (QuestionMark Perception).

Studenten geven ook feedback over de opleidingsonderdelen die gastdocenten doceren. Hierna kan een gastdocent zijn of haar cursus aanpassen aan de opmerkingen die de studenten aanleverden. De commissie heeft vastgesteld dat zowel de gastdocenten zelf als de studenten tevreden zijn over deze manier van werken.

In het jaar 2010 werd hogeschoolbreed een enquête 'Barometer' van de studenten afgenomen. Deze bevraging richtte zich op vragen over de opleidingen, de hogeschooldiensten en de studentenvoorzieningen. Achteraf werden via een focusgesprek met studenten de resultaten en de verbeteringstrajecten besproken. De commissie heeft kunnen lezen dat de responsgraad van deze bevraging slechts 19 procent bedroeg. Volgens de commissie zou de opleiding meer inspanningen kunnen leveren om de studenten te stimuleren aan deze bevraging deel te nemen.

Het personeel wordt bevraagd via een hogeschoolbrede personeelstevredenheidsenquête 'Werk en welbevinden'. Zoals de commissie heeft kunnen lezen, kunnen de personeelsleden over een tiental facetten (onder andere werkdruk, taakinhoud, professionalisering en betrokkenheid bij het beleid) hun mening geven.

De opleiding heeft de afgestudeerden in 2009 bevraagd over de opleiding als geheel, het curriculum, de competenties, stagemogelijkheden en de alumniwerking. Het is de commissie tijdens het visitatiebezoek niet geheel duidelijk geworden wat de opleiding met de resultaten van deze bevraging heeft aangevangen. De commissie vraagt dan ook aandacht voor het verwerken van deze informatie met het oog op verbeteringstrajecten.

De opleiding stuurt de leden van het werkveld, en dan met name de directies van het (gewoon) onderwijs in het kader van zorgverbreding, een aangepaste enquête toe met vragen over de personeelsleden – afgestudeerden van de opleiding – die de directieleden in dienst hebben. Ook de competenties en hun belang in de opleiding worden bevraagd. De commissie betreurt het dat bij het inkijken van de bevraging bleek dat maar zeven personen de enquête hadden ingevuld. Ook hier kan de opleiding een tandje bijsteken om de responsgraad te verhogen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding inspanningen te leveren om een valide responsgraad op haar bevragingen te realiseren.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie vastgesteld dat de opleiding veel verbeteringstrajecten geformuleerd heeft. De commissie stelt dat de opleiding veel 'WOPST' (met andere woorden veel bevragingen) inricht) en dat uit deze bevragingen veel cijfermateriaal naar voren

komt, maar dat het niet altijd even duidelijk is hoe deze resultaten precies worden vertaald naar verbeteringsacties. De commissie vraagt aandacht voor het inventariseren en analyseren van de resultaten van de bevestigingen, met het oog op het opzetten van verbeteringsprojecten. Met andere woorden, de commissie vindt dat de verbeteringsacties beter gestoeld kunnen worden op kritisch geanalyseerd cijfermateriaal.

Verbeteringsacties worden geconcretiseerd door het gebruik van PDCA-formulieren. De commissie onderschrijft de dynamiek die in deze werkwijze wordt gevolgd. Wel vraagt de commissie erop te letten dat het gebruik van de PDCA-cyclus niet te beperkt blijft. De commissie stelt vast dat er sprake is van het inzetten van verbeteringsprojecten, maar pleit toch voor een duidelijke prioritering van de verbeteringsprojecten en het afwerken van de PDCA-cyclus, zodat de resultaten beter geïnterpreteerd kunnen worden.

De verbeteringsacties die de opleiding momenteel vooropgesteld heeft, betreffen zaken als het explicieter communiceren van lesmomenten, de afstemming met de initiële opleidingen, de transparantie van de evaluatie van enkele opleidingsonderdelen, de optimalisering van de openingsuren van cafetaria en bibliotheek enzovoort. Enkele maatregelen (*work-life balance*, *afstandslernen*...) zijn prioritair behandeld. In opvolging van de SWOT-analyse die het kernteam op een 'Denkdag' maakte (facet 5.1), bracht de opleiding vijf strategische vragen naar voor, waarvan drie vragen (in verband met de interne en externe positionering, de rode draad in het opleidingsprogramma en de transparantie van het opleidingsprofiel) als prioritaire verbeteringstrajecten gemarkeerd worden. De commissie vraagt de opleiding erover te waken dat ze dit ambitieuze project voldoende kan bolwerken en de verbeteringsprojecten kan verankeren.

De commissie voelt aldus een duidelijke nood aan prioritering en matiging van de verbeteringsprojecten. Er lopen namelijk op diverse niveaus (hogeschool, departement, opleiding) gelijktijdig verschillende verbeteringsacties, die volgens de commissie onvoldoende in een gestructureerd en getimed geheel zijn geplaatst. Bij sommige verbeteringsacties heerst immers onduidelijkheid over de wijze waarop ze worden aangepakt. De commissie is van oordeel dat het efficiënter en effectiever is zich te beperken tot slechts enkele projecten en pas na afwerking nieuwe projecten aan te vatten. Ook de operationalisering en integratie van hogeschoolbrede verbeteringstrajecten vraagt aandacht. De commissie merkte in de gesprekken die zij voerde met de opleidingscoördinatoren op dat de stand van zaken en de resultaten van het in de hogeschool aangewende managementinstrument *Balanced Scorecard* (BSC) te weinig gekend zijn bij de bachelor-na-bacheloropleiding. De commissie vraagt zich bijgevolg af of de hogeschoolbrede vernieuwingen op die manier niet teveel top-down verlopen. Het veralgemeend gebruik van de *Balanced Scorecard* kan volgens de commissie voor de opleiding van belang zijn voor de structurele inbedding van vernieuwingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding moet erover waken het gebruik van de PDCA-cyclus bij het opstellen van haar verbeteringsacties te verhogen.
- De commissie beveelt de opleiding aan om een prioritering en matiging van de verbeteringsprojecten voorop te stellen, zodat de effecten van verbeteringsacties duidelijk zichtbaar worden.
- De commissie vraagt de opleiding de inventaris en de kritische analyse van de resultaten van de bevestigingen te gebruiken voor het opzetten en het uitvoeren van verbeteringsprojecten.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie is van oordeel dat de opleiding meerdere initiatieven heeft genomen om haar stakeholders te betrekken bij de opleiding en de kwaliteitszorg ervan. Zo kon de commissie vaststellen dat de studenten, naast het geven van feedback en het invullen van enquêtes, bij de opleiding worden betrokken doordat zij zitting kunnen hebben in de stuurgroep van de opleiding. Ook kunnen zij betrokken worden in verschillende ad-hocwerkgroepen en focusgesprekken. Voor hun deelname en inbreng kunnen zij twee studiepunten verdienen (de opleiding brengt dit in als keuzetraject). De opleiding dient erover te waken dat deze deelname niet enkel gebeurt op basis van de te verdienen studiepunten, maar dat studenten ook geëngageerd zijn. De commissie betreurt het te vernemen dat studenten wegens hun statuut als bachelor-na-bachelor niet deelnemen aan de departementale (studenten)raad. De commissie vindt het een meerwaarde indien dit wel het geval zou zijn.

De commissie heeft uit de gesprekken met de docenten kunnen afleiden dat (gast)docenten zich betrokken voelen bij de opleiding en zich eveneens zelf voor de opleiding engageren. Zij ervaren voldoende openheid om te kunnen communiceren met het kernteam en de opleidingscoördinator. Zij hebben volgens de commissie voldoende mogelijkheden om verbeteringspunten aan te geven. Ook nemen de docenten deel aan verschillende departementale en opleidingsgebonden werkgroepen.

De opleiding betreft het werkveld in de stuurgroep. De commissie heeft uit de gesprekken onthouden dat de opleiding het belang inziet van het betrekken van het advies van het werkveld in haar werking. Volgens de opleiding waren de contacten met de stuurgroep en de frequentie van de contactmomenten intensief. De commissie merkt op dat de opleiding inspanningen kan leveren om de vertegenwoordiging van het werkveld in de stuurgroep te optimaliseren. Naast studenten, directies van afnemende scholen, personeel van de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) en pedagogische begeleiders zouden volgens de commissie ook andere externe hulpverleners, ouderverenigingen, zelfhulpgroepen en oud-studenten deel kunnen uitmaken van de stuurgroep. De commissie vraagt op die manier aandacht voor het betrekken van verschillende (onderwijs) netten waarin de (oud-)studenten tewerkgesteld zijn of een stageplaats vinden.

Het werkveld ervaart eveneens een sterke betrokkenheid in de opleiding via de mentorenopleiding en het POLS-overleg (Professioneel Ontwikkende Leerschool). Dit regelmatige overleg maakt het mogelijk dat de opleiding het werkveld op de hoogte houdt van recente evoluties in onder andere het programma en het beleid van de opleiding. Het werkveld kan eveneens haar noden, vragen en adviezen aan de opleiding doorgeven. De commissie is tevreden over de POLS-werking. De vertegenwoordigers van het werkveld voelen zich gehoord in de opleiding. In de enquête gericht aan de directies van de scholen waar afgestudeerden tewerkgesteld zijn, las de commissie dat zij sterk de nood voelen om dicht bij de opleiding betrokken te zijn en dan vooral in de vorm van lidmaatschap van de stuurgroep of POLS-overleg. De commissie wil de opleiding aanmoedigen een voldoende representatieve groep zitting te laten hebben in de beide overlegorganen.

De commissie heeft uit het gesprek met de afgestudeerden kunnen afleiden dat de opleiding weinig of niet in een alumniwerking investeert. De commissie betreurt het dat afgestudeerden na hun afstuderen de binding met de opleiding verliezen. De afgestudeerden gaven tijdens hun gesprek van de commissie aan dat zij het eveneens een spijtige zaak vinden dat er geen alumni-vereniging en dus geen verdere betrokkenheid bij de opleiding is. Het is ook niet vanzelfsprekend om op die manier terugkoppeling te krijgen van de resultaten van de alumni-enquêtes die de opleiding uitstuurt. Volgens de commissie zouden afgestudeerden een plaats moeten krijgen in de stuurgroep van de opleiding. Ook de responsgraad van de digitale bevestigingen zou verhoogd kunnen worden.

De commissie stelt vast dat de terugkoppeling van verbeteringsacties naar de stakeholders voor verbetering vatbaar is.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan de samenstelling van de stuurgroep te verbreden.
- De commissie adviseert de opleiding een alumninetwerk uit te bouwen en na te denken over initiatieven die de blijvende betrokkenheid van de afgestudeerden bij de opleiding garanderen.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1	evaluatie resultaten	voldoende
facet 5.2	maatregelen tot verbetering	voldoende
facet 5.3	betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de ter beschikking gestelde documenten heeft de commissie kunnen lezen dat de opleiding zich tot doel stelt ruim inzetbare en gespecialiseerde zorgcoördinatoren te vormen. De commissie meent dat dit een contradictio in terminis is.

De commissie heeft uit de reacties van studenten en afgestudeerden met wie zij gesprekken voerde, kunnen afleiden dat onder deze stakeholders een vrij grote mate van tevredenheid heerst over de kwaliteit van de opleiding. Beide groepen vinden dat de opleiding een verdieping vormt op wat zij al kenden uit hun initiële opleidingen. Een van de grootste troeven van de opleiding is volgens de alumni dat zij de kans krijgen hun eigen leertraject en leerproces in handen te houden. De afgestudeerden gaven verder aan dat zij zaken die de opleiding hen bijbracht, meenamen naar en nog steeds toepassen in hun beroepspraktijk. Vooral het bewuster worden van zichzelf, de reflectie over problematieken die zij in de praktijk ervaren en de praktijkervaring die men opbouwt tijdens de stage zijn volgens hen sterke punten van de opleiding. Ook de studenten vinden het een pluspunt om tot zelfreflectie uitgedaagd te worden. De commissie heeft in de enquête bestemd voor de afgestudeerden gelezen dat de meesten onder hen als klasleraar werken en slechts 12 procent als zorgcoördinator. De commissie is van mening dat de opleiding over deze vaststelling dient te reflecteren. Men kan zich afvragen in hoeverre deze vaststelling overeenkomt met de oorspronkelijke doelstelling van de bachelor-na-bacheloropleiding.

De vertegenwoordigers van het werkveld met wie de commissie sprak, delen vrijwel dezelfde mening. Ook zij zijn positief over de kwaliteit van de studenten die de opleiding aflevert. De opleiding levert volgens het werkveld mensen af die aansluiten bij wat het werkveld verwacht. Bovendien nemen leden van directies liever mensen die de opleiding gevolgd hebben aan voor bepaalde functies. Ook voor benoeming is het volgen van de opleiding vaak een vereiste. De sterke punten van de opleiding zijn volgens het werkveld het feit dat (oud-)studenten professioneel en didactisch steviger in hun schoenen staan en dat ze handelingsgericht werken beter kunnen aanpakken. Ook de koppeling van de opleidingsonderdelen en het actieonderzoek met de competentiematrix vindt het werkveld positief.

Bij het lezen van de actieonderzoeken heeft de commissie haar bedenkingen in verband met de wisselende kwaliteit ervan geformuleerd. De commissie kon zien dat sommige actieonderzoeken wel degelijk gestoeld zijn op en vertrekken vanuit de competentiematrix, maar dat was niet bij alle actieonderzoeken die de commissie heeft ingekeken het geval. De commissie vraagt verder met betrekking tot het actieonderzoek meer aandacht voor het evenwicht tussen het product en het proces. Zo moet er volgens de commissie in de actieonderzoeken meer aandacht zijn voor een degelijke theoretische onderbouwing.

De commissie heeft tijdens het bezoek vernomen dat de opleiding dit jaar gestart is met stagebezoeken. Dit initiatief beoordeelt de commissie als positief. Volgens de commissie leidt het gebrek aan evaluatie van de stage en het gebrek aan transparante evaluatiecriteria evenwel tot onduidelijkheid over hoe de stagekwaliteit bewaakt en begeleid wordt.

Wat internationalisering betreft, heeft de commissie uit de ingekeken documenten kunnen vernemen dat studenten vooral korte stages/workshops doen in het buitenland, zoals een tweedaagse uitwisseling in Nederland. Slechts een klein aantal studenten gaat op uitwisseling of stage voor langere tijd. Hierbij is het de commissie opgevallen dat het vooral om studenten van de voltijdse opleiding gaat. Voor studenten van de deeltijdse opleiding die in hun praktijk werken, is het immers niet vanzelfsprekend om zich voor langere tijd naar het buitenland te begeven. Zowel de commissie als de opleiding zelf stelt dat internationale ervaring blijvend gestimuleerd moeten worden bij de studenten.

Wat docentmobilititeit betreft, heeft de opleiding streefdoelen geformuleerd, maar dit slechts op 3 VTE (het kernteam). De commissie vraagt zich af of dit streefdoel wel representatief is. Men kan zich afvragen hoe de gastdocenten opgevolgd en gestimuleerd worden om deel te nemen aan internationale uitwisselingen of workshops.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan aandacht te schenken aan het evenwicht tussen het proces en het product wat de afwerking van de actieonderzoeken en de portfolio betreft.
- De opleiding moet er volgens de commissie over waken dat gastdocenten en deeltijdse studenten voldoende worden gestimuleerd voor internationale mobiliteit.

Facet 6.2 Onderwijsrendement**Beoordelingscriteria:**

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding heeft in het kader van kwaliteitszorg verschillende metingen en bevestigingen bij haar stakeholders georganiseerd. Het resulterende cijfermateriaal en de analyse ervan veronderstellen het formuleren van streefcijfers. De commissie is tijdens het visitatiebezoek echter tot de vaststelling gekomen dat de opleiding geen systematisch onderzoek naar het onderwijsrendement voert, en ook geen streefcijfers inzake het rendement formuleert. De opleiding meldde dat op departementsniveau benchmarkgegevens inzake de slaagpercentages van de studenten voorhanden waren. De opleiding heeft deze cijfers echter nog niet aangewend of besproken. Ten aanzien van het rendement pleit de commissie voor het formuleren van streefdoelen en streefcijfers, en voor het gebruikmaken van de benchmarkgegevens.

De commissie kon uit de gelezen documenten opmaken dat de opleiding het belang van contacten met andere opleidingen inziet om het beleid inzake onderwijsrendement uit te stippelen. Hiervoor werd al nagedacht over een mogelijkheid tot samenwerking met het Expertisenetwerk *School of Education*, om met verschillende opleidingen een meetinstrument te ontwikkelen en een gemeenschappelijke databank op te richten om het uitstroomprofiel van de studenten in kaart te brengen. De commissie onderschrijft de intentie van de opleiding om op eigen houtje en met eigen middelen – het projectvoorstel werd immers verworpen – oplossingen te zoeken voor deze problematiek.

Het slaagpercentage van de opleiding ligt vrij hoog. In het academiejaar 2009–2010 slaagde 83 procent van het studentenpubliek erin het volledige deeltraject af te werken. De gemiddelde studieduur van de opleiding beslaat één jaar en zes maanden, wat volgens de opleiding volledig in de lijn van haar verwachtingen ligt. Studenten die twee academiejaren of meer nodig hebben, volgen het deeltijdse traject of een flexibel studietraject.

De opleiding voert geen formeel onderzoek uit naar niet-slagen of drop-out in de opleiding. Wel heeft de opleiding hier informeel zicht op. Studenten worden immers uitgenodigd tot een exitgesprek met de leertrajectbegeleider. De meest voorkomende redenen tot studie-uitval zijn onderschatting van de studielast, en de combinatie van het aanvatten van de studie met werk en gezin.

Bij het exitgesprek probeert de opleiding indien nodig het leertraject van de student in de mate van het mogelijke aan te passen, om hem alsnog de opleiding te kunnen laten verderzetten. De commissie waardeert het dat een student die afhaakt, persoonlijk wordt benaderd via deze werkwijze. Bovendien geeft het exitgesprek ook nuttige informatie, zodat verbeteringstrajecten kunnen worden opgesteld. De rapporten van de gesprekken worden na het gesprek ook doorgestuurd naar de studieloopbaancoördinator en ombudspersoon van de lerarenopleiding en de hogeschool. De commissie kon echter niet vaststellen of deze personen ook met deze informatie nog aan de slag gaan.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt het wenselijk dat de opleiding streefcijfers voor het rendement ontwikkelt.
- De commissie beveelt de opleiding aan formeel onderzoek naar afhaken, drop-out en niet-slagen te voeren.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: [voldoende](#)

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1	gerealiseerd niveau	voldoende
facet 6.2	onderwijsrendement	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen,
- de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie beoordeelt het ZER van de opleiding als een lijvig en verzorgd document, dat professioneel oogt en vlot leesbaar is. De kritische reflecties bij elk onderdeel bezorgden de commissie stof tot discussie. Wel kwamen soms vage en algemene beschrijvingen voor, waardoor het voor de commissie niet altijd duidelijk was of de beschreven feiten golden voor de hogeschool in haar geheel of de bachelor-na-bacheloropleiding in het bijzonder.

Na het bezoek rapporteerde de opleiding volgende verbeteracties reeds te hebben ondernomen: Graag willen volgende elementen toevoegen aan deze opmerking:

- Tot academiejaar 11–12 legden we vanuit de keuzetrajecten internationalisering de link met de competentiematrix. Vanaf academiejaar 12–13 worden de internationaliseringscompetenties, bepaald door de hogeschool, geïntegreerd in de ECTS-fiches voor 10 procent van het curriculum.
Tot op heden heeft de Expertisenetwerkgroep die bestaat uit een samenwerking van 8 bachelor-na-bacheloropleidingen binnen de *School of Education* van de associatie KU Leuven er bewust voor gekozen om de expliciete verwijzing naar ‘internationalisering’ niet op te nemen in de competentiematrix. De aanbeveling om dit expliciet op te nemen bij functioneel geheel 5.1. (‘bereid zijn zich voortdurend informeren en bij te scholen mbt het begeleiden van leerlingen met specifieke onderwijsnoden’) zal aan de ENW-werkgroep dan ook worden voorgelegd.
- Bij aanvang van het academiejaar 2011–2012 zijn alle lesgevers van alle vakken uitgenodigd op een informatieve startvergadering waarbij alle aspecten, in het bijzonder de doelstellingen van de opleiding, expliciet werden toegelicht. Dit initiatief zal jaarlijks hernomen worden.
- In academiejaar 12–13 wordt vanuit de kwaliteitsstandaarden een gevalideerde vragenlijst ontwikkeld i.s.m de UA. Het POLS-project zal hierin inderdaad een belangrijke rol spelen.
- Sinds het academiejaar 11–12 werd van start gegaan met een competentiegroei-verslaggeving die in dialoog met de praktijk, de student en de leertrajectbegeleider tot stand komt en voortdurend wordt opgevolgd en bijgestuurd.
- De opleiding heeft in het academiejaar 2012–2013 als prioritair actiepunten: een kritische herziening van het evaluatiebeleid.
- Het nieuwe infrastructuurplan komt tegemoet aan de vragen van de commissie: 1 bibliotheek en een verruiming van de openingsuren. In afwachting daarvan is sinds maart 2012 gratis interbibliothecair verkeer op aanvraag van de studenten. De digitale catalogus geeft studenten de kans om vanop afstand werken te bestellen.
- Binnen de hogeschool wordt hier een project rond opgezet in het kader van instroom-doorstroom- en uitstroombeleid.
- De responsgraad van de wopsten (waardering onderwijsprocessen door studenten) is sinds 2010–2011 maximaal (98 procent) gezien deze worden voorgelegd aan de studenten op het einde van de laatste les van een opleidingsonderdeel.
- Vanaf het academiejaar 12–13 is de alumniwerking een prioritair actiepunt van de hogeschool.
- De hogeschool heeft in het academiejaar 11–12 het project streefcijfers voorbereid door de diensten onderwijs en kwaliteitszorg. Vanaf 12–13 wordt dit project uitgerold binnen de opleidingen.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1	niveau en oriëntatie	voldoende
onderwerp 2	programma	voldoende
onderwerp 3	personeel	voldoende
onderwerp 4	voorzieningen	voldoende
onderwerp 5	interne kwaliteitszorg	voldoende
onderwerp 6	resultaten	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

OVERZICHTSTABEL VAN DE OORDELEN¹

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding	V
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	G
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	V
Onderwerp 2 Programma	V
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud	V
Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid	V
Facet 2.3 Samenhang	V
Facet 2.4 Studieomvang	oké
Facet 2.5 Studietijd	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	G
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	V
Facet 2.8 Masterproef	NVT
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	V
Onderwerp 3 Inzet van personeel	V
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	G
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid	G
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	V
Onderwerp 4 Voorzieningen	V
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	O
Facet 4.2 Studiebegeleiding	G
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	V
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	V
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	V
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V
Onderwerp 6 Resultaten	V
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	V
Facet 6.2 Onderwijsrendement	V

De oordelen zijn van toepassing voor:

KdG: Karel de Grote-Hogeschool

– bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: Zorgverbreding en remediërend leren

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL LIMBURG

Algemene toelichting bij de bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren wordt aangeboden aan de Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim). Deze hogeschool biedt opleidingen aan in zes departementen: Gezondheidszorg, Handelswetenschappen en bedrijfskunde, Industriële wetenschappen en technologie, Lerarenopleiding, Audiovisuele en beeldende kunsten, en Sociaal agogisch werk. De hogeschool biedt zowel bachelor- als masteropleidingen aan, en dit in meer dan 70 afstudeerrichtingen. De hogeschool telt meer dan 6500 studenten en 800 medewerkers, en ligt verspreid over vijf campussen.

De hogeschool behoort sinds 2002 tot de Associatie Katholieke Universiteit Leuven (AKUL).

De opleiding Zorgverbreding en remediërend leren maakt deel uit van het departement Lerarenopleiding. Het departement heeft twee campussen ter beschikking. De meeste studenten van het departement, ook die van de bachelor-na-bachelor Zorgverbreding en remediërend leren, volgen les op de campus Hemelrijk in Hasselt. De studenten van de initiële lerarenopleiding Secundair onderwijs volgen les op de campus in Diepenbeek. In het departement Lerarenopleiding van de campus Hemelrijk worden onder andere de bachelor Kleuteronderwijs, de bachelor Lager onderwijs, de bijzondere trajecten voor kleuter-, lager en secundair onderwijs onder de koepel van het avondonderwijs, en ten slotte de bachelor-na-bacheloropleidingen Zorgverbreding en remediërend leren en Buitengewoon onderwijs georganiseerd.

De opleiding Zorgverbreding en remediërend leren was al vanaf 1974 aanwezig in Limburg, en kwam in 1994 als officieel erkende opleiding Voortgezette opleiding Zorgverbreding en *remedial teaching* (VOZO) onder de vlag van de in hetzelfde jaar gekoepelde Katholieke Hogeschool Limburg. Na de hervormingen met betrekking tot de bachelor-masterstructuur werd de opleiding in 2006 omgedoopt in de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren (BAZO).

Het departement Lerarenopleiding biedt de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren aan samen met haar zusteropleiding, de bachelor-na-bacheloropleiding Buitengewoon onderwijs (BABO). Beide opleidingen worden ingericht vanuit een zeer miniem van elkaar verschillend competentieprofiel, en studenten uit beide opleidingen krijgen voor 28 studiepunten een gemeenschappelijk programma aangereikt.

In de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren zijn in het academiejaar 2010-2011 82 studenten ingeschreven, die de opleiding voltijds of deeltijds kunnen volgen in één, twee of drie jaar.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De centrale focus van de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren ligt op de functie van zorgcoördinator in het gewone basisonderwijs/leerlingenbegeleider in het gewone secundair onderwijs.

Zorg betekent hier: het geïntegreerd kunnen werken op kind-, klas- en schoolniveau. De zorgcoördinator is verantwoordelijk voor de begeleiding van kinderen met specifieke hulpvragen op individueel en klasniveau, maar heeft ook een coördinerende en beleidsvoorbereidende functie op schoolniveau. Studenten die deze opleiding volgen, kunnen ook betere klasleraren worden, die de noodzaak hebben ervaren om met een schoolteam planmatig aan onderwijsvernieuwing te werken.

Om deze visie vorm te geven, hanteert de opleiding het PAUZE-model, dat het departement Lerarenopleiding van de hogeschool als kwaliteitskader aanvaardt. Dit PAUZE-model staat voor 'Persoonsgericht en gepersonaliseerd leren, voor AUTHentiek leren dat gericht is op het verwerven van steeds meer Zelfstandigheid en Emancipatie'. Met andere woorden: gebruikmakend van dit PAUZE-model leert de student zich bewust worden van zijn eigen waarden en normen, en de eventuele verschillen van zijn eigen referentiekader met dat van de opleiding, krijgt de student de mogelijkheid een eigen leertraject uit te werken en krijgt hij de kans om de te verwerven competenties te oefenen in authentieke leersituaties. Bovendien richt de begeleiding van de opleiding zich op het ontwikkelen van de eigen professionaliteit van de student. De student leert verder kritisch te reflecteren op het eigen handelen en bouwt een instelling tot levenslang leren op. Uit de gesprekken met de studenten kon de commissie afleiden dat studenten dit PAUZE-model (her) kennen en waarderen. Ook de commissie heeft waardering voor het PAUZE-model en beoordeelt het als een sterk gegeven, dat de professionaliteit van de studenten bevordert.

De opleiding geeft haar visie verder vorm in een opleidingsprofiel dat uitgaat van vijf functionele gehelen of rollen die aan een zorgcoördinator of leerlingenbegeleider worden toegeschreven.

Deze functionele gehelen zijn:

- 1 planmatig handelen ten aanzien van specifieke onderwijsbehoeften op individueel, groeps- en schoolniveau, in duurzame interactie met alle betrokkenen, en daarbij zorgvragen formuleren en permanent bijstellen met nadruk op observatie, assessment en handelingsgerichte diagnostiek;
- 2 positief en deskundig omgaan met elke vorm van diversiteit door het onderwijsaanbod, de leerlijnen en de inhoud uit de diverse leerdomeinen functioneel af te stemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van de leerlingen;
- 3 vanuit een gedeelde zorg constructief en emancipatorisch samenwerken met de leerlingen, de ouders/gezinnen en met alle betrokkenen in het team/de omgeving van de leerling met specifieke onderwijsbehoeften;
- 4 het proces van handelingsplanning implementeren door collegiale consultatie, coaching van collega's, beleidsondersteuning en coördinatie op schoolniveau;
- 5 gestructureerd leren uit eigen en andermans ervaringen via een cyclisch proces, en het eigen handelen dynamisch en creatief bijsturen.

Vanuit deze functionele gehelen stelde de opleiding een competentiematrix op met zeventien beroepsspecifieke kerncompetenties, die een specificatie vormen van de bovenstaande rollen waaraan een zorgcoördinator moet voldoen.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding de algemene en algemene beroepsgerichte competenties van de professioneel gerichte bachelor die decretaal vooropgesteld zijn, heeft gecombineerd met deze functionele gehelen, en dus met ook de beroepsspecifieke competenties, en ze heeft geïntegreerd in de competentiematrix. De algemene competenties en algemene beroepsgerichte competenties van de opleiding omvatten de volgende: verwerven en verwerken van informatie, denk- en redeneervaardigheid, oplossingsgericht kunnen werken, creativiteit, vermogen tot communicatie van ideeën, problemen en oplossingen, besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid, teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht en planmatig werken, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, vermogen tot kritische reflectie en een ingesteldheid tot levenslang leren. Bij het kennis nemen van de BAZO-competentiematrix viel het de commissie op dat het PAUZE-model de integratie van de algemene, algemene beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties in het opleidingsprofiel versterkt. De competentiematrix die de opleiding hanteert, is met andere woorden volledig verzoend met het PAUZE-model.

De commissie heeft vastgesteld dat de BAZO-competenties geen andere basiscompetenties van een leraar omvatten dan diegene die de initiële bacheloropleidingen poneren, maar dat het in deze bachelor-na-bacheloropleiding om een niveauverschil gaat. De opleiding kiest voor een gradatie in drie niveaus: ten eerste een startniveau of instapniveau, dat een basisnotie van de competenties vereist. Deze basisnotie werd al verworven in de bacheloropleiding. Ten tweede een integratieniveau, waarop beheersing van de competenties in een vertrouwde praktijkcontext plaatsvindt. Ten derde staat een uitstekende, professionele beheersing van de competenties in meerdere contexten centraal op het expertniveau. De opleiding verwacht van haar studenten dat zij de competenties kunnen beheersen op integratieniveau. In een bijkomend jaar Meesterschap in leerzorg hebben de studenten de mogelijkheid om zich de bachelor-na-bachelorcompetenties op expertniveau eigen te maken.

De commissie stelt vast dat de BAZO-competenties zich van een initiële lerarenopleiding onderscheiden door ze in te zetten op een hoger beheersingsniveau dan de competenties van de initiële opleidingen en/of door verbreding of verdieping. Voor de instroomgroep van niet-leerkrachten heeft de opleiding haar opleidingsdoelen verruimd met de decretale basiscompetenties op startniveau voor leerkrachten.

De commissie vraagt enige aandacht voor het versterken van de internationale component in de doelstellingen, die tot op heden niet expliciet aanwezig is. Zo worden studenten bij het inzetten van de doelstellingen en de competenties in de praktijk gestimuleerd om onder andere creatief op zoek te gaan naar informatie die de basis vormt voor beeldvorming over een leerling, om diversiteit zo breed mogelijk in kaart te brengen en kennis te hebben van meerdere referentiekaders rond de begeleiding van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. De commissie stelt dat een internationale dimensie in deze doelstellingen een meerwaarde kan vormen voor de opleiding in haar geheel.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt het versterken van de internationale component in de doelstellingen wenselijk.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereglementeerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit beschikbare informatie heeft de commissie vastgesteld dat de opleiding haar competentieprofiel schetste vanuit een competentiematrix die in samenwerking met andere bachelor-na-bacheloropleidingen in Vlaanderen opgesteld werd, in het kader van een Expertisenetwerk *School of Education*-project (ENW) uit 2007. Voor het tot stand komen van haar visie en de competentiematrix verwijst de opleiding naar het competentieprofiel dat al door de Katholieke Hogeschool Leuven werd toegepast en werd afgetoetst door het werkveld. Ook geeft de opleiding aan contacten te hebben gelegd met de Fontys Hogescholen uit Nederland om na te gaan op welke manier zij gestalte gaven aan de visie op zorg in het onderwijs. Het is voor de commissie nog niet helemaal duidelijk op welke manier dit competentieprofiel afgetoetst werd door het werkveld. Op basis van het gesprek met het werkveld stelt de commissie dat meer aandacht voor het meer en systematischer betrekken van het werkveld bij het opstellen van de doelstellingen raadzaam is. De commissie vindt het wenselijk dat meer verbanden met beroepsprofielen en kaders uit het beroepenveld gelegd worden. Samenzitten met het werkveld in een resonantiegroep om te reflecteren over de opleiding en haar doelstellingen, zou volgens de commissie een meerwaarde bieden voor de opleiding.

In de ter beschikking gestelde documenten duidt de opleiding aan dat haar competenties overeenstemmen met die van een leraar 'special needs', zoals gekend in het buitenland. Het is de commissie tijdens het visitatiebezoek niet helemaal duidelijk geworden waarop deze uitspraak gebaseerd is. De commissie is dan ook van mening dat een nog extensievere vergelijking van het eigen competentiekader met dat van buitenlandse instellingen en vakgenoten het domeinspecifieke karakter van het competentieprofiel van de opleiding kan versterken.

De commissie beoordeelt de wijze van bekendmaking van de doelstellingen bij studenten en het werkveld als positief. Studenten worden door de opleiding op de hoogte gebracht van de competentiematrix, de doelstellingen en de opleidingsvisie door de informatie hieromtrent aangebracht in de studiegids, die tevens online beschikbaar is. Verdere inlichtingen vinden de studenten terug in het cursusmateriaal en op de digitale leeromgeving, Toledo. Op de ECTS-fiches worden de competenties vermeld die per opleidingsonderdeel nagestreefd worden en de manier waarop deze competenties getoetst worden. De commissie heeft tijdens de gesprekken vernomen dat ook bij aanvang van elk opleidingsonderdeel de doelstellingen worden gecommuniceerd naar de studenten. De competentiematrix wordt eveneens met de studenten besproken tijdens de WAP-sessies (Werken Aan Professionalisering) van de opleiding.

De vertegenwoordigers van het werkveld gaven tijdens het gesprek met de commissie te kennen dat zij door de opleiding op de hoogte worden gebracht van de competenties die een student geacht wordt te verwerven. Dit geschiedt enerzijds via een werkplekbrochure die de opleiding ontworpen heeft, en anderzijds tijdens info- en feedbackmomenten, waarop de opleiding mentoren uit het werkveld uitnodigt om ervaringen uit te wisselen. Het werkveld en de commissie appreciëren de bereidwilligheid van de opleiding om het onderwijskundige jargon van de matrix tijdens deze infomomenten te expliciteren. Het werkveld liet verder aan de commissie weten dat het tevreden is over het actualiteitsgehalte van de doelstellingen, en dat de doelstellingen stroken met de noden van het werkveld. De commissie steunt de intentie van de opleiding om het werkveld in de toekomst meer bij het bepalen en actualiseren van de domeinspecifieke doelstellingen te betrekken, door formele samenwerkingsverbanden aan te gaan in een resonantiegroep.

Er zijn bij de commissieleden enkele vragen gerezen over de profilering van de opleiding Zorgverbreiding en remediërend leren ten opzichte van haar zusteropleiding, de bachelor-na-bacheloropleiding Buitengewoon onderwijs. De bewuste keuze van de opleidingen om met een minimaal van elkaar verschillende competentiematrix te werken en voor 28 studiepunten gemeenschappelijke opleidingsonderdelen aan te bieden, maakt het mogelijk om de verschillen tussen de twee opleidingen te verkleinen, waardoor de studenten ervaren dat er een nauwe samenhang, samenwerking en afstemming is tussen het buitengewoon en het gewoon onderwijs. Een overstap tussen de beide opleidingen kan hierdoor eveneens gefaciliteerd worden. De commissie ondersteunt deze coöperatie. Met betrekking tot de profilering van beide opleidingen verwees de opleiding in een gesprek met de commissie naar de plaats van tewerkstelling van haar afgestudeerden (BABO-alumni in het buitengewoon onderwijs, BAZO-alumni in het gewoon onderwijs). De commissie merkt echter op dat deze profilering niet voldoende uitgesproken is. In haar domeinspecifieke referentiekader verwijst de commissie naar de gewenste gemeenschappelijkheid van de competentieprofielen van beide opleidingen, maar benadrukt ze dat de toepassingscomponent van de doelstellingen in beide opleidingen verschillend dient te zijn. De commissie vindt het belangrijk dat wanneer twee opleidingen ingericht worden, elk van deze opleidingen een eigen profiel behoudt, waarbij beide opleidingen elkaar kunnen versterken en inspireren. Een verheldering van de profilering van beide opleidingen ten opzichte van elkaar, waarbij de synergie tussen BAZO en BABO evenwel behouden blijft, is volgens de commissie wenselijk.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt aan het werkveld systematischer te betrekken bij het opstellen en het actualiseren van de opleidingsdoelstellingen.
- De commissie acht een extensievere (internationale) benchmarking wenselijk.
- De commissie raadt aan de profilering van de BAZO-en BABO-opleidingen te verduidelijken, rekening houdend met de synergie tussen beide zusteropleidingen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1	niveau en oriëntatie	goed
facet 1.2	domeinspecifieke eisen	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het programma van de opleiding is voornamelijk gebaseerd op recente hervormingen en belangrijke onderwijskundige ontwikkelingen, zoals persoonsgericht en competentiegericht leren. Deze nieuwe visie op leren is in de opleiding gerealiseerd in het PAUZE-model, dat ook richting heeft gegeven bij de invulling van de programma-inhoud. De opleiding heeft bij het hervormen en opstellen van het huidige curriculum dan ook vooral rekening gehouden met persoonsgericht, gepersonaliseerd en authentiek leren. De competenties die de studenten dienen te verwerven, nemen hierbij de belangrijkste plaats in en vormen het uitgangspunt van het hele curriculum. De commissie is tevreden met de concentrische of cyclische opbouw van het opleidingsprogramma, die de integratie van de opleidingsdoelen in het programma bevestigt. Het is op die manier mogelijk dat binnen verschillende opleidingsonderdelen cumulatief gewerkt wordt aan het verwerven van de competenties, doordat onderwerpen en begrippen op een steeds hoger beheersingsniveau terugkeren. De commissie is bovendien van mening dat de doelstellingen op een evenwichtige manier aan bod komen in de verschillende opleidingsonderdelen, en dat het programma de studenten in staat stelt om de beoogde eindcompetenties te realiseren.

Bij het inrichten van het opleidingsprogramma heeft de BAZO-opleiding ervoor gekozen om een basismodule aan te reiken in gemeenschappelijkheid met de BABO-opleiding. Deze basismodule is erop gericht de studenten te brengen tot algemene inzichten in verband met het brede onderwijsveld en tot een verdieping in diagnostiek van de leerlingen. Ook de opleidingsonderdelen Orthodidactiek en Handelingsplanning, waarin studenten inzicht krijgen in respectievelijk ontwikkelingsdomeinen van het kind en het algemene kader van handelsgericht werken, worden gezamenlijk met de BABO-opleiding georganiseerd. De studenten lieten aan de commissie weten dat zij deze gemeenschappelijkheid van beide opleidingen in het programma kunnen waarderen.

Hierdoor is het immers mogelijk ook opleidingsoverschrijdend van elkaar te leren en om te gaan met diversiteit. Ook de commissie vindt het aanbieden van enkele gemeenschappelijke opleidingsonderdelen in de beide opleidingen een meerwaarde bij het competentiegericht leren.

De spil van het programma is het geheel van werkplekleren, de portfolio die de student opmaakt om zijn leerproces in kaart te brengen, en de leergroepen en -sessies waarin de opleiding het werkplekleren begeleidt onder de noemer WAP (Werken Aan Professionalisering). Studenten, docenten, alumni en opleidingsverantwoordelijken halen dit gegeven aan als de sterkte van de opleiding. De commissie beoordeelt het opleidingsonderdeel WAP ook als een goede vertaling van een geïntegreerd geheel van doelstellingen, waarin vakoverschrijdend en zelfs niveauoverschrijdend gewerkt wordt.

In het opleidingsprogramma is ook het opleidingsonderdeel 'Beeldvorming en werkplan' aanwezig. Dit opleidingsonderdeel is de scharnier van de opleiding, waarbij studenten leren om handelingsgericht te werken. In concentrische cycli worden er eerst fundamenteën opgebouwd van sensibilisering, kennis en inzicht. Binnen beeldvorming en werkplan passen de studenten deze fundamenteën toe in de gesimuleerde realiteit van casussen. Tijdens hun werk in hun school, ondersteund door de aangereikte kaders en begeleiding binnen werken aan eigen professionalisering (WAP), leren zij meer handelingsgericht te werken in de complexe realiteit van hun eigen werkcontext. Hierin verschilt de BAZO-opleiding duidelijk van de BABO-opleiding.

Het opleidingsprogramma voorziet een ruim aanbod aan keuzepakketten, die eveneens gemeenschappelijk worden georganiseerd met de BABO-opleiding. De opleiding duidt aan dat deze keuzepakketten zo gekozen zijn dat ze goed aansluiten bij de te verwerven competenties. Op basis van de gesprekken met onder andere de studenten en afgestudeerden concludeert de commissie dat het inrichten van keuzepakketten een sterk gegeven is. Studenten kunnen namelijk, in het kader van flexibele leertrajecten, zelf hun eigen keuzepakket samenstellen naargelang hun vooropleiding, interesses of de noden en vragen waar ze bij het werkplekleren (voltijdse opleiding) of in hun eigen werkpraktijk (deeltijdse opleiding) mee geconfronteerd worden. Dit vormt een grote meerwaarde voor de eigen professionalisering van de student. Ook de mogelijkheid tot keuze voor een traject met een focus op autisme waardeert de commissie.

In de BAZO-opleiding zijn verschillende modeltrajecten mogelijk. De modeltrajecten verschillen van elkaar in de focus die de student wil leggen, namelijk op kleuter-, lager of secundair onderwijs, en de spreiding van het aantal opleidingsjaren (één jaar in de voltijdse opleiding, twee jaar in de deeltijdse opleiding en een spreiding van drie jaar indien de combinatie van werk, opleiding en gezin moeilijk wordt voor de student).

Voor de studenten die zonder lerarendiploma instromen, wordt een pedagogische module van 12 studiepunten ingericht, die vervat zit binnen het reguliere opleidingsprogramma van 60 studiepunten. Deze module bevat een theoretisch en praktisch luik, en richt zich op het verwerven van de decretale basiscompetenties voor leerkrachten. Uit de gesprekken met het werkveld en de opleidingsverantwoordelijken kon de commissie afleiden dat een module van 12 studiepunten om deze basiscompetenties te verwerven, evenwel niet in verhouding staat tot het programma van de initiële lerarenopleiding. De commissie is in het kader van kwaliteitseisen enigszins bezorgd over het behalen van een pedagogisch bekwaamheidsbewijs en het verwerven van lesbevoegdheid binnen een beperkt aantal studiepunten. De commissie vindt het wenselijk dat de opleiding deze pedagogische module kritisch onderzoekt, en stuurt aan op het voorzien van expliciete oplossingen voor deze problematiek.

De internationale dimensie in het programma vindt de commissie terug in het feit dat de opleiding een inspanning doet om haar studenten de mogelijkheid te bieden om binnen een

uitwisselingsproject 'Teachwise – Teacher Education for Working with Inclusive Education in School' internationale ervaring op te doen met betrekking tot inclusief onderwijs. De studenten die hieraan hadden deelgenomen, lieten aan de commissieleden weten dat ook zij dit een goed initiatief vinden.

Binnen het departement Lerarenopleiding is sinds 2005 een domeinverantwoordelijke Internationalisering aangesteld, die verantwoordelijk is voor het verankeren van het internationaliseringsbeleid in de verschillende opleidingen. De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren betreft het dat zij niet werd meegenomen in het gevoerde beleid, en dit tot het academiejaar 2009–2010. De commissie steunt de intentie van de opleiding om, nu de organisatie van het departement hertekend is en de bachelor-na-bachelorbelangen inzake internationalisering wel behartigd worden, nieuwe initiatieven uit te werken om uitwisselingscontacten met andere internationale scholen aan te gaan. Ook de uitdaging die de opleiding wil aangaan om enkele opleidingsonderdelen in het Engels aan te bieden voor anderstalige studenten, vindt de commissie bemoedigend.

De commissie is tevreden vast te stellen dat curriculumherziening en -innovatie gebeuren op basis van evaluaties door studenten en docenten, zowel binnen de WAP-leergroepen als via jaarlijkse enquêtes. Beide groepen worden bevraagd over de inhoud en aanpak van het programma, en het studiemateriaal dat aangewend wordt. De bemerkingen die uit deze evaluaties voortvloeien, worden in het kernteam van de opleiding besproken, en op basis daarvan worden wijzigingen in het programma geïmplementeerd. Studenten gaven tijdens het gesprek met de commissie aan dat met hun bemerkingen rekening wordt gehouden wanneer het programma bijgestuurd wordt. Zo werd beslist van start te gaan met gemengde WAP-groepen (zowel met een focus op kleuter-lager-secundair onderwijs als studenten uit de BAZO- en BABO-opleidingen) om het leren van elkaar te stimuleren en maximaliseren, en kwam er meer inhoudelijke afstemming tussen de voltijdse en deeltijdse opleiding. De commissie vindt dit een goede procedure van curriculumherziening, en hoopt dat het kernteam de adequate vertaling van de doelstellingen naar het programma nog verder systematisch zal screenen.

De commissie heeft uit de gesprekken kunnen afleiden dat het werkveld veeleer op een informele manier bij de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren betrokken wordt. De opleiding denkt na over het inrichten van een formele resonantiegroep met het werkveld. Ook de commissie is van mening dat een dergelijke resonantiegroep een sterk instrument zou zijn wat betreft de wisselwerking tussen de actuele tendensen in het werkveld en de afstemming daarvan in de opleiding. Via een dergelijke resonantiegroep zou de inspraak van het werkveld over het opleidingsprogramma kunnen versterkt worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan de waarde van de pedagogische module kritisch te onderzoeken.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de gesprekken met de studenten en de afgestudeerden heeft de commissie geconstateerd dat de studenten al van in het begin van hun opleiding geconfronteerd worden met de actuele beroepspraktijk. De meeste docenten, in het bijzonder de lesgevers van de keuzepakketten, staan immers zelf ook (deeltijds) in het (buitengewoon) onderwijs, en nemen die ervaring mee bij het onderwijzen en begeleiden van studenten in de opleiding. Studenten geven aan tevreden te zijn met de actualiteit van de informatie die hen op deze manier aangereikt wordt. Ook docenten vinden het positief dat ze op die manier accenten kunnen leggen in de opleiding. De commissie is tevreden over de wijze waarop deze manier van werken de professionele gerichtheid van het programma bevordert.

De commissie heeft het studiemateriaal en de vakliteratuur ingekeken, en is van mening dat deze up-to-date zijn en worden aangepast bij nieuwe ontwikkelingen. Voor cursusmateriaal zijn de docenten van de desbetreffende opleidingsonderdelen verantwoordelijk. De kwaliteit van het cursusmateriaal wordt jaarlijks bevraagd in een enquête die studenten invullen. Studenten en alumni gaven ook aan tevreden te zijn over de inhoud van de vakliteratuur, zelfs in die mate dat alumni na hun afstuderen nog steeds een beroep doen op het materiaal in de mediatheek. Bovendien vinden studenten in het cursusmateriaal verwijzingen terug naar wetenschappelijke artikelen over de beroepspraktijk. De opleiding werkt eveneens met gastsprekers die vanuit het eigen wetenschappelijk onderzoek inhoud aanbieden.

De nieuwe visie op competentiegericht leren binnen de opleiding heeft ervoor gezorgd dat de opleiding is gaan nadenken over het transferprobleem van theoretische kennis naar de praktijk van de student. De opleiding investeert daarom in een concept van werkplekleren waarbij theorie en ervaringsgericht leren als het ware parallel met elkaar verbonden zijn. De commissie heeft uit de gesprekken de indruk gekregen dat studenten snel en veel verbanden leren leggen tussen theorie en beroepspraktijk, maar dat omgekeerd ook ervaringen uit de praktijk meegenomen worden en besproken worden in verschillende opleidingsonderdelen. Voor de voltijdse studenten geldt dat zij twee dagen per week naar hun werkplek gaan. Studenten van de deeltijdse opleiding werken in hun eigen beroepspraktijk een equivalent aantal uren aan zorg, en werken dus aan een complexe opdracht op individueel, klas- en schoolniveau. In hun gesprek met de commissie reageerden de voltijdse studenten positief over het werkplekleren dat, weliswaar in twee periodes, gespreid is over het hele academiejaar. Zij gaven zelfs aan dat ze ervoor zouden opteren om vier halve dagen per week naar hun werkplek te gaan, zodat ze belangrijke leermomenten en informatie, bijvoorbeeld uit klassenraden, niet zouden missen.

De voltijdse student wordt op de werkplek begeleid door een mentor, die via infomomenten, een werkplekbrochure en een mentorenopleiding door de opleiding op de hoogte wordt gebracht van de inhoud van het werkplekleren en de competenties die de student daar dient te verwerven. De opleiding vraagt ook mentoren voor de studenten van de deeltijdse opleiding, ook al is dit niet evident, omdat deeltijdse studenten ook als collega van de mentor binnen de school functioneren. De opleiding vraagt voor zowel voltijdse als deeltijdse studenten een paar keer per jaar feedback aan de mentor via e-mail en gesprekken. Na het einde van elke werkplekperiode gaat een docent bij de voltijdse studenten op werkplekbezoek en vraagt hij om feedback van de mentoren. Tijdens de WAP-sessies zelf gebeurt ook verdere begeleiding en coaching, zowel door de begeleiders als door de medestudenten. Deze WAP-sessies zijn themagecentreerd en geven de studenten de mogelijkheid de ervaringen uit te wisselen over hun werkplekleren en om de kaders die ze in de WAP-sessies aangereikt krijgen, ook terug mee te nemen naar de praktijk. Na elke WAP-sessie schrijven de studenten leerverslagen.

Van de studenten wordt niet verwacht dat zij een eindwerk afleveren. Wel maken de studenten in het kader van hun werkpleklers een portfolio, waarmee de studenten aan de hand van de competentiematrix hun beginsituatie, hun leervragen en individuele leertrajecten in kaart brengen. Deze portfolio bevat bewijsstukken over de professionalisering van de student, bijvoorbeeld leerverslagen en syntheseverslagen met reflectie op het eigen leerproces. Op het einde van de opleiding wordt de studenten gevraagd dat zij hun portfolio mondeling toelichten. De commissie is van mening dat het maken van een portfolio in plaats van een eindwerk goed aansluit bij het concept dat de opleiding koos voor haar programma.

De commissie heeft van alle actoren positieve geluiden gehoord over het concept van en de begeleiding tijdens het werkpleklers, de portfolio en de WAP-sessies. De studenten zijn erg tevreden over het WAP-concept, en halen de manier waarop ze aan zelfreflectie kunnen doen en de vertrouwensband die ze opbouwen met hun WAP-begeleider als sterktes van de opleiding aan. Alumni nemen datgene wat ze geleerd en ervaren hebben uit de leerverslagen nog steeds mee naar hun eigen praktijk. De commissie kon dus met voldoening vaststellen dat het volledige WAP-concept, inclusief werkpleklers en portfolio, daadwerkelijk goed functioneert, en een sterke werkvorm is om zowel vraag- als aanbodgestuurd de doelstellingen te bereiken en de transfer naar de beroepspraktijk te bevorderen.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het programma is cyclisch of concentrisch geconstrueerd, uitgaande van de competenties die een BAZO-student dient te verwerven. Onderwerpen en begrippen komen op die manier op verschillende hogere niveaus terug. Uit de ter beschikking gestelde documenten heeft de commissie afgeleid dat het programma zo is opgebouwd dat de verschillende opleidingsonderdelen elkaar logisch opvolgen, en dit op vier niveaus. Zo komen de basismodule en het onderdeel Orthodidactiek op het niveau van kennisverwerving en het niveau van inzicht terug. De opleidingsonderdelen 'Beeldvorming en werkplan' en Handelingsplanning vereisen een niveau van toepassing. Het werkpleklers en het opleidingsonderdeel WAP komen dan ten slotte op een integratieniveau terug. Het concentrische programma heeft tot gevolg dat de studenten bewuste overlap van enkele onderwerpen of begrippen ervaren in verschillende opleidingsonderdelen. Zo gaven de deeltijdse studenten en alumni aan dat ze inhouden uit het opleidingsonderdeel Handelingsplanning wel vaak zien terugkomen. Dit hangt echter ook samen met hun vooropleiding en het feit dat ze op het moment dat ze de opleiding volgen, meestal al enige tijd in de praktijk gewerkt hebben. De commissie steunt de opleiding in haar keuze van cyclisch leren en de concentrische opbouw van het programma, maar acht het wenselijk dat deze keuze en de gevolgen ervan geëxpliciteerd worden naar de studenten.

De opleidingsverantwoordelijken gaven in hun gesprek met de commissieleden aan dat het de verantwoordelijkheid van docenten is om in hun sessies binnen een bepaalde module een logische volgorde te respecteren. Tijdens de gesprekken met de studenten kon de commissie ook ver-

nemen dat zich soms onbewuste overlap van inhouden in enkele opleidingsonderdelen voordoet. Deze overlap ontstaat vooral in de keuzepakketten. De commissie stelt vast dat gastdocenten soms onvoldoende zicht hebben op de cursusinhouden van hun collega's, waardoor deze overlap ontstaat. De commissie raadt de opleiding aan na te denken over de wijze waarop de onbewuste overlap in het programma kan worden geminimaliseerd. Een opname van de cursusinhouden in het takenpakket van de gastdocenten en het verspreiden van deze informatie in een systematisch overleg met de gastdocenten, kan volgens de commissie een oplossing zijn.

Om de samenhang en de volgtijdelijkheid in het programma te optimaliseren en te bewaken, maakt de opleiding gebruik van de resultaten van de studentenbevraging na het afwerken van de opleiding. De alumni gaven tijdens hun gesprek met de commissieleden aan dat zij zich hierbij voldoende gehoord voelen, en dat zij de indruk kregen dat de opleiding met hun opmerkingen rekening houdt. De opleiding bespreekt de resultaten van de studentenbevraging ook met een resonantiegroep van de alumni.

Studenten die bepaalde opleidingsonderdelen volgen met een creditcontract moeten het volgtijdelijkheidsprincipe zeker in acht nemen. Zij kunnen in bepaalde gevallen geen credit verwerven voor een bepaald onderdeel zonder eerst een credit te hebben behaald voor een ander onderdeel. De commissie kon evenwel vaststellen dat een student flexibele en gedifferentieerde leerwegen kan bewandelen door de keuze van keuzepakketten, en de spreiding van de opleiding van meerdere jaren bij deeltijdse studenten. Het invullen van een individueel opleidingsprogramma wordt begeleid door de opleidingscoördinator en/of de WAP-begeleider.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan om haar keuze voor een concentrisch opgebouwd programma te expliciteren naar studenten wanneer bewuste overlap optreedt.
- De commissie vraagt de opleiding om erover te waken dat onbewuste overlap geminimaliseerd wordt. Dit kan door systematisch overleg over de cursusinhouden met de (gast)docenten.

Facet 2.4 Studietoestand

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand, bachelor-na-bachelor: tenminste 60 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **oké**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren bestaat uit 1 studiejaar van 60 studiepunten of bij deeltijdse studenten uit meerdere jaren die samen 60 studiepunten behelzen. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoestand van een bachelor-na-bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij de bevraging van de studenten en alumni van de opleiding tijdens de gesprekken kon de commissie vaststellen dat zij over het algemeen niet ontevreden zijn over de studielast van de opleiding. De opleiding heeft volgens hen inspanningen geleverd om piekbelastingen te minimaliseren. Gezien de grote praktijkgerichtheid van de opleiding blijft het programma zeker studeerbaar voor de student. De voltijdse studenten ervaren vooral het eerste semester als intensief. Bij de deeltijdse studenten is dan weer het tweede semester van het tweede jaar arbeidsintensief. Veel studietijd besteden ze ook aan het maken van taken waarvan de efficiëntie niet altijd wordt ervaren. Bij deeltijdse studenten speelt de combinatie van werk, gezin en studie een grote rol in het ervaren van de studielast. De studenten ervaren bovendien ook verschillen in studielast met betrekking tot de keuze van kleuter-, lager en secundair onderwijs in de opleiding.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding geen systematische kwantitatieve studielast- en studietijdmetingen verricht. Aangezien deeltijdse studenten hun opdrachten tijdens de uren uitvoeren, is het voor deze studenten moeilijk om een exacte studiebelasting of studietijdmeting te registreren. Wel bevraagt de opleiding de studenten over de ervaren studiebelasting in de jaarlijkse kwaliteitsbevraging. De opleiding heeft verder zicht op de studielast van haar studenten door informele gesprekken met de studenten in de WAP-sessies, en gesprekken met de focusgroep van afgestudeerden en studenten. De commissie is tevreden over de geluiden die ze over deze werkwijze hoort bij de studenten en alumni. Zij merken op dat met hun opmerkingen rekening wordt gehouden en dat de opleiding inspanningen doet om de studielast te verminderen. Toch vindt de commissie het wenselijk dat zowel kwantitatieve als kwalitatieve metingen van studietijd en studielast op een systematische en geformaliseerde manier plaatsvinden.

Ook op het vlak van studiebelemmerende en -bevorderende factoren geschiedt geen onderzoek door de opleiding. De opleiding heeft wel enigszins zicht op deze factoren via de informele begeleidingsgesprekken met studenten van de leergroepen in het opleidingsonderdeel WAP. Om studiebelemmerende factoren weg te werken, heeft de opleiding de spreiding van het programma over verschillende academiejaren voor de deeltijdse studenten mogelijk gemaakt. Bovendien is volgens de studenten het zelf kunnen samenstellen en plannen van de keuzepakketten een sterk punt van de opleiding. De student ontvangt bij de aanvang van het academiejaar ook een overzichtelijke jaarplanning, zodat hij op voorhand heel wat kan inplannen. Ook hier onderschrijft de commissie deze werkwijze, maar vindt ze dat een systematisch onderzoek van studiebelemmerende en -bevorderende factoren wenselijk en noodzakelijk is in het kader van kwaliteitszorg.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan werk te maken van systematische en formele studietijd- en studielastmetingen.
- De commissie vraagt de opleiding om eveneens systematisch onderzoek naar studiebevorderende en -belemmerende factoren te voeren.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Gekoppeld aan de vernieuwde visie op competentiegericht leren en in het bijzonder het PAUZE-model van het departement, heeft de opleiding volgens de commissie goede inspanningen geleverd om een vrij uitgebreid aanbod aan werkvormen die aansluiten bij het didactische concept te ontwikkelen. De opleiding wil haar studenten een krachtige leeromgeving bieden, waarbinnen zij zich kunnen ontplooiën tot professionals die op het einde van de opleiding de competenties van een professionele zorgbegeleider verworven hebben. De commissie heeft uit de beschikbare documenten kunnen vaststellen dat de opleiding enkele belangrijke voorwaarden vooropstelt om haar didactische concept te verwezenlijken, en daar ook gepaste werkvormen aan koppelt. Zo wil de opleiding rekening houden met de voorkennis en het peil van praktijkervaring van de student. Hiertoe werkt de opleiding met casussen, projectwerk en praktijkopdrachten, geeft ze feedback op leerverslagen en voert ze individuele coachinggesprekken. Om de studenten te stimuleren zelf actief bezig te zijn met de aangereikte thema's en inhoud, voorziet de opleiding in groepsbesprekingen, leerverslagen en reflectie- en praktijkopdrachten. De praktijk wordt nog verder in de opleiding binnengebracht door het werken met casusmateriaal en uiteraard het werkplekleren. De opleiding biedt de student de mogelijkheid om zelf initiatief te nemen en keuzes te maken door het aanbieden van keuzepakketten, en het werken met praktijkopdrachten en portfolio. Ten slotte wil de opleiding aandacht vestigen op het welbevinden van de persoon en relaties binnen de groep. Tijdens de WAP-sessies wordt daarom naast het thema of de inhoud van de sessie voldoende aandacht besteed aan de persoon en zijn interactie met anderen. Groepswerken en kringgesprekken versterken verder deze interactie tussen de soms heterogene groep van studenten. Hoorcolleges zijn beperkt in deze opleiding, maar dit wordt volgens de studenten en alumni niet als een gemis ervaren. De commissie apprecieert het, net zoals studenten en alumni, dat de onderwijsvisie als een rode draad doorheen het hele onderwijsgebeuren loopt en is tevreden over de variëteit in werkvormen. De commissie evalueert het didactische concept van de opleiding als sterk, omdat het aanzet tot actief werken, zelfsturing en coaching. Het wordt volgens de commissie consistent toegepast van de opleidingscoördinatoren naar de docenten, onder de docenten en WAP-begeleiders onderling, en van docenten en begeleiders naar studenten.

De commissie kon waardering van alle actoren vaststellen wat betreft het hele WAP-gebeuren en de werkvormen die erin vervat zitten. De opleiding hecht duidelijk veel belang aan het werkplekleren, wat de studenten, alumni en het werkveld eveneens als een positief gegeven aanduiden. WAP is zo als het ware de basis van de hele opleiding. De commissie is van oordeel dat WAP in zijn geheel een sterke en uitdagende werkvorm voor studenten is. De commissie hoopt dat de opleiding kan waken over de kwaliteit van het WAP-gebeuren in het kader van het groeiende aantal studenten en dus ook de grootte van de leergroepen binnen de WAP-sessies. Bovendien hangt het succes van het werkplekleren volgens de commissie deels af van de beschikbaarheid en kwaliteit van de mentoren in het werkveld, en van de WAP-begeleiders. Bijgevolg dient er voldoende aandacht te blijven voor de professionele ondersteuning van de mentoren.

Om het leerproces van de studenten te optimaliseren binnen een beperkt aantal contacturen zoekt de opleiding naar de juiste leermiddelen die aansluiten bij het didactische concept en de te verwerven competenties. Binnen de verschillende sessies wordt vooral gewerkt met zo veel mogelijk authentiek materiaal, zoals het uitwisselen van eigen ervaringen uit de praktijk door onder andere te werken met gastdocenten en gastsprekers, casusbeschrijvingen van kinderen, videocasussen uit de praktijk en materialen uit scholen. Ook worden vakliteratuur, basishandboeken uit het beroepenveld en nuttige internetadressen gehanteerd. Docenten zijn verantwoordelijk voor het uitwerken van hun eigen cursusmateriaal.

Naar de kwaliteit van het cursusmateriaal wordt gepeild in studentenbevragingen. Het kernteam van de opleiding bewaakt in overleg de kwaliteit van enkele leidraden (jaarplanning, studiegids, werkplekbrochure). De kwaliteitscriteria daarvoor omvatten onder andere het actualiteitsgehalte, de inzetbaarheid voor alle betrokkenen, de vormgeving, inhoud en de relevantie voor volwassenenonderwijs. Indien dergelijke kwaliteitscriteria zouden ontbreken, wordt het (cursus) materiaal herwerkt. De commissie kan deze aanpak waarderen. De opleiding gaat ook gesprekken aan met de docenten na het afwerken van een opleidingsonderdeel om de inhoud en de werkvormen na te kijken. Wanneer er te veel overlap zou zijn, geven studenten dit aan.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De concentrisch opgebouwde opleiding werkt met kerncompetenties die in elkaar opvolgende beheersingsniveaus verworven worden. Dit systeem is ook de basis van het toetsingsbeleid van de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren. Bij de evaluatie richt de opleiding zich op het toetsen van competenties op integratieniveau, maar ook op inzihts- en toepassingsniveau. Voor elk beheersingsniveau werkte de opleiding haar toetsvormen uit. Zo wordt gebruikgemaakt van een schriftelijk openboekexamen en een geïntegreerde opdracht op inzihtsniveau. Het uitwerken van een casus op papier (met schriftelijke en mondeling toelichting) en het maken van een leerverslag toetsen de competenties op toepassingsniveau. Ten slotte toetsen de bewijsstukken in de portfolio en de presentatie ervan, samen met het werkpleklernen op zich (dit laatste enkel voor voltijdse studenten), de kerncompetenties op integratieniveau. Na elk opleidingsonderdeel volgt in principe een toetsingsmoment om na te gaan of de student de vooropgestelde doelen heeft behaald. De commissie vindt dat deze permanente evaluatie goed aansluit bij de visie van de opleiding en het studentenpubliek. Wel vindt de commissie dat de opleiding meer aandacht zou mogen besteden aan het behouden van een goede balans tussen product- en procesevaluatie.

De student wordt op de hoogte gebracht van het evaluatiebeleid van de opleiding via de studiegids en de ECTS-fiches. Voor elk opleidingsonderdeel wordt beschreven wat getoetst wordt en hoe dat zal gebeuren. De commissie waardeert deze transparante en gedetailleerde evaluatiecriteria. Bij de start van elk opleidingsonderdeel brengt de opleiding de studenten van de

beoordelingscriteria op de hoogte. De gesprekken met de studenten en alumni toonden voor de commissie aan dat zij tevreden waren over de wijze waarop de opleiding deze criteria aan hen bekendmaakt.

De opleiding heeft sinds het academiejaar 2007–2008 geïnvesteerd in het vastleggen van kwaliteitscriteria en krachtlijnen voor goed evalueren. Deze kwaliteitscriteria worden besproken tijdens overlegmomenten en staan ter beschikking van alle docenten in een afzonderlijk document. Tijdens haar gesprek met de alumni vernam de commissie dat niet iedere docent het systeem van permanente evaluatie en de daaraan gekoppelde feedback respecteerde. De commissie moedigt de opleiding aan om hierin verder te investeren en een krachtig kwaliteitsbeleid uit te bouwen dat door het hele docententeam wordt gedragen. De commissie kijkt hierbij uit naar de implementatie van een recent hogeschoolbreed toetsbeleidsplan. Dit plan wordt bewaakt door een toetscommissie, die de kwaliteit van de toetsen en de professionaliteit van docenten in deze zal bewaken.

De studenten en alumni appreciëren het systeem van permanente evaluatie en feedback. De commissie betreurt het dat de opleiding over de mogelijkheid tot feedback niet altijd even duidelijk gecommuniceerd heeft, zodat sommige studenten niet altijd op de hoogte waren dat ze feedback over en reflectie op hun resultaten konden krijgen. Dit punt haalt de opleiding zelf als aandachtspunt aan. De commissie vindt het wenselijk dat de opleiding hierover verder overleg pleegt en een verbeteringstraject uitwerkt. De opleiding probeert de kwaliteit van de toetsing ook te waarborgen door waar mogelijk te werken met meerdere beoordelaars. Dit is door het praktische aspect niet aan de orde voor alle afzonderlijke praktijkopdrachten, maar waar mogelijk wordt dit opgevangen door de beoordeling en de toepassing van de evaluatiecriteria in groep te bespreken. De opleiding werkt bij de portfoliopresentatie wel met meerdere beoordelaars. Ook betreft de opleiding studenten bij het toetsgebeuren door het organiseren van peer feedback.

De beoordeling van het werkplekleren zit vervat in het opleidingsonderdeel Werken aan professionalisering (WAP). Voltijdse studenten krijgen een mentor toegewezen, die een begeleidende rol heeft en gevraagd wordt een feedbackformulier in te vullen (maar geen verantwoordelijkheid heeft in de eindbeoordeling). Deeltijdse studenten worden vaak ook door een mentor/collega begeleid. Het cijfer dat de student krijgt, is gebaseerd op verschillende bewijsmaterialen, zoals onder andere de portfolio, leerverslagen, feedbackformulier van de werkplek en presentatie van de portfolio. Bovendien drukt dit cijfer uit in hoeverre de student de vooropgesteld competenties beheerst. De commissie is dan ook van mening dat ook het onderdeel WAP over duidelijk geformuleerde en transparante evaluatiecriteria beschikt.

Wanneer een student problemen ervaart bij het afleggen van examens, is op het niveau van de hogeschool een ombudsdienst aanwezig, bij wie klachten terechtkomen en die kan optreden als bemiddelaar tussen student en docent.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie dringt erop aan een krachtig evaluatiebeleid uit te bouwen dat door het gehele docententeam gedragen wordt.
- De commissie ondersteunt de intentie van de opleiding om het verbeteringstraject inzake evaluatie en feedback uit te voeren.
- De commissie raadt de opleiding aan aandacht te hebben voor een goede balans tussen product- en procesevaluatie.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een bachelor-na-bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriterium:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten

bachelor-na-bachelor:

- bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s), eventueel aangevuld met een onderzoek naar geschiktheid of bekwaamheid of een voorbereidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor-na-bacheloropleiding.

Dit betekent dat niet enkel studenten met een bachelordiploma van leerkracht kunnen instromen, maar ook studenten die een ander bachelor- of masterdiploma bezitten. Het overgrote merendeel van de studenten (94 procent) stroomt in met een leerkrachtendiploma. De overige studenten komen vooral uit de richtingen Pedagogische wetenschappen, Psychologie, Taal- en letterkunde, Logopedie en Audiologie, Motorische revalidatie en Kinesitherapie, Ergotherapie, Orthopedagogie en Sociaal werk. Sommige opleidingsonderdelen zijn gemeenschappelijk voor alle instromers. De commissie waardeert het dat studenten hierdoor leren omgaan met diversiteit en van elkaar kunnen leren. Ook de keuzetrajecten en de begeleiding daarin maken volgens de commissie de afstemming op het instroomprofiel mogelijk. De commissie heeft gemerkt dat de keuzetrajecten de studenten zelfs aantrekken om precies voor deze opleiding te kiezen. Wel is het de commissie tijdens de gesprekken met de studenten en afgestudeerden ter ore gekomen dat studenten die instromen vanuit een andere instelling dan de Katholieke Hogeschool Limburg soms de specifieke KHLim-accenten missen. De commissie raadt de opleiding aan om meer aandacht te schenken aan de aansluiting van niet-KHLim-studenten. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door het organiseren van een infomoment om de studenten wegwijs te maken in de werking van de hogeschool en de specifieke kenmerken van de lerarenopleiding aan de KHLim, bijvoorbeeld het ervaringsgericht leren.

Zoals de opleiding zelf aangeeft, hebben ook studenten met een andere vooropleiding dan die van leerkrachten het soms moeilijk om de juiste aansluiting te vinden met de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren. De commissie hoorde deze geluiden ook in het gesprek met de studenten en alumni. Om de niet-leerkrachten de kans te geven hun hiaat met betrekking tot startcompetenties van een beginnende leerkracht weg te werken, volgen zij verplicht het opleidingsonderdeel Pedagogische module van 12 studiepunten, dat vervat zit in het reguliere studieprogramma van 60 studiepunten. Zij verkrijgen na afloop van deze module lesbevoegdheid in het secundair onderwijs. De commissie heeft van verschillende stakeholders, zoals het werkveld en de hogeschooldirectie, bedenkingen gehoord in verband met de meerwaarde van deze beperkte module. Het werkveld staat soms huiverig tegenover het aannemen van niet-leerkrachten die deze bachelor-na-bacheloropleiding gevolgd hebben. Ook vraagt men zich af of een programma van 12 studiepunten voldoende is om dezelfde competenties te bereiken dan dewelke een leerkracht na een programma van drie jaar dient te verwerven. De commissie is het eens met deze bezwaren, en vraagt de opleiding na te denken over de plaats en de meerwaarde van de pedagogische module binnen de opleiding.

Uit de gesprekken met docenten en het werkveld heeft de commissie kunnen afleiden dat er verder nood is aan verduidelijking wat betreft de afstemming van de eindcompetenties uit de initiële lerarenopleiding met de startcompetenties van de bachelor-na-bacheloropleiding. De opleiding heeft hiertoe al een eerste aanzet gegeven, doordat enkele docenten zowel in de initiële lerarenopleiding als in de bachelor-na-bacheloropleiding lesgeven, en zij zicht hebben op de kennis en competenties die studenten in de initiële opleiding en de bachelor-na-bacheloropleiding dienen te verwerven. Het intensifiëren van de zoektocht naar opportuniteiten om aansluiting te vinden met de kennis die al in de initiële opleiding aanwezig is en verdiepend te werken, kan volgens de commissie ongetwijfeld een meerwaarde bieden.

Studenten die binnen de KHLim al de BABO-opleiding volgden en de BAZO-opleiding aanvat-ten, kunnen via het EVK-beleid (elders verworven kwalificaties) vrijstelling krijgen voor het gemeenschappelijke programma van beide opleidingen, oftewel 28 studiepunten. Ook houders van andere diploma's kunnen via EVK bepaalde vrijstellingen verkrijgen, hoewel dit niet altijd even evident is. De opleidingsverantwoordelijken gaven in het gesprek met de commissie aan er in de toekomst de voorkeur aan te geven te werken met vrijstellingen op basis van eerder verworven competenties (EVC). De commissie kan deze wens stellig onderschrijven en hoopt dat de bachelor-na-bacheloropleidingen snel zullen instappen in het al bestaande EVC-beleid, dat uitgewerkt is op het niveau van de hogeschool en het departement. Tot op heden is dit immers nog niet het geval.

De commissie heeft vastgesteld dat het diversiteitsbeleid van de opleiding nog niet op hetzelfde niveau staat als dat van de initiële opleidingen binnen het departement. De opleiding wijst erop dat zij weinig of niet met mensen met een functiebeperking, kansarmen of anderstaligen in aanraking komt. Ook allochtonen stromen te weinig door naar de bachelor-na-bacheloropleiding. De commissie apprecieert het dat de opleiding inspanningen wil doen om ook een dergelijk divers studentenpubliek aan te trekken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Aandacht schenken aan de aansluiting van instromers vanuit een andere instelling is volgens de commissie wenselijk.
- De commissie vraagt de opleiding om ook blijvend met de initiële opleidingen in overleg te gaan om tot een betere afstemming van de start- en eindcompetenties te komen.
- De commissie vraagt de opleiding om zich te bezinnen over bijkomende toelatingsvoorwaarden met betrekking tot de instroom van andere bachelors of masters dan die van leerkrachten, en daarbij het EVC-beleid niet uit het oog te verliezen.
- De commissie onderschrijft de intentie van de opleiding om het departementale diversiteitsbeleid te vertalen naar de bachelor-na-bacheloropleiding.

Oordeel over onderwerp 2, programma: [voldoende](#)

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1	relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma	goed
facet 2.2	eisen academische gerichtheid van het programma	goed
facet 2.3	samenhang van het programma	voldoende
facet 2.4	studieomvang	oké
facet 2.5	studielast	voldoende

facet 2.6	afstemming tussen vormgeving en inhoud	goed
facet 2.7	beoordeling en toetsing	voldoende
facet 2.8	masterproef	niet van toepassing
facet 2.9	toelatingsvoorwaarden	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 3 INZET VAN HET PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek op basis van de gesprekken en de ingekeken documenten kunnen vaststellen dat de rekrutering van nieuwe medewerkers gebeurt door een procedure waarbij het departementshoofd en de opleidingscoördinator betrokken zijn. De opleiding houdt bij het aanwerven van haar medewerkers onder andere rekening met vakdeskundigheid, teamwerk, passie voor het leerproces van kinderen met specifieke onderwijsnoden en -behoeften, bereidheid tot het ontwikkelen van een eigen kijk op 'leerkracht' zijn, flexibiliteit en inzetbaarheid binnen verschillende domeinen van de lerarenopleiding. In de taakfiche van de personeelsleden staan rubrieken als WAP-begeleider, docent-/leerprocesbegeleider, taken zoals verantwoordelijke werkplekleren of verantwoordelijke keuzepakketten, professionalisering en coördinatie taken.

Volgens de commissie telt de opleiding een zeer enthousiast personeelsteam dat de vooropgestelde flexibiliteit en passie voor het vak zeker bezit. De opleiding beschikt over docenten die voldoende ruimte krijgen om een eigen invulling te geven aan de opleidingsonderdelen waarvoor zij verantwoordelijk zijn, maar de onderwijsvisie van de opleiding onderschrijven en uitdragen. De commissie is positief over hoe deze manier van werken – het consistent en consequent doortrekken van de rode draad van de opleiding – implementatie en integratie van deze visie in het dagelijks handelen garandeert. De studenten spreken dan ook lovende woorden over hun docenten, die bereikbaar zijn – zelfs nog steeds voor afgestudeerden – en rekening houden met het welbevinden van de student.

Op basis van de gesprekken die zij gevoerd heeft tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie geconstateerd dat het beleid van de opleiding inzake functionerings- en evaluatiegesprekken nadrukkelijke verbetering behoeft. Hoewel op hogeschoolniveau een beleid is uitgewerkt met betrekking tot functioneringsgesprekken en evaluatie van docenten met een SWOP-procedure (Systeem voor Waardering en Ontwikkeling van Personeel), is dit beleid nog niet tot op het niveau van de bachelor-na-bacheloropleiding doorgedrongen. Pas vanaf het academiejaar 2010–2011

werd beslist om de SWOP-procedure op alle medewerkers (uitgezonderd de gastsprekers) toe te passen in plaats van enkel op de statutaire medewerkers. Op het moment van de visitatie was er voor de medewerkers van de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren nog geen cyclus van functioneringsgesprekken geweest. Er was een evaluatie van docenten door studenten, maar formele evaluatiegesprekken gebeurden niet. De commissie hoopt dan ook stellig dat de SWOP-procedure in de toekomst systematisch zal worden toegepast binnen de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren.

De begeleiding van nieuwe medewerkers verloopt volgens de commissie goed. Nieuwe personeelsleden worden op de hoogte gebracht van de werking van de verschillende hogeschooldiensten via twee infomomenten. In de opleiding zelf krijgen zij een onthaalgesprek met het departementshoofd en de opleidingscoördinatoren. Een collega begeleidt hen in de ingroeifase.

De medewerkers van de opleiding ervaren een aanzienlijke nood aan professionalisering. Hoewel 10 procent van de taakbelasting van een medewerker voorzien is voor professionaliseringsactiviteiten, is dit in de praktijk niet altijd haalbaar. Volgens de commissie worden personeelsleden tot op heden onvoldoende gestimuleerd om aan professionaliseringsactiviteiten deel te nemen. Zo lieten de medewerkers van het administratief-technisch personeel aan de commissie weten dat leidinggevend die deelnemen aan professionaliseringsactiviteiten de informatie die ze daar verkrijgen, doorgeven aan hen, maar dat zij zelf weinig of niet participeren aan nascholingsactiviteiten. Op het vlak van didactiek is bijscholing door het onderwijzend personeel geen evidentie, gezien er geen geëigende vorming voor onderwijsgevend beschikbaar is, hoewel de opleiding de overlegmomenten tussen de docenten ook als een onderwijsvernieuwend professionaliseringsactiviteit beschouwt. De commissie is van oordeel dat een voldoende structureel professionaliseringsbeleid voorwaardelijk is voor het in stand houden van een kwalitatieve opleiding. De commissie spreekt wel haar waardering uit over de professionalisering van de begeleiders van het opleidingsonderdeel Werken aan professionalisering (WAP). Aan hen worden immers hoge eisen gesteld. Zij genieten volgens de commissie voldoende bijscholing (bijvoorbeeld over themagecentreerde interactie) met betrekking tot de begeleiding binnen deze leergroepen, en hebben hierbij zelf externe begeleiding genoten. Bovendien slagen zij er eveneens in hun professionaliteit op dit vlak door te geven in het docententeam door het werken met een structureel systeem van intervisie, teamgesprekken en het schrijven van eigen leerverslagen. De commissie hoopt dan ook dat er in het takenpakket van de WAP-begeleiders voldoende ruimte overblijft voor hun verdere professionalisering met betrekking tot studiebegeleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie dringt aan op een systematisch en structureel professionaliseringsbeleid voor het onderwijskundig en administratief-technisch personeel.
- De commissie pleit voor de effectieve bewaking en implementatie in de organisatie van de afspraken die gemaakt worden tijdens de functionerings- en evaluatiegesprekken.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- Het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- Bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek geconstateerd dat de medewerkers die in de opleiding het onderwijs verzorgen, stevast de verbinding leggen met de beroepspraktijk in hun sessies door het systematisch gebruik van casussen en voorbeelden uit de praktijk. Bovendien zorgt de opleiding ervoor dat haar personeel bovenop de pedagogisch-didactische bekwaamheid ook vakexpertise op verschillende relevante domeinen in huis heeft. De opleiding streeft daarvoor naar een samenstelling van een team van medewerkers die binnen eenzelfde basisdiploma verschillende specialisaties hebben ontwikkeld. De opleiding kan dan ook beschikken over een achttal gastprofessoren en een groot aantal externe gastsprekers, die hun onderwijsopdracht in de opleiding combineren met een opdracht in het beroepenveld als leerkracht, directie of zorgcoördinator, en zo voeling behouden met de actuele noden en tendensen in het werkveld. De commissie waardeert het feit dat naast de docenten verbonden aan de KHLim externe gastdocenten en -sprekers worden aangetrokken, die een specifieke inhoudelijke inbreng en praktijkgerichtheid in de opleiding brengen. Bovendien zijn ook de studenten en afgestudeerden zeer tevreden over de inhoudelijke expertise van hun (gast)docenten.

Wat docentenuitwisseling en -mobiliteit betreft, kon de commissie uit de ingekeken documenten afleiden dat de opleiding goede inspanningen levert om bezoeken in andere scholen, docentenuitwisseling, en deelname aan internationale seminars en conferenties mogelijk te maken. De commissie moedigt de opleiding aan om deze (internationale) activiteiten verder te zetten en uit te breiden. Niettegenstaande lieten de docenten aan de commissie weten dat er enige nood is aan langdurige professionele trajecten in het kader van hun vakinhoudelijke professionalisering. De professionalisering die ze op dit moment ervaren, gebeurt vooral door de combinatie van de onderwijsopdracht binnen de opleiding en de andere job die ze in het beroepenveld uitoefenen. Volgens hen erkent de opleiding wel deze noodzaak aan een uitgewerkt professionaliseringsbeleid.

De commissie had opnieuw veel waardering voor het feit dat een gastdocent die deeltijds actief in het beroepenveld werkt, eveneens WAP-begeleider in de opleiding is. Op die manier slaagt hij erin om de actuele noden en evoluties van het werkveld te vertalen in zijn begeleiding naar de studenten.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding bepleit een versterking van het vakinhoudelijke professionaliseringsbeleid.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het onderwijzend personeelsbestand van de opleiding, zowel de docenten verbonden aan de hogeschool als de gastdocenten, telt 27 leden. Zij worden bijgestaan door tien leden die deel uitmaken van het administratief-technisch personeel. Ook is in de opleiding een groot aantal gastsprekers ingeschakeld.

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren beschikt over 11 VTE. Vijftien van de 27 docenten van de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren zijn tussen 40 en 65 jaar oud. De commissie is het eens met de stelling van de opleiding dat, gezien elf docenten tussen 50 en 65 jaar zijn, er in de toekomst mogelijkheid moet zijn om jonge nieuwe medewerkers aan te trekken.

In het academiejaar 2010–2011 is slechts één personeelslid van de 27 leden van het onderwijzend personeel (lectoren, praktijklectoren en gastprofessoren) voltijds. De overige docenten zijn betrokken in andere opleidingen binnen en buiten de KHLim. Ook bij het administratief-technisch personeel is één medewerker voltijds. Daarnaast is er een groot aantal gastsprekers die elk een klein aandeel lesbevoegdheid in de opleiding hebben.

De student-lectorratio bedraagt 22,64. De personeelsleden zijn gedreven en enthousiast, op zo'n manier dat de commissie tijdens het visitatiebezoek weinig tot geen klachten heeft gehoord over een al te belastende werkdruk. Niettemin wijst de commissie erop dat de opleiding erover dient te waken dat, in het kader van de verhogende studentenaantallen, de taakbelasting ook niet te gevoelig toeneemt en draaglijk blijft voor alle personeelsleden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan waakzaam te blijven wat de werkdruk van de personeelsleden betreft.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1	kwaliteit personeel	voldoende
facet 3.2	eisen professionele gerichtheid	goed
facet 3.3	kwantiteit personeel	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding Zorgverbreding en remediërend leren wordt samen met haar zusteropleiding Buitengewoon onderwijs ingericht op de campus Hemelrijk in het centrum van Hasselt. Deze campus omvat vier gebouwen of blokken, die gegroepeerd zijn rond een gemeenschappelijke

'speelplaats'. De commissie werd rondgeleid in elk van deze gebouwen. Globaal genomen is de commissie, net zoals de opleiding en al haar stakeholders, van mening dat de huidige campus van de lerarenopleiding niet aan de hedendaagse verwachtingen ten aanzien van het hoger onderwijs beantwoordt. De meeste gebouwen op de campus zijn verouderd en soms zelfs in slechte staat. De opleiding roeit met andere woorden met de riemen die zij heeft om met de beperkte materiële infrastructuur haar onderwijs vorm te geven. De hogeschool heeft plannen voor een grondige hervorming van de campus, die evenwel pas ten vroegste vanaf 2015 van start kan gaan. De commissie hoopt dat bij de realisatie van een nieuwe campus voor de lerarenopleiding rekening wordt gehouden met de specifieke noden van de bachelor-na-bacheloropleidingen.

De huidige campus beschikt over 46 werkruimtes voor onderwijsactiviteiten. In blok A kan de opleiding gebruikmaken van enkele polyvalente leslokalen, drie auditoria (twee auditoria met plaats voor een 100-tal studenten en een groter auditorium met ruimte voor 180 studenten) en enkele vaklokalen. Deze lokalen zijn onder andere voorzien van een beamer, en andere technologische en digitale hulpmiddelen. Ook in blok D beschikt de opleiding over enkele leslokalen, waaronder een expressielokaal dat wordt gebruikt voor onder andere expressievakken en rollenspellen, en een teamlokaal waar leergroepen vaak samen les krijgen. Ook de kapel op de campus wordt gebruikt als expressieruimte. De lokalen in blok A en D worden vaak 's avonds in gebruik genomen. Deze blokken zijn gemakkelijk toegankelijk, ook voor studenten met een lichamelijke functiebeperking, via liften en hellende vlakken.

In blok C is een studentencafetaria gehuisvest. Deze is volgens de commissie vrij klein. De commissie betreurt het ook dat de cafetaria niet geopend is in de avonduren, zodat een groot deel van de studenten van de opleiding die 's avonds les volgen, de maaltijden die hier worden aangeboden niet kan nuttigen.

In blok D bevinden zich naast een computerlokaal voor docenten eveneens een tweetal computerlokalen met elke 20 pc's, die ter beschikking staan van de studenten. Er is permanent een personeelslid aanwezig wanneer het lokaal vrij is, zodat studenten ononderbroken in het computerlokaal kunnen werken. Wanneer een computerlokaal bezet is voor ICT-lessen of andere opleidingsonderdelen wordt dit op voorhand gemeld. Met de studenten- of docentenkaart kan gebruikgemaakt worden van negen copier-printers.

Er zijn voor de opleiding ook enkele docenten- en studentenruimtes ter beschikking. In één docentenruimte kan gewerkt worden, en studenten kunnen hier 's avonds eveneens terecht in bepaalde sessies. In een andere docentenruimte hebben de docenten de mogelijkheid om een maaltijd te nuttigen. In de studentenruimte krijgen de studenten informatie over examens en internationalisering via ad-valvasuithangborden. De studentenruimte is bovendien ook 's avonds geopend, zodat ook de studenten van de avondopleidingen hier terecht kunnen.

De commissie heeft enkele positieve geluiden gehoord over de in blok A ondergebrachte mediatheek. De studenten en afgestudeerden lieten in hun gesprek met de commissieleden lovende woorden vallen over de voorzieningen in de mediatheek. Dat de alumni blijvend gebruikmaken van de bibliotheek is volgens de commissie illustratief voor de kwalitatieve werking ervan. De studenten en vooral de docenten hebben inspraak in de nieuwe aankopen voor de mediatheek. Bovendien worden studenten op verschillende manieren wegwijs gemaakt in de mediatheek: de mediatheek heeft een Facebookpagina met een nieuwsgids en heeft ook een eigen webstek, die regelmatig geüpdatet wordt wanneer nieuwe werken beschikbaar zijn. Er is ook via de digitale leeromgeving Toledo toegang tot een bibliotheektab, waarop studenten en personeel de communicatie van de mediatheek kunnen raadplegen en opvolgen. Tijdens de gesprekken met de studenten heeft de commissie vernomen dat een rondleiding in de mediatheek in het begin van

het academiejaar wel voor de studenten van de initiële opleiding georganiseerd wordt en voor de voltijdse studenten van de bachelor-na-bacheloropleidingen, maar niet zozeer voor de deeltijdse studenten. Dit ervaren de deeltijdse studenten als een gemis. De commissie pleit er dan ook voor om ook voor deze studenten een rondleiding in de mediatheek te voorzien. De commissie waardeert het wel dat de mediatheek één avond per week langer open blijft. Ook wordt soms op vraag een extra avondsessie ingelast om de studenten van de bachelor-na-bacheloropleidingen de kans te geven de mediatheek te bezoeken.

Zoals eerder aangehaald, geven de studenten en vooral het personeel aan dat er dringend nood is aan vernieuwingen wat betreft de gebouwen en de ICT-mogelijkheden op de campus. De commissie neemt kennis van de frustraties van het campuspersoneel op dit vlak, en kijkt samen met de opleiding uit naar de snelle realisatie en ingebruikname van een vernieuwde campus.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om rondleidingen in de mediatheek te voorzien voor haar studenten, ook de deeltijdse.
- De commissie onderschrijft de plannen van de hogeschool en de opleiding om een vernieuwde campus te realiseren en in gebruik te nemen.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het bezoek vastgesteld dat de communicatie naar studenten met betrekking tot de studiebegeleiding heel vlot en duidelijk verloopt. Potentiële studenten worden aangetrokken door vier infodagen tussen februari en september van het departement, een voorstelling van de bachelor-na-bacheloropleiding al in de initiële lerarenopleiding van de hogeschool, een vertegenwoordiging op een jobinspiratiebeurs voor afstuderende studenten van het departement, en door de hogeschool gevoerde campagnes op de website en in de media.

De opleiding voorziet ook instroombegeleiding, en dan vooral wanneer studenten twijfelen of zij de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren, dan wel de opleiding Buitengewoon onderwijs zullen volgen. Vooraleer een student zich inschrijft, vindt een intakegesprek plaats, waarin gepeild wordt naar de vooropleiding, de motivatie en verwachtingen van de student in kwestie. Ook bij de keuze van de keuzepakketten wordt begeleiding voorzien voor de student.

De vakgeïntegreerde studiebegeleiding tijdens de opleiding wordt deels door de docenten van de afzonderlijke opleidingsonderdelen op zich genomen, maar situeert zich hoofdzakelijk binnen de WAP-groepen. De commissie kon nogmaals vaststellen dat het WAP-concept zich goed leent tot de inbedding van een structurele studiebegeleiding en de opvolging van het leerproces van de student. De studenten haalden tijdens het visitatiebezoek de inhoudelijke begeleiding en sterke vertrouwensband met hun WAP-begeleider eveneens meermaals aan als een sterk punt. Studenten zetten in de opleiding hun eigen leersporen uit en de WAP-begeleiders volgen deze op een

bevredigende manier op, rekening houdend met de vooropleiding en de interesses van de individuele student. Studiebegeleiding is binnen de opleiding op die manier sterk persoonlijk gericht. De commissie merkt daarbij op dat een goede communicatie van deze manier van werken (met name procesbegeleiding) naar potentiële studenten aan te raden is, omdat wellicht niet iedereen hiermee vertrouwd is. De commissie wil hierbij nogmaals haar appreciatie voor de inzet van de WAP-begeleiders beklemtonen, en stelt voor dat de opleiding erop toeziet dat studiebegeleiding expliciet wordt opgenomen in het takenpakket van de WAP-begeleiders.

De commissie stelt vast dat de begeleiding binnen de WAP-groepen, zoals vermeld, zeer persoonlijk en diepgaand is. Wanneer de WAP-begeleiders gewaarworden dat intensief en gespecialiseerd therapeutisch werken nodig is, sturen zij de studenten door naar de sociale dienst van het departement/hogeschool of verwijzen ze door naar externe diensten. De sociale dienst kan psychosociale begeleiding bieden, maar vangt ook studenten op in andere probleemsituaties, zoals financiële problemen.

De commissie bracht tijdens het visitatiebezoek eveneens een bezoek aan het lokaal waar medewerkers die verantwoordelijk zijn voor de dienst internationalisering van het departement werken. Hier hoorde de commissie dat internationale studenten die het departement binnenkomen of studenten van de hogeschool die naar het buitenland vertrekken bij hen kunnen langsgaan indien er zich problemen voordoen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om de grootte en de efficiënte aanwending van de tijdsbesteding van het opleidingsteam te bewaken.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1	materiële voorzieningen	onvoldoende
facet 4.2	studiebegeleiding	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De commissie heeft tijdens het bezoek vastgesteld dat de voorzieningen op de campus Hemelrijk soms ontoereikend zijn en niet meer beantwoorden aan de hedendaagse verwachtingen ten aanzien van het hoger onderwijs. Wel kon de commissie afleiden dat de opleiding met een beperkte materiële structuur haar onderwijs zo goed mogelijk vorm probeert te geven. De commissie neemt nota van de plannen van de hogeschool om de campus te hervormen vanaf 2015. Een hervormde campus zal volgens de commissie de tekortkomingen verhelpen. De commissie hoopt dat bij de realisatie van een nieuwe campus rekening wordt gehouden met de specifieke noden van de bachelor-na-bacheloropleidingen.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de beschikbare documenten en de gevoerde gesprekken heeft de commissie kunnen afleiden dat binnen de hogeschool een beleidsvisie rond kwaliteitszorg is ontwikkeld, die toelaat enkele uitgangspunten voor het beleid inzake kwaliteitszorg te formuleren. Door middel van een matrixstructuur waarin alle departementen vertegenwoordigd zijn, verankert de hogeschool deze visie in haar organisatie. De commissie merkte tijdens de gesprekken op dat de bachelor-na-bacheloropleidingen Zorgverbreding en remediërend leren en Buitengewoon onderwijs tot voor het academiejaar 2010–2011 niet waren opgenomen in deze matrixstructuur, zodat zij geen structurele plaats hadden binnen het departementale beleid. Hierdoor hebben zij tot nu toe een informeel, zij het niet systematisch kwaliteitsbeleid kunnen voeren. Toch wil de opleiding vertrekken vanuit de visie op kwaliteitszorg op centraal niveau en wil ze haar eigen kwaliteitsbeleid daarmee linken. Met de opname in de kwaliteitszorgmatrix van de hogeschool heeft het departement Lerarenopleiding een anker Kwaliteitszorg gekregen dat informatie uitwisselt, advies verleent en fungeert als klankbord voor initiatieven. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding, en dan met name het kernteam dat kwaliteitszorg waarborgt in de opleiding, hiermee haar ideeën en ambities naar het centrale beleid toe kan stuwen. De opleiding haalde deze nood aan betrokkenheid bij het centrale beleid zelf als aandachtspunt aan. De commissie hoopt dat met de toevoeging van de bachelor-na-bacheloropleidingen in de centrale matrixstructuur de opleiding een balans vindt tussen de top-down- en bottom-up uitwerking van haar kwaliteitsbeleid.

De hogeschool heeft binnen haar kwaliteitszorgsysteem een instrumentarium uitgebouwd waar ook de opleiding gebruik van maakt om haar kwaliteitsbeleid te realiseren. Zo heeft de opleiding PDCA-sjablonen (*Plan-Do-Check-Act*) ter beschikking bij de uitwerking van haar verbeteringstrajecten, alsook kwaliteitspagina's binnen het intranet en voorbeelden van bevragingen. Het kernteam van de opleiding, bestaande uit een achttal personen, werkt aan het planmatig uitbouwen van kwaliteitszorg door het opstellen van PRIAC's (prioritaire actieplannen) aan de hand van de PDCA-cyclus. Het team vergadert maandelijks en zet kwaliteitszorg bij deze teambijeenkomsten op de agenda. Verder bevraagt de opleiding systematisch een aantal doelgroepen.

- De belangrijkste bevraging wordt gericht aan de studenten. De opleiding vraagt de studenten tussentijdse feedback over de opleiding te geven tijdens de WAP-sessies. De studenten worden eveneens bevraagd na afloop van de opleiding, de zogenaamde jaarlijkse 'Q-control'. Daarbij kunnen de studenten hun globale waardering per opleidingsonderdeel of voor de opleiding in haar geheel geven, en aangeven wat behouden dient te worden en wat voor verbetering vatbaar is. Studenten vullen deze vragenlijst eerst individueel in, waarna hierover een groeps-gesprek plaatsvindt. Alle studenten dienen deze Q-control in te vullen tijdens de laatste WAP-sessie (na de deliberatie). Hiermee waarborgt de opleiding de validiteit en haalt zij een maximale responsgraad.
- Naar aanleiding van het schrijven van het zelfevaluatie-rapport heeft de opleiding een alumni-bevraging en een interview met een focusgroep van alumni georganiseerd. Voordien werd een

dergelijke bevraging niet structureel uitgevoerd binnen de opleiding. De commissie vindt het positief dat een alumnibevraging al een standaardprocedure was binnen de hogeschool, en dat de opleiding dankzij haar recent verworven plaats binnen het departement een alumni-bevraging nu ook tot de norm zal maken.

- Het werkveld wordt bevraagd op het moment dat docenten op werkplekbezoek gaan. Mentoren, die vaak ook oud-studenten van de opleiding zijn, geven feedback over de opleiding. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding de nood voelt om een formeel communicatieforum op te richten met het werkveld. De commissie spoort de opleiding aan om, naar analogie met haar zusteropleiding, een formele resonantiegroep met het werkveld te installeren.

Verder kon de commissie uit de ingekeken documenten en de gesprekken afleiden dat de opleiding, naast het bevragen van haar stakeholders, ook zelfevaluaties realiseert. Dit gebeurt binnen het kernteam aan de hand van het PDCA-model op organisatieniveau. Ook vinden in de opleiding een zelfevaluatie en kritische reflectie plaats aan de hand van een ontwikkelde veranderingstool binnen het ENW-project (Expertisenetwerk). Verder werd in 2010 een quick scan uitgevoerd naar aanleiding van het zelfevaluatie-rapport. Ten slotte levert een meta-evaluatie van de examenresultaten de opleiding ook een kritische kijk op haar functioneren. Vanaf het academiejahr 2010–2011 zal deze meta-analyse van toetsresultaten ook op centraal niveau van de hogeschool aangestuurd worden. De commissie onderschrijft deze metingen, maar merkt op dat veel metingen en bevragingen georganiseerd werden in de voorbereidende fase van het schrijven van het zelfevaluatie-rapport. De commissie stelt de opleiding dan ook voor om erop toe te zien deze bevragingen en metingen te continueren met het zicht op een naar de toekomst gericht kwaliteitszorgbeleid.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding moet erover waken dat een voldoende hoge en valide responsgraad gegarandeerd is wanneer zij haar stakeholders bevragingt.
- De commissie stelt de opleiding voor bevragingen naar haar stakeholders systematisch en formeel uit te voeren.
- De commissie bepleit de oprichting van een breed samengestelde resonantiegroep.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft uit de ingekeken documenten kunnen afleiden dat de opleiding in het verleden uit de evaluaties van verschillende stakeholders gegevens heeft gebruikt om verbeteringsacties met betrekking tot kwaliteitszorg te realiseren. De terreinen waarop deze acties betrekking hadden, waren onder andere de concentrische opbouw van het curriculum, de vormgeving van het WAP-concept, de overschakeling naar competentiegericht leren, het werken met gemengde leergroepen, een meer evenwichtige spreiding van de taakbelasting van studenten en het streven naar een krachtige samenwerking met de opleiding Buitengewoon onderwijs.

De opleiding heeft ook enkele verbeteringstrajecten voor de toekomst geformuleerd waaraan ze prioritair wil werken. Deze betreffen voornamelijk de efficiënte organisatie van kernteam-vergaderingen, het versterken van de samenwerking met het werkveld door de oprichting van een resonantiegroep, een sterkere uitwisseling tussen en communicatie met de docenten over elkaars inhouden, de uitbouw van een gemeenschappelijke visie met de opleiding Buitengewoon onderwijs, de ontwikkeling van de elektronische leeromgeving en de uitbouw van de internationale dimensie in de opleiding. Vanuit het KHLim-beleid werkt men met prioritaire actieplannen (PRIAC's), die concrete acties formuleren bij een verbeteringstraject. De commissie vindt het positief dat de opleiding aangaf met deze PRIAC's te werken. Het anker IKZ van het departement ondersteunt de opleiding om de gewenste verbeteringstrajecten in PRIAC-vorm uit te werken. De commissie onderschrijft deze consolidatie van de verbeteringstrajecten. Momenteel heeft de opleiding plannen voor verbeteringsacties, maar de commissie heeft nog vragen in verband met de realiseerbaarheid van deze acties, rekening houdend met de werkdruk. Ook vraagt de commissie zich af of prioritering en voortgang binnen de verbeteringsprojecten zichtbaar zijn, en of binnen het kernteam van de opleiding eensgezindheid heerst over de voorrang en de timing van aanpak. Deze informatie heeft de commissie uit de gesprekken en de ingekeken documenten niet kunnen destilleren. De commissie heeft begrip voor het feit dat het kwaliteitszorgbeleid van de hogeschool volop in ontwikkeling is en dat de opleiding bijgevolg in een lopend proces is terechtgekomen, waardoor het formuleren van klare PRIAC's bemoeilijkt. De commissie stuurt aan op een duidelijke opvolging van de verbeteringstrajecten. Het formaliseren van kwaliteitszorg is volgens de commissie nodig, maar mag niet remmend werken op de gedrevenheid en betrokkenheid van de opleidingscoördinatoren. De commissie stelt dat blijvende aandacht voor de balans tussen het top-down kwaliteitsbeleid en de gedragenheid van dit beleid door het volledige kernteam wenselijk is.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding blijvende aandacht te schenken aan de realiseerbaarheid en de prioritering van haar verbeteringsacties.
- De commissie beveelt de opleiding aan aandacht te hebben voor de balans tussen het top-down- en bottom-upbeleid inzake kwaliteitszorg.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek geconstateerd dat de opleiding alle doelgroepen – docenten, studenten, alumni en het werkveld – bevraagt en betreft bij de kwaliteitszorg binnen de opleiding.

Docenten gaven tijdens de gesprekken met de commissie aan in open dialoog te kunnen staan met het kernteam van de opleiding. Zo krijgen ze de kans om eigen accenten in de opleiding te leggen. De docenten waarderen dit ten zeerste. Wat de commissie wel meermaals heeft gehoord tijdens het gesprek met de docenten is dat het onderwijzend personeel niet het gevoel krijgt dat de bachelor-na-bacheloropleiding wordt gehoord in de gehele organisatiestructuur van de

hogeschool. De bachelor-na-bacheloropleidingen van het departement Lerarenopleiding werden niet structureel bij het hogeschoolbeleid betrokken. De commissie meent dat het opnemen van de bachelor-na-bacheloropleidingen in het departementale beleid sinds het academiejaar 2010–2011 al een eerste aanzet heeft gegeven om dit probleem van erkenning op te lossen. De commissie waardeert het dat het de opleiding zelf is die hierop aangedrongen heeft.

Studenten worden bevraagd over de opleiding in het algemeen tijdens de WAP-sessies en in de jaarlijkse 'Q-control'. Vanaf dit jaar krijgen studenten ook de mogelijkheid om op hogeschool-niveau inspraak te verwerven in het beleid via een formele afvaardiging in de departementale studentenraad. De commissie heeft niet kunnen achterhalen of studenten uit de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren in het bijzonder gedelegeerd zijn in deze studentenraad. Volgens de opleiding werkt deze raad wel goed en willen studenten op die manier ook ingeschakeld worden in thema's als onderwijsontwikkeling. De commissie moedigt de opleiding aan om haar studenten blijvend te motiveren om zitting te hebben in deze pas gevormde departementale raad.

Het werkveld en in het bijzonder de mentoren worden op een vrij informele manier betrokken bij de opleiding tijdens het werkplekbezoek van de opleiding in het kader van de beoordeling van het opleidingsonderdeel WAP. De commissie betreurt het dat deze betrokkenheid niet geformaliseerd wordt met bijvoorbeeld feedbackformulieren of vragenlijsten. Ook mist de commissie de inspraak die het werkveld in de opleiding zou verwerven indien er een formele resonantiegroep zou zijn.

Het administratief-technisch personeel meldde de commissie dat naar zijn mening werd gevraagd, maar dat het niet actief betrokken wordt wat beleidsbeslissingen betreft. Volgens de commissie overkomt het beleid hen. De commissie stelt de opleiding voor om ook rekening te houden met de noden en wensen van het administratief-technisch personeel inzake verbeteringstrajecten.

De oud-studenten van de opleiding worden sinds kort in een alumnibevraging betrokken bij de opleiding. Hiervoor was dit niet het geval. Zoals eerder vermeld, zal een alumnibevraging vanaf nu wel standaard gebeuren op aansturen van het hogeschoolbeleid. De afgestudeerden ontvangen nog regelmatig informatie- en promotiemateriaal over de hogeschool of de opleiding. Ook als ze vragen hebben, weten ze nog steeds de opleidingscoördinatoren te bereiken. De alumni haalden tijdens het gesprek met de commissie aan dat zij het jammer vinden dat ze niet meer formeel bij de opleiding worden betrokken eens zij afgestudeerd zijn. De commissie heeft met andere woorden tijdens de gesprekken de nood aan een alumniwerking duidelijk gevoeld. Door een alumnibeleid uit te bouwen, zouden de contacten met de oud-studenten volgens de commissie zeker kunnen verbeteren en zou de opleiding kunnen putten uit de kennis, ervaring en ambitie van de alumni als ambassadeurs van de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om de alumniwerking verder uit te bouwen om op de hoogte te blijven van de noden en realisaties van alumni.
- De commissie beveelt een vertegenwoordiging van studenten van de opleiding in de departementale studentenraad aan.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1	evaluatie resultaten	voldoende
facet 5.2	maatregelen tot verbetering	voldoende
facet 5.3	betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie spreekt zich net zoals de andere stakeholders over het algemeen positief uit over het niveau van de opleiding. De opleiding toetst de mate van realisatie van haar doelstellingen aan de hand van (praktijk)opdrachten en werkstukken die de afzonderlijke docenten evalueren. Vooral tijdens het opleidingsonderdeel WAP wordt via de portfolio een bewijs geleverd van het inzetten van verschillende competenties.

De studenten lieten de commissie weten dat zij zeer tevreden zijn over de kwaliteit van de opleiding en het WAP-concept. Ook al is het WAP-gegeven confronterend, toch halen zij hier een grote voldoening uit.

Ook de oud-studenten zijn heel tevreden over de fundamentele opties van de opleiding, met name het PAUZE-model, waardoor de student zelfstandig met situaties waar het kan mislopen, leert om te gaan. Zij waarderen het dat ze een grote mate van zelfreflectie, probleemoplossend vermogen en zelfstandigheid opbouwen, die zij in hun professionele leven verder inzetten. De meeste van de studenten die deze opleiding volgden, waren gekomen met de verwachting sterker te worden als zorgcoördinator of leraar, zowel in de klas maar ook in de school. Zij voelen zich goed voorbereid op de instap in het werkveld na het volgen van de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren.

Ook de vertegenwoordigers van het werkveld met wie de commissie sprak, toonden zich tevreden met het bereikte niveau van de opleiding. Zij verklaarden dat de bachelor-na-bacheloropleiding een meerwaarde en een verdieping vormt ten aanzien van de initiële lerarenopleiding. Volgens hen levert de opleiding mensen af die een verschil kunnen maken binnen de school. Ook zij halen de zelfreflectie, het probleemoplossend vermogen en de brede kijk van de studenten aan als sterk punten.

Wat internationalisering betreft, wordt geen streefcijfer vooropgesteld aangaande de mobiliteit van de studenten. Tot voor kort werd de opleiding ook niet meegenomen in het internationaliseringsbeleid van het departement. De commissie kijkt uit naar een uitbreiding van de internationaliseringsmogelijkheden nu de opleiding mee opgenomen zal worden in het beleid daaromtrent. De opleiding heeft zelf initiatieven gezocht om internationalisering mogelijk te maken, onder de vorm van een werkplekbezoek in een buitenlandse school binnen een keuzepakket en het Erasmusproject *Teachwise*. De voorbije jaren lag het gemiddelde aantal studenten dat op buitenlands werkplekbezoek ging rond twaalf. Twee tot drie studenten volgden het *Teachwise*-programma. De commissie spoort de opleiding aan de mogelijkheid tot internationalisering en mobiliteit te promoten bij de studenten, ook bij de deeltijdse. Studenten die al naar het buitenland zijn gegaan, kunnen daarbij hun ervaringen delen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt aan dat de opleiding, nu zij deel uitmaakt van het departementale beleid inzake internationalisering, haar studenten aanmoedigt om deel te nemen aan internationaliseringsinitiatieven.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren stelt geen streefcijfers in verband met de totale studieduur op. In afwachting van streefcijfers op Vlaams niveau geeft de opleiding wel aan dat hieraan binnen het departement gewerkt zal worden. De commissie wil dit initiatief om streefcijfers te formuleren, ten zeerste aanmoedigen. Volgens de commissie zijn streefcijfers en streefdoelen immers aanbevelenswaardige instrumenten in het kader van een doelmatig richtingsgevend kwaliteitsbeleid.

De commissie kon vaststellen dat de WAP-begeleiders en het kernteam van de opleiding de slaagpercentages in de gaten houden en het onderwijsrendement trachten te maximaliseren. In het academiejaar 2008–2009 is het slaagpercentage van de voltijdse opleiding 100 procent en dat van de deeltijdse opleiding 93 procent. Bij deze berekening werd geen rekening gehouden met een aantal studenten dat het diploma niet haalt binnen de voorziene studietijd (één jaar voor de voltijdse opleiding, twee jaar voor de deeltijdse). Ook berekent de opleiding het percentage van studenten die alle credits behalen waarvoor ze ingeschreven zijn. In 2009–2010 behaalde 85 procent van de deeltijds ingeschreven studenten alle credits, bij de voltijdse studenten is dit 79 procent. Deze resultaten blijven volgens de opleiding vrij constant.

Uit de ingekeken documenten kon de commissie afleiden dat de gemiddelde studieduur voor de voltijdse opleiding werkelijk één jaar beslaat. De gemiddelde studieduur voor de deeltijdse opleiding is twee jaar en één maand. Vijf procent van de deeltijdse studenten doet er een jaar langer over.

Volgens de commissie voert de opleiding geen formeel onderzoek naar het niet-slagen of afhaken van studenten. Wanneer studenten niet slagen, kijkt de opleiding samen met de student op welke manier hij of zij de opleiding zinvol kan afmaken, teneinde het diploma alsnog te behalen. De WAP-begeleider voert met de student een exitgesprek wanneer hij of zij overweegt zich uit de opleiding uit te schrijven en heeft zo zicht op de redenen van drop-out. De meest voorkomende oorzaken van stopzetten van de studies zijn een foutief ingeschatte belasting wat werkplekieren betreft, een verkeerde studiekeuze of een te hoog ervaren studielast, gecombineerd met werken en gezin. De commissie waardeert het dat een student die afhaakt, persoonlijk wordt benaderd met deze werkwijze. Bovendien geeft het exitgesprek ook nuttige informatie, zodat verbeterings-trajecten kunnen worden opgesteld.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt het wenselijk dat de opleiding streefcijfers voor het rendement ontwikkelt.
- De commissie beveelt de opleiding aan onderzoek naar niet-slagen en afhaken verder door te zetten.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1	gerealiseerd niveau	goed
facet 6.2	onderwijsrendement	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

GLBAAL OORDEEL

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen,
- de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Het zelfevaluatie-rapport van de opleiding was volgens de commissie duidelijk en volledig. Het gaf een goed beeld van de opleiding. De vragen die eruit voortvloeiden, gaven de commissie stof tot waardevolle discussie.

Na het bezoek rapporteerde de opleiding volgende verbeteracties reeds te hebben ondernomen:

- Begin dit academiejaar werden alle avondopleidingen binnen de KHLim gecentraliseerd op één campus in Diepenbeek. Op deze campus is er een studentencafetaria gevestigd die geopend is in de avonduren. Deze campus beantwoordt tevens meer aan de hedendaagse verwachtingen ten aanzien van het hoger onderwijs: nieuwbouw, ruime lokalen met beamer, verschillende auditoria...
- We zijn dit academiejaar van start gegaan met een formele resonantiegroep voor de BAZO-opleiding. We nodigden ruim uit, met als bedoeling één vertegenwoordiger per scholengemeenschap tot bij ons te krijgen. Zevenentwintig deelnemers zowel uit basis- als secundair onderwijs en van de verschillenden netten waren aanwezig. Doelen van deze eerste vergadering waren algemeen: op zoek naar een win-winsituatie tussen werkveld en opleiding. Meer specifiek: huidige samenwerking voorstellen en kritisch bekijken; verkennen van vragen, noden en wensen van en over mekaar; aflijnen van mogelijke topics voor de vier vergaderingen van volgend academiejaar.
- In februari 2012 werd er op departementaal niveau een denkcel toetsing in het leven geroepen, waarbinnen de banaba-opleidingen zorgverbreding en buitengewoon onderwijs vertegenwoordigd zijn. Deze denkcel heeft de taak om:
 - criteria van evaluatie op te stellen om te kijken naar good practices (kijkwijzer),
 - good practices in kaart te brengen, zowel intern (binnen LER KHLim), als extern,
 - een SWOT-analyse te maken van de huidige toetsingspraktijk binnen LER KHLim die resulteert in een prioritair actieplan.
- Vanaf dit academiejaar is de SWOP-procedure zowel binnen de banaba-opleiding zorgverbreding als buitengewoon onderwijs opgestart en werden er functioneringsgesprekken gevoerd met alle medewerkers.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1	niveau en oriëntatie	voldoende
onderwerp 2	programma	voldoende
onderwerp 3	personeel	voldoende
onderwerp 4	voorzieningen	voldoende
onderwerp 5	interne kwaliteitszorg	voldoende
onderwerp 6	resultaten	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

OVERZICHTSTABEL VAN DE OORDELEN¹

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding	V
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	G
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	V
Onderwerp 2 Programma	V
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud	G
Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid	G
Facet 2.3 Samenhang	V
Facet 2.4 Studieomvang	oké
Facet 2.5 Studietijd	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	G
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	V
Facet 2.8 Masterproef	NVT
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	V
Onderwerp 3 Inzet van personeel	V
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	V
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid	G
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	G
Onderwerp 4 Voorzieningen	V
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	O
Facet 4.2 Studiebegeleiding	G
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	V
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	V
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	V
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V
Onderwerp 6 Resultaten	V
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	G
Facet 6.2 Onderwijsrendement	V

De oordelen zijn van toepassing voor:

KHLim: Katholieke Hogeschool Limburg

– bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: Zorgverbreding en remediërend leren

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

LESSIUS MECHELEN

Algemene toelichting bij de bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren

De opleiding wordt aangeboden door Lessius Mechelen. De hogeschool biedt vijftien professioneel gerichte bacheloropleidingen, vier academisch gerichte bacheloropleidingen, zeven masteropleidingen en vijf bachelor-na-bacheloropleidingen aan op twee campussen: Mechelen en Sint-Katelijne-Waver. De hogeschool maakt deel uit van de Associatie KU Leuven.

De opleiding kent een lange historiek, en het statuut van de opleiding wijzigde in de loop van de jaren. Opgericht in de jaren 1970 als Leergangen *Remedial teaching* om taakleraars op te leiden, evolueerden deze leergangen ten gevolge van het Hogescholendecreet van 1994 naar Voortgezette Opleidingen voor Zorgverbreding en remediërend leren (VOZO). Vanaf dan konden officieel erkende diploma's uitgereikt worden, maar van subsidiëring was nog geen sprake. In 1999 werd deze opleiding decretaal verankerd als Voortgezette Opleiding voor Zorgverbreding en remediërend leren, en kreeg ze subsidies in de vorm van een outputfinanciering. De opleiding werd erkend als een opleiding die een leraar opleidt om een specifieke functie te vervullen. Wetmatig diende de opleiding slechts 30 studiepunten te omvatten, maar de hogeschool koos resoluut voor een opleiding van 60 studiepunten.

In 2000 werd de minimale studieomvang van een voortgezette opleiding opgewaardeerd van 30 naar 60 studiepunten, en in 2003 werden de toelatingsvoorwaarden verruimd tot alle personeelsleden binnen het onderwijs. In 2005 werd de voortgezette opleiding omgevormd tot een bachelor-na-bacheloropleiding.

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren aan de Lessius Mechelen kent drie keuzetrajecten, namelijk een traject voor de kleuterschool, voor de lagere school en sinds 2008 voor het secundair onderwijs. De opleiding telde in het academiejaar 2009-2010 95 studenten.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het competentieprofiel van de opleiding is gebaseerd op de vijf functionele gehelen die de opleidingscoördinatoren van de toenmalige voortgezette opleidingen Zorgverbreding en remediërend leren, Buitengewoon onderwijs en Intercultureel onderwijs in Vlaanderen bepaalden. Deze gehelen stemmen overeen met de vijf beroepsrollen van de zorgcoördinator en leerlingenbegeleider, en zijn:

- planmatig begeleider van leerlingen met specifieke onderwijsnoden;
- vertaler van het onderwijsaanbod, de leerlijnen en inhouden uit diverse leerdomeinen, rekening houdend met de specifieke onderwijsnoden van de leerlingen;
- partner van ouders, leerlingen en een ruim team van betrokkenen uit de omgeving van de leerling met specifieke onderwijsnoden, vanuit een maatschappelijke verbondenheid;
- coach van collega's en coördinator van beleidsondersteunende maatregelen bij de implementatie van het planmatig handelen op klas- en schoolniveau;
- een zichzelf sturende en geëngageerde persoon die voortdurend leert uit eigen en andermans ervaringen, en uit meerdere bronnen.

De opleiding werkte deze functionele gehelen verder uit in zeventien kerncompetenties. Aan elke kerncompetenties werden gedragsindicatoren gekoppeld, die kunnen gerealiseerd worden op drie niveaus: startniveau, integratieniveau en expertniveau.

De commissie vindt dat het competentieprofiel van de opleiding helder en duidelijk aangeeft wat de opleiding nastreeft. De opleiding kiest bewust voor twee doelgroepen, namelijk de zorgcoördinator en de klasleraar. Ze biedt een allround opleiding aan, waarin de student naast een gemeenschappelijk gedeelte de keuze heeft uit drie trajecten: kleuterschool, lagere school en secundair onderwijs. Verder kiest ze bewust voor een deeltijdse opleiding voor studenten met tewerkstelling in het onderwijs, waarbij een deel van de opleiding op de werkplek plaatsvindt. In de gesprekken kon de opleiding haar keuzes duidelijk motiveren, wat de commissie waardeert. De studenten onderschrijven in de gesprekken met de commissie de keuzes van de opleiding. Ze vinden dat de competenties goed geduid worden.

De commissie vindt verder dat de decretale algemene en algemeen beroepsgerichte competenties adequaat vertaald zijn in de kerncompetenties, die overeenstemmen met de beroepsspecifieke competenties. De samenhang tussen algemene, algemene beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties, én tussen de kerncompetenties en de gedragsindicatoren wordt door de opleiding duidelijk beschreven. De commissie apprecieert het dat de competenties zich van een initiële (leraren)opleiding onderscheiden door ze in te zetten op een hoger beheersingsniveau dan de competenties van de initiële opleidingen, door verbreding en/of verdieping.

Aangezien de opleiding openstaat voor alle personeelsleden binnen het onderwijs die niet noodzakelijkerwijs een initieel lerarendiploma hebben, heeft de opleiding samen met het expertisenetwerk van de associatie onderzocht in hoeverre de professionele Bachelors in Logopedie, Orthopedagogie en Sociaal werk over de kerncompetenties op startniveau beschikken. Daaruit bleek dat zij niet beschikten over de startcompetenties van functioneel geheel 2. De commissie waardeert het dat de opleiding op basis hiervan een specifiek leertraject heeft opgesteld.

De commissie vraagt aandacht voor het versterken van de internationale component in het competentieprofiel, die momenteel nog niet expliciet aanwezig is in de kerncompetenties.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert om de internationale component expliciet in de doelstellingen op te nemen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereglementeerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie waardeert het dat de opleiding een uitgebreide bronnenlijst hanteerde om het competentieprofiel op te stellen. Zoals vermeld vertrok de opleiding van de functionele gehelen en de kerncompetenties die werden opgesteld in het kader van een samenwerking van bachelor-na-bacheloropleidingen van de Vlaamse hogescholen in het Expertisenetwerk (ENW) 'School of Education Associatie KU Leuven'. Verder gebruikte de opleiding andere kaders en profielen als basis voor het opstellen van haar competentieprofiel, waaronder teksten van vakverenigingen zoals VVKBaO (Vlaams Verbond Katholiek Basisonderwijs), VVKSO (Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs) en VVKO (Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs), met de visie op zorg en met functiebeschrijvingen over het ambt van zorgcoördinator en zorgbegeleider. Internationale referentiekaders kwamen niet voor op de bronnenlijst, maar de commissie stelde wel vast dat de opleiding haar competentieprofiel heeft afgetoetst met dat van de opleidingen Speciale onderwijszorg van de Christelijke Hogeschool Windesheim, wat de commissie een positief initiatief vindt. Uit de beschikbare vergelijking blijkt dat de beide referentiekaders grotendeels overeenstemmen. De commissie vernam ook dat de opleiding de internationale toetsing verder wil zetten door contacten te leggen met gelijkaardige opleidingen in andere landen. Zo neemt de opleiding deel aan een Europees project over diversiteit. De commissie moedigt deze aanpak aan.

De commissie vernam dat de opleiding het competentieprofiel tijdens een teamdag in 2008 voorgelegd heeft aan alle (gast)lectoren, om na te gaan in hoeverre de competenties herkenbaar waren in de beroepspraktijk. Uit die toetsing bleek dat alle competenties die een zorgcoördinator nodig heeft, wel degelijk aanwezig waren. Verdere feedback van het werkveld verzamelt de opleiding via de contacten over de stages en via de adviesraad, die jaarlijks enkele malen samenkomt. Zowel de lectoren als de vertegenwoordigers van het werkveld bevestigen dat zij tevreden zijn over de mate van betrokkenheid bij het uitwerken van het competentieprofiel. Dit profiel is voor hen herkenbaar. Niettegenstaande deze vaststelling is de commissie van mening dat de opleiding de betrokkenheid van het werkveld bij de competentieontwikkeling moet vergroten. Ze vindt dat de betrokkenheid nu vooral gericht is op het informeren over de competenties en de onderliggende gedachten die aan de oorsprong liggen. Op zich vindt de commissie die stap belangrijk om tot een gemeenschappelijk en gedragen begrip te komen, maar het moet volgens haar uitgebreid worden tot een echte wisselwerking met het werkveld. Deze wisselwerking kan worden gestimuleerd in de adviesraad waarin vertegenwoordigers uit het brede werkveld zetelen.

Bij het vergelijken van haar eigen domeinspecifieke referentiekader met dat van de opleiding stelt de commissie dat de ordering in functionele gehelen verschillend is, maar dat het inhoudelijk overeenstemt met het referentiekader van de commissie. Ze stelt vast dat de aandacht voor diversiteit in het competentieprofiel terug te vinden is in het eerste en derde functionele geheel. De commissie vindt dit belangrijk in de functie van zorgcoördinator.

Tijdens het visitatiebezoek bleek dat de competentiematrix bekend is bij het werkveld, de lesgevers en de studenten. De studenten krijgen de gehele matrix toegelicht bij de start van de opleiding binnen het opleidingsonderdeel 'Algemene zorgbrede onderwijscompetenties'. Bovendien wordt de informatie herhaald bij de start van ieder opleidingsonderdeel. De studenten getuigden dat de competenties telkens terugkomen bij de taken. De feedback van de lectoren gaat ook over de manier waarop de studenten de competenties bereiken, waardoor ze zich steeds meer gaan richten op de competentiematrix. Het werkveld werd geïnformeerd via de adviesraden, maar ook via de contacten in het kader van praktijkverslagen en stages. Het werkveld dat de commissie gesproken heeft, is positief over het competentieprofiel, maar het is de commissie niet duidelijk geworden in hoeverre het werkveld effectief inspraak had. De commissie is ook van mening dat de opleiding de aanwezige expertise van de beroepspraktijk optimaal tracht te benutten, maar dat het werkveld ruimer is dan de stagescholen en de gastlectoren. De commissie stelde vast dat heel wat gastlectoren werkzaam zijn. Ze waardeert de inspanningen om de gastlectoren zo goed mogelijk te informeren, zodat ook hun lessen passen in het geheel van eindcompetenties van de opleiding. De gedragsindicatoren spelen hierbij een belangrijke rol, omdat ze worden gehanteerd als evaluatiecriteria. Door elke gastlector te informeren welke opdrachten de student na een reeks lessen moet kunnen uitvoeren en met welke criteria de opdrachten worden geëvalueerd, kan de gastlector zijn lessen voorbereiden in het licht van de opdrachten en evaluatiecriteria.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert om de inspraak van het werkveld bij de curriculumontwikkeling te stimuleren. Dit kan ondermeer in de adviesraad waarin vertegenwoordigers uit het brede werkveld zetelen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1	niveau en oriëntatie	goed
facet 1.2	domeinspecifieke eisen	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft aan de hand van de competentiematrix kunnen vaststellen dat het programma een adequate vertaling is van kerncompetenties. De competentiematrix geeft een goed inzicht in de wijze waarop de doelen inhoudelijk vertaald zijn in de verschillende opleidingsonderdelen. De matrix toont ook aan dat de kerncompetenties doorheen de verschillende opleidingsonderdelen aan bod komen. Dat bevordert een brede toepassing van de competenties. De gedragsindicatoren fungeren als leerdoelen van de opleidingsonderdelen. Dat kon de commissie vaststellen in de studiegids.

De commissie stelde vast dat het programma bestaat uit een gemeenschappelijk traject en een keuzetraject.

Het gemeenschappelijke traject telt 32 studiepunten. Het gemeenschappelijke traject start met het opleidingsonderdeel 'Algemene zorgbrede onderwijscompetenties', waarin vooral gefocust wordt op het leerling- en klasniveau. In het opleidingsonderdeel 'Kijk op zorgbeleid' komt het schoolniveau op de voorgrond. De commissie onderschrijft dat de communicatievaardigheden belangrijk zijn voor de goede werking. De commissie waardeert het dat de opleiding het belang van communicatie voor de zorgcoördinator heeft opgewaardeerd. Uit de alumnibevraging was immers gebleken dat de afgestudeerden meer informatie wensten. Het opleidingsteam en de gastlectoren werkten twee nieuwe opleidingsonderdelen uit, die vanaf het academiejaar 2010–2011 worden georganiseerd. De opleidingsonderdelen zullen ook door statutair personeel worden verzorgd.

Naast het gemeenschappelijke traject hebben de studenten de keuze tussen drie trajecten: kleuterschool, lagere school en secundair onderwijs. Het aanbod van de keuzetrajecten vindt de commissie positief. De keuzetrajecten kleuterschool en lagere school bestaan al langer en zijn

degelijk uitgebouwd. Dat kon de commissie vaststellen aan de hand van de beschikbare documenten, en dat werd ook bevestigd in de gesprekken. Het traject secundair onderwijs is nog maar pas opgestart en vraagt nog aandacht, zo leidde de commissie af uit de gesprekken.

Aan de hand van de beschikbare informatie concludeerde de commissie dat het programma de studenten de mogelijkheid geeft om de vooropgezette competenties te bereiken. De alumni appreciëren de kennis en inzichten, zo bevestigden ze in de gesprekken.

De commissie heeft met tevredenheid vastgesteld dat de opleiding belang hecht aan de samenhang met de initiële lerarenopleidingen. Uit de gesprekken bleek dat de reflectie hierover gebeurt, maar dat ze momenteel nog eerder occasioneel is. Zo werd naar aanleiding van de opstart van het keuzetraject secundair onderwijs contact gezocht met de lectoren van de initiële lerarenopleiding Secundair onderwijs. Maar de opleiding ziet die samenhang als een continue wisselwerking tussen de opleidingen. De commissie onderschrijft dat de samenwerking structureel en wederzijds moet worden. De keuze om statutair personeel uit de initiële lerarenopleidingen in te zetten, vindt de commissie een stap in de goede richting. De commissie vernam dat de opleiding met het onderzoek dat zal opgestart worden binnen de basisopleidingen de wisselwerking nog wil verstevigen. De commissie moedigt de opleiding aan om van de structurele samenwerking en afstemming tussen de initiële opleidingen en de banaba een prioriteit te maken in het beleid.

De opleiding richt zich tot studenten die werkzaam zijn in het onderwijs en op die manier een verbinding met de onderwijspraktijk maken. De studenten bevestigden dat de kennistransfer direct gebeurt, omdat iedereen in de praktijk staat. Er is een onmiddellijke toepassing van de opgedane theoretische kennis. Het praktijkgerichte karakter wordt ondersteund met intervisiesessies, waarin een specifiek onderwerp of probleem in een beperkte groep grondig besproken wordt. De commissie vindt intervisie een nuttige werkvorm maar de voorziene intervisiesessies wat beperkt. Ook bij de organisatie, waarbij de groep op het moment zelf het onderwerp kiest dat te gronde wordt besproken, plaatst de commissie een kanttekening.

De internationalisering is eerder beperkt aanwezig, stelde de commissie vast. In de gesprekken hoorde ze wel dat buitenlandse ervaringen van lesgevers en/of studenten gebruikt worden ter stoffering van de lessen, maar die ervaringen zijn eerder beperkt. De opleiding geeft als reden aan dat een buitenlandse opdracht moeilijk te combineren is met de onderwijsopdracht van zowel de gastlectoren als de studenten. Tijdens de gesprekken hoorde de commissie echter andere geluiden. Zowel gastlectoren als studenten vinden dat internationalisering moet kunnen. Ze vinden dat het een kwestie van organiseren is. Hier liggen dus nog kansen voor de opleiding.

De commissie is tevreden vast te stellen dat curriculumherziening en -innovatie gebeuren op basis van input van studenten, werkveld en alumni. De commissie kreeg tijdens de gesprekken hiervan verschillende voorbeelden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie moedigt de opleiding aan om van de structurele samenwerking en afstemming tussen de initiële opleidingen en de banaba een prioriteit te maken in het beleid.
- De commissie bepleit een verdieping en verdere systematisering van de intervisiebijeenkomsten.
- De opleiding moet de internationaliseringskansen voor het curriculum, de studenten en de lectoren nader verkennen.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie herkent de praktijkgerichtheid van de opleiding. In de lessen krijgen de studenten de theoretische kaders aangereikt. Doordat de studenten zelf werkzaam zijn in het onderwijs kunnen zij zelf vanuit hun eigen ervaring de verbinding leggen met de onderwijspraktijk. Maar ook in de opdrachten die de studenten moeten uitvoeren, leggen ze de relatie met de praktijk. De opdrachten zorgen ook voor verdieping van de kennis. Verder brengen de gastlectoren hun eigen praktijkexpertise in de opleiding.

De cursussen en de handboeken ondersteunen de kennisontwikkeling. De commissie vond die actueel, en ze bevatten recent materiaal.

De relatie met het werkveld blijkt verder uit twee initiatieven die de commissie kan waarderen. Ten eerste hebben studenten de mogelijkheid om een collega uit te nodigen voor specifieke opleidingssessies. Samen met een collega les volgen, maakt de uitwisseling op de werkvloer achteraf concreter. Ten tweede organiseert de opleiding jaarlijks een 'Vlaamse Impulsdag' voor onderwijsbetrokkenen. Naast de voordrachten en workshops omvat de studiedag ook een beurs over zorgbrede materialen en publicaties. De commissie heeft waardering voor de bijdrage in de maatschappelijke dienstverlening van de opleiding door middel van de jaarlijkse 'Impulsdag'. De commissie bepleit uitbreiding van activiteiten in deze.

De commissie waardeert de aandacht van de opleiding voor nieuwe ontwikkelingen. De gastlectoren die de commissie gesproken heeft, zagen het als hun taak om de nieuwe ontwikkelingen vanuit de praktijk in de opleiding te brengen. Uit de gesprekken bleek ook dat er in de opleidingsvergaderingen ruimte is om nieuwe inzichten en inhoud uit nascholingen, literatuur, onderzoeken... te bespreken, waarbij wordt nagegaan hoe en waar deze ontwikkelingen een plaats krijgen binnen het curriculum.

De commissie vindt het concept van het eindwerk doordacht. Het praktijkverslag telt tien studiepunten en wordt in het tweede deel van de opleiding gemaakt. Het geldt als toetssteen van de opleiding, en de student bewijst hierin dat hij de competenties geïntegreerd kan toepassen in de praktijk. De inhoud van de cursussen maar ook de competentiematrix met de basisdoelen per niveau (leerling, klas, school) vormen de leidraad van het praktijkverslag. De voorbereiding van het praktijkverslag start al in het eerste gedeelte van de opleiding. De student moet nadenken over een eventueel onderwerp. De onderwerpen zijn steeds gebaseerd op een concrete nood op de werkvloer. Vooraleer zijn onderwerp aan de opleiding voor te stellen, moet de student overleggen met zijn werkgever of hij zijn onderwerp binnen de werkplek kan uitwerken. Het praktijkverslag bundelt immers de ervaringen van een praktijkbegeleiding van minimaal drie maanden, en de werkgever moet akkoord gaan om de praktijkbegeleiding uit te voeren.

In de maand mei van het eerste gedeelte van de opleiding krijgt de student toelichting bij het doel, de structuur en de inhoud van het praktijkverslag. De schriftelijke informatie hierover is volgens de commissie duidelijk.

In september worden de coaches voor de begeleiding van het praktijkverslag aangeduid. De coaches kunnen zowel (gast)lectoren als mensen uit het werkveld zijn. De opleiding organiseert een 'praatcafé' om studenten en coaches met elkaar te laten kennismaken. De begeleiding gebeurt in kleine groepjes via een viertal coachingsessies in de loop van het tweede opleidingsjaar.

De commissie vindt dat de coaches een belangrijke factor zijn in het proces. Ze vernam dat er geen specifieke training is om als coach te kunnen fungeren, maar dat wel opleidingsvergaderingen met de coaches worden georganiseerd. De coaches kunnen ook terugvallen op een uitgewerkte leidraad. Uit de gesprekken bleek verder dat er een goede wisselwerking is tussen de coaches en het opleidingsteam.

Dat de opleiding kritisch staat ten opzichte van het eindwerk en jaarlijks nagaat of het eindwerk de meest efficiënte toetswijze is, vindt de commissie ook positief. De afgestudeerden en de studenten die de commissie gesproken heeft, hechten belang aan het eindwerk. Vooral de relatie met concrete problemen op de werkvloer en het individuele leertraject vinden de studenten positief. De commissie bevestigt dat ze de praktijkgerichte invalshoek van het eindwerk goed vindt, maar ze is van mening dat de aandacht voor de kwaliteit van het eindproduct niet uit het oog mag verloren worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt om binnen de begeleiding van het eindwerk de kwaliteit van het product niet uit het oog te verliezen.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie is gecharmeerd door de eenvoud van het programma, dat een consistente lijn van denken weerspiegelt. Het programma is opgesplitst in gemeenschappelijke (32 studiepunten) en trajectspecifieke (28 studiepunten) opleidingsonderdelen, die duidelijk samenhangen. De gemeenschappelijke stam wordt jaarlijks ingericht, de trajectspecifieke opleidingsonderdelen worden tweejaarlijks geprogrammeerd, maar er is wel een volgtijdelijkheid ingebouwd voor bepaalde opleidingsonderdelen. De opleiding neemt volgens de commissie duidelijke opties en voorziet weinig keuzemogelijkheden binnen de drie trajecten, en dit vanuit de optie 'studenten op te leiden tot allround zorgcoördinator/leerlingenbegeleider'. De relatie tussen theorie en praktijk komt duidelijk naar voor, en wordt ook bevestigd tijdens de gesprekken. Verder zorgen de drie beheersingsniveaus (startend, integrerend en expert) voor een graduele opbouw van de competenties doorheen het programma.

Binnen het gemeenschappelijke traject worden de opleidingsonderdelen sinds enkele jaren geclusterd, zodat de studenten zich bij de aanvang van de opleiding kunnen focussen op één opleidingsonderdeel, namelijk 'Algemene zorgbrede onderwijscompetenties'. De clustering werd dit academiejaar ook in de drie deeltrajecten ingevoerd. In de gesprekken met de studenten en de alumni bleek dat zij deze aanpak appreciëren. Ook de commissie vindt dat op die manier de samenhang wordt bevorderd.

De commissie is positief over de plaats van de gastlectoren binnen de opleiding. De gastlectoren bevestigden tijdens de gesprekken dat ze zich een deel van de opleiding voelen. Ze hebben niet de indruk dat ze alleen verantwoordelijk zijn voor een opleidingsonderdeel. Ze worden ook gecoacht door het opleidingsteam. Ze krijgen feedback na elke sessie aan de hand van de evaluaties en reflecties van de studenten. Verdere afstemming tussen de opleidingsonderdelen en de rest van het programma gebeurt via de takenbundels die zowel de studenten als de gastlectoren ontvangen. Via die takenbundels kennen de gastlectoren die doelstellingen en kunnen ze de inhoud van hun opleidingsonderdelen daarop afstemmen.

De commissie vernam verder dat de opleiding haar programma deels afgestemd heeft op het postgraduaat Diversiteit en intercultureel onderwijs van de Hogeschool-Universiteit Brussel. Studenten die meer willen weten over intercultureel onderwijs kunnen het opleidingsonderdeel 'Kijk op zorgbeleid' volgen. Ook de samenwerking met het expertisecentrum CODE van Lessius Antwerpen weet de commissie te waarderen.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand, bachelor-na-bachelor: tenminste 60 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **oké**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De bachelor-na-bacheloropleiding telt 60 studiepunten en wordt aangeboden in een deeltijds traject, gespreid over twee academiejaren. Elk deeltraject telt 30 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoestand van een bachelor-na-bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studietoestand belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft een eerste meting van de studietijd uitgevoerd. Ze gebruikte daarvoor de webapplicatie Metis, ontwikkeld binnen de associatie en gebaseerd op de methode van absoluut schatten achteraf. Bij die meting scoorden alle opleidingsonderdelen beduidend onder de

begrote studietijd. Deze resultaten staan in schril contrast met de ervaren studielast van de studenten, zoals ook bleek uit de gesprekken met alumni en studenten. Uit de gesprekken leerde de commissie verder dat de metingen volgens de studenten onvoldoende aangepast waren aan hun specifieke situatie. Werken en leren loopt immers bij hen door elkaar, en ze kunnen de studietijd daardoor niet goed afbakenen. Binnen de associatie heeft men inmiddels het probleem onderkend en de methode verder verfijnd. De eerste resultaten van de aangepaste meting zijn bevredigend en geven een correctere (en dus hogere) studiebelasting, zo meldde de opleiding. De commissie vraagt om de metingen met de aangepaste methode verder te zetten, zodat de opleiding over objectieve resultaten kan beschikken.

Uit dit alles concludeert de commissie dat het probleem zich situeert op het niveau van de gebruikte methode, maar dat er geen probleem is met de studeerbaarheid van het programma. De studenten beamen dat het programma zwaar maar haalbaar is. Ze waarderen het dat de opleiding via informele en formele gesprekken, en via de bevragingen probeert om te verhelpen aan studiebelemmerende factoren. De mogelijkheid tot spreiding van de opleiding over drie tot vier jaar vinden de studenten positief.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt om de studietijdmetingen verder te zetten, zodat de opleiding over objectieve resultaten kan beschikken. De commissie vraagt ook om de resultaten nauwkeurig op te volgen en op zoek te gaan naar de oorzaken van geringe studielast.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In haar onderwijsvisie stelt de hogeschool de beroepsrelevantie en de competentiegerichtheid centraal. De commissie is van mening dat de opleiding in lijn met de onderwijsvisie een bewuste keuze heeft gemaakt voor een beroepsrelevant onderwijsconcept, dat consistent de verbinding theorie/praktijk nastreeft. De beslissing om de opleiding deeltijds te organiseren, ondersteunt deze keuze, gezien de noodzakelijke verbinding tussen theorie en praktijk vanuit de ervaring van de student. In lijn met haar onderwijsconcept gebruikt de opleiding een combinatie van hoorcolleges en interactieve werkvormen zoals duo- of groepsdiscussies, hoekenwerk, casussen, rollenspel, presentaties en intervisie. Als zorgcoördinator is coaching een belangrijke vaardigheid. In de wijze van begeleiding van de studenten staan de lectoren model voor de coaching die de studenten later als zorgcoördinator zullen opnemen. Ook van de gastlectoren wordt verwacht dat ze coaching meenemen in hun lessen. Het eindwerk is op dezelfde leest geschoeid: een opdracht uit de praktijk, met een coach als begeleider. De commissie vindt de principes van coaching goed, maar door de gesprekken kreeg ze wat twijfels over de kwaliteit ervan (zie ook facet 2.2). Ze pleit voor professionalisering van de coaching.

De commissie vernam dat de studenten sinds kort een procesmap samenstellen. In de procesmap verzamelt de student – op eigen initiatief maar ook in opdracht – materialen uit de eigen onderwijspraktijk, gerelateerd aan specifieke opleidingsonderdelen. Op afgesproken momenten

wisselen de studenten de materialen uit. De commissie vindt de procesmap een goed instrument om het leerproces zelf in handen te nemen, maar uit de gesprekken bleken de doelstelling en het gebruik niet voor iedereen duidelijk.

Zoals vermeld vindt de commissie de cursussen actueel van inhoud. Ze zijn meestal opgebouwd rond de theoretische kaders en worden aangevuld met praktijkvoorbeelden. Wel is de commissie van mening dat de opleiding meer naar vakliteratuur zou mogen verwijzen en het gebruik van de bibliotheek zou moeten stimuleren.

De commissie vernam dat het elektronische leerplatform vooral gebruikt wordt als communicatiemiddel, maar de studenten vinden er ook extra materiaal bij de lessen en opdrachten.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt de opleiding om meer aandacht te hebben voor vakliteratuur.
- De commissie pleit voor professionalisering van de coaching.
- De commissie vraagt om het gebruik van de procesmap verder te integreren in de opleiding.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de opleiding geen echte examentijd heeft. De opleidingsonderdelen wordt immers geëvalueerd op basis van opdrachten die gespreid zijn doorheen het academiejaar. De data van opgave en inlevering van de evaluatieopdrachten zijn gekend bij de start van het academiejaar. Inhoudelijk worden de evaluatieopdrachten aan de studenten meegedeeld bij de aanvang van het opleidingsonderdeel.

De commissie vernam dat naast de evaluatieopdrachten ook de reflectieverslagen worden meegenomen in de evaluatie door de lector. De gedragsindicatoren op integratieniveau vormen de beoordelingscriteria. De studenten bevestigen tijdens de gesprekken dat ze goed op de hoogte zijn van wat van hen verwacht wordt. De opdrachten die de commissie ingekeken heeft, stemmen volgens haar overeen met wat van een banaba-opleiding mag verwachten.

Bij de beoordeling wordt verwacht dat de lector niet enkel een kwantitatieve beoordeling geeft, maar de student ook een kwalitatieve feedback geeft. De commissie vindt de combinatie positief. Het geeft de student een duidelijk beeld van zijn leerproces.

De commissie vernam dat de evaluaties van studenten in de regel in handen zijn van de statutaire personeelsleden. Vermits deze kern heel beperkt is, vraagt de commissie zich af of dit haalbaar blijft. Het legt sowieso een grote druk op de betrokken personeelsleden.

Gezien de bewuste keuze voor een combinatie van studeren en werken, ziet de commissie een probleem bij de evaluatie van het werkplekleren. De papers van de student geven maar een gedeeltelijk inzicht in de vorderingen. Observatie tijdens en feedback van de eigen werkplek van de student liggen echter deontologisch moeilijk. De opleiding probeert dit op te vangen via obser-

vaties tijdens de interviews. De commissie vernam dat de opleiding op zoek is naar alternatieve, deontologisch verantwoorde evaluatievormen, zodat op een meer diverse wijze kan geëvalueerd worden. Objectivering van de begeleiding en de beoordeling is volgens de commissie noodzakelijk. De commissie moedigt de opleiding aan hier verder aan te werken.

De coach beoordeelt het eindwerk, en hij steunt zich op het product en op het groeiproces dat de student heeft doorgemaakt. Voor de beoordeling van het inhoudelijke gedeelte wordt het advies van een co-lector gevraagd. Uit de gesprekken meent de commissie te mogen besluiten dat het proces toch iets meer impact heeft op de beoordeling. Ook de studenten plaatsten tijdens de gesprekken vraagtekens bij het nut van het eindwerk als afsluitende toets. De commissie vindt dat de opleiding hierin niet duidelijk is. In het kader van kwaliteitsbewaking van de opleiding is de commissie van mening dat gestreefd moet worden naar een goede balans tussen product- en procesevaluatie. Meetbaarheid en objectiveerbaarheid van de evaluatie verhogen de status van de opleiding en van de bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie ondersteunt de opleiding om te zoeken naar alternatieve, deontologisch verantwoorde evaluatievormen, zodat op een meer diverse wijze kan geëvalueerd worden.
- De commissie vraagt de opleiding om bij de beoordeling van het eindwerk te zoeken naar een goede balans tussen product- en procesevaluatie.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een bachelor-na-bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriterium:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor-na-bachelor:

- bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s), eventueel aangevuld met een onderzoek naar geschiktheid of bekwaamheid of een voorbereidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de volgende toelatingsvoorwaarden:

- studenten met een diploma van leraar kleuter-, lager of secundair onderwijs;
- studenten die werkzaam zijn in het onderwijs.

Een groot aantal studenten (87 procent) genoot een lerarenopleiding.

Zoals vermeld maakt de opleiding een duidelijke keuze om zich te richten naar studenten met een lerarendiploma die in de onderwijspraktijk staan. Het programma is aangepast voor die doelgroep. Er is echter nog geen specifiek leertraject voor niet-leraars die tewerkgesteld zijn in onderwijs. De commissie vindt echter dat de opleiding haar eigen keuze wat ondermijnt door ook studenten die werkzaam zijn buiten het onderwijs en studenten zonder pedagogisch diploma

toe te laten, zonder dat voor deze doelgroep een specifiek leertraject voorhanden is. De opleiding beseft – net als de andere banaba-opleidingen – deze tekortkoming. Daarom werd binnen de associatie een project ‘instroombeleid’ opgestart om de eindcompetenties van de bacheloropleidingen Logopedie, Orthopedagogie en Sociaal werk te vergelijken met de startcompetenties van de opleiding. De resultaten vormden de aanzet om specifieke leertrajecten uit te tekenen voor andere instromers. De commissie vraagt om die specifieke trajecten zo snel mogelijk in te voeren.

De commissie vernam dat studenten die al een diploma Buitengewoon onderwijs hebben, standaard een aantal vrijstellingen krijgen. Aanvragen voor vrijstellingen op basis van andere credits worden gemotiveerd voorgelegd aan de opleidingsverantwoordelijke. Aanvragen voor vrijstellingen op basis van EVC zijn nog niet voorgelegd.

Uit de gesprekken met de studenten en alumni blijkt dat de opleiding niet goed gekend is in onderwijsmiddens. De opleiding telt ook maar een beperkt aantal studenten. Nochtans getuigen zowel studenten, alumni als het werkveld over de kwaliteit en het nut van de opleiding. De commissie vindt dat een pr-campagne in onderwijsmiddens wenselijk en noodzakelijk is.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt om de specifieke trajecten voor studenten zonder pedagogisch diploma zo snel mogelijk in te voeren.

Oordeel over onderwerp 2, programma: [voldoende](#)

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1	relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma	voldoende
facet 2.2	eisen academische gerichtheid van het programma	goed
facet 2.3	samenhang van het programma	goed
facet 2.4	studieomvang	oké
facet 2.5	studielast	voldoende
facet 2.6	afstemming tussen vormgeving en inhoud	voldoende
facet 2.7	beoordeling en toetsing	voldoende
facet 2.8	masterproef	niet van toepassing
facet 2.9	toelatingsvoorwaarden	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 3 INZET VAN HET PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie vernam dat het personeelsbeleid van de opleiding past binnen het globale beleid van de hogeschool. Persoonlijk initiatief, persoonlijke waardenbeleving, creativiteit en zorg om de student zijn accenten die het personeelsbeleid onderbouwen en die ook terug te vinden zijn in het personeelsbeleid van de opleiding.

Aan de hand van de documenten maar ook uit de gesprekken is de commissie van mening dat de opleiding over inhoudelijk gekwalificeerde medewerkers beschikt. De opleiding beschikt over een beperkt vastbenoemd kader (het opleidingsteam dat vier personen telt) en heel wat gastlectoren, die hun lesopdracht combineren met de praktijk. Meer dan 90 procent van de (gast)lectoren heeft een lerarendiploma. Daarnaast hebben verschillende (gast)lectoren een bijkomend bachelor- of masterdiploma behaald, of hebben ze zich in het buitenland bijgeschoold. In de gesprekken kwamen de lectoren als loyale, betrokken en deskundige medewerkers naar voren. De meeste lectoren geven dan ook al meerdere jaren les aan de hogeschool. Ook de studenten en de afgestudeerden waren allemaal zeer waardierend over de deskundigheid en bereikbaarheid van de lectoren.

Werving en selectie lijken volgens de commissie zorgvuldig te gebeuren. Vakinhoudelijke scholing, didactische vaardigheid, bekendheid met de onderwijssector, praktijkgerichte competenties en onderwijskundige interesse die aansluit bij het specifieke referentiekader en de onderwijsvisie van de opleiding, zijn de criteria bij nieuwe wervingen. Dat er bij aanwervingen ook aandacht is voor de expertise die op langere termijn binnen de opleiding nodig is en dat het opleidingsteam betrokken wordt, vindt de commissie belangrijk.

De commissie vernam dat een programma van begeleiding en nascholing uitgewerkt is voor nieuwe medewerkers met een opdracht van minimaal 40 procent. Aangezien de opleiding heel wat gastlectoren telt, vinden het onthaal en de inwerking van nieuwe medewerkers vooral plaats binnen de opleiding. Het onthaal gebeurt door het opleidingsteam, en de verdere inwerking verloopt in overleg met de collega's. Uit de gesprekken bleek dat de inwerking vlot verloopt.

Voor de statutaire personeelsleden zijn functionerings- en evaluatieprocedures afgesproken, maar die zijn niet van toepassing op de gastlectoren. Hun functioneren wordt opgevolgd binnen het opleidingsteam. Via de studentenbevragingen krijgt het opleidingsteam zicht op hun didactische en inhoudelijke kwaliteiten. Positief is dat een onderscheid gemaakt wordt tussen 'vaste' gastlectoren (die al langere tijd in de opleiding lesgeven) en 'losse' gastlectoren. Vaste gastlectoren worden gecoacht door een statutair personeelslid. In de gesprekken gaven de gastlectoren aan dat ze zich goed gecoacht voelden.

Voor het opleidingsteam is professionalisering verankerd in de taakopdracht. Naast het aanbod vanuit de hogeschool en de associatie kunnen de lectoren ook zelf voorstellen indienen. Het beschikbare budget vindt de commissie niet zo groot. Er wordt ook ingezet op een actieve samenwerking met de bibliotheek, zodat alle lectoren steeds op de hoogte worden gehouden van de recente vakliteratuur. De lectoren getuigden dat er ruimte is tijdens de opleidingsvergaderingen om bevindingen en ervaringen uit te wisselen. Voor gastlectoren is geen navorming voorzien, omdat zij juist geselecteerd worden voor hun expertise.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De professionele gerichtheid van het personeel is volgens de commissie duidelijk. Uit de beschikbare documenten blijkt dat de opleiding een vijftigtal gastlectoren telt, die de onderwijsopdracht combineren met een functie binnen het basis- of secundair onderwijs, centra voor leerlingenbegeleiding, pedagogische begeleidingsdiensten of buitengewoon onderwijs. Het merendeel van de gastlectoren heeft ook meer dan tien jaar werkervaring in de sector waarvoor opgeleid wordt. De commissie vernam verder dat verschillende (gast)lectoren naast onderwijservaring ook deskundigheid in andere relevante contexten hebben opgebouwd, zoals hulpverlening, toegepast wetenschappelijk onderzoek en studiebezoeken wat betreft special educational needs. De expertise voor de keuzetrajecten kleuter- en lager onderwijs is volgens de commissie duidelijk aanwezig, maar dat geldt nog niet voor het pas opgestarte keuzetraject secundair onderwijs. De commissie is van mening dat de opleiding hiervoor best samenwerking kan zoeken binnen het expertisenetwerk van de associatie.

De verbinding met de praktijk is volgens de commissie inherent in de opleiding ingebed door de keuze van de opleiding voor studenten met tewerkstelling in het onderwijs. Uit de gesprekken kwam de voortdurende interactie tussen al de betrokkenen duidelijk naar voor, en dat werd ook sterk gewaardeerd door iedereen die de commissie gesproken heeft.

De commissie is, zoals eerder gesteld, positief over het werken met coaches die gastlectoren begeleiden. Niettegenstaande deze positieve instelling vindt de commissie een specifieke training over coaching wel nodig, zeker gezien de plaats van deze coaches in het proces.

De commissie vermeldde al eerder dat de docentenmobiliteit (net zoals de studentenmobiliteit) gering is. De opleiding geeft als reden aan dat een buitenlandse opdracht moeilijk te combineren is met de onderwijsopdracht van zowel de gastlectoren als de studenten. Tijdens de gesprekken hoorde de commissie echter andere geluiden. Zowel gastlectoren als studenten vinden dat internationalisering moet kunnen. Ze vinden dat het een kwestie van organiseren is. Hier liggen dus nog kansen voor de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie herhaalt haar advies om de internationaliseringskansen voor de lectoren nader te verkennen.
- De commissie adviseert om een specifieke training voor de coaches te voorzien.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel**Beoordelingscriterium:**

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de beschikbare documenten blijkt dat de opleiding beschikt over vier statutaire personeelsleden, die 1,95 VTE vertegenwoordigen. Daarnaast doet de opleiding een beroep op een vijftigtal gastlectoren, van wie een groot deel al verschillende jaren lesgeeft in de opleiding (de zogenaamde vaste gastlectoren).

De keuze voor een beperkt statutair personeelskader is enerzijds een gevolg van de financiering van een bachelor-na-bacheloropleiding. Niettegenstaande de kosten voor de organisatie van een banaba vergelijkbaar zijn met een basisopleiding bedraagt de financiering maar de helft, en dat beperkt de uitbouw van een volwaardig kader. Anderzijds kunnen de personen met de noodzakelijke praktijkinzichten en -ervaringen zich maar beperkt vrijmaken voor een lesopdracht. De commissie heeft begrip voor de financiële redenen. Ze ziet zeker de meerwaarde in van de inzet van gastlectoren, maar daardoor wordt de opleiding ook afhankelijk van de beschikbaarheid van de gastlectoren. Ze vindt dat de verhouding tussen statutaire personeelsleden en gastlectoren uit balans is, en dat maakt de opleiding kwetsbaar. De commissie stelt uitdrukkelijk dat ze het sterke engagement van de statutaire personeelsleden waardeert. Deze personeelsleden zorgen er ook voor dat de gastlectoren goed gecoacht worden, en bewaken de inhoudelijke samenhang en afstemming van het programma. De personeelsleden realiseren zeker de gewenste kwaliteit. De commissie nodigt de opleiding wel uit om te kijken naar een meer structureel personeelskader (ook in het licht van de relatie met de initiële opleiding).

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt de opleiding om na te gaan hoe een meer structureel personeelskader kan gerealiseerd worden (ook in het licht van de relatie met de initiële opleiding).

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1	kwaliteit personeel	goed
facet 3.2	eisen professionele gerichtheid	goed
facet 3.3	kwantiteit personeel	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding is gevestigd op campus De Vest. De campus is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer, en er is ook voldoende parking voor auto's en fietsen. De commissie vindt de toegankelijkheid van de gebouwen voor studenten met beperkingen ook goed.

De commissie stelde vast dat de opleiding geen specifieke lokalen heeft. De opleiding vindt in het weekend plaats, en de lokalen worden in de week door andere opleidingen gebruikt. Daardoor hebben de lokalen geen specifieke opleidingseigen accenten. Alle lokalen zijn wel voorzien van een (digitaal) bord, computers en projectiefaciliteiten, en een internetaansluiting.

De computerinfrastructuur vindt de commissie adequaat. Studenten en lectoren krijgen toegang via een individuele gebruikersnaam en login. Ze kunnen ook van thuis op het informaticanetwerk van de hogeschool. De commissie waardeert het dat ze kosteloos laptops en audiovisueel materiaal kunnen ontlenen.

De commissie bezocht de centrale bibliotheek van de campus, en vond er een uitgebreide collectie boeken en tijdschriften. Op de Toledo-website van de bibliotheek worden wegwijzers aangeboden naar de meest relevante informatiebronnen voor de opleiding. De commissie waardeert het ook dat op de website informatie is terug te vinden over informatievaardigheden, auteursrechten en het gebruik van referenties.

Aangezien de opleiding op zaterdag plaatsvindt, vroeg de commissie expliciet wat de openingsuren van de bibliotheek zijn. De bibliotheek blijkt zaterdagvoormiddag en ook dinsdagavond open te zijn. Ook tijdens de vakanties is de bibliotheek tijdens een aantal – vooraf meegedeelde – dagen open. Desondanks zijn de studenten vragende partij voor ruimere openingsuren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt aandacht voor de wensen van de studenten in verband met de openingsuren van de bibliotheek.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de studie- en trajectbegeleiding op hogeschoolniveau werd uitgetekend. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen begeleiding bij instroom, doorstroom en uitstroom. Het zelfevaluatie-rapport geeft aan wat de belangrijkste taken binnen studie- en trajectbegeleiding zijn:

- nieuwe kandidaten informeren en begeleiden;
- studenten begeleiden in een optimale studieloopbaan;
- afstuderende studenten begeleiden naar hun beroepsloopbaan, verdere studies en levenslang leren.

De studiebegeleiding binnen de opleiding wordt door het opleidingsteam opgenomen.

De informatievoorziening gebeurt volgens de commissie ruimschoots op voldoende wijze. Zo communiceert de opleiding de algemene informatie via de website van de hogeschool. Er is de opleidingsfolder, met daarin de belangrijkste informatie. Die wordt gebruikt voor beurzen, infodagen en mailings. Het werkveld van de toekomstige studenten (scholen en begeleidingsdiensten) krijgt jaarlijks een opleidingsfolder. Jaarlijks organiseert de opleiding een infosessie voor derdejaarsstudenten uit de opleidingen Kleuter-, Lager- en Secundair onderwijs. De opleiding neemt ook deel aan de infodagen van de hogeschool en de 'Wanaba'-beurs (wat na een bachelor?) binnen de associatie. Het inschrijvingstraject, met onder meer een intakegesprek, is volgens de commissie goed uitgewerkt.

De commissie vernam dat voor nieuwe studenten de opleiding een onthaalmoment en een algemene welkomstsessie met rondleiding voorziet. Vragen die op deze sessies nog niet beantwoord worden, komen aan bod in de teambuildingsactiviteit, die half oktober plaatsvindt. Voor informatie over het curriculum worden de studenten doorverwezen naar de ECTS-fiches op de website. Hetzelfde geldt voor het onderwijs- en examenreglement.

De studiebegeleiding tijdens de opleiding wordt verzorgd door het opleidingsteam. Doordat het opleidingsteam steeds aanwezig is voor en na de lessen, en ook tijdens de pauzes is de drempel voor de studenten laag om hen aan te spreken. Studenten bevestigden in de gesprekken dat ze dit waarderen. Studenten die faciliteiten of psychosociale ondersteuning wensen, kunnen terecht bij de hogeschooldienst Studentenvoorzieningen. Studenten die een vertrouwelijk gesprek wensen, kunnen altijd aankloppen bij de ombudsdienst. De studenten gaven in de gesprekken aan dat zij hiervan op de hoogte zijn, maar er zijn weinig concrete vragen. Zij kunnen met hun vragen steeds terecht bij het opleidingsteam. De commissie is van mening dat de opleiding de studiebegeleiding goed organiseert en waardeert het engagement van het opleidingsteam. Ook de studenten weten dit te waarderen. De groep studenten van de opleiding is klein. De studenten gaven in de gesprekken met de commissie te kennen dat de begeleiding vaak op maat en individueel geschiedt. De communicatie met het opleidingsteam gebeurt via mail. De studenten gaven aan dat ze altijd erg snel antwoord krijgen op hun vragen.

Langs de andere kant vraagt de commissie toch aandacht voor die vrijwillige en persoonsgebonden inzet van het opleidingsteam. Ze is van mening dat die vrijwillige inzet in de toekomst toch minimaal moet geformaliseerd worden. Het opleidingsteam is zich hiervan bewust, maar stelt dat het zijn taak afstemt op de noden binnen de eigen grenzen van tijdsinvestering en vrije tijd, en dat het hiermee het voorbeeld geeft aan de studenten. Ook als zorgcoördinator moet men dit delicate evenwicht bewaken. De commissie is van mening dat een nauwere samenwerking met de algemene diensten inzake studiebegeleiding op dit vlak aangewezen is.

Wat betreft uitstroombegeleiding hoorde de commissie dat de opleiding gesprekken voert met studenten die de opleiding wensen te verlaten, om de redenen van afhaken te achterhalen. Verder nodigt de opleiding de afgestudeerden enkele maanden na het afstuderen uit voor een terugkomdag. Naast het informele gedeelte is er ruimte om terug te kijken op de opleidingsonderdelen en om werkervaringen uit te wisselen. De commissie vernam dat de afgestudeerden die uitwisselingsmomenten erg op prijs stelden. De alumnibijeenkomsten die de opleiding sinds enkele jaren organiseert, vindt de commissie een goed initiatief. Voor het traject lager onderwijs worden die al langer georganiseerd, in 2008–2009 startte de alumnigroep van het traject kleuter-onderwijs, en het is de bedoeling om ook een groep voor het traject secundair onderwijs op te starten. Het initiatief ligt bij de alumni, maar de opleiding verleent logistieke steun. Ook de 'Vlaamse Impulsdagen' die de banaba-opleidingen organiseren voor mensen uit het onderwijsveld vindt de commissie een goed initiatief.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om de hoeveelheid en de efficiënte aanwending van de tijdsbesteding van het opleidingsteam te bewaken.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1	materiële voorzieningen	goed
facet 4.2	studiebegeleiding	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De kwaliteitsverantwoordelijken van de opleiding vertelden in de gesprekken dat het globale kader van het kwaliteitsbeleid op hogeschoolniveau is uitgetekend. De hogeschool werkt met vijfjaarlijkse onderwijsontwikkelingsplannen, die de strategische keuzen en bijbehorende actieplannen vastleggen. De realisatie van de actieplannen wordt opgevolgd door de stuurgroep Kwaliteitszorg en verschillende werkgroepen, waar onder meer vertegenwoordigers van opleidingen deel van uitmaken. De commissie vernam verder dat op hogeschoolniveau verschillende metingen en een meetplan werden uitgewerkt. Ze waardeert het dat men richtcijfers hanteert voor de analyses van de resultaten.

Het hogeschoolontwikkelingsplan wordt verder geconcretiseerd in het opleidingsplan, zo vernam de commissie. Het opleidingsplan is richtinggevend voor het kwaliteitsbeleid van de opleiding, waarin prioriteiten worden geformuleerd op basis van een sterkte-zwakteanalyse. Zowel het personeel, het werkveld als de studenten worden hierbij betrokken. De prioriteiten worden vertaald in actieplannen en uitgezet in een tijdspad. Jaarlijks wordt de tussenstand in het jaarverslag gerapporteerd. Momenteel werkt de opleiding het OOP 2007–2011 af. In de gesprekken vermeldde de opleiding dat het zelfevaluatie-rapport maar ook de bevindingen van de visitatie input zullen zijn voor het nieuwe opleidingsplan. De opleiding vermeldde ook dat de afstemming tussen hogeschoolniveau en opleidingsniveau nu nog niet zo duidelijk is, ten gevolge van de fusie met Lessius Antwerpen.

De commissie nam kennis van de verschillende metingen die uitgevoerd worden:

- Tevredenheidsenquête bij de studenten over de diverse aspecten van de opleiding (inhoud opleidingsonderdelen, praktijkgerichtheid, verwachtingen, toelatingsvoorwaarden, materiële voorzieningen ...), die voor het eerst in 2008 werd afgenomen.
- Studietijdmeting.
- Perceptiemeting over de studeerbaarheid (vragenlijst studeerbaarheid).
- Evaluatie van de opleidingsonderdelen die in 2009–2010 voor het eerst werd uitgevoerd. De individuele resultaten zijn beschikbaar voor de betrokken lectoren, en een algemeen geanonimiseerd rapport wordt nog opgesteld.
- Alumnibevraging die in 2009–2010 voor de eerste keer werd uitgevoerd.

De commissie kon tijdens het bezoek, uit de documenten en de gesprekken vaststellen dat geen formele bevragingen van het werkveld worden georganiseerd. Er vinden wel informele gesprekken plaats.

Uit dit alles besluit de commissie dat er zeker sprake is van een structurele evaluatie van de opleiding, gebaseerd op streefdoelen en richtcijfers. De commissie vindt ook dat er een goede balans is tussen centrale en decentrale verantwoordelijkheden inzake kwaliteitszorg. De impact van de fusie is in dit opzicht nog een onduidelijke factor, en de commissie vraagt om tijdig aandacht te geven aan de verschillende emoties die bij de verschillende medewerkers leven. Tot slot viel het de commissie op dat door de kleinschaligheid van de opleiding veel informeel gebeurt. Er is veel contact tussen de verschillende lectoren onderling, maar ook tussen lectoren en studenten. Het opleidingshoofd is bovendien erg aanwezig en bereikbaar voor iedereen, waardoor aandachtspunten snel opgepikt worden.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie vernam dat de maatregelen ter verbetering besproken worden met de adviesraad en het opleidingsteam. De bevragingen die de opleiding organiseert, worden volgens de

commissie in een aantal gevallen gebruikt om iets te veranderen aan de opzet van de opleiding. In het ZER werden illustraties gegeven van genomen verbeteringsmaatregelen. Zo werden de resultaten en de methodiek van de studietijdmeting – die een lagere bestede studietijd aangaf – besproken met de studenten en de adviesraad. Dit resulteerde in aanpassingen van de methodiek van de meting, waarbij meer rekening wordt gehouden met het werkplekleren van de studenten. Naar aanleiding van de opmerkingen uit de bevraging van de studeerbaarheid voorziet de opleiding nu de mogelijkheid om de studieduur flexibel te spreiden. De opwaardering van het opleidingsonderdeel Communicatie is een gevolg van de alumnibevraging. De invoering van het traject secundair onderwijs is een antwoord op de vraag van het werkveld. Niettegenstaande het ZER gewag maakt van een aantal verbeteringsmaatregelen, leerde de commissie uit de gesprekken dat de grotere verbeteringsprojecten (zoals de evaluatie werkplekleren of het aangepaste traject voor studenten zonder pedagogisch diploma) eerder nog in de plannings- dan in de realisatiefase verkeren. De commissie stelt dat de opleiding veel goede intenties heeft, zaak is deze nu te realiseren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie bepleit een meer structureel beleid inzake verbeteringsmaatregelen.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de opleiding veel aandacht heeft voor studenten en alumni. De studenten en alumni vertegenwoordigen immers het werkveld. Op formele en informele manieren tracht de opleiding het contact laagdrempelig te houden. De eerder al vermelde alumniraden en de 'Vlaamse Impulsdagen' vindt de commissie interessante initiatieven om de band met het werkveld aan te halen. Die initiatieven krijgen vorm met de inbreng van de alumni en het werkveld.

Daarnaast is de adviesraad voor de opleiding een forum om werkveld, alumni en studenten bij de opleiding te betrekken. De adviesraad bestaat uit vertegenwoordigers van de relevante beroepssectoren en komt drie keer per jaar samen om het curriculum te bespreken. In de adviesraad worden één of twee studenten per opleidingstraject afgevaardigd. Deze studenten bereiden de adviesraad voor door vooraf met de studenten te overleggen over eventuele vragen, bedenkingen... bij het curriculum en/of de organisatie ervan. De studentenafgevaardigden nemen de punten mee naar de adviesraad, die een gepast antwoord op de opmerkingen onderzoekt.

De opleiding merkte in de gesprekken op dat het bredere werkveld via de begeleiding van het praktijkverslag op een directe manier betrokken wordt bij de opleiding, maar de commissie is van mening dat dit nog te vrijblijvend is. De opleiding moet volgens haar meer stimulansen geven om de structurele betrokkenheid van het bredere werkveld te vergroten.

Het personeel, zo stelde de commissie al eerder vast, vormt een hecht team. Het opleidingsteam is de spil van de opleiding, en bestaat uit de drie vaste praktijklectoren en de opleidingsverantwoordelijke. Zij vergaderen maandelijks, maar ze hebben ook veel informeel contact, omdat ze ook aanwezig zijn tijdens de lessen. Tweemaal per jaar komt de voltallige groep van de coaches samen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt meer stimulans om de structurele betrokkenheid van het bredere werkveld te vergroten.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1	evaluatie resultaten	goed
facet 5.2	maatregelen tot verbetering	voldoende
facet 5.3	betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 6 RESULTATEN**Facet 6.1 Gerealiseerd niveau**

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende**De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:**

De commissie is tevreden over het gerealiseerde niveau van de opleiding. Dat concludeert ze op basis van de reacties die ze gehoord heeft tijdens de gesprekken. Ze hoorde oprecht enthousiaste reacties van de studenten en de alumni over de opleiding. Ook de vertegenwoordiging van het werkveld was zeer waardeerend voor de opleiding. Het werkveld vindt de opleiding een meerwaarde, niet enkel voor de functie van zorgcoördinator maar ook voor de taken van de klasleraar. De bevragingen van de opleiding bevestigen het beeld. Uit de bevragingen blijkt dat het programma voldoet aan de verwachtingen van de studenten. Ze vinden dat de opdrachten aansluiten bij de noden die ze ervaren in hun dagelijkse praktijk. Ze zijn ook tevreden over de kwaliteit van de cursussen en de manier waarop de (gast)lectoren de inhoud en opdrachten aanbrenge. De studenten van het keuzetraject secundair onderwijs zijn van mening dat het curriculum nog wat bijsturing nodig heeft.

De commissie is tevreden over de kwaliteit van de eindwerken. Ze vond de taal van de gelezen eindwerken wat pover, en de literatuurstudie zou wel wat uitgebreider kunnen. Maar de quoting vond de commissie realistisch, en gelezen eindwerken halen volgens haar de basiskwaliteit. De commissie is tevens van mening dat een beter evenwicht moet gevonden worden tussen de product- en procesevaluatie.

De resultaten van de bevraging van de alumni over hun tewerkstelling bevestigen dat de opleiding haar ambities waarmaakt. Uit de documenten blijkt dat 13 procent van de studenten voor

de start van de opleiding werkte als zorgcoördinator. Na de opleiding stijgt dat tot 30 procent. Maar uit de bevraging blijkt ook dat heel wat studenten de opleiding gebruiken om een zorgbreder aanbod te kunnen realiseren binnen de klasgroep. 41 procent van de afgestudeerden blijft (deeltijds) klasleraar.

Wat volgens de commissie wel nog een punt van verbetering is voor de opleiding is de internationale dimensie. Zoals eerder vermeld, is er wel interesse voor een buitenlandervaring, zowel bij de studenten als de (gast)lectoren. De commissie moedigt de opleiding aan om deze interesse om te zetten in een relevant aanbod op maat van de opleiding.

De commissie is van mening dat de opleiding meer aandacht dient te hebben voor het diversiteitsbeleid met betrekking tot studenten en personeel.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie herhaalt haar vraag om de internationale lectoren- en studentenuitwisselingen te versterken.
- De commissie vraagt aandacht voor het keuzetraject secundair onderwijs.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. De evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De commissie stelde vast dat de opleiding haar rendement opvolgt, maar dat ze nog geen streefcijfers heeft geformuleerd. De opleiding wil namelijk maximale slaagkansen geven aan elke student en wil dit bereiken door een optimale leeromgeving te creëren.

De commissie concludeerde uit de beschikbare cijfers dat het slaagpercentage van de opleiding vrij hoog ligt. Over de laatste vijf jaar behaalt 91 procent van de studenten meer dan 75 procent van de ingeschreven credits. Bijna alle studenten (99 procent) behalen het diploma in de voorziene twee academiejaren. De opleiding verwacht dat de gemiddelde studieduur wel zal stijgen doordat het opleidingstraject op vraag van de studenten nu gespreid kan worden over drie of vier academiejaren.

De opleiding volgt ook nauwgezet de drop-out op. Uit de opvolging stelt de commissie vast dat maar een beperkt aantal studenten afhaakt. Het gemiddelde percentage over de laatste vijf jaar bedraagt 3 procent. Dit is merkbaar beter dan het richtcijfer dat op hogeschoolniveau wordt gehanteerd (10 procent). Het intakegesprek, waarin ook gepeild wordt naar de motivatie van de studenten, zal hierin een rol spelen. Ook mag niet vergeten worden dat deze studenten zich al bewezen hebben in een vorige bachelor- of masteropleiding. De commissie waardeert de

persoonlijke benadering van studenten die toch afhaken. Studenten worden immers uitgenodigd voor een exitgesprek met de opleidingsverantwoordelijke, waarin gepeild wordt naar de redenen om de opleiding te stoppen. De meest voorkomende redenen voor studie-uitval zijn een gebrek aan voldoende onderwijservaring om de opleidingsinhouden op te enten en de combinatie van studie, werk en gezin. De commissie waardeert het dat de opleiding proactief probeert te werken. Als de lectoren vaststellen dat het leerproces niet vlot, nemen de leden van het opleidingsteam contact op met de student en proberen ze na te gaan hoe het leerproces terug op de sporen kan gezet worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt de opleiding om streefcijfers te formuleren.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1	gerealiseerd niveau	voldoende
facet 6.2	onderwijsrendement	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen,
- de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Na het bezoek rapporteerde de opleiding volgende verbeteracties reeds te hebben ondernomen:

- BAZO nam het initiatief tot een werkgroep met docenten uit de drie initiële opleidingen en BAZO. Deze werkgroep behandelde oa. zorgthema's en hoe deze zich verhouden tussen de basisopleidingen en de banaba en gemeenschappelijke leerinhouden 'algemene didactiek' & 'functioneren in een schoolteam' ivm van een leertraject voor niet-leraars in de banaba. Momenteel worden in de verschillende opleidingen verdere samenwerkingspistes verkend:
 - Ontwikkeling van een (digitaal) zelfstudiepakket rond schoolorganisatie (opleidingsoverstijgend).
 - Uitwerking van een leerlijn onderzoeksvaardigheden in het curriculum (per opleiding).
 - Opleiding en uitwisseling over begeleiden van reflecties en intervisies (opleidingsoverstijgend).
 - Samenwerking met LannooCampus (per opleiding).
 - Leerlijn zorg (per opleiding, in samenwerking met BAZO).
- Sinds het academiejaar 2011–2012 presenteren studenten hun eindwerk (praktijkverslag). Doelstelling is hun product motiverend voor te stellen aan medestudenten. Een docent beoordeelt deze presentatie. Deze beoordeling wordt meegenomen in de eindbeoordeling van het eindwerk.
- Sinds het academiejaar 2011–2012 presenteren studenten het resultaat van hun opdracht 'communicatievaardigheden: team'.
- Vanaf het academiejaar 2012–2013 is er een voorbereidingsprogramma voor niet-leraars ter waarde van 14 studiepunten. Dit voorbereidingsprogramma wordt georganiseerd in samenwerking met de avond- en weekendopleiding tot leraar lager onderwijs van Lessius Mechelen.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1	niveau en oriëntatie	voldoende
onderwerp 2	programma	voldoende
onderwerp 3	personeel	voldoende
onderwerp 4	voorzieningen	voldoende
onderwerp 5	interne kwaliteitszorg	voldoende
onderwerp 6	resultaten	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

OVERZICHTSTABEL VAN DE OORDELEN¹

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding	V
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	G
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	G
Onderwerp 2 Programma	V
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud	V
Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid	G
Facet 2.3 Samenhang	G
Facet 2.4 Studiomvang	oké
Facet 2.5 Studietijd	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	V
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	V
Facet 2.8 Masterproef	NVT
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	V
Onderwerp 3 Inzet van personeel	V
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	G
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid	G
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	V
Onderwerp 4 Voorzieningen	V
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	G
Facet 4.2 Studiebegeleiding	G
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	V
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	G
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	V
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V
Onderwerp 6 Resultaten	V
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	V
Facet 6.2 Onderwijsrendement	V

De oordelen zijn van toepassing voor:

Lessius M: Lessius Mechelen

- bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: Zorgverbreding en remediërend leren

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL BRUGGE-OOSTENDE

Algemene toelichting bij de bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren wordt aangeboden aan de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende (KHBO). De hogeschool biedt opleidingen aan in vier departementen: het departement Gezondheidszorg, het departement Handelswetenschappen en bedrijfskunde, het departement Lerarenopleiding en het departement Industriële wetenschappen en technologie. De hogeschool biedt zowel professionele als academische opleidingen aan. De departementen Gezondheidszorg, Handelswetenschappen en bedrijfskunde en Lerarenopleiding zijn gegroepeerd op de vernieuwde campus in Brugge. De opleidingen van het departement Industriële wetenschappen en technologie kan men volgen in Oostende.

Samen met elf andere Vlaamse hogescholen en de Katholieke Universiteit Leuven maakt de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende deel uit van de Associatie KU Leuven.

De bachelor-na-bachelor Zorgverbreding en remediërend leren wordt ingericht door het departement Lerarenopleiding op de campus in Brugge. In het departement worden eveneens de bacheloropleidingen in het Onderwijs: Kleuteronderwijs, Lager onderwijs en Secundair onderwijs aangeboden.

Vanaf 1974 werd de leergang Remedial teaching georganiseerd, die door het Hogescholendecreet van 1994 omgevormd werd tot de Voortgezette Opleiding voor Zorgverbreding en *remedial teaching* (VOZO). Door de hervormingen ten gevolge van de bamastructuur werd deze voortgezette lerarenopleiding vanaf het academiejaar 2005–2006 op de KHBO aangeboden als bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren.

In oktober 2011 zijn in de bachelor-na-bacheloropleiding 39 studenten ingeschreven. Zij volgen de opleiding deeltijds via een modeltraject van twee opleidingsjaren met elk 30 studiepunten.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek vastgesteld dat de opleiding de decretaal vooropgestelde algemene en algemene beroepsgerichte competenties, samen met de beroepsspecifieke competenties geïntegreerd heeft in een competentiematrix. De uitgangspunten van de competentiematrix zijn vijf functionele gehelen of rollen waaraan een zorgcoördinator voldoet. Deze functionele gehelen zijn:

- 1 planmatig begeleider van leerlingen met specifieke onderwijsnoden;
- 2 vertaler van het onderwijsaanbod, de leerlijnen en inhouds uit diverse leerdomeinen, rekening houdend met de specifieke onderwijsnoden van de leerlingen;
- 3 partner van ouders, leerlingen en een ruim team van betrokkenen uit de omgeving van de leerling met specifieke onderwijsnoden, vanuit een maatschappelijke verbondenheid;
- 4 coach van collega's en coördinator van beleidsondersteunende maatregelen bij de implementatie van het planmatig handelen op klas- en schoolniveau;
- 5 een zichzelf sturende en geëngageerde persoon die voortdurend leert uit eigen en anderen ervaringen, en uit meerdere bronnen.

De opleiding heeft vanuit deze vijf functionele gehelen een competentiematrix opgesteld die bestaat uit zeventien beroepsspecifieke kerncompetenties. De commissie waardeert de gedragsindicatoren die de opleiding aan elke kerncompetentie gekoppeld heeft en die gerealiseerd kunnen worden op drie niveaus, namelijk startniveau, integratieniveau en expertniveau. De opleiding ambiëert het bereiken van het integratieniveau door elke afstuderende student, maar sluit niet uit dat ervaren zorgcoördinatoren ook op expertniveau de competenties kunnen halen. De commissie apprecieert het dat de competenties zich van een initiële lerarenopleiding onderscheiden door ze in te zetten op een hoger beheersingsniveau dan de competenties van de initiële opleidingen en/of door verbreding of verdieping. De commissie meent dat het soms niet duidelijk is wat de verdieping precies inhoudt. De doorgaande lijn van initiatie naar verdieping kan dus ook explicieter vermeld worden.

De commissie kon met tevredenheid constateren dat het competentieprofiel van de opleiding is afgetoetst aan het decreet en dat de competenties beantwoorden aan de decretale eisen van een professionele bachelor. Verder heeft de opleiding bij het opstellen van de competentiematrix inspiratie gevonden bij het Expertisenetwerk *School of Education* en voornamelijk het competentieprofiel van de KHLeuven, de bamaprofielen van de Associatie KU Leuven, het opleidingsprofiel van de voortgezette lerarenopleiding voor zorgverbreding en remediërend leren van het Vlaams Verbond van Katholieke Hogescholen en een beroepsprofiel van een interne zorgbegeleider. De commissie merkt op dat de opleiding weinig tot geen bijkomende internationale bronnen heeft geraadpleegd om haar competentieprofiel op te stellen.

De commissie vestigt de aandacht op de internationale component in de doelstellingen, die tot op heden niet expliciet aanwezig is. Nochtans kan het integreren van internationale aspecten, zoals omgaan met buitenlandse bronnen en modellen, volgens de commissie een meerwaarde betekenen in de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt aandacht voor het versterken van de internationale component in de doelstellingen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereglementeerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat de competentiematrix van de opleiding het resultaat is van een samenwerkingsverband met andere kaders en hogescholen. De opleiding heeft haar beroepsspecifieke competentieprofiel geschetst vanuit het decreet en vanuit het Expertisenetwerk *School of Education*. Voornamelijk werd het competentieprofiel gehanteerd vanuit de Katholieke Hogeschool Leuven. Andere documenten die de opleiding aangewend heeft om de beroepsspecifieke competenties te integreren in haar competentieprofiel zijn een opleidingsprofiel van de voortgezette lerarenopleiding voor zorgverbreding en remediërend leren van het Vlaams Verbond van Katholieke Hogescholen en van het Vlaams Verbond van Katholiek Basisonderwijs. Verder hanteerde de opleiding een beroepsprofiel en functiebeschrijving van een interne zorgbegeleider. Zoals eerder vermeld (facet 1.1), wil de commissie benadrukken dat ook een aftoetsing van het competentieprofiel met buitenlandse bronnen en kaders een onmisbaar aspect is, waar de opleiding nog een tandje kan bijsteken. De opleiding ziet kansen in een samenwerkingsvorm met Nederlandse opleidingen. De commissie hoopt dat deze samenwerking snel kan plaatsvinden.

Bij het vergelijken van het competentieprofiel van de opleiding met het domeinspecifieke referentiekader van de commissie is de commissie van mening dat in de competentiematrix een evenwicht is gevonden tussen de vijf centrale 'taken' van een zorgcoördinator. Inclusie is

volgens de commissie goed zichtbaar in het competentieprofiel. Wel benadrukt de commissie dat de didactische competenties te weinig beklemtoond worden in het competentieprofiel van de opleiding.

De commissie is positief over de aftoetsing van de competentiematrix in de adviesraad van de opleiding en op docentenvergaderingen. Tijdens het gesprek met de commissie lieten de gast-docenten weten dat zij vanuit de opleiding gestimuleerd worden om binnen het kader van de competentiematrix en het competentiegericht opleiden te denken. Met de opleidingsverantwoordelijke kan ook altijd gecommuniceerd worden, en via mail worden de (gast)docenten voorzien van feedback over de competenties en de modules waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Alle docenten dienen bij het opstellen van hun vakfiche uit de opleidingsgids en de opdrachtenbundel aan te geven welke competenties zij zullen evalueren. De commissie waardeert het dat daarvoor richtlijnen voorhanden zijn in een gids en bundel voor docenten. De communicatie met de gast-docenten kan volgens de commissie nog verbeterd worden, zodat het competentieprofiel ook bij hen ten volle leeft.

Volgens de commissie doet de opleiding inspanningen om de studenten bekend te maken met de competentiematrix. Zo kunnen de studenten in de opleidingsgids, die onder andere op Toledo – de digitale leeromgeving – beschikbaar wordt gesteld, de volledige competentiematrix terugvinden. In de vakfiches en de opdrachtenbundel worden de doelstellingen per opleidingsonderdeel verduidelijkt. Ook heeft de opleiding een gids voor studenten uitgewerkt waarin de doelstellingen aan bod komen. Vanaf het academiejaar 2010–2011 komt de competentiematrix expliciet aan bod in de module ‘Naar een zorgbrede visie’. Kandidaat-studenten ontvangen als eerste kennismaking een informatiebrochure, waarin de vijf functionele competentiegehele genoemd worden. De studenten moeten zich tijdens supervisiesessies en het uitwerken van hun portfolio situeren in de competentiematrix. Ondanks deze inspanningen heeft de commissie vastgesteld dat de competentiematrix bij de studenten nog steeds vragen oproept. De studenten leggen zelf nog geen link tussen de competenties en het programma dat ze volgen. Een nog grotere nadruk leggen op de competentiematrix bij de studenten, bijvoorbeeld bij de module ‘Naar een zorgbrede visie’, is volgens de commissie aangewezen. Ook kan de competentiematrix eerder in de sessies aan bod komen, zodat studenten van in het begin wegwijs worden gemaakt in het competentiegericht opleiden.

De commissie heeft tijdens de gesprekken afgeleid dat de opleiding, ondanks het feit dat ze werk heeft gemaakt van een aangepaste competentiematrix, soms nog in de oude structuur blijft steken, waarin competentiegericht onderwijs nog geen prominente plaats had. Het model van competentiegericht onderwijs is voor de opleiding nieuw en is op dit moment nog niet de motor om vernieuwingen te realiseren. Er is alvast een goede stap gezet in de richting van competentiegericht onderwijs, maar ook de gastdocenten kunnen meer betrokken worden bij de competentiegerichtte uitbouw van de opleiding. De commissie kon het wel waarderen dat de hogeschoolgebonden docenten nascholing hadden genoten over competentiegericht onderwijs.

Ook het werkveld kan nog meer betrokken worden bij het competentieprofiel van de opleiding. Volgens de commissie kan het vragen van terugkoppeling aan het werkveld over de competentieopbouw van de studenten een meerwaarde betekenen. Het werkveld heeft volgens de commissie weinig weet van het competentieprofiel, wat ook voor de opleiding een gemiste kans is, gezien op de praktijkplaats bijvoorbeeld een competentie-evolutie zichtbaar kan worden. Ook tijdens de portfoliovoorstelling kunnen de externe juryleden beter op de hoogte gebracht worden van het werken met de competentiematrix.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan haar stakeholders, in het bijzonder de gastdocenten, te betrekken bij de competentiegerichtte uitbouw van de opleiding.
- De opleiding moet aandacht schenken aan de didactische competenties, die nog te weinig tot uiting komen in het competentieprofiel.
- De commissie beveelt de opleiding aan de doelstellingen bekender te maken bij de studenten en het werkveld.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1	niveau en oriëntatie	voldoende
facet 1.2	domeinspecifieke eisen	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA**Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma**

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende**De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:**

De commissie heeft uit de gesprekken en de ingekeken documenten vernomen dat de opleiding bij de ommezwaai naar competentiegericht onderwijs ook haar programma heeft hervormd. Bij de nieuwe curriculumontwikkeling is de opleiding georganiseerd rond de vijf functionele competentiegehlen en geconcretiseerd in elf modules. In het eerste en tweede competentiegeheel staan het kind en zijn zorgvraag centraal, wat zich uit in opleidingsonderdelen zoals 'Handelingsgericht werken en handelingsgerichte diagnostiek', 'Het kind met zorgvragen', 'Actuele thema's uit het zorgbeleid' en 'Kleuters en zorgverbreding'. Om te leren omgaan met collega's en andere betrokkenen (competentiecluster drie en vier) volgen de studenten opleidingsonderdelen als 'Omgaan met het team', 'Naar een zorgbrede visie', 'Omgaan met ouders' en 'Coachen van collega's'. Bij het uitwerken van het vijfde functionele geheel zijn 'Supervisie en portfolio' belangrijk.

Daarbij is de commissie van mening dat de competenties zijn verdeeld over de onderwijseenheden, zoals zij heeft kunnen opmaken uit een concordantiematrix van competenties en modules, die de opleiding ter beschikking heeft gesteld. Wel heeft de commissie bij het bekijken van het programma opgemerkt dat vooral de competentieclusters drie en vijf consequent en doelgericht

worden vormgegeven. Zo is het handelingsgericht werken recent sterker vertegenwoordigd in het curriculum, maar zou het volgens de commissie nog verstevigd kunnen op het vlak van beleidsvoorbereiding en -ondersteuning op schoolniveau. Ook de modules rond het socio-emotionele zijn sterk uitgewerkt. In de module 'Naar een zorgbrede visie' wordt rekening gehouden met de voortdurende ontwikkelingen in het veld. De opleiding investeert ook sterk in het werken aan de eigen professionalisering van de student door de combinatie supervisie en portfolio. Anderzijds is de commissie van mening dat de tweede competentiecluster (vertaler van het onderwijsaanbod, leerlijnen en inhouden uit diverse leerdomeinen) te weinig aan bod komt in het programma. Er is volgens de commissie nauwelijks aandacht voor differentiatie van de leerlingen en het ontwerpen van een krachtige leeromgeving om de taalvaardigheid, communicatie- en interactiemogelijkheden van de leerling te bevorderen. Enkele onderdelen vertrekken nog te veel vanuit het 'deficitmodel', dat de focus legt op het individuele kind, waardoor competenties die meer op klas- en schoolontwikkeling gericht zijn, in het gedrang komen. Dit werd ook tijdens het gesprek van de commissie met de studenten geëchood.

Tijdens de supervisie en de portfolio kunnen studenten zich situeren binnen het competentieprofiel, en hebben ze de mogelijkheid om doorheen het traject van de opleiding hun eigen en persoonlijke leerweg te volgen vanuit hun eigen interpretatie van de opdrachten. Met andere woorden: binnen de opdrachten kunnen studenten hun eigen praktijkervaringen benutten om de opdrachten tot een goed einde te brengen en hun competentieontwikkeling aan te tonen. De portfolio, de portfoliobegeleiding en de supervisiesessies vormen volgens de commissie dan ook de momenten bij uitstek waarin discipline- en vakoverschrijdende elementen in de verf worden gezet.

Tijdens het visitatiebezoek gaf de opleiding aan dat niet prioritair werk wordt gemaakt van het binnenbrengen van internationale elementen in het programma. Toch meent de commissie dat initiatieven zoals korte buitenlandse schoolbezoeken, het werken met buitenlandse bronnen en *internationalisation@home* een meerwaarde betekenen voor de opleiding. De opleiding geeft aan dat ze toenadering zoekt tot scholen in Nederland en Zweden om studiebezoeken te kunnen organiseren, wetende dat de studenten meestal werk- en gezinsgebonden zijn. Ook is er interesse voor contacten met scholen in Denemarken. De commissie hoopt dat deze samenwerking snel kan plaatsvinden. Ook is aandacht voor internationalisering bij de docenten wenselijk.

De opleiding heeft bij het opstellen van het curriculum rekening gehouden met de bemerkingen die de adviesraad heeft geformuleerd. Tijdens de gesprekken met de commissie gaven de opleidingsverantwoordelijken aan dat het werkveld input heeft gegeven rond handelingsgericht werken en handelingsgerichte diagnostiek. Volgens hen heeft het werkveld ook de klemtoon rond sommige modules gelegd. De commissie pleit ervoor om de curriculumherziening binnen de adviesraad nog meer te formaliseren. De adviesraad vaker laten samenkomen dan tweemaal per academiejaar kan hiervoor een oplossing bieden. De docenten zijn vanuit het competentieprofiel vertrokken en hebben in overleg met de opleidingscoördinator bepaald wat in de opleiding nog ontbrak aan inhouden of toepassingen van de competentiematrix. Ook de studenten kunnen aangeven waar wijzigingen of verbeteringen moeten worden aangebracht in het curriculum. Zo heeft de commissie vernomen dat de opleiding de module 'Kleuters en zorgverbreding' op vraag van de studenten in het curriculum ingebracht heeft. Anderzijds moet de opleiding opletten dat de modules voldoende relevant blijven voor alle studenten, ook diegene die niet in het kleuteronderwijs staan. Ook de alumni gaven in hun gesprek met de commissie aan dat zij feedback hadden gegeven over bepaalde modules, en ze merkten dat rekening werd gehouden met hun bemerkingen en de inhoud van de modules kon aangepast worden.

De opleiding wil aan de studenten een brede basis meegeven en heeft geen keuzeopleidingsonderdelen ingebouwd. De commissie heeft van de studenten vernomen dat dit zowel voor- als nadelen biedt voor de opleiding. Te veel keuze kan volgens de studenten leiden tot het eenzijdig invullen van de eigen opleiding. Hun eigen praktijksituatie kunnen ze aan bod laten komen bij het uitwerken van de praktijkopdrachten. Anderzijds merken studenten op dat weinig gedifferentieerd wordt in het programma. Studenten die niet in het kleuteronderwijs staan, geven bijvoorbeeld aan dat de module 'Kleuters en zorgverbreding' weinig nut had voor hen. Een gezonde mix voorzien van verplichte modules en keuzeopleidingsonderdelen is volgens de commissie dan ook geschikt bij het invullen van het programma.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om erop te letten dat alle competentieclusters worden vertaald naar programma-inhouden.
- De opleiding moet erover waken dat differentiatie meer in het programma zichtbaar wordt. Een reflectie over het al dan niet invoeren van een aantal keuzeopleidingsonderdelen is aangewezen.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek aan de hand van de gesprekken en de ter beschikking gestelde documenten kunnen afleiden dat de opleiding streeft naar onderwijs waarin kennisoverdracht gecombineerd wordt met het inbrengen van de eigen werkervaringen van de student. Niet alleen komen de studenten in contact met de praktijk via hun eigen werksituatie, maar zij kunnen ook de inbreng van de gastdocenten, die vaak zelf werkzaam zijn als zorgcoördinator of in een gelijkaardige functie, waarderen. Zo kon de commissie ook concluderen dat, mede door de inbreng van de gastdocenten, het programma aantoonbare verbanden heeft met actuele ontwikkelingen. Zo volgen de studenten van de tweede opleidingsfase de module 'Actuele thema's uit het zorgbeleid', waarin zaken als kansarmoede aan bod komen. Wel mist de commissie de link naar GON, inclusie en buitengewoon onderwijs in deze opleiding en haar programma. De studenten een initiatie in deze materie verschaffen, is volgens de commissie een meerwaarde. Ook vond de commissie weinig of geen verwijzingen naar verschillende visies op leerstoornissen. Volgens de commissie ligt de nadruk van de opleiding op remediëren maar te weinig op preventie. Volgens de commissie moet er ook aandacht zijn voor zorg in het secundair onderwijs. Hoewel de commissie het waardeert dat de opleiding aandacht trachtte te schenken aan zorg in het secundair onderwijs, betreurt de commissie het stopzetten van het traject gericht op zorg voor het secundair onderwijs.

De opleiding spreekt niet over stage maar over praktijkervaring. Er is aan deze praktijkervaring geen afzonderlijk opleidingsonderdeel gekoppeld. De opleiding gaat ervan uit dat de praktijkervaring een integraal onderdeel van de opleiding vormt, dat eveneens ondersteunend is voor de taken en opdrachten die de studenten uitvoeren. Uit de ter beschikking gestelde informatie heeft de commissie afgeleid dat voor studenten die al werkzaam zijn binnen een school deze tewerkstelling geldt als praktijkervaring. Zij voeren opdrachten in de school uit die met zorg te maken hebben. Studenten die niet in een school werken, doen praktijkervaring op in een zorgfunctie. De studenten met wie de commissie sprak, gaven aan dat zij konden 'meelopen' met een ervaren zorgcoördinator. Ook de studenten die geen initieel lerarendiploma bezitten, wezen erop dat zij zo ook ervaring in de klas konden opdoen. De praktijkervaring beslaat één dag per studiepoint, dat wil zeggen ongeveer 30 dagen praktijkervaring per academiejaar. Voor studenten die al in een school werken, komt dit neer op het uitvoeren van opdrachten gedurende 210 uren per academiejaar. Aangezien de opleiding ervan uitgaat dat de praktijkervaring onderwijsgerelateerd moet zijn, kan een student geen praktijkervaring opdoen in een instelling.

De commissie heeft tijdens de gesprekken vernomen dat de student de stageschool zoekt en dat de opleidingscoördinator deze stagescholen aanschrijft. De commissie is van mening dat de begeleiding van de studenten in de stageschool met het oog op evaluatie verbeterd kan worden. Zo is het voor de contactpersoon of verantwoordelijke binnen de stageschool enkel nodig dat die de agenda van de student opvolgt en de uitgevoerde taken bevestigt. De commissie vraagt zich af hoe de opleiding op deze manier zicht kan krijgen op de competentieontwikkeling van de student. In de ter beschikking gestelde documenten kon de commissie lezen dat de stagescholen op aanvraag de competentiematrix van de opleiding kunnen ontvangen. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek echter niet de indruk gekregen dat de competentiematrix goed gekend is door de stageschool bij het begeleiden van de student. Een docent die een student bezoekt tijdens zijn praktijkervaring of bijvoorbeeld het schrijven van een stageverslag door de student en begeleider, kan volgens de commissie de praktijkervaring optimaliseren.

Verder komen studenten in contact met de werkveldpraktijk aan de hand van de praktijkgerichte opdrachten die ze voor de verschillende modules uitwerken in hun eigen klaspraktijk. De commissie heeft verder duidelijk opgemerkt dat de opleiding ervoor gekozen heeft niet te werken met het concept van een eindwerk, maar de studenten te laten werken aan een portfolio, die volgens de commissie de studenten stimuleert om te werken aan hun professionele ontwikkeling en zelfbegrip. De student kiest voor de portfolio enkele van zijn praktijkopdrachten die zijn persoonlijke groei en de groei van zijn zorgcompetenties illustreren. Door middel van de portfolio wil de opleiding nagaan wat de student kent, hoe hij het toepast, en of hij op dit geheel van kennis en praktijkervaring kan reflecteren. De commissie is van mening dat de opleiding de studenten met het werken aan een portfolio aanzet tot (zelf)reflectie maar in mindere mate tot het opdoen, verstaan, verwerken en betekenis geven van kennis. Het feit dat de opleiding niet werkt met een eindwerk betekent volgens de commissie dat er minder kans is om de opgedane kennis te integreren. De integratie van kennis ook benadrukken in de portfolio en de praktijkgerichte opdrachten vindt de commissie dan ook aangewezen. Verder kon de commissie in een enquête lezen dat feedback van sommige taken op zich liet wachten en dat taken ook te laat werden teruggegeven, zodat studenten het werken aan hun portfolio eveneens moesten uitstellen. De commissie stelt dat hiermee rekening houden, een noodzaak is.

De studenten met wie de commissie sprak, waren over het algemeen tevreden over het maken van een portfolio. Ze ervaren een dergelijke portfolio als een reflectie op wat ze tijdens het academiejaar geleerd hebben. Positief vindt de commissie het dat studenten zich in de competentiematrix moeten situeren en hun werkpunten aangeven. Het maken van een portfolio wordt in de opleiding gecombineerd met supervisiesessies van zeven à acht studenten per supervisiegroep. De gemengde supervisiegroepen zijn positief, omdat studenten van elkaar kunnen leren.

De studenten konden bevestigen dat er een grote openheid heerst in de supervisiesessies. Ook de alumni meldden dat zij veel waarde hechtten aan de supervisiesessies.

De alumni van de opleiding gaven in hun gesprek aan dat zij weinig begeleiding hadden ontvangen bij het uitwerken van hun portfolio. De commissie is daarom tevreden te vernemen dat de opleiding daarmee rekening heeft gehouden, en dat studenten recent naast de supervisie ook drie afzonderlijke portfoliobegeleidingssessies genieten waar het doel, de werkwijze en de evaluatie van de portfolio worden besproken. Ook ontvangen de studenten een portfoliohandleiding. De supervisie- en portfoliobegeleiders die de commissie tijdens het visitatiebezoek gezien heeft, waren enthousiast over het werken met een portfolio. Zij gaven aan dat ze veranderingen opmerken bij de studenten, en dat studenten door de reflectie een sterkere en meer professionele houding aannemen. Ook ervaren de begeleiders het coachen van de studenten als verrijkend voor zichzelf.

De commissie is tevreden over het studiemateriaal, dat over het algemeen verzorgd en up-to-date is. Positief is de commissie over het feit dat in sommige colleges getuigenissen uit het werkveld binnengebracht worden. Ook de studenten konden dit waarderen. Wel meent de commissie dat de PowerPoint-presentaties en de inhoud van de hoorcolleges verbeterd kunnen worden indien meer verwijzingen naar bronnen en vakliteratuur voorzien worden. Ook zag de commissie dat de bibliotheekcollectie over zorg in het onderwijs niet erg groot was en dat er voornamelijk verouderd materiaal te vinden is. De studenten maakten eveneens de opmerking dat zij een meer uitgebreide collectie zouden appreciëren. Het up-to-date houden van de bibliotheekcollectie is volgens de commissie een noodzaak. Het uitgebreide spellenarchief van de hogeschool dat de commissie tijdens de rondleiding heeft bezocht, is volgens de commissie grensverleggend. Daar liggen ook voor de bachelor-na-bacheloropleiding veel kansen.

De commissie waardeert het initiatief van de opleiding om samen met de studenten deel te nemen aan de 'Dag van de Zorgverbreding', georganiseerd door het Eekhoutcentrum, dat in West-Vlaanderen het nascholingsaanbod verzorgt.

Als maatschappelijke dienstverlening haalt de opleiding de praktijkgerichte opdrachten aan die de studenten in een school uitvoeren. De commissie vindt ook het openstellen van een onderdeel van een module als nascholing aan alumni en het hele werkveld een goed initiatief. Een uitbreiding van het nascholingsaanbod zou volgens de commissie een meerwaarde betekenen voor de opleiding. Dit kan gebeuren in complementaire samenwerking en overleg met externe vormingscentra.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie moedigt de opleiding aan om te reflecteren over de competentieontwikkeling van de student bij de praktijkervaring en hoe de opleiding hier zicht op kan krijgen.
- De opleiding moet erover waken dat de kennisconstructie bij de opdrachten en de portfolio een belangrijke plaats inneemt.
- De commissie raadt de opleiding aan de doorgaande lijn in zorg in het gewone onderwijs, gaande van preventie, remediëring, GON en inclusie naar buitengewoon onderwijs te bewaken in alle modules. Ook de doorstroming van zorg naar het secundair onderwijs is een belangrijk aspect.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op basis van de ter beschikking gestelde documenten en de gevoerde gesprekken oordeelt de commissie dat er voldoende samenhang in het programma te vinden is. Deze samenhang kwam er mede door de recente curriculumherziening. In het oude programma kwam de samenhang namelijk in het gedrang door het inspelen op de recente ontwikkelingen en de wensen van de studenten.

In het huidige programma is de samenhang tussen de modules duidelijker. De opleiding heeft een schema uitgewerkt, waardoor men volgens de commissie een goed zicht krijgt op hoe de onderdelen in het programma zich tot elkaar verhouden. De modules zijn ingericht op basis van de competentiematrix (vijf functionele gehelen), en ook het aantal studiepunten wordt ongeveer evenredig verdeeld over de vijf functionele gehelen. De studenten die met de commissie spraken, vermeldten dat zij de indruk kregen dat de sessies rond agogische vaardigheden (zoals Omgaan met ouders en Coachen van collega's) de rode draad vormden doorheen de hele opleiding. Gezien de sessies van de verschillende modules verspreid worden over het academiejaar is voor de studenten de doorgaande lijn in het programma (met de competentiematrix als model) nog niet helemaal helder. De commissie kon de kalender die de studenten ontvangen met vermelding van de modules en de data van de verschillende sessies per module waarderen. Wel is het soms onduidelijk voor de studenten wanneer een module precies is afgerond, gezien sessies van verschillende modules op elkaar kunnen volgen. Ook meent de commissie dat module 4 Naar een zorgbrede visie eerder in het academiejaar aan bod zou kunnen komen.

Studenten ronden de opleiding af via een modeltraject van twee jaar. Eveneens kan, in het kader van de flexibilisering en dankzij de naast elkaar staande modules, de opleiding afgerond worden in vier jaar. De opleiding stelt een strenge volgtijdelijkheid voorop voor de modules Het kind met zorgvragen 1 en 2, en Supervisie en portfolio 1 en 2. Deze modules kunnen niet in hetzelfde academiejaar worden gevolgd. De commissie vindt het een meerwaarde dat de opleiding de studenten in een flexibel traject ook aanspoort om de modules 'Supervisie en portfolio' in twee opeenvolgende academiejaren te volgen, zodat de studenten in dezelfde supervisiegroep terechtkomen. Wel blijft de commissie het jammer vinden dat de studenten niet verder de regie van hun eigen studieprogramma in handen kan hebben door het gebrek aan keuzeopleidingsonderdelen. Ook de studenten zelf zijn niet gekant tegen een programma met keuzeopleidingsonderdelen om verder te diversifiëren.

Ondanks het feit dat alumni in de alumni-enquête aangaven dat nogal wat overlap in het (oude) programma voorkwam, ervaren de huidige studenten weinig overlap in het programma. Bij de module Het kind met zorgvragen kwamen zaken aan bod die sommige studenten al in de initiële opleiding gevolgd hadden, maar studenten mochten een casus uitwerken om deze overlapping te minimaliseren, wat zij konden waarderen. Wanneer elders in het programma overlappingen voorkomen (bijvoorbeeld wanneer bij de tweede opleidingsfase iets uit het eerste academiejaar wordt opgefrist), ervaren de studenten dit niet als storend.

De commissie kon op basis van de gevoerde gesprekken vaststellen dat de opleidingscoördinator de samenhang in het programma bewaakt. Zij is de spilfiguur tussen de verschillende docenten. Volgens de commissie weten (gast)docenten dan ook van elkaar welk materiaal bij de verschillende sessies aan bod komt. Indien toch overlappingsen worden vastgesteld, kunnen docenten elkaar ontmoeten om dit probleem op te lossen. In een studeerbaarheidsenquête kunnen studenten aangeven of het programma al dan niet een logisch geheel vormt of er nodeloze overlapping in het curriculum voorkomt, en daarbij hun kritische bemerkingen formuleren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan de samenhang in het programma naar de studenten verder te verduidelijken.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand, bachelor-na-bachelor: tenminste 60 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **oké**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren bestaat uit 2 studiejaar van elk 30 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 60 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoestand van een bachelor-na-bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studietoestand belemmeren zoveel mogelijk worden weggelaten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de gesprekken die de commissie tijdens het visitatiebezoek heeft gevoerd, heeft de commissie opgemerkt dat de studenten en de alumni de opleiding als combinatie met voltijds werken en eventueel een gezin zwaar vinden. Wel geven deze stakeholders aan dat ze op voorhand op de hoogte waren van de extra studielast die de opleiding met zich mee zou brengen. Toch overschatten de studenten zich soms en houden ze onvoldoende rekening met de werklust die het maken van de taken, naast het opvolgen van het aantal contacturen, met zich meebrengt. De commissie stelt dat de opleiding de potentiële studenten nog beter op de hoogte kan brengen van de studietijd en -last.

De commissie heeft vernomen dat de opleiding tot voor vorig academiejaar geen studietijdmetingen uitvoerde. Er is pas in het academiejaar 2011–2012 een studietijdmeting geweest. Tijdens het gesprek met de kwaliteitszorgmedewerkers vernam de commissie dat het gaat om een onlinebevragingssysteem van tijdschrijven dat door de Associatie KU Leuven aangewend wordt. Gezien de specificiteit van een bachelor-na-bacheloropleiding werd dit systeem op maat gemaakt voor de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren. Ook in de bevragingen per opleidingsonderdeel en in de studeerbaarheidsenquête zijn vragen opgenomen die met studietijd en studielast te maken hebben. Wanneer de studietijd per opleidingsonderdeel wordt opgemeten, vinden de studenten hem niet te zwaar, omdat het voor hen moeilijk is om de exacte bestede tijd weer te geven. De opleiding in haar geheel beoordelen ze wel als zwaar door de combinatie studie-werk/gezin. Ook de tijd die men spendeert aan het maken van taken is hoog. De opleiding heeft in de opleidingsgids een verdeling van de studiepunten en het aantal studie-uren dat daarmee correspondeert, opgenomen. De opleiding komt volgens deze verdeling aan 1530 studie-uren voor 60 studiepunten. De commissie is van oordeel dat de recente metingen al houvast bieden naar de toekomst, maar stelt dat veel grondigere en meer systematische metingen een noodzaak zijn. De opleiding is zich volgens de commissie bewust van de potentie die ligt in het voortbouwen op studietijdmetingen en is bezig met een inhaalbeweging. Zo gaf de opleiding aan om bij het uitvoeren van het nieuwe curriculum ook nieuwe studietijdmetingen te organiseren.

De opleiding heeft via de studeerbaarheidsenquête die ze van de studenten in juni 2010 afnam, zicht op de studiebelemmerende en -bevorderende factoren. Studiebevorderende factoren die de studenten aanhalen, zijn bijvoorbeeld de inhoud van de modules, de werkmiddelen en het studiemateriaal, de communicatie over de modules en module-inhouden, en de goede relatie met de docenten. Studiebelemmerende factoren waarop de opleiding niet zo positief scoort, zijn onder andere de laattijdige levering van feedback, het onduidelijk zijn van sommige evaluatiecriteria, piekbelasting en de verspreiding van indiendata van praktijktaken. De commissie vindt het positief dat de opleiding in het nieuwe curriculum rekening houdt met de bemerkingen van de studenten. Zo is de opleiding van plan om in het nieuwe curriculum een spreiding van de taaklast te voorzien, en zo de door de alumni aangehaalde piekbelasting op het einde van het academiejaar beter in de tijd te spreiden. Ook krijgen de studenten een kalender aangereikt, zodat ze op voorhand kunnen plannen. In de opdrachtenbundel vinden studenten een oplistijng van feedbackdata en indiendata terug.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om de inspanningen die recent geleverd zijn om zicht te krijgen op de studietijd en studielast, systematisch verder te zetten binnen het vernieuwde curriculum.
- De commissie moedigt de opleiding aan om (potentiële) studenten voldoende op de hoogte te brengen van studiebelemmerende factoren en verdere inspanningen te leveren om deze factoren te minimaliseren.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie is van mening dat het didactische concept van de opleiding is afgestemd op het leren met volwassenen. De opleiding gaat uit van de sociaal-constructivistische leertheorie, waarbij getracht wordt een krachtige leeromgeving te scheppen. De opleiding houdt daarom rekening met kenmerken als:

- Actief en zelfsturend leren: de student kan zelf de werkstukken selecteren waarbij ze een belangrijke leerervaring hadden en die koppelen aan de zorgcompetenties.
- Construerend leren: aan de studenten wordt gevraagd dat ze hun ervaringen in de mate van het mogelijke integreren in de lessen en deze als uitgangspunt nemen voor de praktijkopdrachten.
- Reflectief leren: in supervisie en in andere praktijkgerichte opdrachten reflecteert de student kritisch.
- Authentiek leren: de opleiding streeft naar een integratie en wisselwerking tussen theorie en praktijk.
- Samenwerkend leren: in kleine, gemengde supervisiegroepen worden supervisieverslagen van studenten diepgaand besproken.

De opleiding gaf tijdens het gesprek met de commissieleden aan dat hun visie op leren er één is van het aanbrengen van theorie, de theorie inoefenen, theorie en praktijk integreren in opdrachten, en op dit geheel individueel maar ook in groepjes reflecteren. Volgens de commissie kunnen de studenten in de bachelor-na-bacheloropleiding al heel wat eigen ervaring binnenbrengen in de opleiding. Het integreren van kennisoverdracht en praktijkervaring van bij de start zou volgens de commissie een meerwaarde vormen.

De commissie is van mening dat de opleiding slaagt in haar visie om studenten als persoon sterker te maken, en dit vooral met de nadruk op reflectie en supervisie. De commissie vindt supervisie dan ook een sterke werkvorm, die voluit tot zijn recht komt in deze opleiding. De opleiding geeft ook aan meer geïnvesteerd te hebben in de portfolio als werkvorm. De commissie merkt op dat de grote nadruk die gelegd wordt op supervisie, reflectie en portfolio echter niet ten koste mag gaan van het vergroten en leren toepassen van specialistische kennis. Andere werkvormen die in de opleiding aan bod komen, zijn hoorcolleges, onderwijsleergesprekken, werkcollege, individuele opdrachten, groepsopdrachten en spelvorm. De studenten en de alumni lieten de commissie weten tevreden te zijn over de variëteit aan werkvormen. De commissie hoorde vooral geluiden over supervisie als sterke werkvorm, en ook poppenkastspellen in sessies over sociaal-affectief-dynamische onderwijsnoden binnen de module 'Het kind met zorgvragen' werden enthousiast onthaald door de studenten en alumni. De commissie kon ook vaststellen dat de getuigenissen van ervaringsdeskundigen in sommige modules, en de rollenspellen en onderwijsleergesprekken bij de agogische modules aansluiten bij het didactische concept en zo hun doel bereiken. Het is volgens de opleiding niet gemakkelijk om gastdocenten mee te nemen in het verhaal van competentiegericht opleiden en het gebruik van competentiegerichte werkvormen, waardoor werkvormen soms te weinig zijn afgestemd op het concept van competentiegericht onderwijs dat de

opleiding aanhangt. De commissie is positief over het feit dat de opleidingscoördinator overleg pleegt met de (gast)docenten, en hen stimuleert om de werkvormen af te wisselen en af te stemmen op het didactische concept. De commissie stelt dat er nog een weg af te leggen is om de afstemming van de werkvormen met het didactische concept te optimaliseren. De gastdocenten blijvend stimuleren om competentiegericht werkvormen in hun sessies te integreren en het gewicht van de traditionele hoorcolleges te reduceren, is hierbij een noodzaak.

De commissie heeft tijdens het bezoek het gebruikte leermateriaal kunnen inkijken. Naast syllabi, didactisch materiaal (boeken en materiaal dat aansluit bij de lesinhoud), materiaal beschikbaar op het digitale leerplatform Toledo en audiovisueel materiaal wordt volgens de commissie in de opleiding opvallend veel gewerkt met hand-outs van PowerPoint-presentaties als syllabus. De opleiding geeft zelf aan dat er nog te weinig volledig volgens de cursussjabloon uitgewerkte syllabi voorhanden zijn. Volgens de studenten is het gebruik van PowerPoint-presentaties geen storend gegeven, aangezien het hen aanzet tot het nemen van notities, waardoor ze geconcentreerder met de aangebrachte materie aan de slag gaan. Toch is de commissie van mening dat de opleiding aandacht moet hebben voor het doorgeven van informatie, en het geven van PowerPoint-presentaties is in deze niet voldoende. Ook het doorverwijzen naar literatuur en andere bronnen verdient maximale aandacht. Dit gebeurt volgens de commissie nu nog te weinig in het cursusmateriaal. In het licht van kennisoverdracht en levenslang leren is het uitbouwen van een wisselend bronnenbestand volgens de commissie immers belangrijk. Ook meent de commissie dat de sociaal-constructivistische aanpak slechts sporadisch terug te vinden is in de syllabi.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan het gebruik van competentiegericht werkvormen blijvend te stimuleren, vooral bij de (gast)docenten.
- De opleiding moet inspanningen doen om het cursusmateriaal te optimaliseren en er literatuurverwijzingen en bronnenvermeldingen in op te nemen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: *onvoldoende*

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij het inkijken van de door de opleiding ter beschikking gestelde documenten en op basis van de gesprekken die de commissie tijdens het visitatiebezoek heeft gevoerd, heeft de commissie vastgesteld dat de toetsing binnen de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren vooral gericht is op de praktijkopdrachten die de studenten binnen elke module, met uitzondering van de module 'Portfolio en supervisie', uitwerken. In de agogische modules wordt ook gewerkt met permanente evaluatie, waarbij de aanwezigheid van de studenten in rekening wordt gebracht. De commissie is van oordeel dat de toetsing op basis van de praktijkgerichte opdrachten binnen de opleiding onduidelijk en eenzijdig is, waardoor studenten soms het gevoel krijgen dat niet elke opdracht een bijdrage levert tot de eigen competentieontwikkeling. Het zou volgens de commissie nuttig zijn een onderscheid te maken tussen assessments vanuit bijvoorbeeld probleemtaken, papers, proceduretaken, discussietaken of strategietaken (bijvoorbeeld een handelingsplan uitwerken). Wanneer verschillende competenties dienen te worden getoetst, is het wenselijk dat de opleiding

kritisch nadenkt over een toetsvorm die correspondeert met de te evalueren competentie. Zo mist de commissie verder opdrachten met peer-evaluatie, zelfbeoordeling of kennistoetsen. Ook zou de commissie het appreciëren dat opdrachten zoals het laten zien van video's over het eigen handelen van de student en reflectie daarop, in het toetsbeleid worden opgenomen. Het uitwerken van een toetsmatrix die de variëteit en bewaking van deze toetsvormen laat zien en borgt, zou volgens de commissie een meerwaarde zijn.

Bovendien stelt de commissie haar vragen bij de competentiegerichtheid van het evalueren binnen deze opleiding. Zoals de commissie heeft kunnen afleiden, wordt de uiteindelijke beoordeling van het behaalde niveau van de student gerealiseerd door de beoordeling van de portfolio en de presentatie ervan, waarin de student een reflectie geeft op de bereikte inzichten bij de supervisie in combinatie met een nadere reflectie op een twee- of drietal praktijkopdrachten. Hoewel studenten, alumni en werkveld 'supervisie en portfolio' als een sterk evaluatie-instrument ervaren, vraagt de commissie zich hierbij af of een student met een portfolio kan laten zien in staat te zijn alle competenties te integreren op het vereiste niveau. Er wordt volgens de commissie binnen de opleiding vooral gereflecteerd over de te behalen competenties, maar of de competenties ook bereikt zijn, wordt – behalve in de vijfde competentiecluster (leren uit eigen en andermans ervaringen) – niet afgetoetst. Ook is het voor de commissie niet duidelijk hoe de student hierbij kan laten zien of en welke kennis hij tijdens de opleiding heeft verworven, en hoe hij hieraan betekenis weet te geven in zijn handelen. Ook in de praktijkopdrachten gekoppeld aan de opleidingsonderdelen tonen de studenten volgens de commissie onvoldoende aan dat ze kennis uit de opleidingsonderdelen geïntegreerd hebben tot een geheel.

De commissie heeft vastgesteld dat de student zijn portfolio verdedigt, en dat de portfolio en de verdediging ervan beoordeeld worden door een intern en een extern jurylid. De supervisor van de portfolio is ook de beoordelaar. De commissie heeft gemerkt dat de opleiding nog zoekende is naar een scheiding van de twee. Het evaluatieverslag van de portfolio wordt door beide evaluatoren gezamenlijk opgemaakt. De commissie stelt dat de externe beoordelaar nog explicieter op de hoogte kan worden gebracht van de evaluatiecriteria en de competenties die beoogd worden. De commissie betreurt het dat de praktijkervaring binnen de eigen school of stageschool niet wordt geëvalueerd. Hierbij geldt enkel een bevestiging van de globale inzet van de student als evaluatie. De commissie is echter van mening dat net tijdens de praktijkervaring de competentieontwikkeling van de student zichtbaar kan worden en vindt het jammer dat de opleiding deze kans niet aangrijpt binnen het toetsgebeuren.

De alumni meldden dat zij niet altijd feedback kregen over hun opdrachten, of soms niet wisten wanneer een bepaalde taak ingediend moest worden. Hiermee heeft de opleiding volgens de commissie rekening gehouden. De commissie waardeert het initiatief van de opleiding om een opdrachtenbundel aan haar studenten te bezorgen, waarin de doelen, de technische vereisten, de evaluatiecriteria, de indiendata en feedbackdata en een globale omschrijving van de opdracht vermeld staan. De studenten hebben de commissie laten weten dat zij bij sommige praktijkopdrachten een duidelijkere omschrijving wensen van de inhoud van een taak en wat precies van hen wordt verwacht, aangezien sommige taken vrij kunnen worden ingevuld naargelang de praktijksituatie van de student.

In relatie met het bovenstaande mist de commissie ook de koppeling van de evaluatie met het niveau waarop een student de studie dient af te ronden. De opleiding streeft naar het integratieniveau voor elke student, ongeacht zijn vooropleiding. Studenten met jarenlange ervaring kunnen doorgroeien naar het expertniveau. Deze doelstelling wordt volgens de commissie bemoeilijkt door de diversiteit in instroom en het ontbreken van transparante criteria die nagaan op welke manier studenten, ook diegenen die geen vooropleiding in het onderwijs genoten hebben, het integratieniveau bereiken. De commissie is met andere woorden van mening dat een expli-

ciete koppeling tussen de gedragsindicatoren en de evaluatiecriteria moet gemaakt worden. De docenten vermeldde in hun gesprek met de commissie dat bijvoorbeeld bij de evaluatie van de portfolio een evolutie dient waargenomen te worden bij de desbetreffende student, maar de opleiding doet geen uitspraak over de graad van evolutie. Op die manier is het volgens de commissie niet waarneembaar hoe studenten het integratieniveau bereiken.

Het is de commissie verder opgevallen dat de opleiding werkt met geslaagd/niet geslaagd als cesuur voor de evaluatie, en geen cijfer aan de student meedeelt. Sommige docenten en de studenten deelden de commissie de wens mee om alsnog een cijfer te krijgen. Het is voor de studenten immers niet altijd duidelijk wanneer een taak voldoende of onvoldoende is. Ook hier ontbreken transparante criteria. Ook de commissie stelt bij een dergelijke werkwijze de vraag hoe docenten deze norm objectief kunnen bekijken indien er geen indicatoren aanwezig zijn per cijfer.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan een uitdrukkelijke koppeling te maken tussen de toetsing, de competentiematrix en de gedragsindicatoren.
- De commissie vraagt uitdrukkelijke aandacht voor het uitbouwen van een gevarieerd en transparant toetssysteem binnen de opleiding en een doorgevoerde competentiegerichte toetsing van de verschillende competentiedomeinen uit de competentiematrix.
- De commissie adviseert de opleiding kritisch te reflecteren over de aangewende cesuur.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een bachelor-na-bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriterium:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor-na-bachelor:

- bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s), eventueel aangevuld met een onderzoek naar geschiktheid of bekwaamheid of een voorbereidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor-na-bacheloropleiding.

De commissie heeft uit de ingekeken documenten afgeleid dat de opleiding nagegaan heeft hoe haar instromersbestand eruitziet, rekening houdend met de vooropleiding in het secundair en hoger onderwijs, geslacht en nationaliteit. Volgens de commissie zijn de toelatingsvoorwaarden van de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren aan de KHBO helder geformuleerd: enkel studenten die al een bachelordiploma in het onderwijs bezitten, of studenten die werkzaam zijn binnen het onderwijs (al dan niet met een lerarendiploma) kunnen

instromen. Gezien de opleiding zich voornamelijk richt op werkende studenten hebben veel studenten al een aantal jaar geleden hun initiële (leraren)diploma behaald en hebben ze al een aantal jaar werkervaring opgebouwd. Toch stelde de opleiding vast dat het aantal jonge starters die nog maar net hun initieel lerarendiploma behaald hebben, stijgt, alsook het aantal niet-onderwijsinstromers. Bij deze laatste optie maakt de commissie haar bedenkingen. De bachelor-na-bacheloropleiding geeft aan verder te bouwen op de competenties van de initiële lerarenopleiding. De commissie vraagt zich af hoe de niet-onderwijsinstromers, zoals logopedisten, kunnen inspikken op deze competenties, en dan voornamelijk didactische competenties, aangezien zij de lerarenopleiding niet hebben gevolgd. Ook is geen afzonderlijke didactische module voorzien binnen het programma van de opleiding om die studenten met een afwijkend diploma op te vangen. Wel meent de commissie dat het een positieve zaak is dat dergelijke studenten praktijkervaring in een school dienen op te doen. De commissie heeft bij deze groep van instromers duidelijk de nood gehoord aan differentiatie in het programma en bij het uitwerken van de praktijkgerichte opdrachten. Ook houders van een lerarendiploma lager onderwijs bijvoorbeeld zien niet altijd het nut in van de module 'Kleuters en zorgverbreding', die de opleiding verplicht inricht. Ook geven de studenten aan dat het niet altijd even gemakkelijk is om in gemengde groepen van leraren en (ervaren) zorgcoördinatoren les of supervisie te volgen en alle materie in deze context even relevant te vinden.

De commissie heeft vernomen dat tot voor kort een traject gericht op zorg in het secundair onderwijs in de bachelor-na-bacheloropleiding werd ingericht. Wegens het lage aantal ingeschreven studenten met een bachelordiploma in het secundair onderwijs en de aanwezigheid van het postgraduaat 'Postgraduaat schoolinterne leerlingbegeleiding' aan de Katholieke Hogeschool West-Vlaanderen (KATHO), is dit traject (tijdelijk) stopgezet. De commissie vindt dit een gemiste kans. Er moet ook in deze opleiding aandacht zijn voor hoe zorg in het secundair onderwijs verder moet worden opgevolgd.

Iets minder dan de helft van de studenten die ingeschreven zijn in de opleiding volgt een geïndividualiseerd traject en wijkt dus af van het modeltraject. De commissie concludeert dat de opleiding voldoende gewapend is om deze geïndividualiseerde trajecten aan te kunnen. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek kunnen zien dat het EVK- en EVC-beleid binnen de hogeschool op punt staat. De opleiding heeft enkele vrijstellingenwijzers opgesteld voor afwijkende instromers of bijvoorbeeld houders van een bachelordiploma in het Sociaal werk, Logopedie en Audiologie, en Orthopedagogie. Ook studenten die al de bachelor-na-bacheloropleiding Buitengewoon onderwijs volgden, kunnen vrijstellingen bekomen. De commissie vindt het positief dat de opleiding ook heeft meegewerkt aan een project 'Instroombeleid' van de *School of Education* binnen de Associatie KU Leuven, waarbij richtlijnen werden opgesteld waaraan de bachelor-na-bachelor Zorgverbreding en remediërend leren zich kan spiegelen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt de opleiding de mogelijkheid te onderzoeken om een didactische module voor niet-onderwijsinstromers te introduceren.
- De commissie vraagt uitdrukkelijke aandacht voor de diversiteit binnen de instromers en de vertaling daarvan in het programma.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1	relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma	voldoende
facet 2.2	eisen academische gerichtheid van het programma	voldoende
facet 2.3	samenhang van het programma	voldoende
facet 2.4	studieomvang	oké
facet 2.5	studielast	voldoende
facet 2.6	afstemming tussen vormgeving en inhoud	voldoende
facet 2.7	beoordeling en toetsing	onvoldoende
facet 2.8	masterproef	niet van toepassing
facet 2.9	toelatingsvoorwaarden	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De visitatiecommissie maakt een positieve afweging en stelt dat de opleiding voldoende potentieel heeft om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen. De tekortkomingen voor de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren situeren zich vooral op het niveau van de beoordeling en toetsing, die nog te weinig competentiegericht is. De commissie meent dat de beoordeling van het portfolio eerder procesgericht is, en dat het integreren van kennis in het portfolio te vaag is. De commissie heeft echter gemerkt dat het competentiedenken in de opleiding begint door te dringen. De consequenties van het competentiedenken op de evaluatie zijn nog niet helemaal doorgedrongen, maar de opleiding is zich bewust van de noodzaak hier meer aandacht aan te besteden. Bij een aantal facetten en bij het uitwerken van bepaalde opdrachten lukt het de opleiding al het competentiegericht aspect te integreren, maar de evaluatie is nog niet volledig dekkend. Volgens de commissie zijn de docenten nauw betrokken bij de opleiding en tonen zij zich bezorgd. De commissie wil met de beoordeling voldoende op onderwerpniveau haar overtuiging uiten dat de opleiding in samenspraak met de docenten werk zal maken van de aanbevelingen van de commissie om portfolio en supervisie meer competentiegericht te maken, en ook andere competentiegericht toetsvormen zal aanwenden bij het toetsen van de behaalde competenties van de studenten.

ONDERWERP 3 INZET VAN HET PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek inzicht gekregen in het personeelsbeleid van de hogeschool en de opleiding. Volgens de commissie slaagt de opleiding in haar opzet om een gezonde mix van hogeschoolgebonden docenten en gastdocenten in de opleiding te laten functioneren. De commissie is er eveneens van overtuigd dat de docenten voldoende gedreven zijn om de kwaliteit van de opleiding hoog te houden. Dit kon de commissie opmaken uit het verhaal van de docenten met wie de commissie in gesprek ging. Ook uit het gesprek met het administratief-technisch personeel kon de commissie afleiden dat zij nauw betrokken zijn bij de opleiding en de opleiding een warm hart toedragen. Ook draagt volgens de commissie de zelfevaluatie van de docenten die zij uitvoerden ter voorbereiding van het schrijven van het zelfevaluatie-rapport van de opleiding bij tot de kwaliteit van het personeel.

De docenten die verbonden zijn aan de KHBO en soms ook in de initiële lerarenopleiding doceren, volgen het hogeschoolgebonden personeelsbeleid met aanstelling, functioneringsgesprekken, evaluatiegesprekken en dergelijke. De personeelsleden worden aangeworven op basis van hun deskundigheid (eventueel vanuit de initiële lerarenopleidingen) en met het oogmerk om de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren en de basisopleidingen zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Dit vormt dan ook het merendeel van hun opdracht binnen de bachelor-na-bacheloropleiding. De commissie kan het inschakelen van de docenten uit de initiële lerarenopleidingen, die vaak de dragende krachten achter de belangrijkste modules van de opleiding zijn, waarderen. Om verdieping en overlap te bewaken, zouden de lectoren uit de initiële opleidingen nog meer betrokken kunnen worden. De commissie vindt het jammer dat de opleidingscoördinator vooral op organisatorisch vlak bij de opleiding betrokken is en slechts in mindere mate op inhoudelijk vlak.

De formele procedure van functioneringsgesprekken en evaluatiegesprekken is niet van toepassing op gastdocenten. Wel worden de gastdocenten expliciet omwille van hun professionaliteit en expertise aangetrokken. De commissie heeft met tevredenheid vernomen dat de gastdocenten geëvalueerd worden door de studenten en dat ze indien nodig door de opleidingscoördinator worden opgevolgd met een gesprek. Volgens de commissie kan een meer formele aanpak in deze materie de kwaliteit van het personeel nog verbeteren.

De aanwerving van gastdocenten gebeurt binnen de opleiding vaak via de expertise die duidelijk gemaakt wordt in publicaties van de docenten, of via een netwerk dat potentiële docenten kan aandragen. De commissie kon in de ter beschikking gestelde documenten lezen dat de hogeschool werkt aan een competentiedocument voor docenten, om scherper te stellen welke competenties de hogeschool van docenten verwacht. Dit document zou dan als inspiratie dienen voor vacatureberichten, functionerings- en evaluatiegesprekken en navorming. De commissie staat achter dit initiatief, en stelt dat ook het aanwerven en evalueren van gastdocenten er baat bij zouden hebben indien met een dergelijk competentiedocument gewerkt wordt. Volgens de commissie worden nieuwe personeelsleden goed begeleid, en dit is vooral bij de gastdocenten zichtbaar. De commissie is tevreden over de stappen die de opleiding heeft gezet om de gastdocenten, die soms te veel op een eiland werkten, dichterbij de opleidingsvisie van competentiegericht onderwijs en evaluatie te brengen. Tijdens de gesprekken heeft de commissie vernomen dat de opleiding een gids voor (gast)docenten heeft uitgewerkt. Hierin staan praktische afspraken vermeld, alsook verwachtingen van de opleiding naar de docent in verband met de module die de docent doceert. Hierbij kan de opleiding volgens de commissie nog meer de nadruk leggen op de link tussen het aanbod van de lesgever en de plaats in de competentiematrix. De gastdocenten gaven ook aan dat zij feedback over hun functioneren in de opleiding hebben ontvangen en evaluatiegesprekken met de opleidingscoördinator kunnen voeren. Hogeschoolgebonden docenten krijgen bij hun

aanstelling in de lerarenopleidingen een peter of meter toegewezen. De gastdocenten worden door de opleidingscoördinator begeleid, bijvoorbeeld via de docentenvergadering of via gesprekken in de loop van het academiejaar.

Het is voor de commissie nog enigszins onduidelijk of gewaakt wordt over de professionalisering van de docenten. De hogeschool organiseert enkele interne nascholingen rond algemeen onderwijskundige thema's. De docenten met wie de commissie in gesprek ging, gaven aan dat zij niet zozeer door de opleiding gestimuleerd worden om zich bij te scholen maar vaak uit eigen beweging nascholing volgen. Zo waren de supervisors enthousiast om zich in deze materie bij te scholen. De gastdocenten hebben vanuit de hogeschool geen eigen professionaliseringstraject. De opleiding gaat ervan uit dat zij beschikken over specifieke en actuele kennis. Enige regie en systematiek in het didactisch gerichte professionaliseringsbeleid van de docenten kan volgens de commissie een meerwaarde zijn voor de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de hogeschool aan de evaluatie van de (gast)docenten nog te systematiseren.
- De opleiding moet erover waken dat een professionaliseringsbeleid zowel voor hogeschoolgebonden docenten als voor gastdocenten systematisch ingang vindt binnen de opleiding.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek gezien dat, gezien de recente curriculumwijziging, de opleiding de nood voelde aan vernieuwing op verschillende vlakken. De opleiding heeft hierop ingespeeld en de opleidingscoördinator is op zoek gegaan naar nieuwe gastdocenten, die zo goed mogelijk worden meegenomen in de opleidingsvisie van competentiegericht opleiden en evalueren. Gastdocenten worden in de opleiding aangetrokken specifiek omwille van hun expertise en deskundigheid. Dit bleek uit de curriculum vitae van de docenten, die de commissie kon inkijken. Zij staan dan ook zelf als ervaringsdeskundigen in het werkveld, bijvoorbeeld in de onderwijsinspectie, Centra voor Leerlingenbegeleiding, (hoge)scholen of andere organisaties met specifieke deskundigheid op bepaalde domeinen. De studenten lieten de commissie weten dat zij deze deskundigheid weten te appreciëren. Zij halen veel informatie uit de materie die deze experts tijdens de lessessies aanhalen.

De opleiding haalde aan dat ook docenten uit de initiële lerarenopleidingen vaak de nodige expertise over bepaalde zaken in huis hebben. De opleiding vindt het zinvol dat ook lectoren uit de basisopleidingen zouden kunnen doorstromen naar de bachelor-na-bacheloropleiding. Ook de commissie kan zich in dit initiatief vinden. Ook een uitbreiding van het contact tussen de verschillende gastdocenten kan volgens de commissie een meerwaarde betekenen, bijvoorbeeld voor de samenhang in het programma of voor het uitwisselen van informatie. Gastdocenten hebben nu nog te weinig contact met elkaar.

Wat het vakinhoudelijke professionaliseringsbeleid betreft, is ook hier de commissie van mening dat dit niet gestimuleerd lijkt te zijn vanuit de hogeschool. (Gast)Docenten zijn zelf verantwoordelijk voor hun professionalisering, maar ook hier blijft het onduidelijk of en hoe de opleiding zicht houdt op de manier waarop de docenten hun professionalisering bijhouden. Ook meent de commissie dat de internationale docentenmobiliteit verbeterd kan worden. Deelname aan internationale uitwisselingen of congressen is volgens de commissie van grote waarde voor de professionalisering van de docenten en voor de kwaliteit van de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt de opleiding het contact tussen de (gast)docenten te verhogen.
- De opleiding moet over het professionaliseringsbeleid van haar medewerkers waken.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de ter beschikking gestelde documenten heeft de commissie kunnen opmaken dat het personeelskorps van de opleiding bestaat uit 24 leden. Dit getal omhelst de opleidingscoördinator, zes andere hogeschoolgebonden docenten, veertien gastdocenten en drie leden van het administratief-technisch personeel. Het merendeel van de hogeschoolgebonden docenten werkt deeltijds voor de opleiding, en ook de gastdocenten staan slechts voor een deel van hun opdracht binnen de bachelor-na-bacheloropleiding. In totaal is iets meer dan één VTE onderwijspersoneel ingeschakeld in de opleiding. De commissie is van mening dat dit niet veel is om de opleiding te blijven dragen.

De commissie is van mening dat de balans tussen de eigen docenten van de hogeschool en de externe gastdocenten in orde is. De hogeschoolgebonden docenten zijn meestal de drijvende kracht achter de belangrijkste modules in het programma. Voor de verdere invulling van het programma is een voldoende aantal gastdocenten met specifieke kennis van zaken aangetrokken.

De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert om de opleiding voldoende draagkracht te geven, zoals extra werkuren die bewust zijn ingezet voor de ondersteuning van de bachelor-na-bacheloropleiding ten gevolge van de recente curriculumontwikkelingen en -herzieningen. Deze investering rond 'zorg' beïnvloedt volgens de opleiding immers ook de initiële lerarenopleidingen.

De commissie heeft geen gegevens over de student-lectorratio gekregen, maar stelt dat ze de indruk heeft gekregen dat er op dat vlak geen problemen zijn. De studenten gaven aan dat zij een goede band hadden met hun docenten. Bij de supervisie worden de studenten in groepen van zeven tot acht verdeeld per supervisor, wat volgens de alumni een goede balans is. Ook in de agogische modules wordt het aantal studenten per groep bewust beperkt gehouden om het leren te optimaliseren.

De docenten met wie de commissie sprak, gaven aan dat de werkdruk vrij hoog ligt. Gezien zij deeltijds voor andere opleidingen instaan of andere taken uitvoeren, moeten docenten

hun aandeel binnen de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren grondig bewaken. De commissie kon wel opmaken uit de gesprekken met de docenten dat hun enthousiasme voor de opleiding de hoge werkdruk draaglijk maakt.

Na het bekijken van de leeftijdsstructuur van de docenten binnen de opleiding is de commissie van mening dat de leeftijdscurve in orde is. Alle leeftijdscategorieën, behalve die van 20-29 jaar, komen gelijkmatig aan bod. Volgens de opleiding is dit het gevolg van de wens van de opleiding om docenten aan te trekken met een relatief goede ervaring, op basis waarvan verdiepende kennis kan worden aangereikt, waardoor jonge starters niet meteen in de opleiding binnenstromen.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1	kwaliteit personeel	voldoende
facet 3.2	eisen professionele gerichtheid	voldoende
facet 3.3	kwantiteit personeel	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij de rondleiding in de gebouwen van de nieuwe campus in de Xaverianenstraat in Brugge was de commissie onder de indruk van de faciliteiten die de campus biedt voor de studenten. De nieuwe campus werd in gebruik genomen in september 2008, en is volgens de commissie flexibel en zeer studentgericht. Er is een voldoende aantal leslokalen om 3800 studenten onderwijs te bieden, en ook het studielandschap met de bibliotheek kon de commissie bekoren. Alle lokalen en de liften (met uitzondering van de goederenlift) zijn toegankelijk voor studenten met een functiebeperking. De campus is eveneens vlot toegankelijk met het openbaar vervoer, en voor wagengebruikers zijn 450 parkeerplaatsen beschikbaar.

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren maakt geen gebruik van een vast leslokaal. Volgens de opleiding wisselen de lokalen waarin de studenten les hebben, en is deze wissel afhankelijk van de werkvorm en het aantal studenten per groep. De supervisiesessies vinden bijvoorbeeld plaats in kleinere lokalen, waar slechts een achttal zitplaatsen nodig is.

Alle leslokalen zijn voorzien van een beamer en een pc. In een twintigtal lokalen zijn er digitale schrijfborden. De commissie heeft vernomen dat een project loopt om de krijtborden te vervangen door witte borden. De akoestiek in de wandelgangen is niet optimaal, maar is volgens de opleiding beter in de leslokalen. In de campusgebouwen zijn er drie auditoria die plaats bieden aan tweemaal 150 en één keer 350 studenten. De wanden tussen de auditoria kunnen weggeschoven worden, zodat een groot auditorium ter beschikking is voor 650 studenten.

De hogeschool heeft een viertal klassieke pc-klassen ter beschikking en een vijfde dat als taallabodient. Volgens de hogeschool zijn dit minder pc's dan vroeger op de andere campussen beschikbaar waren maar nog steeds ruim voldoende, aangezien veel studenten hun laptop meebrengen. In enkele departementen is laptopgebruik verplicht. De hele hogeschool is dan ook voorzien van een draadloos netwerk. De commissie heeft tijdens de rondleiding gehoord dat er gesprekken zijn om laptopgebruik ook binnen de lerarenopleiding te verhogen of zelfs te verplichten. Kansarmen kunnen voor ondersteuning in deze bij de sociale voorzieningen van de hogeschool terecht.

Studenten hebben enkele werkruimtes ter beschikking, die verspreid zijn over de verschillende verdiepingen. Daar zijn stroomvoorzieningen voor laptops aanwezig. In het atrium zijn projectieschermen en mededelingsborden voorhanden waarop studenten de regelingen betreffende lokalen en lessentabellen kunnen vinden. Ook printen en kopiëren is daar mogelijk.

De studenten en het personeel van de hogeschool kunnen voor warme en koude maaltijden terecht in een cafetaria met 400 zitplaatsen. Ook ontbijt kan genuttigd worden in deze cafetaria. Daarnaast zijn er ook automaten aanwezig met drank en versnaperingen. Tijdens de pauze van de lessessies in de bachelor-na-bacheloropleiding kunnen de studenten in de cafetaria iets drinken. Dit moment is eveneens een informeel contactmoment van de studenten met de opleidingscoördinator.

Ook de docenten kunnen gebruikmaken van een koffie- en werkkamer. Alle docenten hebben een eigen ruimte op de server van de hogeschool. Zij kunnen ook inloggen op het digitale leerplatform Toledo. Studenten krijgen overigens een informatiesessie over het gebruik van webmail en Toledo, en een uitleg over het posten en indienen van opdrachten via het digitale leerplatform.

De commissie was bij haar bezoek aan het studielandschap en de bibliotheek zeer onder de indruk van het uitgebreide spellenarchief dat de KHBO huisvest. Studenten en externen kunnen deze spellen ontfangen. Ook het studielandschap met 350 werkplekken, lokalen voor groepswerk en een vijftigtal pc's konden op instemming van de commissie rekenen. De commissie was positief over de uitleenmogelijkheden in de bibliotheek, bijvoorbeeld interbibliotheclen, gezien de bibliotheek deel uitmaakt van Libisnet, met als belangrijkste partner de KU Leuven. Ook kon de commissie zien dat de website van de bibliotheek de gebruikers praktische informatie biedt, alsook toegang tot de catalogus, databanken en elektronische bronnen, en handleidingen voor het gebruik van de catalogus en de databanken. De commissie was tevreden over de ruime openingstijden, zodat ook studenten van de bachelor-na-bacheloropleiding de nodige tijd hebben om werken uit de bibliotheek te consulteren. Hierover heeft de commissie tijdens de gesprekken met de studenten en alumni dan ook geen klachten gehoord. De bibliotheek kan volgens de commissie nog meer recente materialen en literatuur aanwerven.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Binnen de hogeschool is STUVO-KHBO, de studentenvoorzieningsdienst van de hogeschool, werkzaam. Studenten kunnen er terecht met allerlei vragen over onder andere studiefinanciering en studieleningen, statuten, vakantiejob, kinderbijslag, alsook vragen over studiekeuze, uitstelgedrag, faalangst en/of andere psychologische problemen. Volgens de commissie zijn de voorzieningen van de hogeschool in orde en heerst er, zoals de opleiding aangaf, een cultuur van zorgzaam begeleiden van studenten binnen de hogeschool. De studentenvoorzieningen zijn niet specifiek op de bachelor-na-bacheloropleiding gericht, wel eerder op beginnende studenten. Aangezien de studenten van de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren al een diploma op zak hebben, komen vragen over studievaardigheden bij deze doelgroep bijna niet voor. De studiebegeleidingsmedewerkers die een gesprek voerden met de commissie, konden dit bevestigen.

Volgens de commissie hebben ook de supervisiesessies een sterk ondersteunende rol binnen de studiebegeleiding. De studenten gaven in bevestigingen en in hun gesprek met de commissie aan dat de supervisie vaak het element bij uitstek is dat hen is bijgebleven van de opleiding en waaruit ze het meeste gehaald hebben voor hun verdere professionele loopbaan. In de supervisiesessies kunnen de supervisors zowel de persoonlijke ontwikkeling van de student als hun studietraject opvolgen. De kleine supervisiegroepen en de vertrouwensband met de supervisor zijn volgens de studenten die de commissie gehoord heeft, een meerwaarde binnen het gegeven van supervisie.

De studenten met wie de commissie in gesprek ging, gaven aan dat zij weten waar ze terecht kunnen bij eventuele problemen. Dit blijkt ook uit de studeerbaarheidsenquête die de opleiding bij de studenten afnam. Volgens de studenten en de personeelsleden van de studiebegeleidingsdienst is de opleidingscoördinator van de opleiding het eerste aanspreekpunt en vangt zij de eerstelijnsbegeleiding op. Zij kent de werking van STUVO goed, en weet goed wanneer en naar wie ze studenten kan doorverwijzen bij problemen. De studenten zijn vooral bekend met de werking van studietrajectbegeleiding, aangezien bijna de helft van de studenten afwijkt van het modeltraject.

De commissie beoordeelt de informatievoorziening binnen de opleiding als goed. De opleiding stuurt een informatiebrochure over de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren naar scholen en de Centra voor Leerlingenbegeleiding. Op de campus worden vier infodagen georganiseerd. Ook op de website kunnen potentiële studenten terecht voor informatie over de opleiding. Zij kunnen ook de opleiding vragen mailen, en er staat een gratis telefoonnummer ter beschikking om inlichtingen te vragen.

Studenten die aan de opleiding zijn begonnen, krijgen aan het begin van het academiejaar een introductienamiddag, waarin ze wegwijs gemaakt worden in de hogeschool en de praktische informatie betreffende de opleiding, zoals de indeling van het academiejaar, de organisatie van de lessen en de evaluatie. Ook de studie- en studietrajectbegeleiders zijn aanwezig. De studiegids

is eveneens een bruikbaar instrument, en biedt de studenten uitleg en informatie over de opleidingsonderdelen die zij zullen volgen in de opleiding. Verder is de commissie positief over de gids voor studenten die de opleiding heeft uitgewerkt, alsook de opdrachtenbundel die alle studenten ontvangen.

De commissie heeft uit de gesprekken en de ingekeken documenten afgeleid dat de opleiding via de studentenbegeleidingsdienst zicht krijgt op de redenen naar afhaken. Wanneer studenten twijfelen en denken aan afhaken, kunnen ze terecht bij de opleidingscoördinator, de docenten of de studie- en studietrajectbegeleider voor een gesprek. Ze hebben eveneens de mogelijkheid om een vragenlijst in te vullen. Bij effectief afhaken, dienen de studenten een bevraging in te vullen over de redenen waarom ze hun studies willen stopzetten. Deze gegevens dienen als basis voor het verzamelen van cijfermateriaal door de verantwoordelijke van de onderwijssteuning. Volgens de geluiden die de commissie heeft gehoord, is de oorzaak van afhaken voor de studenten uit de opleiding vaak de combinatie van de studie met voltijds werk en/of een gezin.

De opleiding geeft aan dat het niet evident is dat studenten naar het buitenland gaan voor hun studies. Op hogeschoolniveau zijn begeleidingsmogelijkheden aanwezig. In 2009–2010 waren er in samenwerking met de initiële lerarenopleiding Lager onderwijs twee Nederlandse studenten die enkele sessies van modules uit de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren opnamen in hun studieprogramma. Volgens de commissie kan een dergelijk initiatief nog meer gestimuleerd worden. Ook las de commissie in de ter beschikking gestelde documenten dat gedacht wordt aan het samenwerken met buitenlandse docenten voor een gastcollege. De commissie stelt dat een dergelijk initiatief de internationale invalshoek in de opleiding zou kunnen verbeteren.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1	materiële voorzieningen	goed
facet 4.2	studiebegeleiding	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Door de informatie uit de gesprekken en uit de ingekeken documenten heeft de commissie inzicht

gekregen in het kwaliteitszorgbeleid van de hogeschool en de vertaling daarvan in de opleiding. Op hogeschoolniveau is een coördinator Kwaliteitszorg werkzaam, die verantwoordelijk is voor de uitwerking en opvolging van het kwaliteitsbeleid. Vertegenwoordigers uit de departementen vormen de expertisegroep Kwaliteitszorg. Zij ontwikkelen procedures, instructies en werkwijzen voor kwaliteitszorg, en verzamelen deze in een kwaliteitshandboek, dat voor iedereen raadpleegbaar is op het intranet van de hogeschool. Het departementshoofd is op departementsniveau verantwoordelijk voor het bewaken van de kwaliteit. Op opleidingsniveau is dit de taak van de opleidingscoördinator. Uit de gesprekken die de commissie heeft gevoerd, kon ze opmaken dat de rol van de opleidingscoördinator in deze gewaardeerd wordt. De vertegenwoordigers van het administratief-technisch personeel meldden immers dat de opleidingscoördinator van de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren stappen heeft gezet om de kwaliteitsprocedures inzichtelijk te maken en deze ook te handhaven.

Binnen de hogeschool worden tien basisprincipes gehanteerd voor kwaliteitszorg, gaande van zorgen voor betrokkenheid en overleg met alle belanghebbenden, relevante informatie beschikbaar stellen voor alle belanghebbenden en deze informatie doelgericht communiceren, tot werken aan een continue verbetering door remediëren en optimaliseren, innoveren en verankeren. De commissie is van mening dat de werking van deze tien basisprincipes van de hogeschool nog niet helemaal is doorgedrongen en uitgewerkt bij de opleiding. Wel kreeg de commissie de indruk dat de hogeschool begonnen is met de bachelor-na-bacheloropleidingen binnen de reguliere werking van de hogeschool een eigen plaats te geven. De hogeschool ondersteunt de evaluatie van de resultaten bij de bachelor-na-bacheloropleiding, en zoekt naar een systematische en aangepaste opvolging. In het gesprek met de kwaliteitszorgmedewerkers heeft de commissie immers vernomen dat zij graag aan de slag zouden gaan met nog meer systematische bevragingen, teneinde de problemen die men signaleert, nog meer te objectiveren in metingen. De commissie kon deze nood aan meer gerichte bevragingen zeker onderschrijven.

Wel is de commissie van mening dat de bevragingen die nu in de opleiding gebeuren, betrouwbare, valide en erg bruikbare informatie bieden. De commissie heeft kunnen zien dat de opleiding openstaat voor feedback en dat de resultaten van de bevragingen aanleiding zijn voor de opleiding om veranderingen door te voeren.

De studenten worden vooreerst aan het einde van elk semester elektronisch bevraagd over verschillende aspecten van de opleidingsonderdelen die ze hebben gevolgd. Daarbij kunnen ze ook bemerkingen formuleren over de docent die verantwoordelijk is voor het opleidingsonderdeel. Daarom worden voor opleidingsonderdelen die door meerdere docenten worden verzorgd, ook afzonderlijke vragenlijsten opgesteld. De resultaten van deze bevragingen worden meegedeeld aan de betrokken docenten, op basis waarvan inhoudelijke veranderingen kunnen gebeuren. De docenten die in gesprek gingen met de commissie konden deze aanpak bevestigen.

De commissie beoordeelt de studeerbaarheidsenquête die in juni 2010 voor het eerst werd georganiseerd bij de studenten als positief. In de enquête geven de studenten via 38 vragen hun mening over onder andere de studielast, de samenhang van de modules, het studiemateriaal, communicatie over de doelstellingen, evaluatie van de opdrachten, feedbackmogelijkheden, relatie met de medestudenten en de docenten, voorzieningen en studiebegeleiding. De commissie heeft deze enquête kunnen inkijken en meent dat de studenten voldoende de mogelijkheid hebben om eveneens kritische opmerkingen te plaatsen bij de bevraagde aspecten.

Ook worden de studenten eerder informeel betrokken bij de kwaliteitszorg door informele gesprekken met de opleidingscoördinator, die bij de aanvang, het einde en de pauze tussen de lessen aanwezig is. De commissie is tevreden over deze aanpak maar stelt dat enige systematisering hierin, bijvoorbeeld door focusgesprekken met studenten, de kwaliteit nog zou kunnen verbeteren.

Sinds kort nemen ook de afgestudeerden deel aan een alumnibevraging. De enquête peilt naar de huidige bezigheden van de afgestudeerden en in welke mate het volgen van de opleiding een wending heeft betekend voor hun professionele carrière. Een groot deel van de bevraging handelt ook over de mate waarin zij de verschillende competenties hebben verworven binnen de opleiding. Ook kunnen de studenten aangeven of zij nog verder betrokken wensen te zijn bij de opleiding en in welke hoedanigheid. Er is ook ruimte voor het neerschrijven van de zwakke en sterke punten van de opleiding. De commissie merkt op dat het verhogen van de responsgraad van deze bevraging de validiteit nog zou verhogen.

De docenten worden betrokken bij de kwaliteitsbewaking in de opleiding, enerzijds door mondelinge en informele contacten met de opleidingscoördinator en anderzijds door een zelfevaluatie van de opleidingsonderdelen, die zij in een docentenvergadering ter voorbereiding van het schrijven van het zelfevaluatie-rapport voor de visitatie uitvoerden. Hierbij werden ze gevraagd om plus- en minpunten te noteren bij een *mindmap* opleidingsonderdelen en een *mindmap* curriculumhervorming. De commissie vindt deze zelfevaluatie een goed initiatief en hoopt dat de opleiding dit in de toekomst verder kan zetten.

De commissie mist een gerichte en systematische bevraging van het werkveld. Het werkveld is bij de opleiding betrokken via de adviesraad en informele contactmomenten. Toch gaven de vertegenwoordigers van het werkveld die de commissie hebben gesproken tijdens het visitatiebezoek aan dat zij graag een systematische bevraging wensen, of een focusgesprek om enkele opleidingsmateries te behandelen. Ook de commissie is ervan overtuigd dat het organiseren van een dergelijke bevraging de kwaliteitsmeting ten goede zou komen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie onderschrijft de nood van de opleiding aan meer gerichte en gesystematiseerde bevestigingen en metingen.
- De commissie spoort de opleiding aan een (schriftelijke) bevestiging specifiek te richten aan het werkveld.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek inzage gekregen in de verbeteringsplannen van de opleiding. Voor het academiejaar 2010–2011 kon de commissie zien dat de opleiding verbeteringsacties plande over zaken als meer systematische bevestigingen plannen (onder andere over de studietijd en alumnibevraging), verdere aanpassing en afstemming van het curriculum, het consolideren van contacten met nieuwe (gast)docenten en het formaliseren van werkveldcontacten. Volgens de commissie werkte de opleiding met jaarwerkplannen, wat het zicht op prioritering in de verbeteringsacties enigszins bemoeilijkt.

De commissie merkt tevreden op dat de verbeteringsacties die de opleiding formuleert, hun in-

spiratie vinden in de resultaten en bemerkingen uit de metingen en bevragingen die de opleiding organiseert, en die tot doel hebben bij te dragen aan de realisatie van de opleidingsdoelstellingen en het wegwerken van studiebelemmerende factoren voor de studenten. De commissie is van mening dat al goede stappen zijn gezet, maar ze mist nog enkele verbeteringstrajecten in de opleiding. Het betreft hier verbeteringsplannen om de bekendheid van de competenties te vergroten, om internationalisering in de opleiding in te plannen, of om concrete actieplannen in verband met het competentiegericht evalueren.

De commissie apprecieert het dat de opleiding zich ervan bewust is dat kwaliteitszorg een grote zorg is voor de goede werking van de opleiding, en inspanningen doet om het kwaliteitszorgbeleid te verbeteren. Zo heeft de opleiding volgens de commissie beseft dat ze in gang moet schieten wat verbeteringsacties betreft. De commissie kon zien dat de opleiding bij het plannen van verbeteringstrajecten in nieuwe ontwikkelingen is terecht gekomen, waarbij de PDCA-cyclus (*Plan-Do-Check-Act*) een steeds grotere plaats inneemt. Er zijn volgens de commissie goede aanzetten gegeven om de verbeteringsplannen binnen de opleiding aan te pakken en vorm te geven, maar de commissie heeft eveneens kunnen vaststellen dat verschillende verbeteringsacties nog in de denkfase zitten en nog niet zijn uitgewerkt in de doefase van de PDCA-cyclus. De commissie heeft, mede dankzij de inspanningen die de opleiding al heeft geleverd, vertrouwen dat de opleiding de PDCA-cyclus snel en systematisch kan toepassen binnen haar verbeteringsbeleid.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om verbeteringsplannen in verband met de bekendheid van de competenties, internationalisering en competentiegericht evalueren te starten en te implementeren.
- De opleiding moet erover waken dat sommige verbeteringsacties niet in de denkfase van de PDCA-cyclus blijven steken, maar systematisch kunnen worden uitgewerkt.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie is van oordeel dat de opleiding haar stakeholders bij de opleiding en haar kwaliteitsbeleid betreft.

De studenten die met de commissie in gesprek gingen, hebben verschillende malen aan de commissie gemeld dat zij het gevoel kregen gehoord te worden binnen de opleiding, en deze vrij grote mate van inspraak kunnen appreciëren. Niet alleen betreft de opleiding hen via bevragingen (zoals de bevraging per opleidingsonderdeel of de studeerbaarheidsenquête), maar studenten kunnen ook bij het begin van het academiejaar hun vragen en verwachtingen ten aanzien van de opleiding noteren. Ook hier zijn er bepaalde zaken waarmee de opleiding volgens de commissie rekening heeft gehouden. Verder staan informele contacten voor, tijdens en na de lessessies garant voor een informatie-uitwisseling.

De medewerkers van het onderwijzend personeel van de opleiding hebben de commissie mee-

gedeeld dat de opleiding openstaat voor kritiek en bepaalde zaken waar nodig aanpast. Ook zij voelen zich voldoende gehoord. Via docentenvergaderingen en eveneens informele contacten worden ze betrokken bij de opleiding. De commissie merkt op dat de opleiding inspanningen doet om ook de gastdocenten te betrekken bij de visie van de opleiding en hen te stimuleren om hierin actief een bijdrage te leveren. Zo heeft de commissie tijdens het gesprek met de docenten vernomen dat de opleiding de docenten aanspreekt op het gebruik van de competentiematrix in de lessessies, en gaven de docenten aan dat zij via mailverkeer feedback kunnen verwachten over hun inzet binnen de opleiding. Volgens de commissie kan het verder verstevigen van de communicatie met de gastdocenten de betrokkenheid van deze stakeholders bij de opleiding nog vergroten.

Volgens de commissie is in de opleiding sprake van een vrij beperkte alumniwerking. De opleiding heeft recent inspanningen geleverd om de alumni te betrekken bij de opleiding, wat voordien niet het geval was. De opleiding stuurt een alumni-enquête uit, die peilt naar onder andere de nood tot verdere alumniwerking. Volgens de resultaten van de bevraging en de geluiden die de commissie tijdens het gesprek met de afgestudeerden van de opleiding heeft opgevangen, is er wel degelijk een nood daaraan. De opleiding nodigt de alumni uit bij het openstellen van de sessie 'Visie op zorg' binnen een module uit het programma. Enkele alumni gaven aan dat zij nog met de andere leden uit hun supervisiegroep contact hadden en regelmatig afspraken. Dit is echter niet door de opleiding aangestuurd. De alumni vertelden de commissie dat zij dergelijke bijeenkomsten, of het organiseren van een symposium of een netwerkplatform om informatie uit te wisselen, zouden appreciëren. Volgens de commissie zou de opleiding er ook voor kunnen opteren om studenten die het expertniveau hebben bereikt, te vragen om als gastdocent te functioneren binnen de opleiding. Positief vindt de commissie het dat ook de alumni tijdens het gesprek aangaven dat zij de indruk kregen dat met hun opmerkingen rekening werd gehouden, en dat de opleiding op basis van hun bemerkingen wijzigingen had doorgevoerd.

De commissie is tevreden te vernemen dat de opleiding recent inspanningen heeft geleverd om de adviesraad (resonantieraad) van het werkveld opnieuw meer te betrekken bij de opleiding. Voordien was de werking van de adviesraad volgens de opleiding immers niet optimaal. De vertegenwoordigers van het werkveld die in de adviesraad zitting hadden en in gesprek gingen met de commissie, meldden dat zij feedback hadden kunnen geven en voorstellen hadden kunnen formuleren over de competentiematrix, het curriculum en het zelfevaluatierapport van de opleiding. Volgens de commissie kan de opleiding ervoor opteren om meer samen te komen met de adviesraad dan de nu gangbare twee keer per academiejaar. De opleiding gaf tijdens het visitatiebezoek aan dat er nog werk te doen is in verband met het betrekken van de leden van het werkveld die geen zitting hebben in de adviesraad. Externen worden bij de opleiding wel enigszins betrokken, bijvoorbeeld bij de evaluatie van de portfolio en de verdediging daarvan, maar de betrokkenheid van het werkveld kan volgens de commissie nog meer uitgebreid worden. Zo kan de bekendmaking van de competentiematrix naar het werkveld vergroot worden. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken aan dat het nood heeft aan het geven van inbreng rond vernieuwingen of noden die bij het werkveld spelen. Ook heeft de commissie vernomen dat de docenten van de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren die ook lesgeven in de initiële lerarenopleidingen op stagebezoek gaan voor deze studenten, en dat de uitwisseling van informatie en de feedback op deze stagebezoeken essentieel zijn. De commissie vraagt zich af of bezoeken tijdens de praktijkervaring van de student binnen de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren ook niet aangewezen zijn om de afstemming met en de betrokkenheid van het werkveld te verbeteren. De vertegenwoordigers van het werkveld die de commissie tijdens het visitatiegesprek gehoord heeft, waren eveneens voorstander van het inrichten van een formele bevraging gericht aan het werkveld of van focusgesprekken om met de opleiding van gedachten te wisselen.

Verder is de commissie van mening dat de opleiding meer inspanningen kan leveren om de resultaten van de bevragingen en metingen formeel terug te koppelen aan de stakeholders. Hoewel alle stakeholders aangaven dat zij zich gehoord voelen binnen de opleiding, heeft de commissie begrepen dat dit vooral ad hoc is gebeurd maar dat weinig systematische terugkoppeling en opvolging zijn gebeurd. Focusgesprekken kunnen een oplossing bieden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om de betrokkenheid van de alumni en het werkveld te verhogen.
- De commissie spoort de opleiding aan om voor een expliciete terugkoppeling van de resultaten van de bevragingen en de verbeteringsacties te zorgen aan alle stakeholders.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1	evaluatie resultaten	voldoende
facet 5.2	maatregelen tot verbetering	voldoende
facet 5.3	betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie van de verschillende stakeholders vernomen dat ze tevreden zijn over de opleiding.

De studenten waarderen vooral de supervisie en de agogische modules in de opleiding, die ervoor zorgen dat ze met een ruimere visie op zorg in hun (klas)praktijk kunnen functioneren. De materie die is aangebracht binnen de agogische modules is vaak onmiddellijk bruikbaar in de praktijk, en doet de studenten op een andere manier naar zichzelf en naar de anderen kijken. Wel heeft de commissie opgemaakt uit enkele bevragingen dat studenten een nog meer praktijkgerichte aanpak in de lessessies zouden waarderen. De studenten voelen zich echter voldoende voorbereid om een zorgfunctie aan te kunnen. Studenten zonder voorafgaand lerarendiploma appreciëren de praktijkervaring, die hen op het vlak van didactiek een aantal zaken bijbrengt.

Ook de alumni gaven tijdens hun gesprek met de commissie aan dat het volgen van de opleiding hen professioneel sterker en meer zelfzeker heeft gemaakt. Zij haalden als sterke punten van de opleiding de supervisie en reflectie, de vaardigheden aangeleerd in de agogische modules en de verdieping die de opleiding bijbrengt, aan. Ook voelden ze zich sterker bij het schrijven van bijvoorbeeld handelingsplannen en zorgvisies binnen hun school van tewerkstelling. De afgestudeerden zouden de opleiding aanraden aan hun collega's die de opleiding nog niet volgden.

Het werkveld is eveneens tevreden over de kwaliteit van de studenten die de opleiding aflevert. Enkele vertegenwoordigers van het werkveld die afgestudeerden van de opleiding in dienst hadden, getuigden dat de supervisie en de portfolio, en de reflectie die daarmee gepaard ging, een meerwaarde waren voor de student. Bovendien konden ze zien dat studenten ook sterker worden in het coachen van een team van collega's. Ook haalden zij een bredere visie, meer handelingsgericht werken, durven communiceren met ouders en het denken op schoolniveau in plaats van op kindniveau aan als sterke punten, in vergelijking met die personeelsleden die de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren niet hadden gevolgd.

De commissie betreurt het dat de opleiding de praktijkervaring niet als dusdanig evalueert of begeleidt. Ook voert de opleiding geen stagebezoeken uit. Nochtans worden volgens de commissie op deze manier kansen gemist, zoals een beter zicht op de competentieontwikkeling van de student in de praktijkcontext, alsook wederzijds contact, informatie-uitwisseling en mogelijkheden tot feedback tussen de opleiding en de scholen.

De commissie is van oordeel dat de portfolio een goede werkvorm is en grote kansen biedt binnen het competentiegericht onderwijs. De manier waarop binnen de opleiding geëvalueerd wordt, geeft de commissie een onduidelijk zicht op hoe en of alle competenties van de competentiematrix worden afgetoetst. Er is bij de commissie geen twijfel over het aftoetsen van de competenties van de vijfde competentiecluster (leren uit eigen en andermans ervaringen, reflectie), maar de commissie is bezorgd over de integratie van de competenties uit de andere competentieclusters/functionele gehelen met de kennis die de studenten aangebracht werd. De losse evaluaties van de verschillende praktijkopdrachten en de twee of drie taken die opgenomen zijn in de portfolio, laten het overzicht en het geheel van deze integratie niet helemaal zien. Een sterkere nadruk leggen op de integratie van alle competenties uit de competentiematrix en de integratie van kennis binnen de portfolio, kan volgens de commissie de afwezigheid van een eindwerk beter verantwoorden. De commissie heeft er echter vertrouwen in dat er, mede door het enthousiasme van de stakeholders ten aanzien van de opleiding, voldoende aanwijzingen zijn om te zeggen dat de opleiding het bachelorniveau bewaakt.

Zoals eerder vermeld, is er binnen de opleiding nauwelijks sprake van internationalisering en dit mede door het afwijkende instroomprofiel van de studenten, van wie de grote meerderheid zelf voltijds werkzaam is. Deze resultaten kunnen volgens de commissie verhoogd worden indien de opleiding initiatieven zoals het introduceren van buitenlandse bronnen of het afleggen van korte internationale schoolbezoeken in de opleiding zou doorvoeren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie pleit ervoor om meer nadruk te leggen op de integratie van alle competenties uit de competentiematrix en de integratie van kennis in de portfolio.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek de indruk gekregen dat de opleiding, ondanks het ontbreken van objectieve rendementsgegevens, bezig is met het onderwijsrendement. Dat blijkt uit inspanningen die de opleiding doet om de studiebelemmerende factoren weg te werken, bijvoorbeeld door het uitvoeren van een studeerbaarheidsenquête, en een betere planning en spreiding van de indiendata van de praktijkopdrachten.

De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren stelt geen streefcijfers in verband met de totale studieduur en het onderwijsrendement op. In afwachting van streefcijfers op Vlaams niveau wil de commissie het formuleren van streefcijfers ten zeerste aanmoedigen. Volgens de commissie zijn streefcijfers en streefdoelen immers aanbevelenswaardige instrumenten in het kader van een doelmatig richtinggevend kwaliteitsbeleid.

De opleiding geeft aan dat zij geen formeel onderzoek uitvoert naar studie-uitval en niet-slagen. De opleiding heeft volgens de commissie echter wel zicht op de redenen van afhaken van de studenten door de gesprekken met de studietrajectbegeleider of de opleidingscoördinator, gecombineerd met de formele exitenquête die de student bij uitschrijven dient in te vullen. Bij de studenten van de bachelor-na-bacheloropleiding is de combinatie van voltijds werken of het hebben van een gezin met een halftijdse opleiding geen sinecure. De commissie waardeert het dat een student die afhaakt, met deze werkwijze persoonlijk wordt benaderd. Bovendien geeft het exitgesprek ook nuttige informatie, zodat verbeteringstrajecten kunnen worden opgesteld.

De commissie kon uit de ter beschikking gestelde documenten afleiden dat de gemiddelde studieduur van de opleiding van twee jaar tot twee jaar en één maand duurt. Over de voorbije vijf academiejaren werkte 95 procent van de studenten de opleiding binnen de vooropgestelde twee jaar af. Vier procent van de studenten deed er drie jaar over, en 1 procent haalde het diploma na een verspreide studieduur van vier jaar.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt het wenselijk dat de opleiding streefcijfers voor het rendement ontwikkelt.
- De commissie beveelt de opleiding aan onderzoek naar niet-slagen en afhaken verder door te zetten.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1	gerealiseerd niveau	voldoende
facet 6.2	onderwijsrendement	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

GLBAAL OORDEEL

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen,
- de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie is van mening dat het zelfevaluatie-rapport een goed geschreven en goed gestructureerd document is. Samen met de lijvige bundel met bijlagen geeft het een duidelijk beeld van de opleiding. De commissie kon afleiden dat kort voor en na het schrijven van het zelfevaluatie-rapport de hogeschool en de opleiding veel inspanningen leverden om het programma grondig te herwerken vanuit de beroepsgerichte competenties. Deze hervormingen moeten volgens de commissie nog verdergezet worden. Wel was het voor de commissie niet altijd duidelijk of een beschrijving in het zelfevaluatie-rapport gold voor de hogeschool of voor de opleiding in het bijzonder.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1	niveau en oriëntatie	voldoende
onderwerp 2	programma	voldoende
onderwerp 3	personeel	voldoende
onderwerp 4	voorzieningen	voldoende
onderwerp 5	interne kwaliteitszorg	voldoende
onderwerp 6	resultaten	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

OVERZICHTSTABEL VAN DE OORDELEN¹

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding	V
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	V
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	V
Onderwerp 2 Programma	V
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud	V
Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid	V
Facet 2.3 Samenhang	V
Facet 2.4 Studieomvang	oké
Facet 2.5 Studietijd	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	V
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	O
Facet 2.8 Masterproef	NVT
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	V
Onderwerp 3 Inzet van personeel	V
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	V
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid	V
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	G
Onderwerp 4 Voorzieningen	V
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	G
Facet 4.2 Studiebegeleiding	G
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	V
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	V
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	V
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V
Onderwerp 6 Resultaten	V
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	V
Facet 6.2 Onderwijsrendement	V

De oordelen zijn van toepassing voor:

KHBO: Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

– bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: Zorgverbreding en remediërend leren

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL KEMPEN

Algemene toelichting bij de bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren

De opleiding Bachelor in het Onderwijs: Zorgverbreding en remediërend leren wordt ingericht door de Katholieke Hogeschool Kempen (K.H.Kempen), die lid is van de Associatie KU Leuven. De hogeschool biedt in totaal 61 professioneel en academisch gerichte opleidingen aan binnen zes verschillende studiegebieden, namelijk Biotechniek, Gezondheidszorg, Handelswetenschappen, Industriële wetenschappen en technologie, Onderwijs en Sociaal-agogisch werk.

De opleiding Zorgverbreding en remediërend leren wordt ingericht op de campus in Turnhout, één van de vier vestigingsplaatsen die de hogeschool telt. De andere vestigingsplaatsen bevinden zich in Lier, Geel en Vorselaar. De K.H.Kempen huisvest elf departementen die gegroepeerd zijn binnen drie clusters. De bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren wordt georganiseerd aan het departement Lerarenopleiding Turnhout van de K.H.Kempen en behoort tot de cluster 'Mens en maatschappij'. De cluster bevat verder nog het codepartement Lerarenopleiding op de campus Vorselaar, het departement Handelswetenschappen en bedrijfskunde op de campus Turnhout en de departementen Handelswetenschappen en bedrijfskunde en Sociaal werk op de campus Geel.

Het departement Lerarenopleiding in Turnhout en het codepartement in Vorselaar richten verschillende professioneel gerichte bachelors in. Op de campus Turnhout gaat het om de initiële opleidingen Bachelor in het Onderwijs: Lager onderwijs, Bachelor in het Onderwijs: Secundair onderwijs (met onderwijsopleidingsonderdelen Bewegingsrecreatie, Lichamelijke opvoeding, Plastische opvoeding en Project kunstvakken) en om de vervolgoopleidingen Bachelor in het Onderwijs: Zorgverbreding en remediërend leren en de postgraduatoren 'Omgaan met kinderen en jongeren met autismespectrumstoornis', 'Bewegingsopvoeding bij kleuters' en 'Sport-, recreatie- en cultuurmanagement'. Het codepartement op de campus Vorselaar richt daarnaast de initiële opleidingen Bachelor in het Onderwijs: Kleuteronderwijs, Bachelor in het Onderwijs: Lager onderwijs, Bachelor in het Onderwijs: Secundair onderwijs en de postgraduaatopleiding Mentor in de stage- en aanvangsbegeleiding in.

De opleiding Zorgverbreding en remediërend leren kent een historiek in Turnhout. In het begin van de jaren 1970 richtte het Pedagogisch Vormingsinstituut voor de Kempen (PVK) de cursus Remedial teaching in. Vervolgens maakte een wijziging in de wetgeving een omvorming naar een 'voortgezette opleiding' Zorgverbreding en remediërend leren noodzakelijk. Vanaf 1 september 1999 organiseerden de Katholieke Hogeschool Kempen, departement Lerarenopleiding Turnhout, en het PVK samen deze voortgezette opleiding. Op 1 september 2004 werd de voortgezette opleiding Zorgverbreding en remediërend leren uiteindelijk een bachelor-na-bacheloropleiding

van de K.H.Kempen. Niettemin is er nog steeds een intense inhoudelijke en structurele samenwerking met het PVK. Dit instituut vormt de onderwijskundige tak binnen de Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij voor de Kempen (IOK), een structureel samenwerkingsverband tussen Kempense gemeenten dat tot doel heeft een fundamentele bijdrage te leveren aan de economische, sociale en culturele uitbouw van de Kempen.

Het aantal studenten tijdens het academiejaar 2010–2011 voor de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren bedroeg 39. In 2008–2009 en 2009–2010 waren respectievelijk 24 en 52 studenten ingeschreven. De opleiding biedt geen afstudeerrichtingen aan maar wel differentiatietrajecten. Binnen de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren gaat het om het traject Kleuteronderwijs, Lager onderwijs en Secundair onderwijs.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de opleiding beschikt over duidelijke doelstellingen. Deze voldoen aan de decretale vereisten van de algemene competenties op bachelorniveau en bouwen verder op de door het decreet van 15 december 2006 onderschreven basiscompetenties van de leraar en het door het decreet van 27 november 2007 onderschreven beroepsprofiel van de leraar. De opleiding wil specifiek aandacht besteden aan de algemene competenties 'teamgericht werken', 'oplossingsgericht werken' en 'besef hebben van maatschappelijke verantwoordelijkheid', binnen de zorgdimensies die aan bod komen in het programma.

De competenties die de opleiding vooropstelt, zijn duidelijk omschreven en bevatten volgens de commissie de decretaal vereiste niveaus van competenties, domeinspecifieke competenties en eigen accenten.

De opleiding Zorgverbreding en remediërend leren bouwt verder op het initiële diploma van leraar, en kiest daarom voor het verder verbreden en verdiepen van de volgende competentieclusters of functionele gehelen:

- begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen,
- opvoeder,
- innovator-onderzoeker,
- partner van ouders/verzorgers,
- partner van externen,
- lid van een schoolteam.

De domeinspecifieke competenties omvatten:

- Planmatig begeleider van leerlingen met specifieke onderwijsnoden.
- Vertaler van het onderwijsaanbod, de leerlijnen en inhouden uit diverse leerdomeinen, rekening houdend met de specifieke onderwijsnoden van de leerlingen.
- Partner van ouders, leerlingen en een ruim team van betrokkenen uit de omgeving van de leerling met specifieke onderwijsnoden, vanuit een maatschappelijke verbondenheid.

- Coach van collega's en coördinator van beleidsondersteunende maatregelen bij de implementatie van planmatig handelen op klas- en schoolniveau.
- Zichzelf sturende en geëngageerde persoon die voortdurend leert uit eigen en andermans ervaringen, en uit meerdere bronnen.

De commissie waardeert het dat de opleiding vanuit een eigen visie bepaalde competenties voorstelt. Zij stelde ook vast dat deze visie, op basis van de onderwijsvisie van de hogeschool, gedragen wordt en doorleefd is binnen de hele opleiding, zowel bij het eigen personeel als bij de gastdocenten. De onderwijsvisie van de lerarenopleiding legt de nadruk op de vijf fundamenteën uit de onderwijsvisie van de instelling:

- 1 een dynamisch onderwijs dat studenten voorbereidt op een maatschappij die voortdurend evolueert,
- 2 een krachtige leeromgeving,
- 3 interactief en kritisch onderwijs,
- 4 een degelijke begeleiding van de student in zijn studie en zijn studietraject,
- 5 sociale betrokkenheid.

Toch meent de commissie dat de keuzes in vooropgestelde competenties en focus nog meer kunnen worden verantwoord. Het is haar bijvoorbeeld minder duidelijk waarom bepaalde functionele gehelen minder worden uitgediept in de competenties.

In de praktijk groepeerde de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren de opleidingsdoelen in drie zorgdimensies, gebaseerd op de drie niveaus die een zorgbeleid binnen een school moet bevatten:

- Zorgdimensie 1: een handelingsgerichte kijk op specifieke onderwijsbehoeften (leerlingniveau).
- Zorgdimensie 2: ontwikkelen van een zorgbrede leeromgeving (klasniveau).
- Zorgdimensie 3: kwaliteitszorg op school (schoolniveau).

De opleiding werkt daarnaast ook met drie niveaus van competentiebeheersing, namelijk het start-, integratie- en expertniveau.

De commissie meent tot slot dat de internationale component in de doelstellingen te weinig expliciet en ondervetegenwoordigd is. Zij stelt dat binnen de bachelor-na-bacheloropleiding ook kan gewerkt worden aan meer internationaal gerichte competenties, en dat de opleiding ondanks de beperkte mogelijkheden meer ambities mag hebben binnen dit domein.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan de internationale component in de doelstellingen beter en meer expliciet uit te werken.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereglementeerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals eerder besproken, baseerde de opleiding zich voor haar doelstellingen op de wettelijke kaders en bestaande beroepsprofielen. De totstandkoming van de domeinspecifieke competenties verliep daarnaast via een Vlaams project tussen de aanverwante opleidingen van de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërende leren. De banaba-opleiding werkte haar competenties immers uit aan de hand van een gezamenlijk ontwikkeld competentiekader. Tijdens het academiejaar 2007–2008 werd met het *School of Education*-project 'Afstemming van de banaba-opleidingen op de implementatie van het leerzorgkader' gestart. Hiervoor werd samengewerkt met de andere Vlaamse banaba-opleidingen Zorgverbreding en remediërend leren en Buitengewoon onderwijs van de KHLeuven, Lessius Mechelen, de KHLim, de KHBO, de KATHO en de Karel de Grote-Hogeschool. Het doel was accentverschuivingen in de competenties van leerkrachten en paramedici uit het buitengewoon onderwijs, en zorg- en GOK-coördinatoren uit het gewoon onderwijs te omschrijven ten gevolge van de invoering van het leerzorgkader. De projectgroep heeft hiervoor een ruim bronnenonderzoek uitgevoerd, met inbegrip van internationale documenten, op het vlak van 1) gewoon en buitengewoon onderwijs en 2) competentiegericht opleiden. De commissie beschouwt de deelname aan dit project in het kader van het opstellen van de domeinspecifieke doelstellingen als een pluspunt. Zij stelde wel vast dat niet alle beroepsspecifieke competenties uit het project werden meegenomen in de eigen doelstellingen.

De verdere explicitering van het competentiekader gebeurde met de participatie van het opleidingsteam en de resonansgroep met vertegenwoordigers uit het werkveld. Ook voor de actualisatie van de opleidingsdoelen wordt een beroep gedaan op het werkveld. De profilering die hiervan het gevolg is, uit zich in de verschillende accenten die de opleiding legt, zoals de eerder vermelde clustering van de competenties in drie zorgdimensies en de daaraan gekoppelde accentuering van de opleidingsdoelen op schoolniveau. Hiermee speelt de opleiding in op de ontwikkeling in het werkveld waarbij sprake is van een grotere participatie van de zorgcoördinator in het reguliere onderwijs ten aanzien van het buitengewoon onderwijs. Ondanks deze participatie bleken niet alle vertegenwoordigers van het werkveld goed op de hoogte van de eigenlijke competenties die de opleiding vooropstelt. De commissie meent dan ook dat een betere communicatie van de competenties, zowel ten aanzien van het werkveld als ten aanzien van studenten en gast-docenten, moet worden verwezenlijkt.

Bij het opstellen van de doelstellingen hield de opleiding rekening met enkele relevante ontwikkelingen in het werkveld. Zo werd, zoals eerder vermeld, via de samenwerking met *School of Education* het leerzorgkader in rekening gebracht, en weerspiegelt het werken met de drie dimensies (leerling-, klas- en schoolniveau) een brede zorgbenadering. De commissie stelde vast dat de visie op zorg binnen de opleiding sterk geëvolueerd is ten aanzien van het verleden, waarin nog te eng werd gefocust op de curatieve benadering. Toch meent zij dat een vierde zorgdimensie binnen de opleiding nog wat onderbelicht blijft. In het domeinspecifieke referentiekader van de commissie wordt immers verwezen naar het metaniveau, waarin het maatschappelijke beeld en onderwerpen als GON, GOK en inclusie aan bod komen. De commissie meent dat deze benadering in de opleidingsdoelstellingen nog niet expliciet genoeg aanwezig is, ondanks de aanzetten hiertoe in de beroepsspecifieke zorgdimensie 3. Zij waardeert het wel dat de opleiding steeds meer aandacht besteedt aan de preventieve insteek van zorg, en niet louter de curatieve benadering aan bod brengt.

De opleiding vergelijkt zich in eerste instantie met aanverwante opleidingen in Vlaanderen aan de hand van het ontwikkelde competentiekader, waarvan de functionele gehelen direct gerelateerd worden aan het vastgestelde beroepsprofiel van de leraar. De competenties worden gedragen door het werkveld, het onderzoek en de verschillende aanverwante opleidingen in Vlaanderen. De opleiding kan volgens de commissie wel meer investeren in nationale en internationale benchmarking.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan de vooropgestelde competenties beter te communiceren naar het werkveld, de studenten en de gastdocenten.
- De commissie beveelt aan in de doelstellingen meer aandacht te besteden aan veranderende brede maatschappelijke contexten en de invloed op zorg.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1	niveau en oriëntatie	goed
facet 1.2	domeinspecifieke eisen	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA**Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma**

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende**De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:**

Concrete curricula worden aan de K.H. Kempen uitgewerkt op basis van het opleidingsconcept van de hogeschool en in functie van de opleidingsdoelen. De competentiematrix die de opleiding hanteert, zorgt voor de relatie tussen de opleidingsdoelstellingen en bachelorcompetenties enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds, wat de commissie waardeert. Hierin wordt weergegeven welke competenties in welke opleidingsonderdelen worden aangeleerd en geëvalueerd. De commissie waardeert het dat op basis van deze transparante matrix ook wordt gewerkt met gedragsindicatoren. Het competentiekader zelf bevat de zes functionele gehelen, die de opleiding verder concretiseert. De opleidingsonderdelen in het programma behoren telkens toe aan één van de drie competentiegehelen of zorgdimensies waarin de opleidingsdoelstellingen zijn geordend. Het programma kent geen eindwerk of bachelorpaper, maar binnen elke zorgdimensie is er een geïntegreerde opdracht. De omvang van een opleidingsonderdeel (en een competentiegeheel) is uitgedrukt in studiepunten, en wordt vastgesteld op basis van het belang in het curriculum en de tijd die de student nodig heeft om de competenties te verwerven. Per zorgdimensie bestaan drie differentiatietrajecten: het traject Kleuteronderwijs, Lager onderwijs en Secundair onderwijs. Binnen deze trajecten zijn steeds een gemeenschappelijk deel en een differentiatiegedeelte in het programma aanwezig. Daarnaast is binnen elk traject minstens één keuzeopleidingsonderdeel opgenomen. De commissie waardeert de aanwezige keuzemogelijkheden en de programmadifferentiatie volgens

onderwijsniveau. Omdat het opleidingsprogramma is opgebouwd op basis van een modulesysteem en niet alle modules jaarlijks worden ingericht, beginnen sommige studenten met zorgdimensie 1 en 2, en anderen met zorgdimensie 3. De commissie stelt zich hier vragen bij, omdat zij de aanvang van het programma met focus op het schoolniveau minder evident vindt voor studenten die rechte reeks instromen vanuit een eerdere opleiding en weinig werkveldervaring hebben.

De commissie stelde vast dat de vooropgestelde competenties op deze manier voldoende werden vertaald naar het programma en apprecieert het dat deze duidelijk vertrekken vanuit het opleidingsconcept. De wijzigende visie op zorg, die evolueert van de individuele en curatieve naar een meer brede en ook preventieve benadering, krijgt volgens de commissie al een eerste uitwerking in het programma. De studenten bevestigden dit. Toch meent de commissie dat deze visie en gewijzigde doelstellingen nog beter moeten vertaald worden in het programma, zodat ook gast-docenten de inhoud van de opleidingsonderdelen laten vertrekken vanuit deze bredere visie op zorg. Daarnaast zijn nog enkele competenties in het programma onderbelicht, zoals het omgaan met leerlingen met functiebeperkingen, het contact met externe zorgpartners en het kritisch reflecteren vanuit een brede visie op zorg. In bepaalde opleidingsonderdelen wordt nog te eenzijdig gefocust op de individueel handelingsgerichte benadering, waardoor de competentie 'vertaler van het onderwijsaanbod, de leerlijnen en inhoud uit diverse leerdoelgebieden, rekening houdend met de specifieke onderwijsnoden van de leerlingen' volgens de commissie een te grote orthodidactische invulling krijgt. Ook het selecteren van doelen voor de klasgroep en het werken met groepsplannen kan meer aandacht krijgen. Daarnaast meent de commissie dat zorgverbreding kan worden opengetrokken naar andere aspecten dan het puur orthodidactische in de leerdoelgebieden taal en wiskunde. De commissie waardeert het dat in het programma onderdeel 'Talenten aanspreken door projectmatig werken' het accent ligt op muzische vorming. Ze raadt aan om ook aandacht te besteden aan andere leerdoelgebieden, zoals taalvaardigheid en wereldoriëntatie.

In de K.H.Kempen wordt internationalisering aangestuurd vanuit de raad Internationalisering, waarin alle departementen vertegenwoordigd zijn. Er zijn geen structurele internationaal gerichte activiteiten ingebouwd in het opleidingsprogramma van Zorgverbreding en remediërend leren. De actieve participatie van studenten uit de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren in internationalisering is afwezig. Tot nog toe nam geen enkele student deel aan een internationaal uitwisselingsprogramma. Ook de doelstelling om in te zetten op *internationalisation@home* wordt volgens de commissie nog te weinig vertaald naar het opleidingsprogramma.

Onderwijsinnovatie wordt zowel op departementaal als hogeschoolniveau aangestuurd, maar de procedures voor curriculumherziening bevinden zich voornamelijk op departementaal niveau. Het beleidsteam formuleert adviezen en implementeert beleidsbeslissingen met betrekking tot onderwijsinnovatie (interne en externe onderwijskundige evoluties), curriculumhervorming (opbouw en leerlijnen) en de realisatie van het opleidingsconcept en de onderwijsvisie. Ten aanzien van de optimalisering van het curriculum worden daarnaast ook de studenten bevestigd (vanaf 2010-2011 via IMPROVE-bevestigingen). Ook het opleidingsteam en de opleidingsvergadering bekommeren zich om de inhoudelijke en onderwijskundige evaluatie van de opleiding. Daarnaast vindt de commissie het sterk dat ook het werkveld input levert voor curriculumaanpassing via de resonansgroep.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan kritisch te blijven kijken naar de gehanteerde kaders bij het begeleiden van kinderen met zorgvragen en zich niet te beperken tot één (veel gehanteerd) model.
- De opleiding dient nog meer te werken aan de concrete vertaling van een brede en holistische visie op zorg in het programma.
- De commissie beveelt aan mogelijkheden om meer internationale gerichte activiteiten in het programma in te bouwen, te onderzoeken.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie waardeert het dat de opleiding gebruikmaakt van de praktijkervaring van de studenten als input tijdens de lessen, en zo de praktijkgerichtheid van de opleiding vergroot. Veel studenten hebben naast hun studie immers een job in het onderwijs. Studenten die geen leraarsdiploma hebben en niet in het onderwijsveld zijn tewerkgesteld, dienen minstens één dag per week beroepservaring op te doen in een schoolse omgeving onder de vorm van stage. De commissie meent wel dat dit beperkt is, aangezien de studenten binnen het programma niet frequenter in contact komen met de eigenlijke onderwijspraktijk. De opleiding bezoekt deze stageplaatsen niet en stelt geen criteria voorop waaraan deze moeten voldoen.

Daarnaast versterkt de opleiding de professionele gerichtheid van het programma door de inzet van gastdocenten en gastsprekers, die actuele inhoud uit de eigen beroepspraktijk aan bod brengen. Ook van de eigen docenten wordt verwacht dat ze op de hoogte zijn van actuele ontwikkelingen in het werkveld. Dit wordt bewaakt via hun persoonlijk professioneel ontwikkelingsplan met betrekking tot hun opdracht in de opleiding. Toch kunnen actuele ontwikkelingen uit het werkveld volgens de commissie nog beter geïntegreerd worden in het programma. Zij stelden vast dat thema's als GON, GOK en inclusie zelden en te beperkt worden behandeld, hoewel deze in het werkveld aan belang winnen. Daarnaast wordt ook de brede zorgverlening, in de vorm van contact tussen scholen en externe zorgpartners en -instanties, volgens de commissie te beperkt behandeld.

Tot slot wordt het werkveld betrokken bij de opleiding via de begeleiding en evaluatie van opdrachten. De geïntegreerde opdracht (cf. facet 2.7) die elke student moet voltooien voor elke zorgdimensie heeft dan ook een duidelijke voet in de beroepspraktijk. De evaluatie ervan gebeurt door een jury, die bestaat uit minstens één supervisor, één medewerker van het departement en één inhoudelijke expert uit het vakdomein. De studenten worden voor de geïntegreerde opdracht, die verbonden is aan elke zorgdimensie, individueel gecoacht door een supervisor. Deze laatste leidt ook de praktijkgroep waarin de studenten ervaringen uitwisselen.

Onlangs deze initiatieven meent de commissie dat het contact tussen de opleiding en het werkveld kan worden verbeterd. De studenten lieten de commissie weten dat zij de opleiding en het werkveld nog te vaak als twee verschillende werelden ervaren. De commissie stelt dan ook dat de verbindingen en de communicatie met het werkveld meer structureel moeten ingebouwd worden en voor studenten voelbaar moeten zijn binnen het opleidingsprogramma. Het programma kent momenteel bijvoorbeeld geen schoolbezoeken, of duidelijke gestuurde en begeleide opdrachten in het werkveld. De geïntegreerde opdrachten sluiten volgens de commissie goed aan bij de praktijk, maar worden nog niet voldoende aangestuurd en begeleid vanuit de opleiding. Er wordt ook

slechts zelden vraaggestuurd gewerkt, wat de opdrachten tevens zinvol zou kunnen maken voor de betrokken school waarin de student werkt of stage loopt. De commissie is wel positief over de aandacht voor reflectie in de geïntegreerde opdrachten, waarbij studenten ondersteund worden in de begeleidingsgroep en er verslag over uitbrengen in het logboek. De commissie stelt wel vast dat de verwijzing naar literatuur in deze opdrachten nog te vaak ontbreekt.

Het cursusmateriaal is volgens de commissie kwalitatief voldoende, maar dient wel te worden uitgediept aan de hand van vakliteratuur. Voor veel opleidingsonderdelen moeten studenten terugvallen op PowerPoint-presentaties, en zijn te weinig aanvullende achtergrondteksten beschikbaar die verwijzingen bevatten naar wetenschappelijke literatuur en het actualiteitsgehalte waarborgen. Ook alumni lieten de commissie weten dat zij graag meer achtergrondliteratuur hadden om later op te kunnen terugvallen. De opleiding is zich bewust van dit verbeteringspunt en werkte al een procedure uit om de kwaliteit van het cursusmateriaal beter te bewaken.

De studenten lieten de commissie weten dat meer internationaal gerichte activiteiten in het opleidingsprogramma een meerwaarde zouden kunnen betekenen. Ook de commissie meent dat dergelijke activiteiten of internationale inhouden in modules de actuele ontwikkelingen in het internationale vakgebied beter aan bod kunnen laten komen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie dringt erop aan dat het actiepunt om het cursusmateriaal te verbeteren en uit te breiden met meer vakliteratuur spoedig in praktijk wordt gebracht.
- De opleiding dient het contact met het beroepenveld in het programma en de begeleiding bij praktijkopdrachten te versterken om de professionele gerichtheid ervan te vergroten.
- De integratie van internationale inhouden en literatuur in het programma kan de blik van studenten verruimen en hen meer in contact brengen met actuele ontwikkelingen in het werkveld.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het opleidingsprogramma is opgebouwd volgens de drie zorgdimensies. De verticale samenhang van het programma kan gepercipieerd worden als een sequentieel traject van die genummerde zorgdimensies. In de praktijk is het echter zo dat studenten kunnen instappen in eender welke dimensie (1+2 of 3). De verticale samenhang van het programma wordt volgens de commissie echter enkel gegarandeerd wanneer de student alle dimensies doorloopt in opbouwende volgorde. De commissie meent dat de samenhang van het gehele programma voor studenten die instappen in de derde zorgdimensie beter kan worden bewaakt. Vooral voor studenten zonder werkveldervaring op mesoniveau in het onderwijs is zij van mening dat deze instap niet leidt tot een coherent opleidingsprogramma.

De samenhang van het programma binnen elke module is volgens de commissie beter gegarandeerd. Binnen elke zorgdimensie is dezelfde horizontale structuur op te merken op het vlak van competentieverwerving. Eerst gebeurt een verkenning vanuit authentieke situaties en praktijkvoorbeelden, dan past de student in een volgende stap de competenties toe in opdrachten die

in relatie staan met de realiteit, en ten slotte worden de competenties geïntegreerd in een reële beroepscontext in een overkoepelende opdracht, die inhoudelijk gelinkt is aan de zorgdimensie waarin ze gegeven is. De geïntegreerde opdracht draagt volgens de commissie zeker bij tot de horizontale samenhang tussen de verschillende inhouden van een module.

De commissie is van mening dat de samenhang van het gehele programma duidelijker kan gemaakt worden naar studenten, bijvoorbeeld via een overkoepelende portfolio, waarin zowel de verticale als horizontale samenhang en verbanden tussen opleidingsonderdelen aan bod komen. Vooral met betrekking tot de inhouden die gastdocenten geven, lieten de studenten de commissie weten dat de samenhang met de andere inhouden niet altijd duidelijk is. Dit is volgens de commissie een belangrijk werkpunt.

Voor studenten die zich inschrijven met een diplomatraject is de samenhang van het programma gegarandeerd in een modeltraject, waarbij vrijstellingen mogelijk zijn via EVC- en EVK-procedures. Vervolgens is er een garantie voor samenhang via het leertraject dat de student kiest; dit is toegespitst op het kleuter-, lager of secundair onderwijs.

Wanneer er afgeweken wordt van de vooropgestelde toelatingsvoorwaarden kan het departementshoofd alsnog beslissen een student toe te laten tot de opleiding volgens de bepalingen van het onderwijsreglement. De betreffende toelatingsvoorwaarden zijn eveneens terug te vinden in de programmagids.

De opleiding tracht de samenhang van het programma te bewaken en te evalueren via de aanwezige organisatie- en overlegstructuur, met name in het beleidsteam en via de opleidingscoördinator, die instaat voor de communicatie tussen dit beleidsteam en het personeel van de opleiding. Ook de coördinatoren van de opleidingsonderdelen zijn verantwoordelijk voor het bewaken van de samenhang van het programma. De commissie is wel van mening dat deze actoren de overlap tussen de opleidingsonderdelen beter kunnen bewaken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan de samenhang van het programma voor studenten meer inzichtelijk te maken.
- De opleiding dient zich te bezinnen over de samenhang van het opleidingsprogramma bij de instap in zorgdimensie 3.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor-na-bachelor: tenminste 60 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: *oké*

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De bachelor-na-bacheloropleiding bestaat uit 2 studiejaar van elk 30 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 60 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een bachelor-na-bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studietijd in de opleiding wordt verdeeld over twee academiejaren van 30 studiepunten, waardoor de studeerbaarheid voor werkenden/de hoofddoelgroep verhoogd wordt. De studiebelastingstijd wordt zo per jaar begrensd op maximaal 900 uur. De studenten lieten de commissie weten dat de studiebelasting evenwichtig is over de verschillende onderdelen van het opleidingsprogramma.

Metingen naar de studielast gebeuren met behulp van de webapplicatie Metis. De K.H.Kempen controleert de studielast door te werken met waarschuwings- en probleemzones voor opleidingsonderdelen die bij metingen vijf uur minder of meer presteren dan de vooropgestelde studietijd via de studiepunten. Deze methode is volgens de commissie niet helemaal toereikend, omdat ze de objectiviteit van de meting niet kan waarborgen. Momenteel is de relatie tussen de vooropgestelde studietijd en de reële studietijd voor de commissie niet helder. Uit de meting van het academiejaar 2009–2010 bleek dat zorgdimensie 3 een te lage studielast had met 15,1 uur per studiepunten, terwijl de norm op 25 uur per studiepunten ligt. Uit informele contacten bleek echter dat de studenten een hoge studiedruk ervaren, wat aanleiding gaf tot een focusgesprek met alumni aan de hand van de IMPROVE-methodiek. Daaruit bleek dat veel werkenden de verwerkingstijd vaak niet doorrekenen door de verwevenheid tussen de studie en hun professionele bezigheid. De commissie vindt dit echter geen afdoende verklaring en meent dat betaalde arbeid niet kan gerekend worden als studietijd, omdat deze 'praktijkervaring' noch begeleid, noch gecontroleerd wordt vanuit de opleiding. Zij maakt zich dan ook grote zorgen over het aantal uren studietijd dat wordt toegekend aan praktijkopdrachten. De commissie is van mening dat meer zinvolle opdrachten de investering in studietijd binnen vooral zorgdimensie 3, bijvoorbeeld met betrekking tot hulpverleningsnetwerken, meer controleerbaar kunnen maken.

Als reactie op studiebelemmerende factoren treft de opleiding maatregelen. Het grootste probleem bleek de combinatie met de werksituatie van de studenten. Hiervoor werden de volgende maatregelen getroffen: de spreiding van evaluatiemomenten, het verdelen van de 60 studiepunten over twee academiejaren, keuze in evaluatievormen, groepsvorming en het stimuleren van sociaal leren, en creatie van laagdrempeligheid door de bereikbaarheid van het beleid. Het viel de commissie op dat vooral de sociale dimensie in de groepen en de interviews op een positieve manier bijdragen aan de studeerbaarheid van het programma en het afhaken tegengaan.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding dient te investeren in zinvolle opdrachten die een hogere studiebelasting binnen zorgdimensie 3 beter garanderen.
- De commissie raadt de opleiding aan werk te maken van meer objectieve studietijdmetingen om de reële studietijd in kaart te kunnen brengen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het opleidingsconcept van de opleiding is bepalend voor het didactische concept en de leermiddelen, en focust op 'leren als sociaal gebeuren', waarbij contactonderwijs en groepsbegeleiding vooropstaan en een combinatie van verschillende werkvormen, naar analogie van de verschillende leerstijlen, die de diversiteit van de instroom met zich meebrengt.

De commissie stelde vast dat de opleiding beschikt over een helder didactisch concept dat aansluit op deze visie en op het eerder toegelichte opleidingsconcept van de hogeschool. De kernbegrippen in het didactische concept van de lerarenopleiding zijn:

- activerend leren: leren is een actief en cumulatief proces, dat gericht is op de persoonlijke constructie van competenties;
- studentgestuurd en reflectief leren: het leerproces mondt uit in studentgestuurd leren, aan de hand van een persoonlijk ontwikkelingsplan en actieonderzoek;
- leren in en vanuit authentieke situaties: de praktijk is zowel de toetssteen als het doel van de opleiding;
- sociaal en interactief leren: docenten en studenten leren van en met elkaar.

In samenhang hiermee creëert de opleiding krachtige leeromgevingen waarbij ingezet wordt op diverse werkvormen die de confrontatie met authentieke taken, doelgericht werken, leren via digitale leerplatformen, en groepswork en -activiteiten behelzen.

De commissie is van mening dat de opleiding voldoende variatie in gehanteerde werkvormen aan de dag legt en dat deze ook afgestemd zijn op het studentenpubliek. Zij waardeert de aanwezigheid van vernieuwende en activerende werkvormen, zoals het rollenspel. Daarnaast stelde zij vast dat via intervisie ook werkvormen worden gehanteerd die zelfreflectie mogelijk maken. Studenten en alumni lieten de commissie dan ook weten dat zij erg tevreden zijn over deze werkvormen. De commissie is vooral tevreden over de aanwezige geïntegreerde opdrachten, die heel wat competenties aan bod laten komen. In het kader van het verbeteringsperspectief kan de opleiding nog nadenken over een geïntegreerde opdracht over de modules heen en dit bij voorkeur, zoals eerder vermeld, ook vraaggestuurd vanuit de stageschool. Daarnaast is de commissie van mening dat een uitbreiding van het logboek naar een volwaardige portfolio een meerwaarde kan betekenen voor de competentieopvolging van de studenten.

De opleiding groepeerde de studenten, afhankelijk van het opleidingsonderdeel, in heterogene groepen of homogene groepen per traject (kleuter, lager en secundair). De studenten waarderen deze combinatie, en ook de commissie erkent de meerwaarde van een overdachte mix in groepeeringsvormen.

Qua leermiddelen zet de opleiding zo veel mogelijk in op het digitaal aanbieden ervan. De meest gebruikte leermiddelen zijn cursussen, handboeken, handleidingen, het elektronische leerplat-

form Toledo, PowerPoint-presentaties en videobeelden. Ook het gebruik van laptops wordt bij zowel studenten als docenten aangemoedigd. Voor docenten wordt het gebruik ervan verondersteld en bestaat een financiële tegemoetkoming. De klaslokalen zijn ook optimaal ingericht voor dit gebruik met een draadloos netwerk en beamer. De commissie waardeert de toegankelijkheid van het cursusmateriaal, maar betreurt wel dat studenten veel cursusmateriaal zelf moeten afdrukken. De studenten lieten de commissie weten dat zij niet helemaal tevreden zijn over de vorm van het aanwezige cursusmateriaal, dat vooral PowerPoint-presentaties bevat.

Vanaf 2010–2011 worden criteria voor kwaliteitsvol studiemateriaal geïmplementeerd, onder toezicht van de coördinator Onderwijsontwikkeling en aangestuurd door het departementaal operationeel jaaractieplan. Op deze manier wordt getracht het opleidingsconcept en het inhoudelijk corresponderende didactische concept te waarborgen in het studiemateriaal, door in te zetten op juist en actueel studiemateriaal, competentiegericht studiemateriaal, authentieke vraagstukken als deel van het studiemateriaal, studiemateriaal dat het leerproces daadwerkelijk ondersteunt, en toegankelijk en begrijpelijk studiemateriaal. De opvolging van de implementatie van deze criteria gebeurt via de functioneringsgesprekken. De commissie waardeert het dat de opleiding hierbij ook rekening houdt met de resultaten van bevragingen en waar nodig verbeteringsplannen omzet om de didactische werkvormen te optimaliseren, zoals al gebeurde met betrekking tot de elektronische leeromgeving.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding kan het aanwezige cursusmateriaal nog uitbreiden met aanvullende teksten ter aanvulling op PowerPoint-presentaties.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding kiest voor een gespreide evaluatie die in samenspraak met de opleidingsvergadering wordt vastgelegd, met zowel examens en opdrachten als permanente evaluatie. De evaluatievormen worden gekozen in functie van de toepassing in de praktijk en de reflectie op het eigen functioneren. Het gaat om toepassingstaken, self en peer assessment, groepsopdrachten, portfolio's en casusstudies. De commissie is positief over de aanwezige variatie. Daarnaast maakt elke student per zorgdimensie een geïntegreerde opdracht waarbij de kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes uit de verschillende opleidingsonderdelen worden geïntegreerd. De opdracht vormt het sluitstuk van de zorgdimensie, en slagen is een conditio sine qua non om te kunnen slagen voor de dimensie. De evaluatie zelf gebeurt door een jury, die bestaat uit minstens één supervisor (cf. infra), één medewerker van het departement en één inhoudelijke expert. De commissie waardeert het sterk dat drie actoren deze opdracht beoordelen.

De commissie stelde vast dat de opleiding al een aanzet kent tot competentiegericht evalueren. Zij apprecieert het dat bij de beoordeling niet enkel naar het product wordt gekeken, maar ook het proces en de mate van reflectie in rekening worden gebracht. Zij is tevreden over het niveau van de examens, maar stelde wel een variatie aan kwaliteit in opdrachten vast. Sommige

opdrachten beperken zich te veel tot het beschrijvende niveau waarbij studenten aanwezige praktijken in kaart moeten brengen, en behalen niet het gewenste niveau van diepgang van een bachelor-na-bacheloropleiding. Het vooropgestelde integratieniveau komt te weinig aan de orde in de opdrachten, wat niet weerspiegeld wordt in de evaluatie.

De kennisname over de toetsingsvormen en de daaraan gerelateerde regelgeving gebeurt via verschillende kanalen. Het onderwijs- en examenreglement van de K.H.Kempen, dat aangevuld kan worden met specificaties door het departement, is voor de studenten raadpleegbaar via het leerplatform Toledo. Voor elke evaluatieopdracht wordt verder een takenblad voorzien in de studiewijzer met daarop de deadline, het gewicht van de opdracht in de evaluatie, de evaluatiecriteria en een gedetailleerde beschrijving van de opdracht. De evaluatievormen keren ook terug in de syllabus bij het opleidingsonderdeel. De coördinator van een opleidingsonderdeel geeft daarnaast toelichting bij de evaluatiewijze en -criteria. De commissie waardeert het sterk dat de opleiding voor de opdrachten werkt met eenzelfde evaluatiefiche, die de transparantie en objectiviteit van de beoordeling vergroot. Ondanks deze inspanningen stelde de commissie vast dat evaluatiecriteria die docenten gebruiken, niet allemaal op eenzelfde lijn liggen en niet altijd transparant zijn voor studenten. De gemaakte afspraken in verband met toelichting over deze criteria worden niet altijd opgevolgd. De commissie stelt dat de opleiding nood heeft aan een meer systematisch toetsbeleid, dat de uitvoering van afspraken opvolgt. Zo gaf de opleiding aan dat bij opdrachten het proces deels kan compenseren voor een minder geslaagd product van de student, maar de commissie vond hierover geen richtlijnen terug bij de evaluatiecriteria. De commissie besluit dat de eenvormigheid in evaluatiecriteria nog te veel ontbreekt.

Na elke examenperiode kunnen studenten bij de opleidingscoördinator of de titularis van een vak terecht voor een bespreking. De studenten krijgen daarnaast rapporten met de behaalde cijfers per opleidingsonderdeel en de vermelding van behaalde credits, inclusief schriftelijke feedback per opleidingsonderdeel. Ook hierbij lieten studenten de commissie weten dat niet alle docenten feedbackafspraken bij opdrachten opvolgen, en dat de kwaliteit en bruikbaarheid van de feedback soms goed zijn maar soms ook niet volstaan.

De kwaliteit van de toetsing wordt in zekere zin gewaarborgd door de samenspraak die bestaat tussen de coördinator/titularis van het opleidingsonderdeel en de opleidingsvergadering. Voor het academiejaar 2010–2011 besliste de K.H.Kempen 'kwaliteitsvol toetsen' op te nemen als actiepunten in het actieplan. Hier rond worden ook vormingen georganiseerd. Het departement Lerarenopleiding op de campus Turnhout heeft dit punt overgenomen in zijn operationeel jaaractieplan 2010–11. De coördinator Onderwijsontwikkeling stuurt, samen met de werkgroep Onderwijsontwikkeling, de evaluatieoptimalisatie aan.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan te investeren in een meer systematisch toetsbeleid met duidelijke procedures en transparante criteria.
- De opleiding dient de opvolging van de geformuleerde evaluatiecriteria beter te bewaken.
- De commissie adviseert om overal te werken met beoordelingsformulieren voor eindwerken.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een bachelor-na-bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriterium:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten

bachelor-na-bachelor:

- bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s), eventueel aangevuld met een onderzoek naar geschiktheid of bekwaamheid of een voorbereidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor-na-bachelor-opleiding.

Zo worden enkel studenten toegelaten die voldoen aan de decretale voorwaarden en de voorwaarden zoals ze zijn opgenomen in het onderwijs- en examenreglement. Dat voorziet enkel de toelating voor studenten die in hetzelfde studiegebied al een diploma Bachelor in het Onderwijs: Kleuteronderwijs, Lager onderwijs of Secundair onderwijs hebben behaald, of in een ander studiegebied een diploma Bachelor in de Ergotherapie, Sociaal werk, Kinesithérapie, Logopedie & audiologie of Orthopedagogie hebben verworven. Enkele jaren werkervaring strekken daarnaast enkel tot aanbeveling. Voor de studenten die echter niet zijn tewerkgesteld in het onderwijs wordt ondersteuning van de opleidingscoördinator voorzien met betrekking tot de gedifferentieerde leerroute (i.e. de ervaring die ze verplicht één dag per week opdoen in een authentieke schoolse context).

De specifieke doelgroep van de opleiding bestaat uit studenten die al te maken krijgen met zorg(beleid) in scholen (zorgcoördinatoren). Toch richt de opleiding zich ook op een breder publiek en trekt zij in realiteit een erg divers publiek aan, wat leidt tot heterogene studentengroepen waarin verschillende achtergronden, werksettings en ervaringen verzameld zijn. De opleiding wil die diversiteit ook aangrijpen om ze in te zetten in het didactische proces. De commissie stelde vast dat de opleiding voldoende rekening houdt met de achtergrond, vooropleiding en persoonlijke situatie van studenten. Zo biedt de opleiding verschillende trajecten aan, afhankelijk van het onderwijsniveau waarin de student bevoegdheid heeft verworven via het basisdiploma. Ook de groeperingsvormen worden voor sommige opleidingsonderdelen samengesteld op basis van de vooropleiding, en zijn soms bewust heterogeen samengesteld om uitwisseling tussen studenten aan te moedigen.

Voor studenten die vrijstellingen willen ontvangen, is een EVK- of EVC-procedure voorzien, die in het onderwijs- en examenreglement staat beschreven. Bij de eigenlijke samenstelling van hun individueel studieprogramma (ISP) kunnen de studenten worden bijgestaan door de ISP-verantwoordelijke. Er worden ook enkele standaardtrajecten voorzien voor studenten met EVK's. Meer specifiek gaat het hier om een traject voor houders van een diploma van de banaba-opleiding Buitengewoon onderwijs maar ook van Logopedie, Orthopedagogie en Sociaal werk.

Omdat de opleiding zich in eerste instantie richt op studenten die ingeschakeld zijn in het zorgbeleid van een school komen zij per definitie voortdurend in aanraking met de beroepspraktijk. Omdat het werken in de zorgsector echter geen noodzakelijke voorwaarde is om deel te nemen aan de opleiding wordt van studenten zonder vaste betrekking in het onderwijs verwacht dat ze één dag per week in een school praktijkervaring opdoen. Ook studenten en alumni lieten de commissie weten dat zij de opleiding pas relevant vinden als zij voldoende werkveldervaring hebben opgedaan. De commissie meent dat de opleiding de toelatingsvoorwaarden kan verstrengen voor de opleiding in avond- en weekendonderwijs. Aanvullend dient zij volgens de commissie na te denken over een dagopleiding voor studenten die geen werkveldervaring hebben, waarin meer ruimte is voor contact met de zorgpraktijk onder begeleiding. Op die manier kan men ook voorkomen dat studenten instromen in zorgdimensie 3 zonder relevante didactische kennis van de leerdoelgebieden en praktijkervaring op schoolniveau. Studenten en alumni die de opleiding gestart hadden voor ze in de zorgpraktijk stonden, lieten de commissie weten dat ze liever eerst bijvoorbeeld de functie van zorgcoördinator gehad hadden eer ze met deze opleiding waren gestart.

Tot slot stelt de commissie zich vragen bij het toelaten van studenten die via het initiële diploma nog geen bewijs van pedagogische bekwaamheid hebben, maar dit via deze bachelor-na-bacheloropleiding wel kunnen behalen. Zij meent dat het voorziene extra opleidingsonderdeel van 6 studiepunten rond didactische vaardigheden deze studenten onvoldoende competenties kan verschaffen om dit bewijs te verwerven. De opleiding erkent dat zij met dit extra opleidingsonderdeel geen volledige lerarenopleiding kan vervangen. Ook de studenten met wie de commissie sprak, voelden zich onzeker om enkel op basis van het diploma van deze opleiding les te geven.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan de toelatingsvoorwaarden te verstrengen ten aanzien van relevante praktijkervaring, en aanvullend een dagopleiding te organiseren om het programma beter te laten aansluiten bij de instroomkenmerken van andere studenten.
- De opleiding dient na te denken over de toegang van studenten zonder onderwijsbevoegdheid, die deze wel verwerven via het diploma van de bachelor-na-bacheloropleiding.

Oordeel over onderwerp 2, programma: [oordeel 2](#)

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1	relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma	voldoende
facet 2.2	eisen academische gerichtheid van het programma	voldoende
facet 2.3	samenhang van het programma	voldoende
facet 2.4	studieomvang	oké
facet 2.5	studielast	voldoende
facet 2.6	afstemming tussen vormgeving en inhoud	goed
facet 2.7	beoordeling en toetsing	voldoende
facet 2.8	masterproef	niet van toepassing
facet 2.9	toelatingsvoorwaarden	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 3 INZET VAN HET PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie is overtuigd van de kwaliteit van het opleidingspersoneel, dat volgens haar enthousiast, bekwaam en intrinsiek gemotiveerd is om de opleiding kwalitatief vorm te geven. De commissie waardeert het dat de opleiding recent besloot om de coördinatie van de opleiding in handen te geven van een team en niet van één coördinator, wat de gedragenheid kan vergroten. Zij maakte ook kennis met een goed uitgewerkt personeelsbeleid op hogeschoolniveau, dat de volgende strategische doelstellingen omvat:

- het voeren van een integraal personeelsbeleid;
- een efficiënt competentie management;
- het werken met heldere taakomschrijvingen;
- het voeren van een sociaal personeelsbeleid, met aandacht voor erkenning en waardering.

De eindverantwoordelijkheid voor dit beleid ligt bij de algemene directie. Het departement Lerarenopleiding Turnhout heeft binnen dat kader zelf operationele doelen gesteld op het vlak van personeelsbeleid voor diezelfde periode. De neerslag daarvan is terug te vinden in het operationeel jaaractieplan 2010–2011. Ook op opleidingsniveau is de commissie van mening dat een degelijk personeelsbeleid wordt gevoerd.

De commissie waardeert het dat er voor alle functies die binnen de organisatiestructuur van de K.H.Kempen bestaan, functiebeschrijvingen zijn (departementshoofd, adjunct-departementshoofd, hoofden van algemene diensten, kwaliteitscoördinator, studentencoach, docent...). Op het niveau van het departement zijn er aanvullende taak- en functiebeschrijvingen (beleidsteam, opleidingsteam, departementale werkgroepen, coördinatoren). Deze functiebeschrijvingen bevatten ook het voor alle medewerkers geldende profiel, dat de nadruk legt op ondernemerschap via het persoonlijk ontwikkelingsplan, motivatie en creativiteit, vernieuwingsgezindheid, werkveldgerichtheid, zelfstandig en teamwerk en bereidheid om mee te werken aan de realisatie van de missie en het beleidsplan van de hogeschool. Dit profiel maakt ook deel uit van het aanwervingsbeleid, gezien het opgenomen wordt in de vacatures. Dit aanwervingsbeleid is volgens de commissie sterk uitgewerkt. Het aanwervingsbeleid van de opleiding is afhankelijk van de jaarlijkse personeelscontingentering, waarvoor de algemeen directeur verantwoordelijk is. Anderzijds is er de taakbegroting van de departementsdirectie, die bepaald wordt door de geraamde studenten-aantallen, onderwijsactiviteiten en begeleiding, de organisatorische en beleidsondersteunende taken en de vooropgestelde doelen in het jaaractieplan en beleidsplan. De taakbegroting wordt dan getoetst aan de aanwezige competenties in het departement. Ontbrekende competenties leiden tot het opmaken van een functieprofiel door de departementsdirectie in functie van een aanwerving. Op basis van de taakbegroting worden ook gastsprekers vastgelegd, die een stabiele groep vormen binnen het departement. Bij de taakverdeling wordt dan gestreefd naar een optimale afstemming tussen de competenties en de interesses van medewerkers, in combinatie met

de resultaten van de taakbegroting. De prestatieregeling volgt pas in september en bevat het normatief toegekende aantal uren voor de 'geschatte onderwijstaken', de 'onderwijsgebonden taken', 'forfaits', 'organiseren, vertegenwoordigen en coördineren', 'professionalisering' en 'maatschappelijke dienstverlening'.

De begeleiding van nieuwe statutaire medewerkers is uitgewerkt op hogeschoolniveau. De commissie is erg tevreden over de aanwezige aanvangsbegeleiding. In oktober is er jaarlijks een onthaalavond voor alle nieuwe medewerkers aan de K.H.Kempen, waarop het algemene beleid, personeelsbeleid, medezeggenschap en preventiebeleid worden besproken. Daarenboven wordt gedurende de eerste twee dienstjaren een begeleidingstraject voorzien dat onder meer een intakegesprek met de departementsdirectie, begeleiding bij de inhoudelijke aspecten van de opdracht, feedback bij onderwijsactiviteiten, een opvolgingsgesprek, een functionerings- en evaluatiegesprek bevat. De hogeschool hanteert een bevorderingsbeleid dat personeelsleden wil erkennen en belonen voor hun prestaties in het verleden, hen motiveren voor de toekomst, en hun competenties en inzet wil verankeren in de organisatie. De K.H.Kempen kent ook een benoemingsprocedure, waarbij in eerste instantie naar de diensttijd van de medewerker wordt gekeken. Personeelsleden worden door de personeelsdienst steeds begeleid bij uitstapregelingen of pensioen. Ook het aanvragen van verlofstelsels is via die weg mogelijk.

De commissie waardeert het dat de opleiding voor elk opleidingsonderdeel een coördinator heeft aangesteld. Dit bevordert het overleg tussen personeelsleden en de inhoudelijke afstemming met gastdocenten. Daarnaast wordt overlegd in reflectiegroepen met docenten, die drie tot vier keer per jaar samenkomen. Coördinatoren worden aan het begin van een academiejaar door de departementsdirectie uitgenodigd voor een startgesprek, waarin de wederzijdse verwachtingen worden geëxpliciteerd. Het startmoment vormt een leidraad voor de docenten, omdat de opleidingsstructuur, het opleidingsconcept, de visie op zorg en de werking van het departement worden toegelicht. De commissie betreurt het dat deze opvolging niet in die mate is uitgewerkt voor gastdocenten.

Met alle medewerkers, zowel docenten als administratief-technisch personeel, worden zo goed als jaarlijks functioneringsgesprekken gehouden en om de vijf jaar vindt een evaluatiegesprek plaats. Het verslag van de functioneringsgesprekken vormt een belangrijke input voor de personeelsbegeleiding, daar het de medewerker ontwikkelingsobjectieven biedt voor zijn professioneel ontwikkelingsplan. Elke statutaire medewerker dient een dergelijk professioneel ontwikkelingsplan op te stellen. Dit plan is volgens de commissie een belangrijk instrument ten aanzien van de professionalisering van het personeel en de opvolging ervan. Het omvat drie tot vijf ontwikkelingsdoelen, en de medewerker legt de voortgang van deze doelen vast in een portfolio. Op basis van het professioneel ontwikkelingsplan motiveren medewerkers ook hun aanvragen voor deelname aan studiedagen en navorming bij de departementsdirectie. Daarnaast organiseren de K.H.Kempen en het departement ook zelf navorming, en organiseert de onderwijsraad van de hogeschool een tweejaarlijkse onderwijsdag. Jaarlijks wordt de vormingsbehoefte voor het hele korps bekeken door de departementsdirectie, die actiepunten die hierbij aansluiten opneemt in het departementaal jaaractieplan. Docenten lieten de commissie weten dat zij erg tevreden zijn over de professionaliseringsmogelijkheden en zich gestimuleerd voelen om hieraan deel te nemen. De commissie is erg positief over de wijze waarop personeel wordt opgevolgd en begeleid in zijn professionele ontwikkeling, maar meent wel dat deze lijn nog niet wordt doorgetrokken naar gastdocenten. Gastdocenten worden momenteel enkel structureel geëvalueerd via de studentenbevragingen. Dit is volgens de commissie te beperkt. De opleiding formuleerde de opvolging en evaluatie van gastdocenten zelf als een werkpunt. De commissie meent dat dit dringend in uitvoering moet worden gebracht om de kwaliteit van het hele personeelsteam te garanderen, en meent dat ook bij de selectie van gastdocenten strengere procedures mogen gehanteerd worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding dient werk te maken van een betere opvolging en evaluatie van gastdocenten.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid**Beoordelingscriterium:**

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Nauwe samenwerking met het werkveld van zorgverbreding en remediërend leren is een voorwaarde die de banaba-opleiding zichzelf stelt, omdat de opleiding zich richt op het opleiden van studenten die een specifieke betrekking in het onderwijs, zoals die van zorgcoördinator, kunnen invullen. De praktijkgerichtheid van het personeel is hiertoe een belangrijke pijler. Alle statutaire medewerkers hebben een pedagogisch diploma. Onder hen bevinden zich dertien masters en twee bachelors. Eén medewerker is effectief werkzaam in de eerste graad van het secundair onderwijs. In het opleidingsteam van de banaba is daarnaast ook nog een medewerker van het VCLB als vast lid opgenomen. Op die manier wil de opleiding een structurele input vanuit het werkveld garanderen. De verwevenheid met het werkveld wordt ook getoond in het uitnodigen van gastsprekers voor opleidingsonderdelen en de input die gegeven wordt door de resonansgroep. De commissie meent dat deze banden met het relevante werkveld volstaan maar kunnen vergroot worden. Zij waardeert het bijvoorbeeld dat de opleiding steeds meer docenten uit de initiële opleiding inzet met relevante expertise met betrekking tot zorgverbreding en remediërend leren. Dit kan de tevens de samenwerking tussen de opleidingen vergroten.

De commissie waardeert de inzet van gastdocenten, die zorgen voor complementaire vakdeskundigheid ten aanzien van het vaste personeelsteam. Toch is de commissie van mening dat nog niet alle noodzakelijke vakinhoudelijke deskundigheid in voldoende mate aanwezig is binnen de opleiding. Zij stelt dat de opleiding nog meer gespecialiseerde profielen kan aantrekken om de aanwezige hiaten op te vullen. Daarnaast kunnen ook de kennis van het werkveld en de actuele beroepservaring van docenten vergroot worden via professionaliseringsactiviteiten, en opgevolgd worden via het persoonlijk ontwikkelingsplan. Zoals eerder aangehaald, is deze opvolging ook een groot werkpunt ten aanzien van gastdocenten. Studenten lieten de commissie weten dat de vakinhoudelijke kwaliteit van deze gastdocenten en de mate waarin zij relevante praktijkervaring hebben, variëren van erg goed naar te weinig. Meer kwaliteitscontrole dient dit niveau te garanderen bij alle docenten. De commissie is van mening dat de opleiding nog meer kan gebruikmaken van alumni die een relevante functie vervullen in het werkveld en een rol als gastdocent kunnen opnemen.

Enkele docenten die actief zijn in de opleiding, zijn betrokken bij projecten met het werkveld of internationale projecten. De commissie waardeert dit sterk en meent dat dit de professionele gerichtheid van het personeel kan vergroten.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding dient blijvend te waken over een voldoende breed spectrum van expertise via vast personeel en gastdocenten.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor de administratieve en technische diensten (ATP) is op hogeschoolniveau voor het academiejaar 2010–2011 een contingent van 14,25 VTE toegekend. Een aantal diensten heeft medewerkers op de campus Turnhout met een equivalentie van 10,1 VTE, goed voor ongeveer twaalf medewerkers. Wat het onderwijzend personeel (OP) betreft, zijn er 53 medewerkers, wat overeenkomt met 34,85 VTE, verbonden aan het departement Lerarenopleiding Turnhout, van wie vijftien medewerkers actief zijn in de banaba-opleiding Zorgverbreding en remediërend leren. In totaal gaat het om een opdracht van 1,16 VTE. Het departement telt 35 vrouwen en 15 mannen. De opleiding zelf zet 15 personen (statutair personeel) in. Wat de leeftijdsstructuur betreft, kan gezegd worden dat 7 onder hen tussen 30 en 39 jaar oud zijn, en 5 tussen 40 en 49 jaar.

De meeste personeelsleden van het departement zijn voltijds tewerkgesteld. Er zijn 32 medewerkers voltijds aangesteld tegenover 21 deeltijds. Vaak worden de personeelsleden in meerdere departementen ingezet. Binnen de opleiding bezetten veel docenten slechts een kleine opdracht, die zij combineren met andere lesopdrachten, bijvoorbeeld binnen de initiële lerarenopleiding. De opleiding kiest er bewust voor om de inzet van eigen personeel aan te vullen met gastdocenten, om specifieke expertise uit het werkveld binnen te halen. De commissie waardeert deze complementariteit, maar vraagt de opleiding toch het evenwicht tussen eigen docenten en gastdocenten blijvend te bewaken. De commissie stelde ook vast dat, ondanks de kleine opdrachten, personeelsleden erg gemotiveerd zijn om zich in te zetten binnen de banaba-opleiding en erg betrokken zijn. Zij apprecieert het ook dat men steeds meer personeelsleden van de initiële lerarenopleiding inzet in de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren en omgekeerd, om de band tussen beide opleidingen te versterken. Het aandeel voltijdse eenheden dat wordt ingezet voor coördinatie is groot in vergelijking met het aantal voltijdse eenheden dat beschikbaar is voor onderwijsopdrachten. De commissie waardeert het wel dat de opleiding ervoor koos de coördinatie van de opleiding niet meer in handen te laten van één persoon maar van een klein team, om de gedragenheid te versterken. Ondanks de grote taakbelasting ervaren de personeelsleden de werkdruk binnen de opleiding als haalbaar, onder meer dankzij de goede samenwerking en het vlotte contact tussen collega's en studenten.

De opleiding heeft momenteel te maken met een dalend contingent op departementaal niveau. Ondanks die daling is de eigen personeelsinzet in de banaba-opleiding nog verhoogd, door te streven naar een maximaal rendement van de aanwezige competenties en een maximale competentieontwikkeling, gekoppeld aan een efficiënte verdeling van het contingent.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1	kwaliteit personeel	goed
facet 3.2	eisen professionele gerichtheid	voldoende
facet 3.3	kwantiteit personeel	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op basis van de rondleiding in de gebouwen en de gevoerde gesprekken kan de commissie besluiten dat de opleiding beschikt over een goede infrastructuur om het programma te verwezenlijken, en aan de noden van personeel en studenten te voldoen. Het departement Lerarenopleiding Turnhout is vanaf het academiejaar 2010–2011 gehuisvest op een nieuwe campus aan de stadsrand van Turnhout. Deze biedt volgens de commissie veel mogelijkheden om het onderwijs te versterken. Zij is in het bijzonder tevreden over de grote toegankelijkheid van het gebouw en de transparante, ruime en voldoende verlichte lokalen die het welzijn van studenten en personeelsleden ten goede komen. Daarnaast waardeert zij het dat de openingsuren van de diensten zo veel mogelijk zijn afgestemd op de studenten van de avondopleiding. De bibliotheek is open tijdens schoolvakanties maar blijft wel gesloten in het weekend. Studenten en personeelsleden zijn tevreden over de beschikbare infrastructuur.

De campus zelf is verdeeld in vijf blokken (A tot E) en vier inhoudelijke domeinen, waaraan een kleur is gelinkt: ontspanningsruimtes (magenta), bibliotheek (geel), leslokalen (blauw) en administratie, docenten en directie (zwart). De ontspanningsruimten bevatten een agora (ontvangst- en ontmoetingsruimte), een restaurant voor warme en koude maaltijden, een biblounge, sportfaciliteiten en een health and leisure centre. Tot de leslokalen behoren twee auditoria (met een capaciteit van 215 en 140 zitplaatsen), sportinfrastructuur (sporthal, polyvalente zaal, kleedkamers en sanitaire voorzieningen), drie ateliers (voor plastische opvoeding) en andere lokalen waar flexibele opstellingen mogelijk zijn, en audiovisuele apparatuur en draadloos internet beschikbaar zijn.

Enkele leslokalen beschikken over een smartboard. In het kader van het verbeteringsperspectief kan het aanbod hierin volgens de commissie worden uitgebreid. Het docentenlokaal is verdeeld in functionele gehelen, met een werk- en ontmoetingsruimte voor docenten en een werkruimte voor coördinatoren. Daarnaast beschikt het lokaal over ICT-randapparatuur. Er zijn tevens drie

vergaderlokalen op de campus. De docenten- en studentenvoorzieningen omvatten een onthaal, dat de voorpost van de studentenadministratie vormt en waar vakkenkasten van de medewerkers staan voor de studenten. De commissie is wel van mening dat de accommodatie voor de dienst Stuvo kan worden verbeterd, omdat de zichtbaarheid ervan de drempel naar studenten kan verhogen. Daarnaast is er ook een dienst Bookshop, die zorgt voor kopieerwerk voor zowel medewerkers, docenten als studenten in samenwerking met een extern bedrijf. De commissie beschouwt de ICT-omgeving als een sterk punt van de opleiding. De ICT-infrastructuur is ook afgestemd op het laptopbeleid dat de school voert. Zo is overal draadloos netwerk beschikbaar. De vaklokalen zijn daarnaast uitgerust met de nodige ICT-infrastructuur. De laptops van personeelsleden worden deels vergoed door de opleiding.

De bibliotheekruimte op de campus is uitgerust met individuele en groepswerkplaatsen, lees- hoeken, een instructielokaal en relevante randapparatuur (printers, scanners, kopieerapparaten en audiovisuele apparatuur). Ze ontleent verder ook andere audiovisuele apparatuur (cd-spelers, videocamera's, laptops, beamers en digitale fototoestellen) aan studenten en medewerkers. De hoofdbibliothecaris voorziet de aanschaf van nieuwe leermiddelen op vraag van docenten of op eigen initiatief. Hij beschikt daarvoor over een eigen budget en hij voorziet de begroting. De bibliotheek beschikt tevens over een website waarop het materiaal en de bibliotheekwerking gecommuniceerd worden. De collectie van de bibliotheek omvat boeken, eindwerken (recente eindwerken zijn digitaal raadpleegbaar via DoKS.be), leerplannen, vertelprenten, cd's, dvd's en educatieve software, een tijdschriftencatalogus en toegang tot de Elektron-databanken en Medi-argus-databank. Hoewel de commissie tevreden is over de aanwezige infrastructuur in de biblio- theek, meent zij wel dat het aanbod aanwezige literatuur voor de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren kan worden uitgebreid, bijvoorbeeld met betrekking tot het traject Kleuter- onderwijs. Er zijn wel leerplannen, vertelprenten en educatieve software aanwezig, alsook een tijdschriftencatalogus met 25.000 excerpten uit Nederlandstalige opvoedkundige en onderwijs- kundige tijdschriften. Deze catalogus ontstaat door een samenwerking tussen een tiental lera- renopleidingen doorheen Vlaanderen en wordt tweemaal per jaar geüpdatet.

Er wordt volop gewerkt aan een mobiliteitsplan dat de vier bestaande campussen van de hoge- school vlot en duurzaam met elkaar moet verbinden. De campus heeft verder een eigen parking voor medewerkers en gastsprekers, maar voorziet een tweede parking voor studenten op wande- lafstand van de campus. Daarnaast wil de K.H.Kempen milieusparende vervoersmiddelen pro- moten door de verhuur van fietsen aan studenten en een overdekte fietsenstalling. Medewerkers kunnen een beroep doen op een fietsvergoeding of terugbetaling van het openbaar vervoer. Ook studenten met financiële problemen kunnen een beroep doen op zulk een terugbetaling via de vzw Stuvo.

Medewerkers en studenten worden betrokken bij het beleid inzake materiële voorzieningen. De medewerkers van de Turnhoutse departementen hebben zo inspraak gehad in de plannen voor de nieuwe campus. Samen met een vertegenwoordiging van directie en studenten werd ook een interdepartementale werkgroep opgericht om de interieurvormgeving op te volgen. Daarnaast wordt een aantal budgetverantwoordelijken aangesteld. Deze medewerkers stellen jaarlijks een begroting op voor hun domein en leggen ze voor aan het departementshoofd. Op het einde van elk boekjaar verantwoorden ze de bestede middelen. De studenten kunnen tevens nog invloed uitoefenen via de studentenraad.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Omdat de banaba-studenten al een bachelordiploma bezitten, kiest de opleiding niet voor studiebegeleiding die focust op 'het leren van studeren' maar voor ondersteuning bij een maximale zelfsturing. Er bestaat zowel studiebegeleiding op hogeschoolniveau als binnen de banaba-opleiding Zorgverbreding en remediërend leren. De werkgroep Studie- en Studentenbegeleiding van de K.H.Kempfen heeft een begeleidingsplan opgesteld dat de studentenbegeleiding in vier domeinen opdeelt: studieloopbaanbegeleiding, psychosociale begeleiding, groepsbegeleiding en studiebegeleiding. Binnen de opleiding Zorgverbreding en remediërend leren staat de coördinatie van de studie- en studentenbegeleiding onder de verantwoordelijkheid van een departementale coördinator.

De begeleiding van studenten van de banaba-opleiding start met het verschaffen van correcte informatie over de opleiding en haar profiel, het programma, het didactische concept, de organisatie en begeleidingsactiviteiten aan abiturienten. Dit gebeurt via de website of brochures, via infodagen, opendeurdagen, SID-ins of WANABA-beurzen, of via individuele gesprekken. Bij de aanvang van het academiejaar krijgen studenten begeleiding in de vorm van informatie over de organisatie van het academiejaar, het studiemateriaal, de onderwijs- en examenregeling, de organisatie op de campus, het leerplatform Toledo, e-mailtoepassingen en het opleidingsconcept. Voor de samenstelling van het ISP kan de student steeds begeleiding vragen aan de departementale ISP-verantwoordelijke.

Verder is de inhoudelijke studiebegeleiding ingebed binnen elk opleidingsonderdeel. De coördinator van het vak geeft de studenten bij de start uitleg aan de hand van de studiewijzer. Tijdens de onderwijsactiviteiten is er ook aandacht voor intervisie en supervisie. De docenten zijn ook makkelijk bereikbaar voor de student via telefoon of e-mail. Er wordt steeds feedback gegeven en inzage mogelijk gemaakt bij elke gemaakte opdracht. Verder wil de opleiding door informele contacten met de student de begeleiding vormgeven. De commissie is in het bijzonder tevreden over de inhoudelijke studiebegeleiding via de intervisiegesprekken en frequente begeleidingsmomenten. Zij stelt wel dat de begeleiding vanuit de scholen waarin de studenten praktijkervaring opdoen en opdrachten uitvoeren, wisselvallig en soms onbestaande is. Zij is van mening dat de opleiding deze begeleiding beter dient aan te sturen en het contact met de werkplek of stageplaats van studenten moet verbeteren om de begeleiding te kunnen opvolgen. Op dit moment verliest de opleiding te veel controle en zicht op het deel van het programma dat met praktijkervaring wordt ingevuld. Studenten lieten de commissie weten dat ze graag meer concrete feedback vanuit de opleiding zouden krijgen over de praktijkopdrachten en de wijze waarop ze die uitvoeren op de werkplek. Duidelijkere taakopdrachten met een uniforme formulering kunnen hiertoe tevens bijdragen. Daarnaast gaven zij aan dat de werkplek vaak te weinig voorbereid en geïnformeerd is over de opdrachten die studenten in het kader van de opleiding moeten uitvoeren. Door een gebrekkige kennis over de opleiding staan sommige scholen minder open voor het

uitvoeren van deze opdrachten. Daarnaast vindt de commissie de begeleiding van studenten die nog geen werkveldervaring hebben, een belangrijk aandachtspunt. Deze studenten hebben nood aan meer begeleiding bij het zoeken van een stageplaats en bij het opstarten van de praktijkopdrachten, vooral op schoolniveau, dan momenteel is voorzien.

Voor studenten met een functiebeperking is er bijzondere begeleiding door een departementale coach. Bij het begin van het academiejaar worden de specifieke noden besproken en afspraken in een contract samengevat. De coach informeert in de loop van het jaar de betrokken docenten. De student is daarnaast zelf verantwoordelijk om docenten in te lichten over speciale begeleiding die hij/zij wenst te krijgen. De sociale dienst van de hogeschool heeft tot slot een medewerker op elke campus die instaat voor ondersteuning bij het aanvragen van een studiebeurs, aan studenten met persoonlijke problemen en aan studenten met financiële problemen. Studenten die afhaken, worden hierbij begeleid door de IPS-verantwoordelijke. Er vindt ook een exitgesprek plaats. De studenten evalueren de studiebegeleiding en de informatievoorziening bij de IMPROVE-bevragingen. Met de resultaten wordt rekening gehouden bij het bijsturen van de opleiding.

Op basis van de gevoerde gesprekken kan de commissie besluiten dat zowel alumni als studenten tevreden zijn over de ontvangen studiebegeleiding. Zij lieten de commissie weten goed terecht te kunnen bij docenten, de dienst Studentenvoorzieningen, de ombudsdienst en andere personeelsleden, zowel met praktische als inhoudelijke vragen of problemen. Hoewel de ombudspersoon het hele jaar door beschikbaar is, komen studenten voornamelijk met vragen of problemen in de examenperiode, en is het aantal echte klachten erg klein.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan meer begeleiding te voorzien op de werkplek bij praktijkopdrachten, via meer aansturing en contact met de stage- of werkplaats van de student.
- De opleiding dient studenten zonder praktijkervaring extra te ondersteunen, vooral bij de praktijkopdrachten.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1	materiële voorzieningen	goed
facet 4.2	studiebegeleiding	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op het niveau van de opleiding wordt het kwaliteitsbeleid, en met name de organisatie van de interne kwaliteitszorg, volledig geënt op het kwaliteitsbeleid en de kwaliteitswerking van de hogeschool. De K.H.Kempen hanteert voor haar kwaliteitszorg en -ontwikkeling het TRIS-instrument, dat gebaseerd is op het EQFM-model. Door een systematisch overlopen van de PDCA-cyclus in alle beslissings- en adviesorganen wil men een blijvende kwaliteitsverbetering waarborgen via de jaaractieplannen. De verwevenheid van het kwaliteitsbeleid met de organisatie wordt zichtbaar in het beleidsplan 2010–2013. Het beleidsplan bevat in eerste instantie de missie van de hogeschool, maar ook de sterke punten en de maatschappelijke opdracht. De strategische doelen die in het beleidsplan zijn opgenomen – naast de visie en de prioriteiten – nemen de vorm aan van de eerste vijf velden van het EQFM-model. Ter controle stelt de dienst Kwaliteit van de hogeschool een 'Rapport kerncijfers' op, met daarin de opvolging van de indicatoren die op hogeschoolniveau zijn opgelegd.

Op departementaal niveau zijn er de kwaliteitscoördinator en de departementale kwaliteitsraad. Zij verzekeren de informatiedoorstroming vanuit en naar de kwaliteitsraad van de K.H.Kempen en de diverse werkgroepen van de kwaliteitsraad, bewaken het gebruik van het kwaliteitshandboek, volgen de realisatie van het departementale meetplan op, analyseren de resultaten van metingen, en formuleren conclusies en aanbevelingen. Voor het departement Lerarenopleiding Turnhout heeft de adjunct-departementshoofd zitting in de kwaliteitsraad van de hogeschool als departementale kwaliteitscoördinator. Zo wordt verzekerd dat de afstemming en implementatie van het kwaliteitsbeleid binnen het departement zijn verzekerd. Op basis van de strategische doelen uit het beleidsplan 2010–2013 van de hogeschool stelde de departementsdirectie een langetermijnactieplan 2010–2013 op. Het operationeel jaaractieplan 2010–2011, dat elk departement dient op te stellen, is uit dat langetermijnactieplan een eerste concretisering. De uiteindelijke operationele doelen en de concretisering ervan die in het plan worden opgenomen, worden vastgelegd door de departementsdirectie in overleg met het beleidsteam en aangevuld door de coördinatoren, die in overleg met hun werkgroep of team de concrete acties voor hun domein aanvullen. Ze sturen zelf de wijze van uitvoering. Op het niveau van de opleiding is de opleidingscoördinator van de banaba-opleiding Zorgverbreding en remediërend leren lid van het beleidsteam en de departementale kwaliteitsraad, wat de informatiedoorstroming en de realisatie van het kwaliteitsbeleid in de opleiding garandeert. De communicatie over de kwaliteitswerking gebeurt enerzijds via het kwaliteitshandboek en anderzijds via Toledo.

De commissie is van mening dat de opleiding voldoende is opgenomen in het beleid en de aanwezige structuur inzake kwaliteitszorg van de hogeschool. Zij stelde vast dat moeite wordt gedaan om de kwaliteitszorgcultuur over te brengen naar het niveau van de opleiding, maar dat de concrete vertaling van de procedures en de uitvoering ervan nog niet helemaal compleet zijn. De effectieve uitvoering van het uitgebreide kwaliteitszorgbeleid staat op opleidingsniveau volgens

de commissie deels in haar kinderschoenen. Zij betreurt het dat effectieve kwaliteitscontrole op bepaalde vlakken nog ontbreekt, en dat de opleiding nog geen volledig zicht heeft op de eigen kwaliteit en de verhouding hiervan met andere opleiding (benchmarking). Er wordt nog te weinig gewerkt met toetsbare streefdoelen om alle ambitieuze doelstellingen inzake kwaliteitszorg, zoals uitgezet op hogeschoolniveau, waar te maken. De commissie stelde wel vast dat de opleiding hiernaar op weg is en de betrokken medewerkers de ambitie vertonen om hier op korte termijn werk van te maken.

Er gebeuren volgens de commissie wel voldoende metingen en evaluaties met betrekking tot de banaba-opleiding Zorgverbreding en remediërend leren bij de verschillende betrokken actoren. Ten eerste gebeuren jaarlijkse bevestigingen bij de studenten, gefocust op één onderwerp. Deze bevestiging wordt soms aangevuld met een focusgesprek. Dit gebeurde in 2010–2011 vanwege het beperkte succes en bruikbaarheid van de onlinebevestigingen. Ten tweede zijn er metingen die gedaan worden met de medewerking van alumni en het werkveld. Het uitstroomonderzoek is in de eerste plaats gericht op de bevestiging van de tewerkstelling van alumni. De bevestiging is eenmaal om de vijf jaar gepland en vond al plaats in 2010, met als bevestigingsgroep de afgestudeerden van 2005–2006 tot 2009–2010. De resultaten hiervan waren niet geschikt voor analyse wegens de erg lage respons. Daarom is men ook hier overgeschakeld op een focusgesprek via de IMPROVE-methode. De resultaten van dit eerste gesprek waren positief. De bevestiging van de medewerkers gebeurde in mei 2010. Ze werden bevestigd met betrekking tot hun competenties en bereidheid om ingezet te worden in de banaba.

De evaluaties krijgen vorm door het meetplan, dat jaarlijks voor de opleidingen wordt opgesteld door de kwaliteitscoördinator en dat de strategische doelen waarin de metingen gekaderd zijn, de meetvragen en doelstellingen op korte en lange termijn zijn opgenomen, de uitgangspunten die de opleiding vooropstelt omvat, de concrete toepassing voor het academiejaar bevat en de besluitvorming beschrijft. Voor bevestigingen maakt de opleiding gebruik van 'Online Evaluation' en Metis. Omdat bij vervolgoopleidingen als Zorgverbreding en remediërend leren, zoals eerder aangegeven, metingen door de kleine respons niet altijd bruikbaar zijn, worden de meetresultaten soms aangevuld met een focusgesprek. Verder wordt ook gerekend op informele feedback van de studenten, die later wordt opgenomen in het overleg van het beleidsteam. De commissie waardeert deze aanvulling via focusgesprekken en informele contacten, maar wil ook het belang van meer objectieerbare metingen bij alle actoren benadrukken. De IMPROVE-bevestigingen en nieuwe instrumenten op basis van TRIS en PROZA vormen hiertoe een goede aanzet. De meetresultaten worden beschreven in meetrapporten, waarvan gedepersonaliseerde versies terug te vinden zijn in het kwaliteitshandboek en die op die manier beschikbaar zijn voor het opleidingsteam. Ten slotte zal de opleidingscoördinator de resultaten met de coördinator van het opleidingsonderdeel bespreken. De meetrapporten komen nog eens terug op de functionerings- en evaluatiegesprekken met de medewerkers. De vervolgacties worden opgenomen in het verslag van die gesprekken en dienen als input voor het ontwikkelingsplan van de medewerker. De communicatie van de resultaten naar studenten en alumni gebeurt via de departementale raad, de resonansgroep of de studentenraad.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie dringt aan op het gebruik van toetsbare streefdoelen.
- De commissie raadt de opleiding aan blijvend te zoeken naar werkbare alternatieven voor systematische en objectieerbare metingen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde met tevredenheid vast dat de opvolging van de meetresultaten in de opleiding leiden tot effectieve opvolgingsacties en verbeteringstrajecten. Zo werd na metingen bij studenten in 2008–2010 rond de kerncompetenties met de resultaten aan de slag gegaan voor het bijsturen en uitwerken van het curriculum voor 2011–2013. Ook als reactie op bevragingen rond studiebelemmerende factoren werden maatregelen getroffen, zoals de spreiding van evaluatiemomenten, het verdelen van de 60 studiepunten over twee academiejaren, keuze in evaluatievormen, groepsvorming, stimulatie van sociaal leren en creatie van laagdrempeligheid door de bereikbaarheid van het beleid. Ook de personeelsbevraging leidde al tot verbeteringsmaatregelen, bijvoorbeeld met betrekking tot de inzet van personeel uit de initiële lerarenopleiding in de banaba-opleiding, een nieuwe takenverdeling en een uitbreiding van het aantal medewerkers. Tot slot wordt ook input van werkveldvertegenwoordigers en alumni zinvol ingezet bij het opstarten van verbeteringstrajecten.

De commissie zag zowel voldoende verbeteringstrajecten die al gerealiseerd werden – bijvoorbeeld met betrekking tot de toegankelijkheid van Toledo, de link met het competentieprofiel in de vakfiches, de evaluatieformulieren en het uniforme takenblad – als nieuw opgestelde verbeteringsplannen. De commissie waardeert het ten zeerste dat de opleiding hierbij alle negatieve resultaten objectief weergeeft, analyseert en omzet in grondige verbeteringstrajecten. Zij heeft hierbij aandacht voor de eigen werkpunten. In het kader van het verbeteringsperspectief kan de opleiding nog meer borgacties vooropstellen, bijvoorbeeld naar aanleiding van de positieve resultaten van gevoerde focusgesprekken. De opleiding formuleert ook verbeteringsplannen op lange termijn, waarbij de commissie de intentie om deze te realiseren via concrete acties, ook op korte termijn, ondersteunt.

De verbeteringscyclus (plan-do-check-act) is gewaarborgd door een systematisch overlopen van de PDCA-cyclus in alle beslissings- en adviesorganen, waardoor een blijvende kwaliteitsverbetering bestaat via de jaaractieplannen (cf. facet 5.1). Door de systematische opname van de streefdoelen in de (jaar)actieplannen en de bijsturing ervan na elke evaluatie/meting dragen de verbeteringsplannen continu bij aan de realisatie van de streefdoelen (cf. facet 2.5). Elk actieplan is dan ook voorzien van een kolom 'bronnen', waarin 'inspiratie' voor het operationele streefdoel verduidelijkt wordt. Zoals eerder vermeld, kan de opleiding nog meer werken met meetbare streefdoelen, ook bij het opzetten van verbeteringstrajecten. Hiertoe is wel al een aanzet gegeven. De commissie is zeer tevreden met de prioriteiten die op opleidingsniveau al werden bepaald met betrekking tot de verbeteringsplannen. Zij heeft er vertrouwen in dat de geformuleerde verbeteringsplannen zullen bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen en de prioriteiten.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie ondersteunt de intentie van de opleiding om ook verbeteringsplannen op lange termijn om te zetten naar concrete acties.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De decretale medezeggenschapsorganen van medewerkers op het niveau van de hogeschool zijn de academische raad en het hogeschoolonderhandelingscomité (HOC). Op het niveau van het departement zijn dit de departementale raad en het departementaal onderhandelingscomité (DOC). Departementale aangelegenheden worden besproken tijdens een departementaal overleg. Onder dat overleg valt ook de jaarlijkse 'Beleidsdag', waarop de evaluatie van het aflopende operationele jaaractieplan en de input voor nieuwe operationele doelen en acties centraal staan. Het opleidingsteam, dat de opleidingscoördinator in de aansturing van de opleiding bijstaat, bestaat uit een groep medewerkers die beleidsvoorbereidend werk doen en een adviserende stem hebben. De terugkoppeling door de opleidingscoördinator naar de medewerkers gebeurt tijdens de opleidingsvergaderingen, die tevens fungeren als interne resonansgroep. Daarnaast worden nog bevestigingen georganiseerd om bevindingen mee te delen, adviezen te formuleren en prioriteiten te bepalen. De personeelsleden van de opleiding lieten de commissie weten erg tevreden te zijn met de mate waarin zij inspraak hebben en betrokken worden bij de interne kwaliteitszorg. Daarnaast worden zij geïnformeerd over de resultaten van bevestigingen en merken zij dat verbeteringsacties worden ondernomen op basis van hun feedback.

Ook het medezeggenschap van studenten wordt op hogeschoolniveau bewaakt. Zo hebben studenten zitting in de academische raad, de raad van bestuur, de algemene studentenraad en de vzw Stuvo. Een student van de banaba-opleiding, traject Secundair onderwijs, heeft in 2010–2011 zitting in de Stuvo-vergadering. Op departementaal niveau is er de departementale studentenraad, die zich bekommert om departementale studentenaangelegenheden en een forum is voor een systematische betrokkenheid met het beleid. De studentenraad wordt begeleid door een studentencoach, die de continuïteit van de werking van de studentenraad over de jaren heen verzekert en het proces van studenteninspraak in het departement begeleidt. Vanuit deze raad wordt tevens één lid afgevaardigd naar de algemene studentenraad van de hogeschool. Een student uit de banaba-opleiding Zorgverbreding en remediërend leren is lid van de departementale studentenraad. Studenten van de opleiding zijn zelf tevreden over de inspraakmogelijkheden die zij hebben op verschillende niveaus. De commissie meent dat het goede contact met de docenten hiertoe bijdraagt.

De commissie is minder tevreden over de betrokkenheid van alumni en het werkveld bij de opleiding. De opleiding kent geen structureel uitgebouwde alumniwerking. De alumni worden al wel, zij het eerder sporadisch, betrokken bij de opleiding via o.a. de Improvebevestiging, doch deze georganiseerde bevestigingen bleken een erg lage respons te kennen. Het werkveld wordt in eerste instantie bij de opleiding betrokken via de resonansgroep, die de relevantie en actualiteit van de opleiding moet garanderen. De groep komt driemaal per jaar samen en organiseert jaarlijks een 'Beleidsdag' rond een thema, waarop enkel die leden die daarrond ervaring hebben, worden uitgenodigd, eventueel samen met enkele andere experts. De vertegenwoordigers van het werkveld die in deze resonansgroep zitten, zijn erg tevreden over dit inspraakorgaan en merken dat hun feedback in verbeteringsacties wordt omgezet. Het werkveld biedt voor de opleiding ook een bron van gastsprekers, van wie één ook lid is van het opleidingsteam. De commissie waardeert het

initiatief van de resonansgroep en oordeel erg positief over de werking ervan, maar meent dat de betrokkenheid van het brede werkveld, in het bijzonder directies van scholen waar studenten van de banaba-opleiding zijn tewerkgesteld of stage lopen, moet worden vergroot. Zij bleken immers niet goed op de hoogte van de inhoud van de opleiding, en meer specifiek van het doel en de inhoud van de praktijkopdrachten die studenten bij hen uitvoeren. Tot slot stelt de commissie dat de opleiding meer kan investeren in het communiceren van resultaten van bevestigingen en verbeteringsacties die daaruit voortvloeien bij zowel alumni als werkveldvertegenwoordigers.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan alumni en werkveldvertegenwoordigers systematisch te bevestigen.
- De opleiding dient initiatieven te nemen die de betrokkenheid van alumni en betrokken scholen in het werkveld bij de opleiding kunnen formaliseren.
- De commissie adviseert de opleiding de bevestigde actoren meer te informeren over de resultaten van bevestigingen en acties die hieruit voortvloeien.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: **voldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1	evaluatie resultaten	voldoende
facet 5.2	maatregelen tot verbetering	goed
facet 5.3	betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding gaat na of ze haar doelstellingen heeft bereikt door te polsen naar de waardering en ervaringen van alumni, het werkveld en de laatstejaarsstudenten. De commissie waardeert dat hieraan ook verbeteringsacties worden gekoppeld (cf. facet 5.2). Daarnaast is het bijzonder belangrijk concreet na te gaan in welke mate de studenten beantwoorden aan de vooropgestelde competenties. Bij deze evaluatie kan de opleiding wel nog meer terugkoppelen naar de vooropgestelde competenties en staan de beoogde competenties nog te weinig centraal. Ook de ontwikkeling van de studenten ten aanzien van de competenties doorheen de opleiding kan beter gedocumenteerd worden, zodat aan het einde een duidelijk beeld verkregen kan worden over de bereikte competenties.

De geïntegreerde opdrachten die elke zorgdimensie afsluiten, zijn een belangrijke indicatie voor het gerealiseerde niveau van de opleiding. De studenten scoorden tussen 2006–2007 en 2009–2010 gemiddeld 14 op 20 op deze opdrachten, wat kan wijzen op het feit dat de gerealiseerde eindkwalificaties in overeenstemming zijn met de vooropgestelde competenties. Toch stelde de commissie vast dat het niveau van deze geïntegreerde proeven nog te veel varieert. Onder meer bronvermelding en aandacht voor anonimiteit van betrokken leerlingen in verslagen verdienen meer aandacht. Ook tijdens de gesprekken lieten alumni weten tevreden te zijn over het bereikte niveau aan het einde van de opleiding, zowel ten aanzien van specifieke vaardigheden als reflectie, coaching en communicatietechnieken, als ten aanzien van visie en attitudes ten opzichte van zorg. De opleiding bereidde hen voor op het werkveld en kon worden ingezet in de job die ze hadden, of in een nieuwe job die ze mede dankzij de opleiding verkregen. Zij voelen zich gewapend om professionele uitdagingen op het vlak van zorgcoördinatie aan te gaan. De commissie stelde ook vast dat studenten die al de opleiding voor buitengewoon onderwijs volgden, in deze opleiding een meerwaarde zien. Dit wijst volgens hen op een voldoende differentiatie in de bereikte resultaten ten aanzien van deze andere banaba-opleiding. Ook het werkveld is tevreden over de inzetbaarheid van de afgestudeerden die zij van de opleiding ontvangen, vooral op het vlak van intervisie- en coachingvaardigheden en de brede kijk op zorg die zij verwerven. Deze actoren kunnen volgens de commissie nog uitgebreider en meer structureel worden bevraagd naar hun tevredenheid over het gerealiseerde niveau van studenten en alumni die zij in dienst hebben. Daarnaast meent de commissie dat de opleiding meer zicht moet krijgen op de tewerkstelling(skansen) van de afgestudeerden.

Omdat het studentenpubliek van de banaba-opleiding Zorgverbreding en remediërend leren vooral bestaat uit mensen die een professionele activiteit uitoefenen naast hun studie, focust de opleiding zich op *internationalisation@home*, eerder dan op langdurige uitwisselingsinitiatieven. Tot nog toe heeft immers geen enkele student effectief in het buitenland verbleven in het kader van de opleiding en internationalisering. De commissie is van mening dat het gerealiseerde niveau ten aanzien van internationalisering, ook met betrekking tot *internationalisation@home*, momenteel te beperkt is. Zij waardeert het dat enkele docenten wel buitenlandse ervaring hebben via het lesgeven en de participatie in projecten. Daarnaast probeert de opleiding aan internationalisering te doen via buitenlandse gastsprekers. Toch is het integreren van internationale elementen doorheen het curriculum te beperkt om de doelstellingen goed te kunnen bereiken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding dient duidelijker te documenteren wat het rendement is ten aanzien van de competentieontwikkeling van studenten.
- De commissie raadt de opleiding aan het gerealiseerde niveau ten aanzien van internationalisering te verhogen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Het onderzoek dat de bachelor-na-bacheloropleiding Zorgverbreding en remediërend leren voert naar niet slagen, afhaken en drop-outs of de globale studie-uitval wijst op een afhaakpercentage van 18 procent studenten in hun eerste inschrijvingsjaar voor 2009–2010. In het eerste inschrijvingsjaar slaagt gemiddeld 74 procent van de studenten, in het tweede inschrijvingsjaar ligt dat aantal op 100 procent. De 26 procent niet-geslaagden bestaat grotendeels uit afhakers die in de statistieken blijven hangen, omdat ze vaak ingeschreven blijven in het programma maar voor het einde van het studiejaar hebben afgehaakt. Studenten die belangrijke onvoldoendes halen, beslissen daarnaast vaak om de opleiding voor onbepaalde termijn uit te stellen. De redenen voor (definitief) afhaken moeten voor 50 procent gezocht worden in een wens om eerst meer werkervaring op te doen en daarnaast in persoonlijke motivatieredenen.

Als reactie op studiebelemmerende factoren werden maatregelen getroffen in relatie tot de studieduur van de opleiding. Het grootste probleem bleek de combinatie van de studies met de werksituatie van de studenten. Als gevolg daarvan werd een verdeling van de 60 studiepunten doorgevoerd over twee academiejaren, wat leidde tot een verlengde studieduur maar een aanvaardbare studietijd voor de studenten. De doorstroom van studenten die de opleiding realiseert, is zeer efficiënt. De gemiddelde studieduur waarin studenten het programma afronden in de laatste vijf jaar academiejaren is 2,03 jaar. Slechts één student stelde zijn volledige tweede inschrijvingsjaar uit, vijf studenten stelden enkele opleidingsonderdelen uit naar de volgende jaren en één student besliste niet te herkansen voor een geïntegreerde opdracht maar hem uit te stellen naar het volgende academiejaar.

Ondanks de aandacht voor onderzoek naar afhaken en het beperken van studievertraging meent de commissie dat de opleiding te weinig kwaliteitsbewaking uitvoert ten aanzien van het eigen rendement. Vooral het ontbreken van duidelijke streefcijfers en vooropgestelde meetbare doelstellingen ligt hier volgens de commissie aan de basis. Het duidelijker vastleggen van waar men met de opleiding naartoe wil en welk niveau men met studenten wil bereiken, kan het opvolgen van het eigen rendement stimuleren. Ook de vergelijking van rendementsgegevens ten aanzien van andere opleidingen, bijvoorbeeld via het netwerk van School of Education, kan inzicht in het eigen rendement vergroten.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De opleiding dient streefcijfers te formuleren om het eigen rendement beter te kunnen opvolgen.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1	gerealiseerd niveau	voldoende
facet 6.2	onderwijsrendement	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

GLOBAL OORDEEL

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatierapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie is van mening dat het zelfevaluatierapport helder geschreven is en de nodige informatie bevat om het visitatiebezoek voor te bereiden. Het rapport bleek over het algemeen een realistische weergave van wat de commissie tijdens het bezoek te zien en te horen kreeg. Toch bevatte de beschikbare informatie enkele hiaten, bijvoorbeeld met betrekking tot de profilering van de opleiding ten aanzien van de curatieve versus de preventieve kijk op zorg, die in het ZER niet duidelijk was maar wel tot uiting kwam in de gesprekken.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1	niveau en oriëntatie	voldoende
onderwerp 2	programma	voldoende
onderwerp 3	personeel	voldoende
onderwerp 4	voorzieningen	voldoende
onderwerp 5	interne kwaliteitszorg	voldoende
onderwerp 6	resultaten	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

OVERZICHTSTABEL VAN DE OORDELEN¹

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding	V
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	G
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	V
Onderwerp 2 Programma	V
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud	V
Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid	V
Facet 2.3 Samenhang	V
Facet 2.4 Studieomvang	oké
Facet 2.5 Studietijd	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	G
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	V
Facet 2.8 Masterproef	NVT
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	V
Onderwerp 3 Inzet van personeel	V
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	G
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid	V
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	G
Onderwerp 4 Voorzieningen	V
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	G
Facet 4.2 Studiebegeleiding	V
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	V
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	V
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	G
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V
Onderwerp 6 Resultaten	V
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	V
Facet 6.2 Onderwijsrendement	V

De oordelen zijn van toepassing voor:

KHK: Katholieke Hogeschool Kempen

- bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Curriculum Vitae van de commissieleden

Kelly Arys

fungeerde als student in de visitatiecommissie. Eerst studeerde ze voor de Bachelor in het Onderwijs: Lager onderwijs in KaHo Sint-Lieven Aalst, maar door aansporing van haar mentoren, docenten en familieleden heeft ze de BaNaBa Buitengewoon Onderwijs gevolgd te Artevelde Gent en was ze daar ook geslaagd. Nu werkt ze ook in het buitengewoon onderwijs (type 1). Zij wou in deze visitatiecommissie zetelen om meer te leren over het onderwijslandschap en over de verschillende facetten waar een (hoge)school allemaal aan moet voldoen.

Maria Beerten

studeerde in 1972 af aan de Katholieke Universiteit Leuven als licentiaat lichamelijke opleiding en in 1973 als licentiaat kinesitherapie. Ze volgde een specialisatie psychomotorische therapie in het UZ Sint-Jozef Kortenberg, en bleef hier tewerkgesteld tot 1978 als psychomotorisch therapeute.

Daarna werkte ze een aantal jaren in de groepspraktijk 'de Brug' in een kansarme buurt in Molenbeek. In 1982 stapte ze over naar het Brusselse onderwijs. De eerste jaren werkte ze als leerkracht, later in de functie van leerlingbegeleider – coördinator.

Sinds 2006 werd zij gedetacheerd naar ProS (problemen op school) – CGG Mechelen waar ze in het team en binnen de Mechelse scholen het herstelgericht werken op school mee uitbouwde. Ze volgde ondertussen een aantal trainingen en vormingen in verband met 'restorative practices' in Engeland en Nederland.

Momenteel werkt zij als vrijwilliger nog mee in Pros (vooral voor het modereren van hergo's en herstelcirkels) en geeft zij vormingen in verband met herstelgericht werken op school.

Bernard Billiet

studeerde regentaat wetenschappen-moraal aan de toenmalige Rijksnormaal te Brugge. Hij volgde daarna een tweejarige opleiding met als specialisatie 'buitengewoon onderwijs' en studeerde vervolgens nog drie jaar aan het Instituut Vercammen, waar hij het diploma 'Hoger opvoedkundige studiën' behaalde. Hij werd in 1991 directeur aan de SBSO 'De Varen's' te Brugge. Als voorzitter van de directievereniging Buitengewoon Onderwijs neemt hij deel aan verschillende adviesgroepen. Hij studeerde onderwijsmanagement aan het Vlerick instituut en de VUB. Hij werd regelmatig als gastdocent uitgenodigd voor de opleiding directies.

Gertjan Boog

is Master in de Pedagogiek en Hogeschooldocent Pedagogiek aan de Hogeschool Utrecht sinds 2002. Naast lesgeven in pedagogiek (oudere kind, speciale kinderen etc.) en ontwikkelingspsychologie, coördineert hij twee minoren. De minor POVO, die zich bezig houdt met de overgang primair onderwijs naar voortgezet onderwijs en de minor Passend Onderwijs. Deze minor sluit aan bij de huidige ontwikkelingen m.b.t. passend onderwijs in Nederland. Samen met collega drs. Judith Kortas, doet hij onderzoek naar leerkrachtencompetenties 10 tot 14 jaar. Dit onderzoek vindt plaats binnen de minor POVO.

Naast bovenstaande werkzaamheden, is hij studiebegeleider van 2e jaars PABO-studenten en van een 3e jaars Alpo-groep (Academische Lerarenopleiding Primair Onderwijs), een samenwerking met de Universiteit Utrecht.

GertJan heeft zitting in het lectoraat Beroepsonderwijs van Prof. Dr. Elly de Bruijn, is lid van de visitatiecommissie van de Banaba (Bachelor na bachelor) remediërend leren en zorg en buitengewoon onderwijs in Vlaanderen. De visitatiecommissie geeft advies aan de NVAO (Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie) die opleidingen accrediteren.

GertJan heeft 24 jaar ervaring in het primair en speciaal onderwijs. 17 jaar in het LOM als groepsleerkracht en remedial teacher en 7 jaar als Intern Begeleider in het reguliere basisonderwijs. De volledig herziene versie van het boek 'Observeren kun je leren', met de nieuwe titel 'Leren kun je observeren' (Thieme Meulenhoff, 2012) is 15 mei 2012 uitgekomen. Samen met Dolf Janson en Dick Memelink heeft GertJan de content verzorgd. Het boek 'Het oudere kind' (Esstede, 2009) is mede van zijn hand.

Erica de Bruijne

studeerde in 1980 af als ontwikkelingspsychologe aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Sinds 2004 is zij geregistreerd supervisor.

Tot 2000 werkte zij werkte met name binnen het volwassenenonderwijs bij (voorlopers van) ROC's in Deventer en Arnhem. Sinds 2000 werkt zij als hogeschool-hoofddocente bij hogeschool Windesheim (Zwolle) binnen het domein Educatie, met passend onderwijs als specifiek aandachtsgebied. Zij is medeontwikkelaar van Bekwaam en Speciaal (2004), het Nederlandse competentieprofiel voor leraren in het speciaal onderwijs, en van Inclusief Bekwaam (2009), competentieprofiel voor leraren in een inclusieve setting. Zij doet onderzoek naar de mate waarin en de manier waarop studenten aan lerarenopleidingen voorbereid worden op de samenwerking en partnerschap met ouders.

Kathleen Deweerdt

verdiepte zich na haar opleiding als logopediste in het domein 'autisme' en werkte mee aan praktijkopleidingen in binnen- en buitenland. Eind jaren 90 stond ze in Vlaanderen mee aan de wieg van het gespecialiseerde onderwijs voor normaal begaafde leerlingen met autisme.

Als medewerker van het Koninklijk Instituut Spermalie in Brugge bouwde ze jarenlange ervaring op in het begeleiden van doven en slechthorenden, personen met een visuele beperking en personen met sensorische meervoudige beperkingen. Sedert september 2007 is Kathleen Deweerdt directeur van de 'Secundaire School Spermalie', een BuSO school OV1-OV2-OV4 binnen vzw De Kade in Brugge. De Secundaire School Spermalie staat ook in voor de GON-begeleiding van ruim 500 leerlingen met Speciale Onderwijsbehoeften in het gewoon onderwijs.

Ludo Govaerts

studeerde af als onderwijzer in de RNS school te Hasselt en werkte daarna enkele jaren als studiemeester-opvoeder in het Sint-Jozefcollege. In 1975 beëindigde hij succesvol de DHOS cursus waarna hij als onderwijzer begon te werken op de nieuw opgerichte afdeling kinderpsychiatrie van het UZ Gasthuisberg te Leuven. Hij volgde de cursus Remedial teaching en werd daarna hierin als lesgever ingeschakeld. Vanaf september 1983 werkt hij als directeur van de ziekenhuis-school, B.O. type 5 in het UZ Gasthuisberg. In 2010 publiceerde hij via het Davidsfonds het boek 'Geef me veerkracht' over onderwijs aan zieke kinderen.

Ludo Heylen

is sinds 1999 bij het CEGO-team. Voordien was hij werkzaam in de lerarenopleiding en was er initiatiefnemer om de opleiding grondig te herdenken vanuit sterk activerende methodieken binnen een modulaire werking. Het is hier dat hij erg veel praktijkkennis en ervaringsdeskundigheid opdeed rond activerende werkvormen en competentiegericht evalueren. Deze kennis heeft hij nadien verder kunnen verdiepen in nationale en internationale projecten. En dit op verschillende niveaus: basisonderwijs, secundair onderwijs en hoger onderwijs.

Hij is ook internationaal actief en heeft als consultant onderwijsprojecten ondersteund in Nicaragua, Suriname, Ecuador, Vietnam, Cuba, Zuid-Afrika en de Nederlandse Antillen. Hij onderhoudt een goede band met het NIVOZ en het expertisecentrum E.G.O. in Nederland.

Hij schrijft en geeft lezingen over thema's zoals 'De school van de Toekomst'; 'Competentie-ontwikkelen evalueren'; 'De leerkracht maakt het verschil'; 'Kansarmoede en onderwijs'. Gelijke onderwijskansen is daarbij een topic die – ook na de sluiting van het steunpunt GOK – zeer sterk zijn engagement bepaalt.

Sinds een aantal jaren is Ludo directeur van Cego Vorming en Consult en stuurt het vormingscentrum aan. Tegelijkertijd blijft hij betrokken als wetenschappelijke medewerker bij diverse projecten van KULeuven. Hij is ook LOP-voorzitter basisonderwijs Aarschot.

Tine Jamaer

startte in 2005 een professionele bachelor in het onderwijs, lager onderwijs aan de KHLeuven en behaalde deze met onderscheiding in 2008. Startte vervolgens het schakelprogramma 'Master Pedagogische Wetenschappen'. Hiervan behaalde zij in 2010 een creditcontract. Tenslotte startte zij de banaba 'Buitengewoon onderwijs' aan de KHLeuven en behaalde dit met onderscheiding in juni 2011. In het schooljaar 2011–2012 werkte zij als klastitularis in het derde leerjaar te Woluwe, in het eerste leerjaar te Erps-Kwerps en als zorgleerkracht te Overijse.

Helga Melis

behaalde de diploma's van 'Master in opleidings- en onderwijswetenschappen' (Universiteit Antwerpen) én 'Onderwijzer' (Pedagogisch Hoger Onderwijs, Pius X-instituut) te Antwerpen. Zij was lerares in het 1ste, 2de en 6de leerjaar van het basisonderwijs. Als verdere professionalisering volgde zij meerdaagse vormingsprogramma's zoals b.v. een mentoropleiding, een opleiding voor schooldirecties basisonderwijs en directie 3-daagsen. Daarnaast volgde zij vormings- en trainingsdagen met thema's als o.m. dyslexie, autisme, zorgbegeleiding, actief leren, cesuurbepaling, moeilijke (ouder)gesprekken, communicatie met collega's, omgaan met weerstanden, functioneel rapporteren. Zij is lid van de stuurgroep Profs en sedert september 2008 directeur van het Virgo Maria-instituut (GVBS) te Antwerpen-Merksem.

Jolien Moorthamer

behaalde in 2009 de professionele Bachelor Orthopedagogie aan de Karel de Grote-Hogeschool te Antwerpen. Hierna studeerde ze één jaar verder en behaalde de bachelor-na-bachelor Buitengewoon Onderwijs, eveneens aan de Karel de Grote-Hogeschool te Antwerpen. Binnen deze studies deed ze ervaring op binnen het buitengewoon onderwijs type 2 en type 7. Sinds 2007 tot 2010 werkte Jolien in de vakanties als begeleidster van een buitenschoolse opvang van het gewoon onderwijs waarbij kampen en vakantieopvang georganiseerd werd. Het kamp was tevens een inclusief kamp waar kinderen die de overstap maakten naar het buitengewoon onderwijs, toch nog mee op kamp konden met de school. Vervolgens werkte ze in juni 2010 kort als vervangend ASV-leerkracht bij dove en slechthorende kinderen. Sinds september 2010 tot op heden werkt ze als opvoedster bij normaal begaafde kinderen/jongeren met een autismespectrumstoornis.

Karen Oeyen

studeerde in 2009 af aan de opleiding 'professionele bachelor Orthopedagogie' aan de Karel de Grote-Hogeschool te Antwerpen. In het academiejaar 2009–2010 volgde ze een opleiding 'Banaba Buitengewoon Onderwijs', tevens aan de Karel de Grote-Hogeschool. Zij zetelt dus als oud-student in de commissie. Vorig schooljaar werkte zij als GOK-juf en zorgcoördinator bij kleuters op Sint-Agnes te Hoboken. Dit schooljaar werkt zij als ASV-leerkracht en is klastitularis van een OV1-klasje in BuSO Zonnebos te 's Gravenwezel.

Els Palmaers

studeerde orthopedagogische wetenschappen aan de KULeuven. Aanvankelijk werkte zij in Nederland als orthopedagoge en lesgeefster aan de toenmalige Opleiding Zwakzinnigenzorg. Jarelang werkte zij als psychopedagogisch consulente op een vrij PMS-centrum te Maaseik en focuste zich op de problematiek van leermoeiijkheden en de begeleiding van leerlingen, leerkrachten en ouders. Via het voorzitterschap van de Provinciale Stuurgroep Taakleraars Limburg stimuleerde zij de samenwerking tussen de PMS-centra en de scholen. Later volgde onderwijsbeleidsvoorbereidend werk op Vlaams niveau en de netoverschrijdende coördinatie van het Project Onderwijsvoorrangsbeleid binnen de Vlaamse Onderwijsraad. Als algemeen directeur van de koepel van de Vrije PMS-Centra en later van de koepel van de Vrije Centra voor Leerlingenbegeleiding engageerde zij zich voor de uitbouw van kwalitatieve externe leerlingenbegeleiding op de centra in afstemming met de interne leerlingenbegeleiding op de scholen en hulpverlening binnen Welzijn. Namens de besturen van de CLB's van alle onderwijsnetten was zij lid van de Algemene Raad van de Vlor betrokken bij de advisering van talloze onderwijsdossiers. Na haar actieve beroepsloopbaan is zij sedert 2011 lokaal betrokken bij diverse maatschappelijk geëngageerde initiatieven.

Katrien Torfs

studeerde de bachelor-na-bachelor opleiding zorgverbreding en remediërend leren aan de Katholieke Hogeschool Lessius te Mechelen. Daarvoor haalde zij een bachelordiploma kleuteronderwijzers bij de Katholieke Hogeschool Kempen. Als GOK-leerkracht is zij reeds 6 jaar werkzaam bij een concentratieschool te Borgerhout in Antwerpen.

Peter Verleg

studeerde Pedagogiek/Onderwijskunde (MO A+MO.B) in Tilburg en Utrecht. Tot voor drie jaar was hij voorzitter van het college van bestuur van de Hogeschool Domstad in Utrecht. Hij was tevens voorzitter raad van bestuur van de Educatieve Federatie Interactum (een vereniging van zeven hogescholen), voorzitter van het Landelijk Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs en Voorzitter van het Sectoraal Adviescollege Hoger Pedagogisch Onderwijs van de HBO-Raad (vereniging van hogescholen in Nederland). Als voorzitter van Interactum had hij onder meer veelvuldige contacten met Vlaanderen. Hij werkte ook mee aan de previsitatie van een Vlaamse lerarenopleiding en aan de beleidsevaluatie van de universitaire lerarenopleidingen in Vlaanderen. Sinds 2004 is hij gevestigd als zelfstandig adviseur/directeur-eigenaar van PeterVerleg /Consultancy BV.

Karen Van Tichelt

studeerde in 2009 af als logopediste aan de Lessius Hogeschool in Antwerpen. Nadien volgde zij de bachelor-na-bachelor buitengewoon onderwijs aan de Karel de Grote-Hogeschool. Ze wilde kinderen met taal- en leerstoornissen nog beter kunnen begeleiden en daarom besloot zij vorig schooljaar om zich in te schrijven voor de master 'Special Educational Needs' (SEN). Binnen de master SEN zijn er verschillende leerroutes. Zij koos ervoor om de leerroute taalspecialist/dyslexie aan de Windesheim Hogeschool in Zwolle te volgen. Via e-learning onderhield zij een nauw contact met haar medestudenten en docenten, en slaagde zij erin om haar diploma in slechts één jaar te behalen. In het huidige schooljaar (2011–2012) deed zij een interim als zorgcoördinator bij de basisschool Bloemendaal te Schoten en gaf zij Nederlandse les aan volwassenen bij Open School Antwerpen.

Anita Wuestenberg

studeerde pedagogiek/onderwijskunde aan de KULeuven. Ze was lector pedagogiek, didactiek en agogische vaardigheden en praktijkbegeleider aan het departement lerarenopleiding van de KHLuven.

Ze volgde de postuniversitaire studie 'Migratie en minderheden' aan de KULeuven.

Bij de VZW Navorming in het Katholiek Onderwijs behaalde ze het getuigschrift van pedagogisch begeleider. Ze begeleidde scholen Buitengewoon onderwijs in het kader van het toenmalige Onderwijsvoorrrangsbeleid voor Migranten, OVB.

In diverse nascholingscentra gaf ze sessies over leesonderwijs, wereldoriëntatie, intercultureel onderwijs in het gewoon en buitengewoon basisonderwijs en schoolwerkplanning en groepswerkplanning in het buitengewoon onderwijs.

Voor de Dienst voor Onderwijsontwikkeling maakte ze deel uit van de werkgroep ontwikkelingsdoelen en eindtermen gewoon basisonderwijs en van de werkgroep ontwikkelingsdoelen wereldoriëntatie type 1 en type 8. Ze was lid van de leerplancommissie Leerplan wereldoriëntatie van het VVKBaO en van de werkgroep Curriculum type 1 Buitengewoon onderwijs van het VVKBuO. Ze was redactielid en auteur van bijdragen over leesonderwijs in de Praktijkgids voor de basisschool, Wolters-Plantyn. Ze is recensent van kinder- en jeugdliteratuur in Lees-welp, Lees-wijzer en De Bond.

Ze werkt tot op heden mee aan de selectie en cesuurbepaling van de peilingstoetsen wereldoriëntatie voor het basisonderwijs van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Ze schreef als externe deskundige een aantal aanbevelingen in de brochure Conferentie na de peiling Nederlands Lezen en Luisteren.

Ze is lid van het schoolbestuur van de Sint Pietersschool te Korbeek-Lo.

A large, solid blue shape with a wavy top edge, resembling a stylized roof or a decorative banner, positioned in the upper left quadrant of the page.

BIJLAGE 2

Erkenningscommissie

Vlaamse overheid

**Erkenningscommissie Hoger
Onderwijs**

Koning Albert II-laan 15 7C 20
1210 BRUSSEL

Tel. 02 553 98 99 - Fax 02 553 98 95

VLUHR
Prof. dr. A. VERSCHOREN
voorzitter
Ravensteingalerij 27/3
1000 BRUSSEL

VLUHR

binnengekomen op	18/02/11
inschrijvingsnummer	001
bestemming	
opvolging	ja / neen

uw bericht van
9 en 14 februari 2011

uw kenmerk
MWA-LS/2011-

ons kenmerk
1F2B8G/JvM/bc

bijlagen
1

vragen naar / e-mail
Beatrijs Craps
Beatrijs.craps@ond.vlaanderen.be

telefoonnummer
02 553 98 99

Datum
14 februari 2011

Betreft: Bekrachtiging samenstelling visitatiecommissie voor de bachelor-na-bacheloropleiding in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs
- zorgverbreding en remediërend leren

Mijnheer de voorzitter,

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs onderzocht de aanvraag tot bekrachtiging van de samenstelling van de visitatiecommissie voor de volgende opleidingen:

- bachelor-na-bacheloropleiding in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs
- zorgverbreding en
remediërend leren

In bijlage vindt u de beslissing die de Erkenningscommissie terzake trof.

Met de meeste hoogachting,

E.O. Jaap van Marle

Namens de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs
Prof. dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

www.vlaanderen.be

Beslissing van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs n.a.v. de aanvraag tot bekrachtiging van de samenstelling van de visitatiecommissie voor de bachelor-na-bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en bachelor-na-bacheloropleiding in het onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren, studiegebied Onderwijs

1. Algemeen

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs ontving op 9 februari 2011 (elektronisch) vanwege de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) een aanvraag, gedateerd op 9 februari 2011, tot bekrachtiging van de samenstelling van een visitatiecommissie ter beoordeling van de bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en in de zorgverbreding en het remediërend leren, studiegebied Onderwijs.

De Erkenningscommissie dient zich voor dergelijke aanvragen uit te spreken binnen een termijn van 30 dagen na ontvangst ervan. De beoordeling van de aanvraag en de bekrachtiging van de samenstelling betreffen enkel de onafhankelijkheid van de visitatiecommissie.

Het voorgelegde dossier omvat alle nodige informatie.

Bij de visitatie van deze opleidingen zijn de volgende hogescholen betrokken: Arteveldehogeschool, Lessius Mechelen, Katholieke Hogeschool Limburg, Artesis Hogeschool Antwerpen, Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen, Katholieke Hogeschool Leuven, Katholieke Hogeschool Kempen, Erasmushogeschool Brussel, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Hogeschool West-Vlaanderen, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen, Hogeschool Gent.

2. Nazicht van de criteria van onafhankelijkheid, vervat in het besluit van de Erkenningscommissie van 20 oktober 2004.

2.1. Art. 2 – Algemene onafhankelijkheid van de visitatiecommissies

De regels vastgesteld in de "Handleiding onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA" die geldt als protocol voor de onderwijsvisitaties georganiseerd ten behoeve van universiteiten en hogescholen, garanderen in voldoende mate de onafhankelijkheid van de werking van de visitatiecommissies tegenover de VLHORA en tegenover de betrokken hogescholen en de opleidingsverantwoordelijken in de verschillende stadia van de visitatie en in de redactie van het verslag.

Art. 3 – Procedurele regels voor de samenstelling van de visitatiecommissie

De procedure voor de samenstelling van visitatiecommissies vastgesteld in de vermelde handleiding voldoet aan de voorwaarden gesteld in het vermelde besluit van de Erkenningscommissie.

Uit de meegedeelde documenten met betrekking tot de raadpleging van de opleidingsverantwoordelijken, de samenstelling van de lijsten van kandidaat-voorzitters,

van kandidaat-vakdeskundige leden en van kandidaat-onderwijsdeskundige leden, blijkt dat een ruime raadpleging omtrent mogelijke leden van de visitatiecommissie plaatsvond.

De heer Ludo Heylen vermeldt op het curriculum vitae dat hij als gastspreker en inhoudelijk expert seminars onderwijskunde aan de Hogeschool Gent heeft gegeven.

De Erkenningscommissie heeft hierover bij VLHORA nadere uitleg gevraagd, inzonderheid over de activiteit als inhoudelijk expert.

Het antwoord van betrokkene dd. 14/2/2001 luidt als volgt: "Ik heb de laatste keer op 1/12/2006 een vorming gegeven op de seminariedag van Hogeschool Gent rond peer- en self assessment.

Voordien (mei 2005) heb ik nog een vorming gegeven in hogeschool Gent over kanteling naar competentiegericht opleiden.

Inhoudelijk expert slaat op luik competentiegericht opleiden en evalueren".

De verantwoordelijke van VLHORA verduidelijkt verder: "De zin 'inhoudelijk expert slaat op luik competentiegericht opleiden en evalueren' is gewoon de praktische vertaling van de term 'inhoudelijk expert'.

Het gaat om een tweetal vormen die Ludo heeft gegeven aan de Hogeschool Gent waarvan de laatste plaats heeft gevonden op 1 december 2006. De vormen werden georganiseerd aan de Hogeschool Gent, doch werden niet door de bachelor na bacheloropleiding buitengewoon onderwijs ingericht. Het is niet mogelijk om te bepalen of er al dan niet iemand van de opleiding in het publiek aanwezig was. Er is evenwel geen rechtstreekse band met de opleiding en het betroffen steeds gelegenheidsopdrachten. Ludo heeft in 2003 een boek uitgegeven omtrent competentiegericht opleiden en evalueren en werd op die manier als 'inhoudelijk expert' gevraagd als gastspreker."

Gezien de aard en de periode waarin de activiteiten plaatsvonden, is de Erkenningscommissie van oordeel dat de onafhankelijkheid van betrokkene op geen enkele wijze in het gedrang komt.

Mevrouw Annita Wuestenberg vermeldt op het CV bij de Katholieke Hogeschool Leuven: "Lector in het Departement lerarenopleiding en in de voortgezette lerarenopleiding BO, thans BanaBa BO – tot 31 januari 2002".

Deze hogeschool wordt niet door betrokkene gevisiteerd.

Vandaar dat de Erkenningscommissie van oordeel is dat de onafhankelijkheid niet in het gedrang komt.

De heer Bernard Billiet vermeldt op het CV bij de Hogeschool Gent: Cursus buO gevolgd – 1987-1989".

Bij de Hogeschool West-Vlaanderen: "Oud-leerling – 1978-1980; stagegever, lid opleidingscommissie BanaBa BO – van 1991 tot heden.

Bij de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende: stagegever – van 1991 tot heden".

Geen enkele van deze hogescholen wordt door betrokkene gevisiteerd.

Vandaar dat de Erkenningscommissie van oordeel is dat de onafhankelijkheid niet in het gedrang komt.

De heer Ludo Govaerts vermeldt op het CV bij Arteveldehogeschool, EHSAL Europese Hogeschool Brussel, Groep T Hogeschool Leuven, Karel de Grote-Hogeschool en Katholieke Hogeschool Kempen: "Stagebegeleiding in Ziekenhuisschool voor bachelor kleuter-, lager en secundair onderwijs".

Bij de Katholieke Hogeschool Leuven en de Katholieke Hogeschool Limburg: "Stagebegeleiding in Ziekenhuisschool voor bachelor kleuter-, lager en secundair onderwijs en bachelor na bachelor buitengewoon onderwijs".

Bij de toenmalige Katholieke Hogeschool Mechelen: "Spreker op Zorgdag".

Geen enkele van deze hogescholen wordt door betrokkene gevisiteerd.

Vandaar dat de Erkenningscommissie van oordeel is dat de onafhankelijkheid niet in het gedrang komt.

De heer Gerardus Boog vermeldt op het CV bij de Hogeschool West-Vlaanderen:

"Jaarlijks gaan wij met 2^ojaars studenten een week naar Brugge, alwaar wij te gast zijn bij de Hogeschool West-Vlaanderen. Bezoeken scholen etc – 2002 tot heden jaarlijks".

Bij de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen: "Gevraagd om lezing/presentatie te geven bij Inclusie – 2009 eenmalig".

Geen enkele van deze hogescholen wordt door betrokkene gevisiteerd.

Vandaar dat de Erkenningscommissie van oordeel is dat de onafhankelijkheid niet in het gedrang komt.

De heer Peter Verleg vermeldt op het CV bij EHSAL Europese Hogeschool Brussel, Karel de Grote-Hogeschool, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Katholieke Hogeschool Kempen en Katholieke Hogeschool Limburg: "Voorzitter Interactum Nederland (bestuurlijke samenwerking met Interactum Vlaanderen); lid cie previsitatie (2004) – 1996-2004".

Enkel de Karel de Grote-Hogeschool en de Katholieke Hogeschool Limburg worden door betrokkene gevisiteerd.

Gezien de aard en de periode waarin de activiteiten plaatsvonden, is de

Erkenningscommissie van oordeel dat de onafhankelijkheid niet in het gedrang komt.

Mevrouw Elza Palmaers vermeldt op de ondertekende onafhankelijkheidsverklaring en op het CV: "Echtgenoot was in de periode 1995-2004 lector aan de KHLim. Sedert 6 jaar is hij niet meer betrokken bij KHLim".

Gezien de periode waarin de echtgenoot van betrokkene deze activiteit uitvoerde, brengt dit haar onafhankelijkheid niet in het gedrang.

Mevrouw Marie Deweerdt vermeldt op het CV bij de Hogeschool West-Vlaanderen, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende en de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen: "GON-begeleiding van studenten door medewerkers van Secundaire School Spermalie (geen rechtstreekse betrokkenheid)".

Geen enkele van deze hogescholen wordt door betrokkene gevisiteerd.

Vandaar dat de Erkenningscommissie van oordeel is dat de onafhankelijkheid niet in het gedrang komt.

De Erkenningscommissie stelt vast dat er geen kandidaat-studentlid in de visitatiecommissie werd opgenomen.

Het dossier vermeldt dat de VVS nog geen kandidaten heeft voorgedragen.

Wanneer dit gebeurd is, kan de VLHORA een voorstel tot wijziging van de samenstelling van de visitatiecommissie voorleggen.

Aangezien de "Handleiding onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA uitdrukkelijk stipuleert: *"Indien om praktische redenen geen student wordt gevonden die voldoet aan de criteria en bereid is deel te nemen aan de visitatie kan de betreffende visitatiecommissie wel functioneren en haar taak uitvoeren."*, meent de Erkenningscommissie het voorliggende voorstel toch te kunnen bekrachtigen.

Wel formuleert de Commissie de aanbeveling ernstige pogingen te ondernemen een studentlid te vinden en op te nemen in de visitatiecommissie.

2.2. Art. 4 – Onverenigbaarheden of andere bindingen met te visiteren opleidingen

Er blijken geen eigenlijke onverenigbaarheden aanwezig te zijn in hoofde van de aangeduide leden van de visitatiecommissie.

2.3. Art. 5 – Onafhankelijkheidsverklaringen

Alle leden hebben de onafhankelijkheidsverklaring ondertekend.

De ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen zijn aan het dossier toegevoegd.

Conclusie

De Erkenningscommissie bekrachtigt de samenstelling van de visitatiecommissie met deelcommissies voor de bachelor-na-bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

Deelcommissie 1

- Arteveldehogeschool
- Lessius Mechelen (voorheen Katholieke Hogeschool Mechelen)

Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige

Elza Palmaers, domeindeskundige

Maria Beerten, domeindeskundige

Marie Deweerdt, domeindeskundige

Deelcommissie 2

- Katholieke Hogeschool Limburg
- Artesis Hogeschool Antwerpen

Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige

Elza Palmaers, domeindeskundige

Marie Deweerdt, domeindeskundige

Helga Melis, domeindeskundige

Deelcommissie 3

- Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen
- Katholieke Hogeschool Leuven

Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
Elza Palmaers, domeindeskundige
Maria Beerten, domeindeskundige
Helga Melis, domeindeskundige

Deelcommissie 4

- Katholieke Hogeschool Kempen
- Erasmushogeschool Brussel

Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
Annita Wuestenberg, domeindeskundige
Gerhardus Boog, domeindeskundige
Bernard Billiet, domeindeskundige

Deelcommissie 5

- Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende
- Hogeschool West-Vlaanderen

Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
Ludo Govaerts, domeindeskundige
Erica de Bruïne, domeindeskundige
Annita Wuestenberg, domeindeskundige

Deelcommissie 6

- Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
Ludo Govaerts, domeindeskundige
Annita Wuestenberg, domeindeskundige
Bernard Billiet, domeindeskundige

Deelcommissie 7

- Hogeschool Gent

Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
Erica de Bruïne, domeindeskundige
Annita Wuestenberg, domeindeskundige
Gerhardus Boog, domeindeskundige

Brussel, 14 februari 2011

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jaap van Marle', written in a cursive style.

Namens de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs,
Prof. Dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

**Erkenningscommissie Hoger
Onderwijs**

Koning Albert II-laan 15 7C 20
1210 BRUSSEL

Tel. 02 553 98 99 - Fax 02 553 98 95

VLUHR
Prof. dr. A. VERSCHOREN
voorzitter
Ravensteingalerij 27/3
1000 BRUSSEL

uw bericht van
31 maart 2011

uw kenmerk
MWA-LS/2011-054

ons kenmerk
1F2B8G/JvM/bc

bijlagen
1

vragen naar / e-mail
Beatris Craps
Beatris.craps@ond.vlaanderen.be

telefoonnummer
02 553 98 99

Datum
6 april 2011

Betreft: Bekrachtiging gewijzigde samenstelling visitatiecommissie voor de BA
BA in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs;
- zorgverbredend en remediërend leren

binnengekomen op	8/4/2011
inschrijvingsnummer	2011-0018
bestemming	
opvolging	ja / neen

Mijnheer de voorzitter,

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs onderzocht de aanvraag tot
bekrachtiging van de gewijzigde samenstelling van de visitatiecommissie voor de
volgende opleiding:

BA na BA in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs;
- zorgverbredend en remediërend leren.

In bijlage vindt u de beslissing die de Erkenningscommissie terzake trof.

Met de meeste hoogachting,

E.O. Craps Beelen

Namens de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs
Prof. dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

Beslissing van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs n.a.v. de aanvraag tot bekrachtiging van de gewijzigde samenstelling van de visitatiecommissie voor de bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren, studiegebied Onderwijs

1. Situering

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs ontving op 9 februari 2011 (elektronisch) vanwege de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) een aanvraag, gedateerd op 9 februari 2011, tot bekrachtiging van de samenstelling van een visitatiecommissie ter beoordeling van de bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en in de zorgverbreding en het remediërend leren, studiegebied Onderwijs.

Bij de visitatie van deze opleidingen zijn de volgende hogescholen betrokken: Arteveldehogeschool, Lessius Mechelen, Katholieke Hogeschool Limburg, Artesis Hogeschool Antwerpen, Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen, Katholieke Hogeschool Leuven, Katholieke Hogeschool Kempen, Erasmushogeschool Brussel, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Hogeschool West-Vlaanderen, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen, Hogeschool Gent.

De Erkenningscommissie bekrachtigde de samenstelling van deze visitatiecommissie op 14 februari 2011.

2. Vraag tot wijziging van de samenstelling

Op 31 maart ontving de Erkenningscommissie (elektronisch) een aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de opname van studentleden in de visitatiecommissie: Karen Van Tichelt, Tine Jamaer, Karen Oeyen, Katrien Torfs en Jolien Moorthamer en een wijziging in bezoek Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen. (RvB VLUHR 24/3/2011)
Enkel voor de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen werd nog geen student gevonden.

De curricula vitae en de ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen werden aan het dossier toegevoegd.

3. Bekrachtiging gewijzigde samenstelling

De Erkenningscommissie bekrachtigt de gewijzigde samenstelling van de visitatiecommissie met deelcommissies voor de bachelor-na-bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

De visitatiecommissie is als volgt samengesteld:

Deelcommissie 1 - Arteveldehogeschool

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 2 - Lessius Mechelen (voorheen Katholieke Hogeschool Mechelen)

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Jolien Moorthamer, student

Deelcommissie 3 - Katholieke Hogeschool Limburg

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 4 - Artesis Hogeschool Antwerpen - Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige

- Helga Melis, domeindeskundige

- Tine Jamaer, student

Deelcommissie 5 - Katholieke Hogeschool Leuven

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige

- Elza Palmaers, domeindeskundige

- Maria Beerten, domeindeskundige

- Helga Melis, domeindeskundige

- Karen Van Tichelt, student

Deelcommissie 6 - Erasmushogeschool Brussel

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige

- Annita Wuestenberg, domeindeskundige

- Gerhardus Boog, domeindeskundige

- Bernard Billiet, domeindeskundige

- Karen Van Tichelt, student

Deelcommissie 7 - Katholieke Hogeschool Kempen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige

- Annita Wuestenberg, domeindeskundige

- Gerhardus Boog, domeindeskundige

- Bernard Billiet, domeindeskundige

- Karen Oeyen, student

Deelcommissie 8 - Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige

- Ludo Govaerts, domeindeskundige

- Erica de Bruïne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 9 - Hogeschool West-Vlaanderen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Erica de Bruïne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Karen Oeyen, student

Deelcommissie 10 - Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige

Deelcommissie 11 - Hogeschool Gent

Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige

- Erica de Bruïne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Gerhardus Boog, domeindeskundige
- Jolien Moorthamer, student

Brussel, 6 april 2011

Namens de Erkeningscommissie Hoger Onderwijs,
Prof. Dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

Vlaamse overheid

VLUHR
Prof. dr. A. VERSCHOREN
voorzitter
Ravensteingalerij 27/3
1000 BRUSSEL

**Erkenningscommissie Hoger
Onderwijs**
Koning Albert II-laan 15 7C 20
1210 BRUSSEL
Tel. 02 553 98 99 - Fax 02 553 98 95

uw bericht van
18 april 2011

uw kenmerk
MWA-LS/2011-

ons kenmerk
1F2B8G/JvM/bc

bijlagen
1

vragen naar / e-mail
Beatrijs Craps
Beatrijs.craps@ond.vlaanderen.be

telefoonnummer
02 553 98 99

Datum
19 april 2011

Betreft: Bekrachtiging gewijzigde (2°) samenstelling visitatiecommissie voor de
BA na BA in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs;
- zorgverbreding en remediërend leren

Mijnheer de voorzitter,

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs onderzocht de aanvraag tot
bekrachtiging van de gewijzigde samenstelling van de visitatiecommissie voor de
volgende opleiding:

BA na BA in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs;
- zorgverbreding en remediërend leren.

In bijlage vindt u de beslissing die de Erkenningscommissie terzake trof.

Met de meeste hoogachting,

Namens de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs
Prof. dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

Vlaamse Hogeschool, Brussel	
afschrijvingsnummer	afschrijvingsnummer
000609	21.04.2011
bestemd voor	bestemd voor

www.vlaanderen.be

Beslissing van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs n.a.v. de aanvraag tot bekrachtiging van de gewijzigde (2°) samenstelling van de visitatiecommissie voor de bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren, studiegebied Onderwijs

1. Situering

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs ontving op 9 februari 2011 (elektronisch) vanwege de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) een aanvraag, gedateerd op 9 februari 2011, tot bekrachtiging van de samenstelling van een visitatiecommissie ter beoordeling van de bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en in de zorgverbreding en het remediërend leren, studiegebied Onderwijs.

Bij de visitatie van deze opleidingen zijn de volgende hogescholen betrokken: Arteveldehogeschool, Lessius Mechelen, Katholieke Hogeschool Limburg, Artesis Hogeschool Antwerpen, Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen, Katholieke Hogeschool Leuven, Katholieke Hogeschool Kempen, Erasmushogeschool Brussel, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Hogeschool West-Vlaanderen, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen, Hogeschool Gent.

De Erkenningscommissie bekrachtigde de samenstelling van deze visitatiecommissie op 14 februari 2011.

Op 31 maart ontving de Erkenningscommissie (elektronisch) een aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de opname van studentleden in de visitatiecommissie: Karen Van Tichelt, Tine Jamaer, Karen Oeyen, Katrien Torfs en Jolien Moorthamer en een wijziging in bezoek Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen. (RvBVLUHR 24/3/2011)
Enkel voor de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen werd nog geen student gevonden.

De Erkenningscommissie bekrachtigde de gewijzigde samenstelling van deze visitatiecommissie op 6 april 2011.

2. Vraag tot wijziging van de samenstelling

Op 18 april 2011 ontving de Erkenningscommissie (elektronisch) een 2° aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de opname een studentlid: mevrouw Kelly Arys (student Artevelde) voor het bezoek aan de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (RvB VLUHR 1/4/2011).

Het curriculum vitae en de ondertekende onafhankelijkheidsverklaring werden aan het dossier toegevoegd.

3. Bekrachtiging gewijzigde samenstelling

De Erkenningscommissie bekrachtigt de gewijzigde (2°) samenstelling van de visitatiecommissie met deelcommissies voor de bachelor-na-bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

De visitatiecommissie is als volgt samengesteld:

Deelcommissie 1 - Arteveldehogeschool

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 2 - Lessius Mechelen (voorheen Katholieke Hogeschool Mechelen)

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Jolien Moorthamer, student

Deelcommissie 3 - Katholieke Hogeschool Limburg

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 4 - Artesis Hogeschool Antwerpen - Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Tine Jamaer, student

Deelcommissie 5 - Katholieke Hogeschool Leuven

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Karen Van Tichelt, student

Deelcommissie 6 - Erasmushogeschool Brussel

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Gerhardus Boog, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige
- Karen Van Tichelt, student

Deelcommissie 7 - Katholieke Hogeschool Kempen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Gerhardus Boog, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige
- Karen Oeyen, student

Erkenningscommissie Hoger Onderwijs – 2° WIJZIGING BAAnaBA ONDERWIJS:
buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren 19.4.2011

3

Deelcommissie 8 - Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Erica de Bruïne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 9 - Hogeschool West-Vlaanderen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Erica de Bruïne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Karen Oeyen, student

Deelcommissie 10 - Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige
- Kelly Arvs, student

Deelcommissie 11 - Hogeschool Gent

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Erica de Bruïne, domeindeskundige
 - Annita Wuestenberg, domeindeskundige
 - Gerhardus Boog, domeindeskundige

- Jolien Moorthamer, student

Brussel, 19 april 2011

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Prof. Dr. Jaap van Marle'.

Namens de Erkeningscommissie Hoger Onderwijs,
Prof. Dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

Vlaamse overheid

VLUHR
Prof. dr. A. VERSCHOREN
voorzitter
Ravensteingalerij 27/3
1000 BRUSSEL

**Erkenningscommissie Hoger
Onderwijs**

Koning Albert II-laan 15 7C 20
1210 BRUSSEL

Tel. 02 553 98 99 - Fax 02 553 98 95

Vlaamse Hogeschoolenraad

machtingingsnummer	buitengewoon op
000853	21.06.2011
bevestigings	handtekening

uw bericht van
15 juni 2011

uw kenmerk
MWA-LS/2011-046

ons kenmerk
1F2B8G/JvM/bc

bijlagen
1

vragen naar / e-mail
Beatrijs Craps
Beatrijs.craps@ond.vlaanderen.be

telefoonnummer
02 553 98 99

Datum
16 juni 2011

Betreft: Bekrachtiging gewijzigde (3°) samenstelling visitatiecommissie voor de
BAAna BA in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs;
- zorgverbreding en remediërend leren

Mijnheer de voorzitter,

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs onderzocht de aanvraag tot
bekrachtiging van de gewijzigde samenstelling van de visitatiecommissie voor de
volgende opleiding:

BAAna BA in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs;
- zorgverbreding en remediërend leren.

In bijlage vindt u de beslissing die de Erkenningscommissie terzake trof.

Met de meeste hoogachting,

Namens de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs
Prof. dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

www.vlaanderen.be

Beslissing van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs n.a.v. de aanvraag tot bekrachtiging van de gewijzigde (3°) samenstelling van de visitatiecommissie voor de bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren, studiegebied Onderwijs

1. Situering

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs ontving op 9 februari 2011 (elektronisch) vanwege de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) een aanvraag, gedateerd op 9 februari 2011, tot bekrachtiging van de samenstelling van een visitatiecommissie ter beoordeling van de bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en in de zorgverbreding en het remediërend leren, studiegebied Onderwijs.

Bij de visitatie van deze opleidingen zijn de volgende hogescholen betrokken: Arteveldehogeschool, Lessius Mechelen, Katholieke Hogeschool Limburg, Artesis Hogeschool Antwerpen, Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen, Katholieke Hogeschool Leuven, Katholieke Hogeschool Kempen, Erasmushogeschool Brussel, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Hogeschool West-Vlaanderen, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen, Hogeschool Gent.

De Erkenningscommissie bekrachtigde de samenstelling van deze visitatiecommissie op 14 februari 2011.

Op 31 maart ontving de Erkenningscommissie (elektronisch) een aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de opname van studentleden in de visitatiecommissie: Karen Van Tichelt, Tine Jamaer, Karen Oeyen, Katrien Torfs en Jolien Moorthamer en een wijziging in bezoek Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen. (RvBVLUHR 24/3/2011)

Enkel voor de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen werd nog geen student gevonden.

De Erkenningscommissie bekrachtigde de gewijzigde samenstelling van deze visitatiecommissie op 6 april 2011.

Op 18 april 2011 ontving de Erkenningscommissie (elektronisch) een 2° aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de opname een studentlid: mevrouw Kelly Arys (student Artevelde) voor het bezoek aan de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (RvB VLUHR 1/4/2011).

Het curriculum vitae en de ondertekende onafhankelijkheidsverklaring werden aan het dossier toegevoegd.

De Erkenningscommissie bekrachtigde deze gewijzigde samenstelling op 19 april 2011.

2. Vraag tot wijziging van de samenstelling

Op 15 juni 2011 ontving de Erkenningscommissie (elektronisch) een 3° aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de vervanging in deelcommissie 4 (wordt 5, er wordt een deelcommissie toegevoegd) van mevrouw Maria Deweerdt door mevrouw Maria Beerten (zetelt reeds in toenmalige deelcommissie 5) voor de visitatie van de Karel de Grote- Hogeschool. (Raad van Bestuur VLUHR 6 mei 2011)

Mevrouw Beerten is gastdocent geweest aan deze hogeschool gedurende de periode 2008.

Bijkomende uitleg werd aan VLUHR gevraagd over de frequentie van deze activiteit. Gezien de aard (occasioneel: eenmalig) en de periode (2008) waarin deze activiteit plaatsvond is de Erkenningscommissie van oordeel dat de onafhankelijkheid van betrokkene niet in het gedrang komt.

3. Bekrachtiging gewijzigde samenstelling

De Erkenningscommissie bekrachtigt de gewijzigde (3°) samenstelling van de visitatiecommissie met deelcommissies voor de bachelor-na-bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

De visitatiecommissie is als volgt samengesteld:

Deelcommissie 1 - Arteveldehogeschool

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 2 - Lessius Mechelen (voorheen Katholieke Hogeschool Mechelen)

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Jolien Moorthamer, student

Deelcommissie 3 - Katholieke Hogeschool Limburg

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 4 - Artesis Hogeschool Antwerpen

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Deweerdt, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Tine Jamaer, student

Deelcommissie 5 - Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- **Maria Beerten, domeindeskundige**
- Helga Melis, domeindeskundige
- Tine Jamaer, student

Deelcommissie 6 - Katholieke Hogeschool Leuven

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige

- Karen Van Tichelt, student

Deelcommissie 7 - Erasmushogeschool Brussel

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Gerhardus Boog, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige
- Karen Van Tichelt, student

Deelcommissie 8 - Katholieke Hogeschool Kempen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Gerhardus Boog, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige
- Karen Oeyen, student

Deelcommissie 9 - Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Erica de Bruijne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 10 - Hogeschool West-Vlaanderen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige

- Erica de Bruijne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Karen Oeyen, student

Deelcommissie 11 - Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige
- Kelly Arys, student

Deelcommissie 12 - Hogeschool Gent

Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige

- Erica de Bruijne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Gerhardus Boog, domeindeskundige
- Jolien Moorthamer, student

Brussel, 16 juni 2011

Namens de Erkeningscommissie Hoger Onderwijs,
Prof. Dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

Erkeningscommissie Hoger Onderwijs – 3^e WIJZIGING BAnaBA ONDERWIJS:
buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren 16.6.2011

5

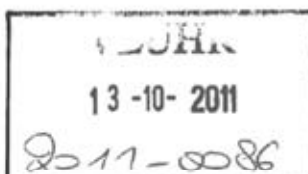
Vlaamse overheid

VLUHR
Prof. dr. A. VERSCHOREN
voorzitter
Ravensteingalerij 27/3
1000 BRUSSEL

**Erkenningscommissie Hoger
Onderwijs**

Koning Albert II-laan 15 7C 20
1210 BRUSSEL
Tel. 02 553 98 99 - Fax 02 553 98 95

uw bericht van
7 oktober 2011

uw kenmerk
MWA-LS/2011-055

ons kenmerk
1F2B8G/JvM/bc

bijlagen
1

vragen naar / e-mail
Beatrijs Craps
Beatrijs.craps@ond.vlaanderen.be

telefoonnummer
02 553 98 99

Datum
11 oktober 2011

Betreft: Bekräftiging gewijzigde (4°) samenstelling visitatiecommissie voor de
BAAnaBA in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs;
- zorgverbreding en remediërend leren

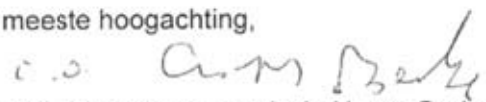
Mijnheer de voorzitter,

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs onderzocht de aanvraag tot
bekräftiging van de gewijzigde samenstelling van de visitatiecommissie voor de
volgende opleiding:

BAAna BA in het onderwijs: - buitengewoon onderwijs;
- zorgverbreding en remediërend leren.

In bijlage vindt u de beslissing die de Erkenningscommissie terzake trof.

Met de meeste hoogachting,

Namens de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs
Prof. dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

www.vlaanderen.be

Erkenningscommissie Hoger Onderwijs

Beslissing van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs n.a.v. de aanvraag tot bekrachtiging van de gewijzigde (3°) samenstelling van de visitatiecommissie voor de bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren, studiegebied Onderwijs

1. Situering

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs ontving op 9 februari 2011 (elektronisch) vanwege de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) een aanvraag, gedateerd op 9 februari 2011, tot bekrachtiging van de samenstelling van een visitatiecommissie ter beoordeling van de bachelor-na- bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en in de zorgverbreding en het remediërend leren, studiegebied Onderwijs.

Bij de visitatie van deze opleidingen zijn de volgende hogescholen betrokken: Arteveldehogeschool, Lessius Mechelen, Katholieke Hogeschool Limburg, Artesis Hogeschool Antwerpen, Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen, Katholieke Hogeschool Leuven, Katholieke Hogeschool Kempen, Erasmushogeschool Brussel, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Hogeschool West-Vlaanderen, Katholieke Hogeschool Zaid-West-Vlaanderen, Hogeschool Gent.

De Erkenningscommissie bekrachtigde de samenstelling van deze visitatiecommissie op 14 februari 2011.

Op 31 maart ontving de Erkenningscommissie (elektronisch) een aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de opname van studentleden in de visitatiecommissie: Karen Van Tichelt, Tine Jamaer, Karen Oeyen, Katrien Torfs en Jolien Moorthamer en een wijziging in bezoek Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen. (RvBVLUHR 24/3/2011)

Enkel voor de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen werd nog geen student gevonden.

De Erkenningscommissie bekrachtigde de gewijzigde samenstelling van deze visitatiecommissie op 6 april 2011.

Op 18 april 2011 ontving de Erkenningscommissie (elektronisch) een 2° aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de opname een studentlid: mevrouw Kelly Arys (student Artevelde) voor het bezoek aan de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (RvB VLUHR 1/4/2011).

Het curriculum vitae en de ondertekende onafhankelijkheidsverklaring werden aan het dossier toegevoegd.

De Erkenningscommissie bekrachtigde deze gewijzigde samenstelling op 19 april 2011.

Op 15 juni 2011 ontving de Erkenningscommissie (elektronisch) een 3° aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de vervanging in deelcommissie 4 (wordt 5, er wordt een deelcommissie toegevoegd) van mevrouw Maria Deweerdt door mevrouw Maria Beerten (zetelt reeds in toenmalige deelcommissie 5) voor de visitatie van de Karel de Grote- Hogeschool. (Raad van Bestuur VLUHR 6 mei 2011)

De Erkenningscommissie bekrachtigde de samenstelling op 16 juni 2011.

2. Vraag tot wijziging van de samenstelling

De Erkenningscommissie ontving op 7 oktober 2011 een vierde aanvraag tot wijziging van de samenstelling.

Het betreft de opname in de visitatiecommissie van mevrouw Helga Melis ter vervanging van mevrouw Maria Deweerdt voor het bezoek van de Arteveldehogeschool (RvB VLUHR 23/9/2011).

Het CV en de ondertekende onafhankelijkheidsverklaring werden aan het dossier toegevoegd.

3. Bekrachtiging gewijzigde samenstelling

De Erkenningscommissie bekrachtigt de gewijzigde (4°) samenstelling van de visitatiecommissie met deelcommissies voor de bachelor-na-bacheloropleiding in het onderwijs: buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

De visitatiecommissie is als volgt samengesteld:

Deelcommissie 1 - Arteveldehogeschool

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 2 - Lessius Mechelen (voorheen Katholieke Hogeschool Mechelen)

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige

- Jolien Moorthamer, student

Deelcommissie 3 - Katholieke Hogeschool Limburg

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Marie Deweerdt, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 4 - Artesis Hogeschool Antwerpen

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Deweerdt, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Tine Jamaer, student

Deelcommissie 5 - Karel de Grote- Hogeschool Antwerpen

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige
- Helga Melis, domeindeskundige
- Tine Jamaer, student

Deelcommissie 6 - Katholieke Hogeschool Leuven

- Peter Verleg, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Elza Palmaers, domeindeskundige
- Maria Beerten, domeindeskundige

- Helga Melis, domeindeskundige
- Karen Van Tichelt, student

Deelcommissie 7 - Erasmushogeschool Brussel

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Gerhardus Boog, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige
- Karen Van Tichelt, student

Deelcommissie 8 - Katholieke Hogeschool Kempen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Gerhardus Boog, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige
- Karen Oeyen, student

Deelcommissie 9 - Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Erica de Bruïne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Katrien Torfs, student

Deelcommissie 10 - Hogeschool West-Vlaanderen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige

- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Erica de Bruijne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Karen Oeyen, student

Deelcommissie 11 - Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Ludo Govaerts, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Bernard Billiet, domeindeskundige
- Kelly Arys, student

Deelcommissie 12 - Hogeschool Gent

- Ludo Heylen, voorzitter en onderwijsdeskundige
- Erica de Bruijne, domeindeskundige
- Annita Wuestenberg, domeindeskundige
- Gerhardus Boog, domeindeskundige
- Jolien Moorthamer, student

Brussel, 11 oktober 2011

Namens de Erkeningscommissie Hoger Onderwijs,
Prof. Dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

Erkeningscommissie Hoger Onderwijs – 4° WIJZIGING BAnaBA ONDERWIJS:
buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren .10.2011

5

A blue decorative shape with a wavy top edge and rounded corners, containing the title for Bijlage 3.

BIJLAGE 3

Onafhankelijkheidsverklaringen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de ~~hasselt~~ mevrouw Kelly Arys

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

naam: Kelly Arys

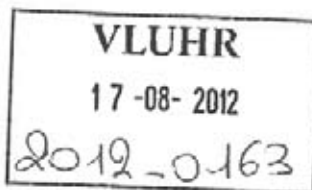
datum: Do 31 maart 2011

handtekening:

Vlaamse Hogescholenraad	
inschrijvingsnummer:	datum van toelating tot de opleiding:
000522	31.03.2011
bestemming:	afdeling:

Arys

PC-BGOND - onafhankelijkheidsverklaring

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelor buitengewoon onderwijs / zorgverbredend en remediërend leren

van de ~~VLIR~~ / mevrouw Kelly Arys

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zekelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Kelly Arys

datum: 28/06/2012

handtekening: [Handwritten Signature]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de heer / mevrouw **Maria Beerten**

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: Maria Beerten
datum: 20 december 2010

handtekening:

M. BEERTEN

binnengekomen op	21 DEC. 2010
inschrijvingsnummer	001704
bestemming	
opvolging	ja / neen

PC-BGOND - onafhankelijkheidsverklaring (2)

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelor buitengewoon onderwijs / zorgverbredend en remediërend leren

van de heer / mevrouw

Maria Beerten

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisitteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisitteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam:

Maria Beerten

datum:

handtekening:

[Handtekening]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleidingen *Beiden waren onderwerp van onderzoek van de raad van de heer Bernard Billiet*

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLUR hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

naam: Bernard Billiet

datum: 30/01/2011

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de opleiding buitengewoon onderwijs / zorgverbreding en remediërend leren

van de heer / mevrouw

Billiet Bernard

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisitteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisitteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam:

Billiet Bernard

datum:

23 juni 2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de heer GertJan Boog

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

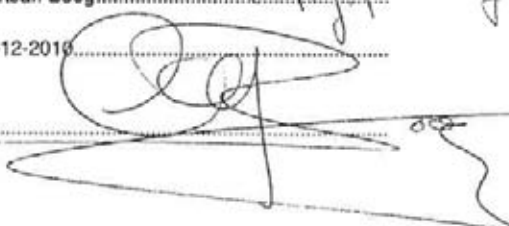
Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

n.v.t.

naam: GertJan Boog

datum: 09-12-2019

handtekening:

PC-BGOND - onafhankelijkheidsverklaring

binnengekomen op	10 DEC 2019
inschrijvingsnummer	001618
bestemming	
opvolging	ja / nee

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de opleiding buitengewoon onderwijs / zorgverbreding en remediërend leren

van de heer / mevrouw

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisitteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisitteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam:

Geert-Jan Boef

datum:

20-06-2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelor buitengewoon onderwijs / zorgverbredend en remediërend leren

van de heer / mevrouw E.J. de Bruijne

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

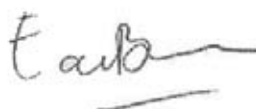
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Erica de Bruijne

datum: 2 juli 2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

mevrouw de Bruijne

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

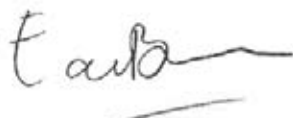
Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Er is een samenwerkingsverband tussen mijn hogeschool (Windsheim, Zwolle, Nederland) en de Katholieke Hogeschool Leuven (ba-na-ba Buitengewoon Onderwijs) en Arteveldehogeschool in Gent (lerarenopleiding)

naam: Erica de Bruijne

datum: 7 december 2010

handtekening:

PC-BGOND - onafhankelijkheidsverklaring

aanvangsdatum op	24-01-2011
archiveringsnummer	000144
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreiding en remediërend leren.

van de heer / mevrouw M. Kathleen Deweerdt

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

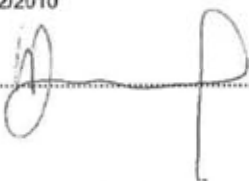
.....

.....

.....

naam: M. Kathleen Deweerdt

datum: 06/12/2010

handtekening:

PC-BGOND - onafhankelijkheidsverklaring

binnengekomen op	24-01-2011
inschrijvingsnummer	000152
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de Buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren

van mevrouw

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

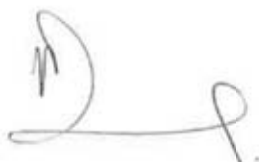
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: MARIE KATHLEEN DEWEEERT

datum: 06/07/2012.

handtekening:

Vlaamse universiteiten en hogescholen raad

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleidingen *Zelfstandig onderwijs & zorgverzekering & remedieerend ben*
van de heer GOVAERTS Ludo

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissie lid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissie lid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissie lid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissie lid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissie lid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLHR hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....
.....
.....
.....

naam: Govaerts Ludo

datum: 16/01/2011

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de opleiding buitengewoon onderwijs / zorgverbreding en remediërend leren

van de heer / mevrouw

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

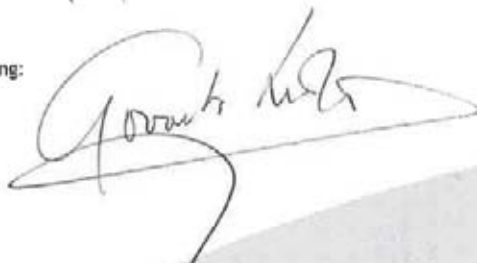
naam:

GOUAERTS Ando

datum:

28/06/2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de heer / mevrouw Ludo Heylen.....

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

naam: Ludo Heylen.....

datum: 9 november 2010.....

handtekening:

PC-BGOND - onafhankelijkheidsverklaring.doc

binnengekomen op	24-01-2011
inschrijvingsnummer	000147
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de opleiding buitengewoon onderwijs / zorgverbreding en remediërend leren

van de heer / ~~mevrouw~~ *Ludo Heylen*

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: *26/6/2012*

datum: *Ludo Heylen*

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van mevrouw Tine Jamaer

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Ik heb gestudeerd aan de KHLeuven en aan de KULeuven.

De praktische regelingen rond de visitaties zullen uitwijzen aan hoeveel bezoeken ik kan deelnemen. Daarom deel ik momenteel mee dat ik aan maximum 6 bezoeken zal deelnemen, dit aantal kan zeker nog stijgen of dalen, maar dit zal uw billijke verdeling van de bezoeken later uitwijzen.

Hiermee bevestig ik bovenstaande voorwaarden.

naam: Tine Jamaer.....

datum: 10/12/2010.....

handtekening:

binnengekomen op	24-01-2011
inschrijvingsnummer	000151
bestemming	
opvoiging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring Tine Jamaer (2)

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelors buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren

van de mevrouw Tine Jamaer

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Tine Jamaer

datum: 16/08/2012

handtekening:

Datum/tijd ontv. 11/01/2011 09:26
11/01/2001 10:31 036448815

036448815
VIRGO MARIA

P. 001
PAG. 01/01

*aan 02/211.41.99.
t.o.v. Dr. Filip Lammens*

Vlaamse Hogescholenraad

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreiding en
remediërend leren.

van ~~de heer~~ / mevrouw Helga Melis

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditoren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....
.....
.....
.....

naam: Helga Melis

datum: 11 januari 2011

handtekening:

PC-BGOND - onafhankelijkheidsverklaring

binnengekomen op	12-01-2011
inschrijvingsnummer	000086
bestemming	
opvoicing	ja / nee

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelor buitengewoon onderwijs / zorgverbredend en remediërend leren

van de heer / mevrouw Helga Melis

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Helga Melis

datum: 6 juli 2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de heer / mevrouw Jolien Moorthamer

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissie lid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissie lid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissie lid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissie lid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissie lid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: Jolien Moorthamer

datum: 11/01/2011

handtekening:

Jolien Moorthamer

binnengekomen op	21/01/2011
inschrijvingsnummer	000139
bestemming	
opvolging	ja / neen

PC-BGOND - onafhankelijkheidsverklaring[1]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelors buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren

van de mevrouw Jolien Moorthamer

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Jolien Moorthamer

datum: 6/7/2012

handtekening:

J. Moorthamer

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de heer / mevrouw Oeyen Karen

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

/ (Onheil en student van de
Karel de Grote - Hogeschool)

naam: Oeyen Karen

datum: 15/12/10

handtekening: [Handtekening]

binnengekomen op	75 DEC 2010
inschrijvingsnummer	001698
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelor buitengewoon onderwijs / zorgverbredend en remediërend leren

van de heer / mevrouw Oeyen Karen

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissie lid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissie lid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Oeyen Karen

datum: 28/06/2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de heer / mevrouw ELS PALMAERS

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

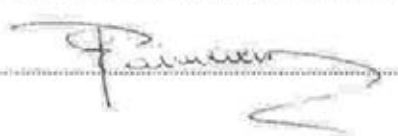
Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Ik ben mijn actieve deelname aan mijn vroegere activiteiten van de BANABA opleidingen B.C voor de Katholieke Hogeschool Limburg. Sedert 6 jaar is hij mijn IAS/pensioen niet meer betrokken bij de KHLH.

naam: ELS PALMAERS

datum: 11-01-2011

handtekening:

binnengekomen op	12-01-2011
inschrijvingsnummer	000085
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelor buitengewoon onderwijs / zorgverbredend en remediërend leren

van de heer / mevrouw Els Palmaru (Els)

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Els Palmaru

datum: 06-07-2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de heer / mevrouw Tasfs Katrien

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

KHK Vorselaar, KHM Mechelen

naam: Tasfs Katrien

datum: 17.12.2010

handtekening:

PC-BGOND - onafhankelijkheidsverklaring[1].doc

binnengekomen op	7-01-2011
inschrijvingsnummer	000065
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelor buitengewoon onderwijs / zorgverbredend en remediërend leren

van de heer / mevrouw Tenfs Katrien

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisitteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisitteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Tenfs Katrien

datum: 28/06/2012 + 06/07/2012

handtekening:

binnengekomen op	1-1-2010
inschrijvingsnummer	001664
bestemming	
opvolging	ja / neen

VLHORA

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de heer/mevrouw Ilse Van Zickelt

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Lesvies Hogeschool, Sanderstraat 45 2018 Antwerpen
Harrel de Grote Hogeschool, Botlekstraat 125 2060 Antwerpen
Zakindeschool, Campus 2-6 8017 CA Zwolle (Nederland)

naam: Ilse Van Zickelt

datum: 14/12/2010

handtekening: Zickelt

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelors buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren

van de mevrouw Karen Van Tichelt

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

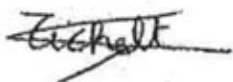
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Karen Van Tichelt

datum: 16/08/2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreding en remediërend leren.

van de heer / mevrouw

Peter M. Verbeke

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

naam:

Peter Verbeke

datum:

8-11-2010

handtekening:

[Handwritten signature]

binnengekomen op	24-01-2011
inschrijvingsnummer	000146
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor-na-bachelor buitengewoon onderwijs / zorgverbredend en remediërend leren

van de heer P(eter) M.M. Verleg

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

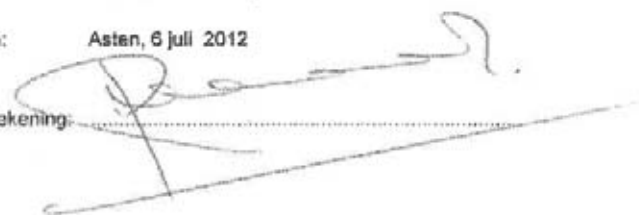
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: P(eter) M.M. Verleg

datum: Asten, 6 juli 2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bachelor na bachelor opleidingen buitengewoon onderwijs en zorgverbreiding en remediërend leren.

van de heer / mevrouw Annita Wuestenberg

Ondergetekende verbindt zich er toe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissie lid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissie lid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissie lid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

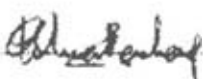
Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissie lid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissie lid, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

naam: Wuestenberg Annita

datum: 03/12/2010

handtekening:

binnengekomen op	24-01-2011
inschrijvingsnummer	000145
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de opleiding buitengewoon onderwijs / zorgverbreding en remediërend leren

van de heer / mevrouw **ANNITA WUESTENBERG**

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: **ANNITA WUESTENBERG**

datum: **28/6/2012**

handtekening:

Annita Wuestenberg

BIJLAGE 4

Bezoekschema's

Katholieke Hogeschool Kempen, Lessius Mechelen

Dag 1 - vrijdag

08:30	samenkomst in de hogeschool
08:30 – 12:00	intern werkoverleg en inzage van de bijlagen
12:00 – 13:00	lunch voor de commissie
13:00 – 13:30	kennismaking met de algemeen directeur en het departementshoofd
13:45 – 15:15	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
15:30 – 16:15	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
16:15 – 17:00	bezoek lokalen
17:15 – 17:45	administratief-technisch personeel
18:00 – 18:45	ombudsperso(n)en(en), verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding

Dag 2 - zaterdag

08:30 – 09:30	studenten (max. 12 representatief samengesteld, inclusief de studenten-vertegenwoordigers)
09:45 – 10:45	docenten (max. 12 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
10:45 – 11:30	afgestudeerden (max: 12 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld)
11:30 – 12:00	intern werkoverleg
12:00 – 13:00	lunch voor de commissie
13:00 – 13:45	begeleiders stage- en eindwerken (max. 12 representatief samengesteld)
14:00 – 14:45	vertegenwoordigers werkveld (max. 12, gedifferentieerd samengesteld, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
15:00 – 16:00	vrij spreekuur en opleidingsverantwoordelijken
16:00 – 18:00	intern werkoverleg
18:00	mondelinge rapportering

Katholieke Hogeschool Leuven, Artesis Hogeschool Antwerpen, Katholieke Hogeschool Limburg

Dag 1 - dinsdag

08:30	samenkomst in de hogeschool
08:30 – 12:00	intern werkoverleg en inzage van de bijlagen
12:00 – 13:00	lunch voor de commissie
13:00 – 13:30	kennismaking met de algemeen directeur en het departementshoofd
13:45 – 15:15	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
15:30 – 16:15	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
16:15 – 17:00	intern werkoverleg
17:00 – 18:00	studenten (max. 12 representatief samengesteld, inclusief de studenten-vertegenwoordigers)
18:15 – 19:15	docenten (max. 12 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)

Dag 2 - woensdag

08:30 – 09:00	administratief-technisch personeel
09:15 – 09:45	ombudsperso(n)en, verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10:00 – 10:45	bezoek lokalen
10:45 – 12:00	intern werkoverleg
12:00 – 13:00	lunch voor de commissie
13:00 – 13:45	begeleiders stage- en eindwerken (max. 12 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
14:00 – 14:45	afgestudeerden (max. 12 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
15:00 – 15:45	vertegenwoordigers werkveld (max. 12, gedifferentieerd samengesteld volgens de opleidingen en afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
16:00 – 17:00	vrij spreekuur en opleidingsverantwoordelijken
17:00 – 19:00	intern werkoverleg
19:00	mondelinge rapportering

Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Hogeschool West-Vlaanderen, Arteveldehogeschool, Karel de Grote-Hogeschool, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen,

Dag 1 - woensdag

08:30 – 12:00	werkoverleg en inzage van de bijlagen
12:00 – 13:00	lunch voor de commissie
13:30 – 13:30	kennismaking met de algemeen directeur, directeur onderwijsbeleid en het departementshoofd
13:45 – 15:15	opleidingsverantwoordelijken en opstellers ZER
15:30 – 16:15	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
16:15 – 17:00	intern werkoverleg
17:00 – 18:00	studenten
18:15 – 19:15	docenten

Dag 2 - donderdag

08:30 – 09:00	administratief-technisch personeel
09:15 – 09:45	ombudsperso(n)en, verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10:00 – 10:45	bezoek lokalen
10:45 – 12:00	intern werkoverleg
12:00 – 13:00	lunch voor de commissie
13:00 – 13:45	begeleiders stage- en eindwerken (max. 12 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
14:00 – 14:45	afgestudeerden
15:00 – 15:45	vertegenwoordigers werkveld (max. 12, gedifferentieerd samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het opleidingsprogramma)
16:00 – 17:00	vrij spreekuur en opleidingsverantwoordelijken
17:00 – 19:00	voorbereiding mondelinge rapportering
19:00	mondelinge rapportering

BIJLAGE 5

Lijst van afkortingen en letterwoorden

AHS	Arteveldehogeschool
AISHE	Auditing Instrument for Sustainability in Higher Education
AKUL	Associatie Katholieke Universiteit Leuven
ASS	Autismespectrumstoornissen
ASV	Algemene en sociale vorming
ATP	Administratief en technisch personeel
AUGENT	Associatie Universiteit Gent
AUHA	Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen
AV	Algemene vakken
BaBu	Bachelor buitengewoon onderwijs
BAMA	Bachelor-Master
BGV	Beroepsgerichte Vorming
BNB	Bachelor-na-bacheloropleiding
BO / ZO	Buitengewoon onderwijs en Zorgverbreding en remediërend leren
BSC	Balanced ScoreCard
BuLO	Buitengewoon lager onderwijs
BuO	Buitengewoon onderwijs
BUSO	Buitengewoon secundair onderwijs
BZW	Begeleid Zelfstandig Werk
CLB	Centrum voor leerlingenbegeleiding

CORA	Coördinatorenraad
COV	Christelijk onderwijzersverbond
CoWeB	Competentiegerichte onderwijsvormen en beoordelingsvormen
DiLeAhs	Digitale leeromgeving Arteveldehogeschool
DHO	Duurzaam hoger onderwijs
DLO	Departement lerarenopleiding
DOC	Departementaal onderhandelingscomité
DPB	Diocesane Pedagogische Begeleidingsdienst
DSR	domeinspecifiek referentiekader
DT	Deeltijds traject
EASPD	European Association of Service Providers for Persons with Disabilities
ECHO	Expertisecentrum Hoger onderwijs
ECTS	European Credit Transfer System
EFQM	European Foundation (Framework) for Quality Management
ELO	Elektronische leeromgeving
ENW	Expertisenetwerk lerarenopleidingen
Erasmus	uitwisselingsprogramma voor studenten in het hoger onderwijs, onderdeel van het Project Socrates van de Europese commissie
ESF	Europees Sociaal Fonds
ETEN	European Teacher Education Network
EVC	Elders Verworven Competenties
EVK	Eerder Verworven Kwalificaties
GSHO	Geaggregeerde voor het hoge secundair onderwijs
GO!	Gemeenschapsonderwijs
GOK	Gelijke onderwijskansen
GON	Geïntegreerd onderwijs
GPB	Getuigschrift Pedagogische Bekwaamheid
HBO	Hoger Beroepsonderwijs
HGD	Handelingsgerichte diagnostiek
HGW	Handelingsgericht werken
HOC	Hogeschool onderhandelingscomité

Howest	Hogeschool West-Vlaanderen
HR	Human Resources
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IDW	Interdisciplinair werken
IKZ	Interne of integrale Kwaliteitszorg
ION	Inclusief onderwijs
IP	Intensive program
KATHO	Katholieke Hogeschool Zuid-West Vlaanderen
KdG	Karel de Grote-hogeschool
KHBO	Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende
KHLeuven	Katholieke Hogeschool Leuven
KHLIM	Katholieke Hogeschool Limburg
KOI	Kortdurend opleidingsinitiatief
KVT	Kwaliteitsverbeteringsteam
KZ	kwaliteitszorg
LZK	leerzorgkader
MDO	Multidisciplinair overleg
NVAO	Nederlands-Vlaamse accreditatieorganisatie
OAR	Opleidingsadviesraad
OER	Onderwijs- en examenreglement
OBPWO	Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek
OLOD	opleidingsonderdeel
OMT	Opleidingsmanagement
OO	Onderwijsontwikkeling
OP	Onderwijzend personeel
OT	Opleidingsteam
OV	Opleidingsvorm
PAUZE	Persoonsgericht en Authentiek leren, Zelfstandigheid en Emancipatie
PDCA	Plan Do Check Act
PDCL	Pedagogisch Didactisch Centrum Leuven

PDT	Persoonlijk Deeltraject
PMS	Psycho-Medisch-Sociaal centrum
POLS	Professioneel Ontwikkellende Leerschool
POP	Professioneel Ontwikkelingsplan
Priac	Prioritair Actieplan
PTP	Persoonlijke toekomstplanning
PVK	Pedagogisch Vormingsinstituut voor de Kempen
PWO	projectmatig wetenschappelijk onderzoek
QMP	QuestionMark Perception (software om enquêtes te verwerken)
RU	Rijksuniversiteit
SBL	Stichting Beroepskwaliteit Leraren en ander onderwijspersoneel
SEN	Special educational needs
SID	Studie-informatiedocumenten
SID-in	studie-informatiedagen
SNEPS	Special needs in education: participation in society
SSB	Studie- en studentenbegeleiding
STB	Studietrajectbegeleiding
SoE	School of Education
SOVOArte	Sociale voorzieningen Arteveldehogeschool
SWOP	Systeem voor Waardering en Ontwikkeling van Personeel
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (sterkte-zwakteanalyse)
TA	Technisch adviseur
TIG	Thematic Interested Groups
TQM	Total Quality Management
TRIS	Transnationale Institutionele Samenwerking (een instrument van kwaliteitszorg)
UAB	Universitaire Associatie Brussel
UGent	Universiteit Gent
UOS	Universitaire ontwikkelingssamenwerking
VGC	normaalleergangen Vlaamse Gemeenschapscommissie Brussel
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad

VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VLIR-UOS	Vlaamse Interuniversitaire Raad - Universitaire Ontwikkelingssamenwerking
VLUHR	Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad
VOBO	Voortgezette Opleiding Buitengewoon onderwijs
VOZO	Voortgezette Opleiding Zorgverbreding en remediërend leren
VSPW	Vormingsleergang voor Sociaal en Pedagogisch Werk
VT	Voltijds traject
VTE	voldtijse equivalenten
VTO	Vorming, training en opleiding
ZRL	Zorgverbreding en remediërend leren
VVKBaO	Vlaams Verbond Katholiek Basisonderwijs
VVKBuO	Vlaams Verbond voor Katholiek Buitengewoon onderwijs
VVKO	Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs
VVKHO	Vlaams Verbond voor Katholiek Hoger onderwijs
VVKSO	Vlaams Verbond van Katholiek Secundair onderwijs
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
WAP	Werken aan Professionalisering
WiO	Wegwijs in Onderwijs
WOPST	Waardering Onderwijsprocessen door Studenten
WOSO	Werkverband Opleidingen Speciaal Onderwijs
ZER	Zelfevaluatie rapport
ZETSS	Zelfevaluatie tool voor stagescholen

